Bestseller *Der Spiegel*
POLIROM
Bernhard Schlink
Nepoata
BIBLIOTECA POLIROM
Bernhard Schlink este autorul bestsellerului *Cititorul*.

Bernhard Schlink

Nepoata

Traducere din limba germană şi note
de Mariana Bărbulescu

POLIROM
2023

POLIROM | Ne veți citi și mâine!

Bernhard Schlink, *Die Enkelin*
Copyright © 2021 by Diogenes Verlag AG, Zurich
All rights reserved
© 2023 by Editura Polirom, pentru traducerea în limba română

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700505
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53

ISBN ePub: 978-973-46-9756-4
ISBN PDF: 978-973-46-9757-1
ISBN print: 978-973-46-9401-3

Coperta: Carmen Parii
Foto copertă: © Aleshyn_Andrei/Shutterstock.com

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

Scriitorul german BERNHARD SCHLINK s-a născut în 1944 la Bielefeld. A studiat ştiinţele juridice şi din 1992 a fost profesor la Universitatea Humboldt din Berlin. Din 2006 a hotărât să se dedice în întregime scrisului. A debutat ca autor de ficţiune cu romanul *Dreptatea lui Selb* (1987), primul volum dintr-o trilogie poliţistă care s-a bucurat de un mare succes la public şi care cuprinde de asemenea volumele *Înşelăciunea lui Selb* (1992) şi *Crima lui Selb* (2001; Polirom, 2005). Afirmarea internaţională o datorează însă romanului *Cititorul* (1995; Polirom, 2002, 2009, 2011, 2018), tradus în peste patruzeci de limbi, distins cu numeroase premii şi ecranizat în 2008. La Editura Polirom au mai apărut romanele *Întoarcerea acasă* (2007), *Weekendul* (2010), *Femeia de pe scări* (2015), *Olga* (2019, 2022) şi volumele de povestiri *Evadări din iubire* (2003, 2014), *Minciuni de vară* (2011) şi *Culorile despărţirii* (2022).

Partea întâi

1

A ajuns acasă. Era ora zece; joia închidea librăria abia la nouă și, după ce cobora grilajele de la vitrine și de la ușă, o lua prin parc, un drum de jumătate de oră, mai lung decât cel pe străzi, dar binefăcător după o zi atât de lungă. Parcul era sălbăticit, straturile de trandafiri, invadate de iederă, tufele de lemn-câinesc, netunse. Dar mirosea bine, a rododendron sau liliac, tei sau cenușar, iarbă cosită sau pământ jilav. Făcea drumul acela fie iarnă, fie vară, pe vreme bună sau rea. Când ajungea acasă, deja scăpase de supărările și grijile de peste zi.

Locuia cu soția la primul nivel al unei clădiri cu mai multe etaje, în stil Art Nouveau, într-o locuință cumpărată ieftin, cu decenii în urmă, devenită valoroasă între timp și garanția lor la bătrânețe. Scara lată, balustrada arcuită, stucatura, o femeie frumoasă, despuiată, ale cărei plete lungi însoțeau scara de la etaj la etaj – îi plăcea să intre în clădire, să urce treptele și să descuie ușa cu inserții florale de sticlă colorată. Chiar dacă știa ce-l așteaptă.

În hol zăcea pe jos pardesiul lui Birgit și se răsturnaseră două sacoșe cu alimente cumpărate. Ușa spre living era deschisă. Computerul lui Birgit și cuvertura de lână cu care îi plăcea să se învelească alunecaseră de pe canapea pe pardoseală. Paharul se răsturnase lângă sticlă, și pe covor erau stropi de vin roșu. Un pantof era în ușă, celălalt, lângă soba de teracotă; Birgit se descălțase și își zvârlise pantofii, cum făcea adesea.

Și-a agățat pardesiul în dulap, și-a pus pantofii lângă comodă și a intrat în camera de zi. Acum vedea că și vaza cu lalele căzuse; cioburile și florile ofilite zăceau în apă, lângă pian. Din camera de zi s-a dus în bucătărie. Lângă cuptorul cu microunde era un ambalaj gol de la niște orez cu pui, iar în chiuvetă se aflau farfuria lui Birgit, pe jumătate plină, și vesela de la micul-dejun luat împreună. Va șterge, va spăla și va strânge tot.

Stătea și își simțea mânia în burtă și în mâini. Dar era o mânie ostenită. Prea des o lăsase să vină și să plece. Și ce altceva să facă? Dacă în dimineața următoare ar mustra-o furios, Birgit s-ar uita la el stânjenită și îmbufnată, apoi și-ar feri privirile și ar cere să fie lăsată în pace, că doar a băut puțin – ce, n-avea voie nici măcar să bea puțin, era treaba ei cât bea, dacă îl deranja că bea, n-avea decât să plece. Sau ar izbucni în lacrimi și s-ar acuza și umili până când el ar consola-o și i-ar spune că o iubește, că e bună, că totul e bine.

Nu îi era foame. Îi ajungea restul de orez cu pui lăsat de Birgit. L-a încălzit în cuptorul cu microunde și a mâncat la masa din bucătărie. Apoi a pus în frigider alimentele cumpărate, a luat din camera de zi sticla de vin și paharul, cioburile și florile ofilite și le-a dus în bucătărie, a șters apa, a picurat zeamă de lămâie peste petele de vin roșu de pe covor, a închis computerul, a împăturit cuvertura de lână și a spălat vasele. Lângă bucătărie se găsea o mică încăpere, pe vremuri cămară, acum spălătorie; a mutat conținutul mașinii de spălat în uscător și pe cel al coșului de rufe în mașina de spălat. A fiert apă, a făcut ceai și s-a așezat cu paharul de ceai la masa din bucătărie.

Era o seară ca multe altele. În unele seri, când Birgit începea devreme cu băutul, nu găsea răsturnate doar două sacoșe și un pahar, ci erau făcute țăndări mai multe lucruri, nu doar o vază. În alte seri, când băuse primul pahar doar cu puțin înainte să vină el acasă, era veselă, vorbăreață, tandră și, când nu era vin, ci șampanie, de o vioiciune care îl făcea fericit și melancolic, ca tot ce este bun, dar știi că nu-i adevărat. În serile acelea mergeau împreună la culcare. În rest, când ajungea acasă, ea era adesea deja culcată sau zăcea pe canapea sau pe jos și o căra el în pat.

După aceea ședea pe taburetul de la masa de toaletă și o privea. Fața ridată, pielea veștedă, firele de păr din nări, saliva de

la colțurile gurii, buzele crăpate. Uneori îi tresăreau pleoapele, mâinile i se mișcau dezordonat, rostea cuvinte care n-aveau niciun înțeles, gemea sau ofta. Sforăia, nu atât de tare cât să nu fi putut să doarmă când se întindea lângă ea, mai târziu, dar îndeajuns de tare încât să-i vină greu să adoarmă.

Greu se împăca și cu mirosul ei. Mirosea a alcool și a stomac bolnav și un iz înțepător îi amintea uneori de bilele pentru molii pe care le punea bunica în dulapurile de haine. Când voma în pat – din fericire, asta se întâmpla rar –, deschidea larg fereastra, își ținea respirația cât curăța – pe ea, patul și podeaua din fața patului – și din când în când trăgea adânc aer în piept, la geam.

Dar niciodată n-a renunțat la momentul cu taburetul. O privea, și în chipul acela devastat vedea chipul din zilele bune, neatins, care în alte stări sufletești putea să arate într-atâtea feluri, încât uneori îl deruta, dar care era plin de viață, chiar și somnoros, istovit sau prost dispus. Ce expresie lipsită de viață avea când era băută! Pe chipul ei de acum apăreau uneori și cele de dinainte, cel hotărât al studentei în cămașă albastră, chipul tinerei librărese, precaut, reținut, adesea o taină și o vrajă pentru el, chipul concentrat, după ce se apucase de scris, ca și cum s-ar fi tot gândit la romanul ei sau n-ar fi putut să și-l scoată niciodată din minte, chipul îmbujorat, când se întorcea acasă după ture de o oră-două cu bicicleta pe care ea o descoperise mai târziu decât alții.

Avea un chip bătrân. Era bătrână. Însă chipul ei era cel pe care-l iubea. Cu care voia să vorbească și care ar fi trebuit să-i vorbească, ai cărui ochi calzi, căprui, îi încălzeau inima, al cărui râs îl ispitea să râdă, pe care îi plăcea să-l cuprindă cu palmele și să-l sărute, care îl înduioșa. Ea îl înduioșa. Străduania să-și găsească un loc în viață, misterul cu care își înconjura scrisul, visul unui succes târziu, suferința din cauza alcoolului, faptul că-i plăceau copiii și câinii – în toate astea era multă neîmplinire, mult imposibil-de-împlinit, care îl înduioșa. Era înduioșarea o formă inferioară de iubire? Poate că da, dacă era numai atât. Pentru el nu era numai atât.

Când se ridica de pe taburet, nu era împăcat. N-a încetat niciodată să-și dorească să fie altfel. Dar era calm. N-avea ce face. Mergea în camera de zi, se așeza pe canapea și citea cărți apărute

recent – din cauza șuvoiului necontenit de cărți se făcuse librar.

2

Dar când s-a dus în dormitor în seara aceea, să stea cu ea, ea nu era în pat. A ieșit pe hol și a urcat scara spre camera de serviciu, aflată deasupra bucătăriei. Era strâmtă și joasă, fereastra era mică și dădea spre curte, dar lui Birgit îi plăcea locul acela îngust, scund, îi plăceau cele două uși, una la capătul de jos al scării și cealaltă la cel de sus, și transformase încăperea în camera ei de scris. A bătut la ușă. Birgit nu voia să fie deranjată și nicidecum să fie luată prin surprindere. N-a răspuns nimeni, iar atunci a deschis ușa. Pe masa de scris era ordine, în stânga, un teanc de coli de hârtie, în dreapta, stiloul pe care i-l dăruise el cu ani în urmă. Lângă fereastră era agățat un bilet cu scrisul ei. Știa că n-avea voie să-l citească. „Ai…“ N-a mai continuat.

Pe Birgit a găsit-o în baie. Era în cadă, capul sub suprafața apei, părul negru, răsfirat pe marginea căzii. I-a ridicat capul, apa era rece, probabil că zăcea în cadă de ore întregi. A tras-o cât să-i poată rezema capul de marginea căzii. Într-o cadă modernă n-ar fi reușit să alunece sub apă. De ce nu aveau o cadă modernă! Amândoi prețuiseră luxul căzii adânci, lungi, stil Art Nouveau, le plăcuse s-o folosească împreună și ceruseră să fie restaurată cu mare cheltuială.

S-a ridicat și s-a uitat în jos la Birgit. La sânii ei, stângul puțin mai mare decât dreptul, la burtă, care avea o cicatrice, la brațele și picioarele întinse, la mâinile care păreau să plutească pe fundul căzii, cu dosul palmelor în sus. Și-a amintit de dorința ei, adesea rostită și niciodată împlinită, să-și micșoreze sânul stâng, de frica lui, când a făcut apendicită și a fost operată, de cântatul la pian, la care degetele ei lungi n-ar fi trebuit să renunțe. Se uita în jos la ea și știa că e moartă. Însă se simțea ca și cum ar fi putut să-i povestească mai târziu că o găsise moartă în cadă și să

vorbească cu ea despre asta. Ca și cum ar fi fost moartă, uite-așa, nu pentru multă vreme, nu pentru totdeauna.

Trebuia să sune la salvare. Dar nu era nimic de salvat, nu era grabă. Și se temea de agitație, de ambulanța care avea să sosească cu sirenă și lumini albastre de avertizare și să staționeze în fața casei, de bărbații cu targă, de poliție, care urma să strângă probe și să-l interogheze, de administratorul curios de la demisol. S-a așezat pe marginea căzii. Era bucuros că Birgit închisese ochii. Dacă ar fi deschiși și Birgit s-ar uita la el cu o privire încremenită, goală – închipuirea asta îl îngrozea. Ar fi fost deschiși dacă Birgit ar fi fost surprinsă de un infarct sau un accident vascular. Nu, ea adormise. Așa, pur și simplu? Fiindcă băuse prea mult? Sau mai luase ceva? S-a ridicat, s-a dus la dulăpiorul cu medicamente, n-a găsit cutia cu Valium, al cărei loc era acolo, și a ridicat cu piciorul capacul de la mica găleată de gunoi. Acolo erau cutia și folia de aluminiu golită. Câte pastile putea să aibă o folie, câte să fi luat Birgit? A vrut doar să fie sigură că adoarme? Sau a vrut să nu se mai trezească niciodată? S-a așezat din nou pe marginea căzii. Ce ai vrut, Birgit?

Îi știa de ani de zile depresiile. Tot încercase s-o trimită la terapeut sau la psihiatru; avea prieteni care își domoliseră depresiile cu terapii sau și le blocaseră cu pastile. Dar ea n-a vrut. Zicea că nu e depresivă, că nu există depresii. Că există doar oameni melancolici, mereu au existat, și ea era unul dintre ei. Că nu voia să se lase transformată în alt om, cu medicamente. Că era o prostie modernă ideea că toți trebuie să fie echilibrați și siguri de sine. Că da, deși nu era depresivă, ea era mai meditativă, mai sobră, mai tristă decât alții. Nu că n-ar fi putut să râdă de o situație sau o remarcă hazlie. Dar îi era străină superficialitatea frivolă, superioritatea ironică, cu care se discuta despre cărți și filme, societate și politică în cercul de prieteni și colegi, iar faptul că politicienii și artiștii nu-și luau în serios nici măcar propria persoană sau ceea ce făceau, ci se mulțumeau să atragă atenția, o atenție mirată, veselă, șocată – oricum, atenție – i se părea de-a dreptul straniu. Ea lua în serios tot ce era serios. Abia târziu, după căderea Zidului, când a cunoscut mai îndeaproape librari din Berlinul de Est și din Brandenburg, a priceput că în privința asta Birgit era un copil al RDG-ului, al lumii proletare, care dorea să

devină burgheză, mânată de un zel socialist de tip prusian și care lua în serios cultura și politica, așa cum o făcuse cândva burghezia, dar între timp uitase cum se face. De atunci a privit-o cu alți ochi, cu respect, dar și cu regret pentru ceea ce lumea lui uitase și pierduse.

Nu, nu melancolia a împins-o la sinucidere. Ea și vinul, încă un pahar și încă unul, o obosiseră. Și atunci n-a vrut să aștepte somnul, ci a dorit să-l silească să vină. Și l-a silit să vină, iar el a biruit-o. De ce n-ai putut să aștepți, Birgit? Dar știa că ea n-avea răbdare. De aceea nu-și pierdea vremea cu descălțatul și rânduitul cumpărăturilor, cu gătitul și cu spălatul vaselor și al rufelor. O moarte din nerăbdare.

A râs cu lacrimi în gât. S-a ridicat și a sunat la salvare. Apoi a sunat la poliție. De ce să mai aștepte până s-o facă cei de la salvare? Voia să termine odată cu toate.

3

A durat două ore. Cei de la salvare au venit și au plecat. Poliția – doi bărbați în civil și doi în uniformă – a securizat locul și a căutat probe. Le-a descris criminaliștilor cum o găsise pe Birgit, le-a explicat de ce a spălat paharul din care băuse ea, le-a arătat ambalajul și folia de aluminiu din mica găleată de gunoi și i-a urmărit cum căutau zadarnic o scrisoare de rămas-bun. Tot ei au chemat o firmă de pompe funebre, care a pus-o pe Birgit într-un sac pentru cadavre și a dus-o la medicina legală. L-au întrebat când a găsit-o pe Birgit și ce a făcut după-amiază și seara. Când a răspuns că fusese la librărie până la ora nouă, lucru pe care puteau să-l confirme angajații și clienții, au devenit mai prietenoși. L-au rugat să treacă a doua zi pe la Secţia de poliție.

I-a condus la ieșire, a încuiat ușa și a pus lanțul. Nu știa ce să facă. Nu putea să doarmă, să citească, să asculte muzică. Ar fi vrut să plângă. A mers în spălătorie, a dus rufele uscate pe masa din bucătărie și le-a pus pe cele proaspăt spălate în uscător. Când a luat în mână un tricou de-al lui Birgit, unul care îi plăcuse și pe care îl purtase adesea, n-a mai rezistat și a lăsat totul baltă.

A urcat scara spre cămăruța lui Birgit, a intrat și s-a așezat la masa de scris. Acum a citit până la capăt. „Ai ce ți-a dat un Dumnezeu aspru.“ Ale cui erau cuvintele astea? De ce le scrisese Birgit? De ce le agățase acolo? Ce anume trebuiau să-i amintească? Apoi a tras spre el teancul de foi. Era un manuscris. A recunoscut numele autoarei, o femeie cu care Birgit fusese în aceeași grupă la cursurile de scriere creativă. Dar nu voia să citească ceva scris de o femeie oarecare, ci ceva aparținând lui Birgit. A deschis sertarele biroului, unul după altul. În cel de sus erau coli nescrise, creioane de toate felurile, radieră și ascuțitoare, clame de birou și bandă de lipit. În cele două de

dedesubt a găsit dosare și foi scrise la mașină, uneori doar câteva rânduri, alteori paragrafe lungi, bilete cu scrisul lui Birgit, scrisori, tăieturi din ziare, cópii, fotografii, broșuri. Pe dosare nu scria nimic, iar conținutul lor nu părea pus în ordine. Dar o știa pe Birgit; dezordinea era menită să deruteze, feluritele dosare sigur corespundeau diferitelor idei, aspecte sau capitole ale romanului ei, cărora le reveneau niște conținuturi. Dar nu putea să se concentreze și să-și dea seama care era ordinea.

Între dosare era o carte poștală ilustrată cu *Frumoasa ciocolatieră* a lui Jean-Étienne Liotard, de la Galeria de Artă din Dresda. A întors ilustrata. Avea timbru din RDG, dar lipsea expeditorul. „Dragă Birgit, am văzut-o de curând, o fetiță veselă. Îți seamănă. Paula.“ A întors iar cartea poștală și a privit-o cu atenție pe ciocolatieră. Nu reușea să descopere nici o asemănare. Concentrată – da, și Birgit putea să aibă o expresie concentrată, dar n-avea nasul acela ascuțit și gura aceea țuguiată. Și veselă – nu, de fapt ciocolatiera nu părea deloc veselă.

S-a gândit că în casă nu există nicio fotografie de-a lui Birgit și că nici pe biroul lui din librărie nu pusese vreuna. Unii dintre prieteni aveau acasă, pe o comodă, o galerie de fotografii cu rame argintii și negre, fotografii de la nuntă, din concedii și excursii, de-ale părinților, de-ale copiilor. Birgit și el n-aveau copii. Iar de la nunta lor din 1969, de care se rușinaseră puțin, fiindcă în ochii prietenilor era un ritual depășit, și de care nu făcuseră caz, nu existau fotografii. Ei nu făceau fotografii. Și-a scos portofelul din buzunarul de la pantaloni și s-a asigurat că poza de pașaport a lui Birgit, pe care o purta la el de ani de zile, se mai afla acolo împreună cu certificatul de înmatriculare și carnetul de conducere. Avea s-o dea la fotocopiat și la mărit.

N-a găsit ce căuta în biroul lui Birgit. Nu era niciun manuscris în niciun sertar. În cel de jos era o sticlă cu vodcă și, în timp ce a continuat zadarnic să caute pe etajera de pe latura îngustă a încăperii, a băut din ea. Când s-au ivit zorii, el dormea pe jos. L-a trezit curând cântecul păsărilor. Pentru o clipă n-a știut unde se află. Pentru o clipă nu și-a amintit nici ce se întâmplase cu o zi înainte. Apoi a venit aducerea-aminte; mai întâi i-a năpădit capul, apoi tot trupul. Putea, în sfârșit, să plângă.

4

Au trecut săptămâni până când a intrat iarăși în camera lui Birgit. Nu era în stare să-i strângă lucrurile, nici paltoanele și rochiile din dulapuri, nici lenjeria din comodă, nici peria și sticluțele și borcănelele de pe masa de toaletă și din dulăpiorul de cosmetice de deasupra chiuvetei, nici periuța de dinți din pahar. N-a deschis nimic unde știa că sunt lucrurile ei și nici camera unde scria. I se părea de neimaginat ca un bărbat să-și îngroape fața în hainele soției moarte, ca să-i poată simți mirosul, așa cum văzuse cândva, într-un film. Să-i vadă, să-i pipăie sau să-i miroasă lucrurile – era mai mult decât putea el să suporte. Locul unde trebuia să fie și din care lipsea Birgit îl făcea să sufere destul. Suferea în locuință, suferea în librărie și se gândea să renunțe la amândouă. Dar fiindcă suferea și când era pe drum, nu putea să creadă cu adevărat într-un nou început într-un loc nou. Birgit l-ar însoți pretutindeni. Ar fi peste tot în preajma lui, fără să fie acolo.

Apoi a venit o scrisoare de la Badische Verlagsanstalt. Directorul editurii, Klaus Ettling, se prezenta drept un prieten de-al lui Birgit, care coresponda cu ea de multă vreme și pe care îl interesa munca ei. Spunea că nu citise mult din ce scrisese ea, dar că admira cele câteva texte și că vorbise cu ea despre alte scrieri și despre roman. Își exprima tristețea și transmitea condoleanțe. Și întreba de manuscrisul lui Birgit, complet sau incomplet. Asemenea simfoniilor neterminate, cărțile nedesăvârșite puteau să dovedească o măiestrie desăvârșită și să încânte publicul.

Cunoștea Badische Verlagsanstalt. O editură mică cu un program bun și cărți frumoase, pe care expunea cu plăcere și le vindea în librărie și despre care se întreba dacă aduceau profit. Pe directorul editurii nu-l întâlnise încă. Cum se cunoscuseră el și Birgit?

S-a uitat întrebător la fotografia lui Birgit. Privirea ei era nedesluşită; chiar şi mărită, fotografia rămânea o poză de paşaport. Dar îşi strânsese şi îşi ridicase la spate părul întunecat, ondulat, lui îi plăcea aşa, faţa îi era mai plină, mai feminină, mai ispititoare decât în ultimii ani, colţurile ridicate ale gurii schiţau o umbră de zâmbet, iar ochii căprui, poate orbiţi de lumina blitzului, exprimau surprindere, nu teamă, ci bucurie, ca şi cum tocmai s-ar fi întâmplat ceva bun. Ce fel de texte i-ai trimis? Despre ce alte texte i-ai povestit?

Scrisoarea a venit într-o marţi. La sfârşitul săptămânii s-a dus în camera lui Birgit, s-a aşezat la birou, a scos dosarele din sertare, le-a aranjat unele peste altele şi l-a deschis pe cel de deasupra. Pe prima pagină era scris de mâna lui Birgit: „Oare ea cum învaţă să fie ea? Dacă nu poate fi pentru sine, dacă nu poate fi cu sine? Mereu şi peste tot, glasuri, şoapte, murmure, ţipete, urlete, zi şi noapte. Zgomotul, mirosul, lumina“. După o pauză continua: „Orbire. Din întunericul cald, în lumina intensă. Naşterea este orbire. Când copiii nu erau cumineţi, orfelinatele lăsau lumina aprinsă în timpul nopţii. Sau o aprindeau şi o stingeau, o aprindeau şi-o stingeau, aprins, stins, aprins, stins, aprins. Soarele orbeşte. Zăpada orbeşte. Lumina din tavan orbeşte. Lanterna orbeşte. Faţa luminată cu lanterna – oare doarme? –, sexul luminat cu lanterna – oare ţipă? Faţa orbită. Sexul orbit. Orbire până când îţi pierzi vederea“. Urmau tăieturi din ziare, cópii şi broşuri despre orfanii din RDG, despre adopţii, despre adopţii forţate, despre educaţie în familie şi în orfelinat, despre căminele speciale, despre ateliere de lucru, despre tabere de educaţie şi de muncă şi despre organizarea şi metodele asistenţei sociale pentru minori.

Următorul dosar conţinea materiale despre neglijare şi despre violenţa individuală şi în grup, în cazul tineretului, despre xenofobie şi radicalism de dreapta, despre grupări skinhead şi neonaziste, în RDG şi în noile landuri, iarăşi tăieturi din ziare, cópii şi broşuri şi, în plus, scrisori adresate unor jurnalişti şi centre de cercetare şi răspunsurile acestora. Din nou câteva rânduri pe care Birgit le scrisese de mână pe un bilet: „În sfârşit / să baţi, să loveşti, să tai / liber. În sfârşit / să te-mbeţi ca băieţii / la fel. / În sfârşit / sudoare şi sânge şi lacrimi / Fraţi“. Un alt dosar

conținea fotografii cu străzi, case, grădini, peisaje. Erau locuri pe care nu le cunoștea și la care nici nu vedea ce anume merita fotografiat și pentru ce fuseseră fotografiate; unele aveau pe verso o dată din anii 1950, dar în rest nu exista nici un indiciu.

A mai deschis un dosar și a găsit cópii ale unor articole din *Sächsische Zeitung* din anul 1964. Leo Weise la inaugurarea stației de pompare a apelor reziduale, Leo Weise la inaugurarea grajdului cu furajare liberă pentru bovine, de la CAP, Leo Weise la Întreprinderea de Stat pentru Construcții de Vagoane Niesky, Leo Weise întâmpinând brigada de studenți. Leo Weise este înalt, are o față deschisă, iar la evenimentele oficiale pare relaxat printre ceilalți, funcționari și cadre, toți cu un aer bățos. La primirea brigăzii de studenți zâmbește, la fel zâmbesc studenții și studentele care sunt cu el în fotografie. Printre ei se află Birgit. Poartă un halat de lucru și un batic, iar imaginea cu granulație mare și copia spălăcită îi răpesc prospețimea feței. Dar este ea. A găsit un bilet unde, sub titlul „Dezvoltarea cadrelor“, notase momente din cariera lui Leo Weise: ABF[1], instructor FDJ[2] în Weißwasser, Universitatea pentru Tineret, prim-secretar al conducerii districtuale FDJ din Görlitz, Comitetul Central al FDJ, Universitatea de Partid, absolvent de științe sociale, secretar secund în conducerea districtuală SED[3] din Görlitz, prim-secretar al conducerii districtuale SED din Niesky.

Ultimul dosar conținea un text mai lung, scris la mașină, unde nu era trecut numele vreunui autor, femeie sau bărbat, aparținându-i probabil lui Birgit. „În cei 40 de ani de existență, RDG-ul a închis în cămine 120.000 de tineri. În cămine normale, case de corecție, cămine pentru minori cu afecțiuni psihice, centre de reeducare, tabere de educare și muncă, centre de triaj și de tranzit. La preluare se făcea percheziție corporală, erau examinate toate orificiile corpului și se tundea părul. La început, tânărul era încuiat singur într-o celulă cu taburet, prici și găleată. Apoi ajungea într-o celulă comună; cine era recalcitrant era băgat la violenți, cel care protesta în plan cultural sau politic, la criminali, victima violenței, la agresori, victima agresiunilor sexuale, la delincvenți sexuali. Ajungea acolo unde fusese zdrobit. Ceilalți îl zdrobeau fiindcă era diferit, fiindcă puteau să-l zdrobească, fiindcă zdrobiți erau ei înșiși. Dacă nu-și făcea patul

cum trebuie, dacă își punea greșit periuța de dinți în pahar sau dacă spunea ceva când trebuia să tacă, sau dacă tăcea când trebuia să spună ceva, direcțiunea pedepsea colectivul, iar colectivul pe el. Unii încercau să fugă. Dacă eșuau, încercau să lupte. Dacă și așa eșuau, împietreau. Înghețau. Nu-și mai reveneau nici după ce li se dădea drumul; sufereau de amnezie, claustrofobie, agorafobie, sufereau sufletește și trupește, deveneau impotenți sau frigizi sau pierdeau sarcina, deveneau alcoolici. Așa cum au fost educați și zdrobiți tinerii în căminele din RDG, se mai făcuse educație și se zdrobise în căminele germane și înainte de 1945 și încă multă vreme după 1945 s-a mai…“ Așa era și restul, întâi generalități, apoi detalii referitoare la felurite cămine și metodele lor de tratament și maltratare. Orice ar fi fost textul acela – o transcriere sau rezultatul citirii materialului din primul dosar, pentru uz propriu sau pentru publicare –, nu asta căuta el.

A deschis mica fereastră. Castanul din curte era încă desfrunzit, dar primăvara se simțea deja în aerul care pătrundea în cameră. Auzea dialogul dintre două mierle, le-a căutat cu privirea, a zărit una, pe cea mai apropiată, care se auzea mai tare, pe coama acoperișului de la clădirea din spate și pe cealaltă, mai departe, pe vârful turlei bisericii, și mai în surdină. Și-a amintit cum l-a trezit Birgit într-o dimineață, cu ani în urmă, fiindcă se auzea prima mierlă din acel an. De fapt, a început să audă mierlele abia de când Birgit îl învățase să fie atent la cântecul lor.

Cât timp trecuse de când începuse Birgit lucrul la roman? Într-o bună zi a încetat să mai lucreze în librărie; după câteva luni petrecute într-un *retreat* din India, scurta întrerupere a devenit o despărțire definitivă de librărie. Birgit a făcut cursuri de bijutier și apoi de bucătăreasă, a lucrat puțin în ambele profesii, apoi s-a implicat în protejarea naturii și a climei și a organizat felurite evenimente, acțiuni și demonstrații. Despre asta îi plăcea să povestească. Despre roman nu povestea, nici de ce îl scrie, nici despre ce e vorba, ci doar că lucrează la el. De când? De șase, șapte sau chiar zece ani? Ce făceai când te retrăgeai în camera ta? L-ai scris în minte? L-ai scris pe hârtie și ai tot mototolit și aruncat hârtiile? Te-ai uitat pe fereastră și ai ascultat mierlele, vrăbiile, care fac gălăgie în castan în timpul verii, copiii care se

joacă în curte ori care exersează la pian sau la vioară în apartamentele învecinate, ploaia care foșnește în castan și lovește pervazul de metal. Ți-ai petrecut anii ăștia visând?

În suferința lui, în care Birgit îi lipsea mereu și peste tot, ca și cum i-ar fi fost mereu și peste tot în preajmă, uitase cât de des și cât de departe fusese ea plecată.

1. Acronim pentru Arbeiter-und-Bauern-Fakultät (Facultatea pentru Muncitori și Țărani), instituție atașată unor universități din RDG, pentru pregătirea tinerilor muncitori și țărani.
2. Acronim pentru Freie Deutsche Jugend (Tineretul Liber German), organizația tineretului comunist din RDG.
3. Acronim pentru Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (Partidul Unității Socialiste din Germania).

5

Nu voia s-o compromită pe Birgit și i-a scris directorului editurii că încă era ocupat cu trierea și punerea în ordine a lucrurilor rămase de la ea. „Mă întrebați de manuscrisul romanului lui Birgit. M-ar ajuta, la triere și ordonare, dacă mi-ați aduce la cunoștință tema romanului, în cazul în care o știți. Birgit era extrem de discretă când venea vorba despre scrisul ei, iar eu i-am respectat dorința și n-am întrebat-o nici de roman și nici de celelalte texte ale ei. Acum, când am de-a face cu ce a rămas de la ea, informațiile despre proiectele ei m-ar ajuta."

Răspunsul a venit repede. Directorul editurii scria că el și Birgit se cunoscuseră cu cinci ani în urmă la Marea Baltică, în timpul unei săptămâni de yoga. Că în timpul plimbărilor lui a trecut deseori pe lângă o dună unde ședea ea și scria și că, în cele din urmă, s-a așezat lângă ea și a întrebat-o ce scrie. Că ea i-a citit fără ezitare poezia pe care tocmai o scria și că i-a arătat, fără sfială, și celelalte poezii din caiet. Zicea că își amintește caietul, învelitoarea de piele cu un şnur de piele. Nu i-a trimis niciodată poeziile, deși o rugase adesea. Dar și le amintea bine, tonul lor laconic și liric totodată, într-un fel straniu, tulburător, imaginile derutante, accentele uneori înspăimântătoare. Zicea că ea a râs când i-a spus că era dispus să-i adune poeziile într-un volum, motivând că nu era scriitoare de poezii. Era scriitoare de romane. Când a întrebat-o de roman, i-a spus că în el era vorba despre viață ca fugă. Despre viața ei ca fugă, despre toată viața privită ca o fugă. I se păruse interesant și când aveau o convorbire telefonică lungă, ceea ce s-a întâmplat o dată sau de două ori pe an, el o întreba pe Birgit de roman și răspunsul era că progresează. „Dacă îmi trimiteți manuscrisul, încheiat sau nu, voi publica romanul. Și dacă găsiți caietul cu învelitoare de piele și cu

şnur de piele, voi fi bucuros să strâng într-un volum și să public, în sfârșit, poeziile lui Birgit Wettner.“

Nu văzuse niciodată un caiet cu învelitoare de piele, nu știuse că Birgit a scris poezii, nu știuse că progresase cu romanul. Era mâhnit. Birgit scrisese poezii și i le arătase, fără să șovăie și să se sfiască, unui străin – și lui nu? Vorbise despre scrisul ei cu un străin – nu cu el? Scrisese despre viață ca fugă, despre viața ei ca fugă – când el o ajutase nu doar să fugă, ci să și ajungă undeva?

Birgit nu-i lipsea mai puțin ca înainte. Prezența ei, trupul ei, de care nu putea să se lipească în timpul nopții, chipurile ei – cel vesel, cel serios, cel îndărătnic, cel trist –, râsul ei, conversațiile despre lucruri de fiecare zi sau despre o acțiune pe care o plănuia sau despre o carte nouă pe care o citea el, imaginea ei când zăcea pe pat și el ședea pe taburet. Dar în iubirea și în durerea lui se strecura un strop de mânie.

A dus computerul lui Birgit la IT-istul care instalase și avea grijă de computerele din librărie. Putea să facă ecranul negru să se lumineze? IT-istul a conectat alt monitor, pe el a apărut întrebarea cu parola. Kaspar n-o știa. IT-istul a întrebat unde și când s-au cunoscut Kaspar și Birgit, unde și când se născuse Birgit, ce nume avusese la naștere și cum îi chema pe părinții și pe frații ei, ce date, locuri și nume mai fuseseră importante pentru Birgit, ce secrete ar fi putut să aibă. Berlin, 17 mai 1964, Berlin, 6 aprilie 1943, Hager, Eberhard și Irma, Gisela și Helga – i-a mai venit în minte și 16 ianuarie 1965, ziua în care Birgit aterizase la Berlin, dar nimic din toate astea n-a dus la parolă și nici numele lui, Kaspar Wettner, nici ziua lui de naștere, 2 iulie 1944. IT-istul nu știa cum să-i dea de capăt computerului; l-a reținut și a promis să caute o rezolvare.

Da, pe 16 ianuarie 1965 Birgit aterizase pe Tempelhof. Sosită la Berlin, sosită la el. Atunci începuse viața lor împreună, iar el se simțise de parcă viața lui ar fi început abia atunci, viața lui de adult, după copilărie și adolescență, după prima dragoste, eșuată, și după alegerea greșită a studiilor. Sau începuse deja la 17 mai 1964?

6

Kaspar studiase două semestre în orașul natal, iar în 1964, în semestrul de vară, s-a mutat la Berlin. Fugea de prima dragoste, care își găsise pe altcineva, căuta emoțiile metropolei, voia la universitatea fondată de studenți, spera că acolo, în miezul conflictului Est-Vest, viața și studiile erau mai palpitante. Și voia să cunoască Germania pe viu, toată Germania, nu doar vestul în a cărui Renanie înstărită, catolică, trăise până atunci. Tatăl lui era preot protestant; Kaspar crescuse cu Luther și Bach și Zinzendorf, iar în vacanțele petrecute la bunici citise acele cărți de istorie a patriei în care Germania își datora desăvârșirea Prusiei. Berlinul, deopotrivă cel de Est și cel de Vest, Brandenburg, Saxonia, Turingia, tot teritoriul la răsărit de Elba era Germania lui, cum erau și cele din vest și din sud.

A sosit la Berlin într-o sâmbătă, cu trenul interzonal, și a ocupat o cameră în Dahlem, într-un apartament locuit de studenți. În dimineața următoare s-a sculat devreme și a făcut o plimbare de două ore și jumătate prin orașul cufundat în liniștea duminicală, până la Poarta Brandenburg, ca să arunce o privire dincolo de Zid. Apoi a mers cu trenul urban până la Friedrichstraße, a fost controlat de niște polițiști de frontieră în uniforme verzi, a schimbat bani vest-germani în bani est-germani, a pășit pe stradă și s-a pregătit să se simtă acasă în tot Berlinul, în toată Germania.

A umblat până seara. N-avea un plan sau un scop, se lăsa în voia întâmplării. A urcat într-un metrou și s-a trezit în estul orașului, a mers pe Aleea Karl Marx de la est spre vest, de la clădirile anilor 1950, cu structura, arcadele și ornamentele lor, la construcțiile simple, din prefabricate, din anii 1960, a văzut Alexanderplatz, Catedrala și Universitatea de pe Unter den

Linden, străbătând Insula Muzeelor, a ajuns la Prenzlauer Berg, la străzile largi, pavate cu piatră cubică, la casele burgheze luxoase cândva, acum jalnice, la cele câteva parcuri răzlețe. În Est, orașul era mai cenușiu decât în Vest, printre clădiri erau mai multe goluri, traficul era mai redus, mașinile miroseau altfel. Dar pe drumul lui matinal până la Poarta Brandenburg străbătuse destule străzi pustii, cu clădiri cenușii, pentru ca diferențele să i se pară nesemnificative. Oricum, nu venise în Est ca să găsească deosebiri, ci lucruri comune. La asemănări a trecut și afișele mari; în Est ele anunțau Adunarea de Rusalii a Tineretului German[1], în Vest, lăudau detergentul Persil, țigaretele Zuban sau ciorapii Elbeo.

După-amiază orașul s-a animat. Dimineața rece, umedă, devenise după prânz o zi de primăvară caldă, însorită. La marginea parcului popular Friedrichshain a găsit un chioșc unde se vindeau cârnați cu salată de cartofi și limonadă. A luat mâncarea și s-a așezat pe o bancă de beton, la o masă de beton, și a privit copiii jucându-se și mamele stând de vorbă. Un bărbat a salutat, s-a așezat în fața lui, a așteptat până când a terminat Kaspar de mâncat și de băut și l-a întrebat dacă poate să-l roage ceva. Kaspar a încuviințat din cap și a aflat că interlocutorul lui își dorea pixul pe care îl avea în buzunarul de la cămașă. Zicea că lucrează într-un minister, că scrie documente importante și că pixurile lor mânjeau.

Kaspar l-a privit mai atent pe bărbat. Vârstă mijlocie, păr rar, mâhnire și râvnă pe chip, un hanorac bej peste o cămașă bej. Ce ciudat, și-a zis Kaspar, omul ăsta, ca să-și servească mai bine statul și clasa din care face parte, cerșește de la dușmanul de clasă din statul inamic. Zel funcționăresc socialist. Dar asemenea suflete de funcționari existau și în Vest. Kaspar, pus pe căutat asemănări, a găsit una chiar de la prima lui întâlnire cu un cetățean din RDG. I-a zâmbit și i-a dat pixul.

În cinematograful din Friedrichshain a văzut *Catifea neagră*, un film polițist în a cărui acțiune complicată era vorba despre agenți din Est și din Vest și despre o macara perfectă pe care RDG-ul o realizase, vrând s-o prezinte la Târgul de la Leipzig, și pe care agenții din Vest încercau s-o distrugă ca să compromită RDG-ul. Kaspar a găsit și aici niște asemănări; agentul din Est era un

James Bond, doar mai cumpătat, îmbrăcat simplu, fără niciun fel de pretenții tehnice sau culinare și lipsit de umor.

Încă de a doua zi s-a dus din nou în Berlinul de Est, de data asta la Universitatea Humboldt, iar la poartă a cerut atât de insistent să-i vorbească decanului de la Facultatea de Filosofie, încât a fost chemat un student care l-a condus la el. A spus că e student la germanistică și istorie – putea fi admis să studieze acolo un semestru? Decanul a înșirat o mulțime de motive pentru care așa ceva nu era posibil, de la probleme de înmatriculare și administrative și până la statutul orașului Berlin și lipsa unei coexistențe pașnice între cele două state germane. Oricum, studentul care îl condusese pe Kaspar l-a luat și pe el la cantină, înainte să-l depună iarăși la poartă. Vorbea cu entuziasm despre prezent ca început al unui viitor prezis de Marx și Engels și i-a ținut lui Kaspar lecții despre libertate ca înțelegere a necesității, despre sfârșitul exploatării și despre egalitatea în drepturi a bărbaților și femeilor în RDG. Kaspar a încercat zadarnic să discute despre chestiuni personale, despre volumul de muncă din timpul studiilor, despre perspective profesionale, despre destinații de vacanță. Celălalt a rămas la Marx, Engels și RDG.

Kaspar era descurajat. Cum să facă să se simtă acasă în tot Berlinul, în toată Germania? În săptămânile care au urmat s-a limitat la câteva spectacole de teatru la Berliner Ensemble. La cursurile și seminarele de la Universitatea Liberă a cunoscut studenți care, ca și el, așteptau Adunarea de Rusalii a Tineretului German ca pe un prilej de a face cunoștință cu oameni de aceeași vârstă din Est. A început la 16 mai.

1. În 1964 a avut loc cea de-a treia și ultima adunare a tineretului german din Est și din Vest, organizată în perioada Rusaliilor. Tradiția acestor adunări a fost continuată, păstrându-se și denumirea, dar numai cu participarea tinerilor din RDG.

7

Defilările și procesiunile cu drapele din Piața Marx-Engels l-au plictisit curând pe Kaspar. Umbla de colo-colo. Era prea timid să intre în vorbă cu vreunul dintre tinerii în cămăși albastre, fată sau băiat. Mergeau în grup, ședeau împreună în piețe și parcuri, ascultau muzică, asistau la spectacole de teatru și dansau. Mulți erau de vârsta lui. Însă i se părea că ei erau mulţumiţi așa cum trăiau, cu cămășile și în grupurile lor, și că l-ar fi privit surprinși dacă li s-ar fi alăturat.

Totuși se gândea cui ar fi fost mai nimerit să-i vorbească. Unora nu le păsa de cămășile albastre, că le erau prea mari sau prea mici și că le stăteau rău. Le purtau ca pe-o uniformă nesuferită. Alții le purtau cu mândrie, parcă dorindu-și să îmbrace deja în locul lor o haină militară. Unele fete aveau cămășile albastre mulate pe sâni, nasturii de sus descheiați și arătau ispititor, dar totodată ispititor în alt fel decât fetele din Vest. Câteva îmbrăcaseră și un pulover subțire sau se înfășuraseră într-un șal colorat, ca și cum ar fi vrut să ascundă cămașa albastră. Oare erau deschise unei întrevederi cu un student din Vest?

În prima seară s-a întors acasă nemulțumit, nemulțumit de ziua aceea, nemulțumit de sine. Următoarea zi trebuia să fie altfel. Avea să meargă iarăși dincolo. Avea să-și învingă timiditatea. Avea să-i vorbească cuiva. Dacă nu va avea succes de prima oară, va încerca a doua și a treia oară.

În Piața Bebel a văzut câțiva studenți pe care îi știa de la cursuri, stând de vorbă cu niște cămăși-albastre și li s-a alăturat. Vestul pleda împotriva Estului, Estul, împotriva Vestului, un schimb rapid de replici, versat, îndârjit, pe care Kaspar îl asculta doar fiindcă o fată într-o cămaşă albastră spunea tot ce spuneau

și ceilalți, e drept, dar o făcea cu șarm. În plus, arăta fermecător, cu păr șaten, ondulat, lăsat liber, ochi căprui, pometi proeminenţi și buze pline, arcuite. S-au revăzut în Alexanderplatz, din întâmplare, au ajuns să discute, s-au plăcut și au petrecut împreună restul timpului, au privit, au ascultat, au vorbit, au râs, au dansat împreună și tot împreună au cunoscut alți studenți, fete și băieți din Est și din Vest. A rezultat un cerc de prieteni care s-au tot întâlnit mereu.

Când Kaspar povestea cum o cunoscuse pe Birgit și se îndrăgostise de ea, era clar că fusese dragoste la prima vedere. Când a văzut-o în Piața Bebel, plină de viață, radioasă, promptă și, spre deosebire de ceilalți, fără obtuzități ideologice și savurând polemica din plin, a fost copleșit. N-a găsit nicio posibilitate să-i vorbească, a plecat, și-a reproșat că nu găsise nicio posibilitate, ar fi vrut să se întoarcă, dar n-a îndrăznit. Reîntâlnirea de mai târziu, în Alexanderplatz, i s-a părut un dar ceresc. Ca și cum Dumnezeu, în care Kaspar nu credea, ar fi binecuvântat prima privire îndreptată spre Birgit, cea care îl copleșise în Piața Bebel.

Kaspar nu era iute de felul lui. Se îndrăgostise încet de prima fată, cu care nu se potrivea și nici ea cu el, s-ar fi despărțit de ea cu încetul, dacă nu l-ar fi părăsit, se hotărâse greu ce să studieze, iar la cumpăratul unei haine noi, a unei cafetiere sau a unei biciclete nu se putea hotărî decât anevoie. Dar acum totul s-a petrecut repede. La sfârșitul semestrului, când s-au despărțit, el pentru un voluntariat într-o editură din orașul natal și ea pentru activități într-un cămin de vacanță de la Marea Baltică, cu o brigadă studențească, era clar că aveau să rămână împreună. Ea a respins pe loc propunerea lui de emigrare în RDG. Deci urma s-o scoată el din RDG și s-o aducă în Vest. Încă nu știa cum, dar avea să afle o cale.

La începutul semestrului de iarnă a găsit niște studenți care-i puteau ajuta pe cei ce voiau să fugă din țară și care-i știau pe unii care vindeau pașapoarte false. A luat legătura cu ei și a fost chemat într-o cafenea din Neukölln. Au sosit într-un Mercedes Coupé, cu anvelope vopsite în alb, după modelul făcut celebru de Rosemarie Nitribitt[1], purtau paltoane din păr de cămilă și aveau pe degete inele cu pietre mari. Au zis că Birgit putea să fugă pe 15 ianuarie. Traseul era prin Praga, spre Viena. Birgit trebuia să

solicite o călătorie de sfârșit de săptămână la Praga, iar Kaspar să facă rost de fotografii de pașaport și de 5.000 de mărci – fotografiile imediat, banii până la începutul lui ianuarie. Discuția a fost scurtă și au căzut la învoială.

Când s-a întors acasă, Kaspar tremura și se simțea ca și cum ar fi avut febră. Dintr-odată, fuga nu mai era o idee, ci era stabilită. Promisese și era răspunderea lui. Trebuia să treacă peste granița niște documente care nu era voie să fie găsite la el. Dacă se găseau documentele, Birgit și el ajungeau la închisoare. Birgit trebuia să se teamă de închisoare și până când traversa Cehoslovacia și ajungea în Austria. Primejdiile nu mai erau o închipuire. Erau reale. Lui Kaspar îi era frică.

Și era sleit de puteri. S-a întins pe pat, tremurând, a adormit și s-a trezit după două ore, lac de sudoare. Uimit, a constatat că frica trecuse. Mulţi ani după aceea se trezea uneori noaptea, cu inima zvâcnind, fiindcă visase un control la care avea ceva de ascuns sau un interogatoriu la care căuta să treacă ceva sub tăcere. În săptămânile de până la fuga lui Birgit, frica n-a revenit nici măcar în vis. La câte erau de făcut, Kaspar era chiar calm.

1. Vestită prostituată de lux, a cărei moarte violentă a fost sursa unui imens scandal în Germania, în anii „miracolului economic“.

8

În același timp, trăia totul cu mare intensitate. A doua zi, la prânz, s-a dus în Berlinul de Est să facă rost de fotografiile de pașaport. Birgit nu avea telefon, nu putea s-o sune și s-o anunțe, nu-i rămânea decât să spere că o va găsi acasă. Fusese o dată la ea, le salutase pe bunică, mamă și surori – Helga, care mai locuia cu familia, la fel ca Birgit, și Gisela, care era în vizită –, a fost poftit la o cafea și o prăjitură în living, acolo a șezut pe canapeaua unde dormea Birgit noaptea, a fost cântărit din priviri și a fost bucuros când el și Birgit au plecat la teatru. Își amintea drumul: din trenul urban, pe sub trenul urban, peste o stradă mare într-una mică, pe lângă o școală din cărămidă aparentă, cu arcade și coloane, după colț, acolo unde cotea și tramvaiul cu roți care scrâșneau strident, peste stradă și pe lângă o mică brutărie. A găsit casa, a sunat, a așteptat zadarnic bâzâitul interfonului, a împins totuși ușa. A rămas închisă.

Era ora trei. Kaspar a înconjurat blocul și, când s-a întors, a văzut la primul etaj o femeie stând la fereastră cu o pernă sub brațe. Ce să zică, dacă iarăși nu reacționa nimeni când suna și ea îl întreba pe cine caută? Și-ar da seama că era din Vest. Prietenii și prietenele din Est i-au înșirat odată, râzând, după ce anume putea fi identificat ca vestic și l-au învățat cu ce trebuia să se îmbrace când se ducea la Potsdam, să viziteze Sanssouci, lucru interzis celor din Vest. Deci ar fi fost nevoie să se îmbrace din nou. Oare ce credea femeia când la ușă tot apărea unul din Vest, o dată și încă o dată? Ce fel de persoană era? Suspicioasă? Binevoitoare? Simțea vreo amenințare venind dinspre dușmanul de clasă? Se gândea la tinerețe și iubire? Kaspar ar fi vrut să vadă dacă pe fața ei se citea suspiciune sau bunăvoință, dar pentru asta ar fi trebuit să se apropie mai mult decât i se părea sigur. S-a întors, de data

asta a înconjurat două blocuri și data următoare, văzând că ea tot la fereastră era, trei, și s-a trezit pe malul râului Spree.

Ceața de decembrie, cenușie, se lăsase grea peste oraș, înăbușea zgomotele și tulbura vizibilitatea. Dar pentru Kaspar totul era ciudat de limpede și de apropiat, casele, străzile, râul. Ca și cum periculozitatea planului său i-ar fi ascuțit într-atât vederea, încât lucrurile căpătau contururi mai precise. Și nu doar vederea, toate simțurile lui erau mai ascuțite. Fierăstrăul de la atelierul de tâmplărie suna atât de tare, gunoiul din containere mirosea atât de intens, simțea atât de clar pe obraz adierea vântului, ca și cum între el și lume n-ar mai fi existat nimic.

S-a așezat pe mal și a privit apa. Birgit îi povestise despre duminicile plicticoase din copilărie, despre plimbările detestabile de-a lungul râului Spree, pe ploaie sau pe soare, cu mereu aceleași priveliști cu apă, nave de transport și depozite, iar acolo unde clădirile se întindeau până la Spree și promenada devenea stradă, cu case cu sau fără grădini, până când ajungeau la pădurica de la Köllnische Heide, intrau în ea, ieșeau și făceau cale-ntoarsă. Și el își amintea de duminici din copilărie, când se plictisise. Când nimic nu-l atrăgea și nimic nu-l reținea, niciun joc și nicio carte, când se lăsa în voia întâmplării, dădea o raită prin camera surorii lui, lua un măr din bucătărie, străbătea grădina, se culca în iarbă și se ridica iarăși repede de-acolo, bătea mingea de perete și o abandona. Erau amintiri frumoase despre o stare de gol agreabil, de visare. Nici acum Kaspar n-avea nimic de făcut, nici măcar ceva de gândit. Ar fi trebuit să-și poată goli mintea, s-o lase așa și să poată savura starea aceea, picotind în tihnă. Dar era agitat, tensionat, mereu gata s-o ia din loc.

Apoi i s-a făcut frig. Ziua era blândă, vântul care adia la râu, călduț. Dar pământul era rece. S-a ridicat, avea mâinile și picioarele înțepenite și a luat-o înapoi. Femeia nu mai era la fereastră, dar fereastra era deschisă și când a sunat iar și din nou n-a deschis nimeni, a auzit de sus: „Pe cine cauți, tinere?“. N-a ridicat ochii, a făcut din umeri și cu mâinile un gest care sugera inutilitate și regret și a plecat.

Acum a parcurs el drumul până la Köllnische Heide și înapoi, cel pe care îl descrisese Birgit. Nu era nimic de văzut și i-a înțeles plictiseala care o făcuse să sufere. Plictiseala poate fi savurată

doar atunci când te poți lăsa în voia ei, nu când ești dus de mâna mamei sau a unei surori mai mari, care te smucește încoace și-ncolo.

Apoi s-a făcut întuneric. Când a ajuns Kaspar din nou în fața casei, fereastra unde stătuse femeia era închisă, și prin perdeaua subțire se vedea lampa aprinsă. Ferestrele în spatele cărora bănuia că se află locuința lui Birgit erau întunecate și, când a sunat, ușa iarăși nu s-a deschis. I s-a făcut teamă. Erau multe motive pentru care Birgit și Helga puteau să nu fie acasă. Dar bunica mergea greu și, dacă nici ea nu era acasă, asta însemna, poate, că fusese un accident și că toată familia era la spital, la patul bolnavului. Așa ceva putea să dureze mult. El trebuia să ajungă pe Friedrichstraße înainte de miezul nopții.

A cumpărat de la brutărie două chifle și le-a băgat în buzunarul paltonului. Apoi a stat nehotărât pe trotuar. Școala de vizavi era cufundată în întuneric. A traversat, la intrare, în spatele unei coloane, a găsit o nișă unde putea să stea, unde putea să și șadă oarecum pe soclul coloanei și de unde reușea să țină sub ochi intrarea în clădire. A mâncat cele două chifle.

Pe stradă nu se întâmpla mare lucru. Din când în când trecea câte o mașină cu motorul huruind și gaze de eșapament urât mirositoare. La fiecare zece minute venea câte un tramvai plin, dintr-o direcție, două minute mai târziu, unul aproape gol, din direcția opusă. Tot la o diferență de zece minute apăreau oameni pe lângă colțul unde era școala; trenul urban îi aducea din fabricile și birourile orașului, la sfârșitul serviciului. Kaspar îi vedea în lumina lămpilor de pe stradă, cu palton, în geacă, cu fular, în salopetă, cu pălărie, cu batic, cu servietă, balansându-și brațele sau cu mâinile înfundate în buzunare, cu pas ostenit, apăsat sau liniștit. Unii dispăreau în intrările caselor de pe cealaltă parte a străzii și, după puțin timp, într-un apartament se aprindea lumina. Cu cât seara înainta, cu atât mai puțini oameni aducea trenul.

Kaspar nu urmărise încă niciodată trecătorii. Bineînțeles că mai stătuse sau șezuse undeva și că mai trecuseră oameni pe lângă el, iar el îi văzuse. Dar în timpul acela ori stătea de vorbă cu cineva, ori deschisese o carte, ori se gândea la ceva. Acum nu făcea nimic altceva decât să observe oamenii și și-a dat seama

câte vieți treceau pe lângă el, vieți care își aveau munca și casa lor, familia sau singurătatea lor, fericirea și grijile lor, care erau împăcate cu lumea lor sau se aflau în conflict cu ea. El își trăise viața lui, iar viețile din jur însemnau pentru el tot atât cât casele, străzile și copacii care îl înconjurau. Asta dacă nu cumva avea de-a face cu ele, iar ele, cu el; abia atunci simțea ceva pentru ele și pentru ce însemnau pentru el. Își dădea seama pentru prima oară că fiecare viață în parte era o lume întreagă, completă, desăvârșită, fiecare pentru sine. Da, el o iubea pe Birgit și ea îl iubea pe el și nu dorea să vină el la ea, în Est, ci ea la el, în Vest. Dar ea își avea viața ei, tot completă și desăvârșită în felul său, numai că el n-o cunoștea și nu știa ce era bun sau rău la ea. Îl adusese în viața ei. Și totuși dintr-odată se simțea ca un intrus și s-a speriat.

Apoi s-a făcut liniște. Doar rareori mai apărea cineva de după colț sau mai trecea vreo mașină, pe care Kaspar o auzea de la mare distanță. Nu departe de școală era o biserică pe care Kaspar o văzuse în trecere, după ce coborâse din tren, și i-ar fi plăcut să fie însoțit de sunetul de clopot prin orele care se scurgeau. Dar a așteptat degeaba; ori era stricat ceasul, ori clopotul unui orologiu de biserică era inoportun în socialism Tramvaiul sosea punctual, dar acum nu la zece, ci la douăzeci de minute, două carcase de sticlă luminate, în care erau puțini oameni, uneori deloc. La majoritatea ferestrelor lumina devenise albăstruie. Oare la ce se uitau oamenii?

Kaspar a ieșit de după coloană și a făcut câțiva pași, fără țintă. Mișcarea îi făcea bine. Însă un trecător zelos l-a privit bănuitor, și asta l-a trimis înapoi în nișă. Și-a reamintit cum, în călătoriile cu trenul, când ajungea la destinație, ar fi preferat adesea să rămână așezat, nu fiindcă îl ademeneau depărtările, ci pentru că în tren se simțea acasă. Nișa din spatele coloanei, întunericul nopții, lumina slabă a felinarelor stradale, puținele zgomote ale străzii, scrâșnetul roților de tramvai – toate astea îi plăceau. Dacă nu i-ar fi fost teamă că Birgit nu va ajunge la timp și că el nu va reuși să ajungă la timp pe Friedrichstraße, în nișă s-ar fi putut simți acasă.

Apoi de după colț a apărut o tânără. Nu era Birgit, dar îi amintea de Birgit, și ea s-a îndreptat spre intrarea în clădire și și-a făcut de lucru la broasca ușii. Kaspar a traversat strada în fugă –

era Helga. S-au privit scurt prin întuneric, ea n-a zis nimic și nici el, ea a descuiat și el a urmat-o în casa scărilor slab luminată. După ce a deschis ușa apartamentului și a aprins lumina de pe hol, s-a întors spre el. Ce frumoasă e, și-a zis, ce frumoasă, misterioasă, atrăgătoare. Cum de n-am remarcat până acum?

— Am nevoie de niște fotografii de pașaport de-ale lui Birgit. Era derutat și se bâlbâia.

Helga a încuviinţat din cap, i-a făcut semn cu mâna să aștepte pe hol și a plecat. Undeva bătea un ceas; erau cele opt sunete cu care Big Ben anunța jumătățile de oră. Zece și jumătate. Lui Kaspar îi plăcea să aștepte în locuința aceea caldă; își dădea seama cât de frig îi fusese și ce nevoie avea de căldură. Apoi a apărut și Helga și a adus un plic. L-a băgat în buzunar.

— Mulțumesc.

— Are 1,74 m și ochi căprui. L-a îmbrățișat, o simțea și ar fi vrut s-o îmbrățișeze și el, dar deja zisese „Să ai grijă de ea“, se desprinsese de el și îi ținea ușa deschisă.

9

Ceva l-a mai impresionat profund pe Kaspar la pregătirea fugii. Femeia cu șal galben.

De Crăciun, Birgit și Kaspar ar fi vrut să rămână împreună la Berlin. Ingrid, prietena lui Birgit, pleca în munții Harz și îi punea la dispoziție acesteia locuința. Deși Kaspar ar fi trebuit să călătorească încoace și-ncolo în fiecare zi – o săptămână ar fi avut un apartament doar pentru ei! Dar el trebuia să plece acasă și să strângă banii pentru fugă, împrumutând de la prieteni. A reușit; unul putea să-i dea 500, altul 300, niciunul nu l-a refuzat. La începutul lui ianuarie Kaspar a putut să le dea plicul cu 5.000 celor doi bărbați cu paltoane din păr de cămilă.

Două săptămâni mai târziu i-au dat documentele pentru Birgit. Și nu doar pentru ea. Ziceau că peste două zile mai fugea cineva; iar el să ducă dincolo documentele și pentru cealaltă femeie. Urmau să se întâlnească a doua zi, pe treptele Operei de Stat; avea s-o recunoască după șalul galben și după faptul că, după ce i se va adresa, ea îl va întreba dacă într-adevăr venea de la Veneția.

La punctul de trecere a frontierei de pe Friedrichstraße, Kaspar fusese uneori nu doar controlat, ci i se ceruse să meargă într-o încăpere din spate și să se dezbrace până la chiloți. Dacă urma să i se întâmple iarăși așa, nu mai conta – așa și-a zis – dacă avea la el documente falsificate pentru o femeie sau pentru două, și gândul l-a ajutat să treacă prin vamă fără să se piardă cu firea.

A văzut-o pe femeia cu șal galben abia când a ajuns în fața Operei. Se vârâse în colț, la picioarele scării, ca și cum ar fi vrut să dispară în el.

— Veniți într-adevăr de la Veneția? Era înaltă și viguroasă, avea o față drăguță, de om dezghețat, și vorbea ferm. De ce sună

fermitatea atât de nefiresc? s-a întrebat Kaspar. A confirmat, dând din cap, și ea l-a tras în colț.

— Nu vreau chestiile alea. N-o fac. Nu se poate.

— Nu înțeleg. Totul e pregătit. Banii au fost dați, altfel oamenii aceia nu mi-ar fi dat documentele, cel…

— Logodnicul meu.

Kaspar a așteptat un moment, dar ea n-a continuat.

— De ce nu se poate?

Ea privea pe lângă el.

— Serbarea n-a fost miercuri, așa cum plănuiserăm, e abia mâine.

— Ce serbare?

— Am pregătit-o de săptămâni întregi. Copiii se bucură. Am repetat cu ei o piesă pe care, fără mine… Glasul i s-a frânt, a scos o batistă din buzunar și s-a întors cu spatele.

Kaspar era năucit. Plângea? S-o mângâie pe umăr, s-o îmbrățișeze?

— O serbare pentru copii…

S-a întors spre el și a vorbit din nou cu aceeași falsă fermitate.

— Eu conduc grădinița. Nu pot să sabotez serbarea. Nu v-o iau în nume de rău că nu înțelegeți, și nici lui Alexander nu i-o iau în nume de rău.

— Vreți să rămâneți aici?

— Să rămân, să fug… Lăsați-mă în pace. Nu pot mâine, asta-i tot, nu pot. Îl privea sfidător, ca un copil îndărătnic. Acum plec. Fără să mai spună ceva, a trecut pe lângă el și a traversat bulevardul Unter den Linden. Kaspar a privit în urma ei până când a dispărut între Neue Wache și clădirea Arsenalului.

Când v-ați hotărât să fugiți, ați știut că aici se va sfârși tot – grădiniță, și copii, și serbări, adică tot. Cum poate acum serbarea asta să dea peste cap decizia luată? Asta ar fi vrut Kaspar s-o întrebe. Există oameni care nu pot să treacă dincolo de ceea ce-i așteaptă? Pot ei să-și asume ceva, câtă vreme mai e destul timp, cât încă e vară, iar fuga e planificată pentru iarnă și rămâne abstractă? Și pe măsură ce fuga e tot mai aproape și pe cale să se concretizeze, ea nu mai reușește să învingă ceea ce deja e concret și imediat. Așa au ratat fuga nobilii, în timpul Revoluției Franceze, deși îi aștepta ghilotina? Pe educatoarea de la grădiniță

n-o aștepta nicidecum ghilotina, ci doar pierderea vieții din Vest, cu Alexander, care probabil că pentru ea rămăsese mereu abstractă.

Kaspar avea timp, se înțelesese cu Birgit să se vadă abia la ora cinci. Stabiliseră ca loc de întâlnire biserica Sf. Maria, nu departe de clădirea în care Birgit studia economia. Se ducea la universitate ca și cum nu se întâmpla nimic, ca și cum avea să rămână. Kaspar nu putea să-și închipuie că nici ea n-ar fugi. Dar nici pentru ea fuga nu era un motiv să nu fie statornică în privința cursului sau a seminarului care urma.

Eu ce aș face dacă mâine ar trebui să renunț la vechea mea viață și să încep una nouă? Să plantezi un copac în ziua de dinaintea morții și să continui să trăiești ca și cum n-ar fi nimic – nici Kaspar nu știa o variantă mai bună. Atât timp cât asta nu înseamnă să-ți ratezi noua viață.

Umbla pe străzi fără țintă. Indiferent unde s-ar fi aflat la patru și jumătate – între timp cunoștea Berlinul de Est destul de bine ca să ajungă la cinci la Sf. Maria. Cerul cenușiu se lăsase din nou pe oraș, din când în când ploua ușor. Lui Kaspar i se părea că în aerul călduț simte deja primăvara. De la prima lui vizită în Berlinul de Est, piatra cubică, casele burgheze vechi și dărăpănate, multele terenuri neconstruite dintre clădiri, parcurile mici și sărăcăcioase, puținele mașini urât mirositoare începuseră să-i fie familiare. Asta urma să fie, pentru mult timp, ultima lui vizită în Berlinul de Est. După fugă, cei din cercul lui Birgit aveau să fie interogați, relația lor va fi descoperită și el va fi suspectat că o ajutase să fugă.

Nu trecuse încă niciodată prin cimitirul din Dorotheenstadt; acum era ultimul prilej. I-a găsit pe filosofi și pe scriitori, pe oamenii de teatru și pe cei din politică și administrație. Deși nu se cunoscuseră sau adesea se dușmăniseră, ei zăceau acolo unii lângă alții. Probabil că se simțeau înghesuiți. Kaspar s-a gândit la cărțile puse alături pe rafturile bibliotecilor și ale librăriilor și care probabil că tot înghesuite se simțeau, Hegel lângă Kant, Marx lângă Feuerbach, Heine lângă Platen. Librarii și bibliotecarii n-aveau cum să-i ajute. Să devină librar – asta i-a trecut prin minte pentru prima oară.

Apoi s-a întâlnit cu Birgit, i-a dat documentele, o geantă de

voiaj, un fular, un pachet de Marlboro și i-a explicat ce are de făcut. Amândoi erau stânjeniți. Din seara când așteptase în fața casei ei, nu mai reușise să scape de gândul că-i intrase cu forța în viață. Simțea că ei îi era frică de tot ce putea să meargă prost și nu voia s-o arate. S-au îmbrățișat și nu reușeau să se mai desprindă și fiindcă nu știau ce să-și spună. Apoi au auzit pe cineva fluierând și niște râsete, iar Kaspar și Birgit s-au desprins și s-au uitat în urma acelor tineri.

— Te iubesc, Birgit.

— Și eu pe tine.

— Sâmbătă, la Tempelhof.

Ea a dat din cap, l-a sărutat și s-a dus la trenul urban. El dorise să se mai plimbe cu ea ori să bea o cafea sau o bere. Dar dacă ea voia să plece, atunci să plece. Sâmbătă o va lua în brațe la aeroport.

10

Așa a şi fost. Pe 16 ianuarie Birgit a aterizat la Tempelhof și astfel a început nu doar viața lor comună. Până atunci luase lucrurile așa cum veneau. Și faptul că a adus-o pe Birgit din Est în Vest intra aici, fiindcă se iubeau. Dar să caute, să găsească și să închirieze mica locuință, să renunțe la studii și să înceapă pregătirea ca librar, să preia și să extindă librăria, să cumpere apartamentul cel mare – asta nu însemna să iei lucrurile așa cum veneau, ci să dai o formă vieții. Era viața lui, și ea a început la 16 ianuarie 1965. 1611965 – dacă ar fi putut să joace numerele astea, ar fi făcut-o și ar fi câștigat.

Dar nici 1611965 n-a deschis computerul lui Birgit. A făcut-o până la urmă parola kbaisrpgairt, numele Kaspar și Birgit scrise unul într-altul, și Kaspar s-a bucurat. Monitorul era stricat; la computer se putea scrie, dar scrisul nu se mai putea citi. Asta n-o deranjase pe Birgit și totuși continuase să scrie?

Kaspar a rugat să-i fie listat tot. Tot? Kaspar a confirmat, voia să aibă tot, nu conta cât de mult, cât de scurt, cât de banal. Voia să știe ce adunase, păstrase, scrisese, gândise Birgit, ce fusese în mintea ei și ce găsise în computer. Voia să vadă în creierul ei.

Dar după ce a primit teancul mare de hârtii tipărite, l-a pus pe biroul din camera lui Birgit și s-a așezat pe scaunul de la birou, temându-se să-nceapă să citească. Ca și cum, vrând să vadă ce era în creierul ei, i-ar fi decupat și îndepărtat calota craniană, ca și cum ar fi desconsiderat și distrus acel lucru cu care creierul ei se protejase. Și-a adus aminte cum se simțise ca un intrus când avusese nevoie de fotografiile ei de pașaport și o așteptase în nișa de la intrarea școlii, deși fusese invitat și lăsat să intre în viața ei. Acum voia să citească ce era salvat și securizat cu parolă în computerul ei. Era prezent în parolă – dar asta nu-i dădea dreptul

să intre cu de-a sila. Nimic nu-i dădea dreptul să intre cu de-a sila. Nici măcar supărarea simțită când se gândea la poeziile și la evoluția romanului pe care ea i le ascunsese.

Apoi privirea i-a căzut pe prima foaie, un e-mail în care lui Birgit i se confirma, cu jumătate de an în urmă, primirea unui ceas trimis pentru reparații, și s-a apucat de citit. În e-mailuri nu erau secrete, pe lângă el se derula doar viața de zi cu zi din ultimii ani, viața de zi cu zi a lui Birgit și a lor. Invitații, acceptări și refuzuri, urări la aniversări și de însănătoșire, comenzi de bilete la concerte, operă și teatru, mesaje în care el îi ura noapte bună când era la târgul de carte de la Frankfurt sau din Leipzig și nu reușea s-o prindă la telefon, și e-mailuri de peste zi în care își aminteau unul altuia de chestiuni care trebuiau rezolvate. Și își trimiseseră unul altuia propuneri și prospecte pentru concediul care urma. Tirolul de Sud, o podgorie și un han pe un deal, mai sus de Bolzano, unde se puteau odihni și de unde voiau să facă drumeții; în ultimele zile voiau să plece la Veneția și Trieste. Iubea concediile cu Birgit; ea nu bea mult, avea mintea limpede și o inimă veselă, caldă, umblau, înotau și își citeau unul altuia, când erau în pat.

Nu va mai face concediul acela fără ea. Nu va mai pleca deloc în concediu. Nu se va mai duce la concert, la operă, la teatru. Fără ea nu se mai putea bucura nici de viața de zi cu zi, în care se simțise la adăpost, când acasă, când la librărie, cu drumuri de dimineață și de seară, cu vechile obișnuințe și cărțile noi. Să funcționeze – asta era ceva ce nu uitase prin moartea lui Birgit și nici n-avea să uite. Atât îi rămânea.

A privit în noapte și era întuneric nu doar afară, ci și în el. Și-a amintit de Orfeu. El a avut voie să intre în împărăția morților și să o găsească pe Euridice, fiindcă în el era lumină. Era atât de luminos, încât lira și glasul – cântatul lui – scânteiau și l-au fermecat pe luntrașul Charon să-l ducă în împărăția morților, și pe Cerber, câinele infernului, să-i îngăduie trecerea. Oare aș găsi-o, s-a întrebat Kaspar, dacă și în mine ar fi lumină ca în Orfeu, dacă iubirea mea pentru Birgit ar scânteia precum cântecele lui Orfeu? Timp de o clipă s-a visat stând față-n față cu Birgit, în lumina iubirii lui. Oare ea ne-ar urma, pe mine și lumina? Oare eu aș fi destul de încrezător și nu m-aș întoarce spre ea, pe

drumul revenirii la viață? Sau n-aș avea încredere și aș simți nevoia să mă conving de prezența ei sau aș fi mânios pe toate secretele ei și i-aș cere pe loc socoteală?

Dintr-odată i s-a făcut teamă că ar putea s-o piardă pe Birgit, oricât de mult i-ar fi lipsit și oricât de îndurerat ar fi fost, la fel cum o pierduse Orfeu pe Euridice pe drumul întoarcerii la viață. Chiar dacă era moartă, Birgit era încă acolo, însă dacă înceta să creadă în ea și se lăsa cuprins de mânie, ea ar muri încă o dată și ar rămâne moartă.

11

În zilele următoare, Kaspar a citit e-mailurile lui Birgit. A găsit în ele nu doar viața de zi cu zi din ultimii ani, ci și prieteniile ei de la atelierul de scriere creativă, implicarea în activități pentru natură și climă, stabilirea unor întâlniri pentru acțiuni. Pentru vara următoare plănuise să stea într-o casă făcută într-un copac, dintr-o pădure care urma să fie defrișată și să facă loc unei șosele – nici despre asta nu-i spusese nimic.

După e-mailuri veneau texte pe care le știa; listările erau în dosare. Un text lung îi era necunoscut. Spre deosebire de celelalte, avea un titlu – „Un Dumnezeu aspru“ –, începea cu o întrebare – ce ar fi devenit Birgit, dacă ar fi rămas în RDG – și era, probabil, un fragment de roman, amintiri puse pe hârtie sau un eseu personal. Oricum, textul nu era ceva ce ține de rutină și nu putea fi citit așa, pur și simplu. Dacă acum continua să citească, însemna să intre cu de-a sila în viața ei lăuntrică, să-i ignore dorinţa, să renunțe la discreția iubitoare cu care îi acceptase deciziile privind cursul vieții și misterul scrisului ei.

Fiindcă Euridice era o umbră în împărăția morților, Orfeu nu putea să-i audă pașii în spatele lui, pe drumul înapoi spre viață. Dacă ea îl urma sau nu – asta era o taină pe care Orfeu trebuia s-o îndure. Kaspar știa că, smulgându-i lui Birgit secretul textului, se întorcea cu fața spre ea. Cu cât va afla mai mult, citind, cu cât o va cunoaște mai bine, cu atât mai mult se va îndepărta Birgit de el.

N-a continuat să citească. Iarăși au trecut săptămâni în care Kaspar n-a călcat în camera lui Birgit. Aștepta ca timpul să vindece rana morții ei, dar n-o făcea. Dimineața mergea de acasă la librărie și seara de la librărie la acasă, de cele mai multe ori mânca același fel, de încălzit la microunde, orez cu pui și, când uita să cumpere, o pizza la italianul din colț, duminica se silea să

facă o plimbare și, dacă ploua, să se ducă la cinematograf, de câteva ori a acceptat invitația la o cină în familie a unei colege îngrijorate de starea lui, iar seara, când citea cărți nou-apărute, bea mai mult ca înainte. Se făcuse vară, o vară cu multe furtuni. Să vadă din librărie vântul răscolind praful străzii, frunze și hârtii, pe sub nori negri, să alerge până acasă printr-o ploaie torențială, cu fulgere și tunete, să se ude până la piele, să simtă că îngheață afară, iar acasă să se încălzească iarăși sub dușul fierbinte – așa ceva îi făcea bine. Apoi, după ce se usca, își îmbrăca halatul, se plimba prin casă și își zicea că mai era o brumă de viață în el.

Într-o seară nu i-a mai păsat ce se va întâmpla cu Euridice. Băuse mult și în el clocotea mânia față de Birgit, mânia în care se preface tristețea când nu-și mai suportă neputința. Egoismul lui Birgit, desconsiderația, încăpățânarea, susceptibilitatea ei! De ce a trebuit să-i facă mereu pe plac, să-i suporte ieșirile și răbufnirile, să-i curețe voma? A urcat scara spre camera ei, nesigur, pas cu pas, ținându-se cu mâna de perete, a reușit să ajungă la birou și să se așeze pe scaun și a început să citească. Dar era beat, textul era complicat, i se închideau ochii. Când a vrut să-l ia și să-l ducă jos, s-a împiedicat pe scări, a reușit să se țină, dar nu și textul, și foile s-au împrăștiat pe trepte și în hol.

A doua zi dimineață a strâns foile. O pierduse pe Euridice cu o seară în urmă. Acum nu mai conta. S-a dus iar cu textul în camera lui Birgit, s-a așezat din nou la birou și a citit.

Un Dumnezeu aspru

Ce aș fi devenit, dacă aș fi rămas? Dacă nu l-aș fi întâlnit pe Kaspar, dacă nu m-aș fi îndrăgostit de el, dacă nu l-aș fi ales pe el? Dacă nu m-aș fi gândit deloc la plecare, dacă aș fi cunoscut doar rămânerea?

Pe comodă era fotografia tatei – avea un craniu pe petliță –, în ramă argintie, cu o panglică neagră trecută peste colțul drept, de jos. Fetița privea în sus la fotografie și vedea un chip bun, puternic, niște ochi calzi, și tânjea după tatăl rămas în război. Rămas în război? Nu, el pretindea autodisciplină, implicare și perseverență în fiecare zi. Așa zicea mama. Mama mai zicea că

fusese erou, lucru pe care însă nu mai era voie să-l zici, un soț iubitor și un tată iubitor. Era sus, deasupra fetiței, era și deasupra fetei care deja crescuse. Unde se afla ea, se afla și el, în spatele ei, oriunde se ducea, o urma și el și își arunca umbra asupră-i. Umbra morții.

Fetița a dat jos fotografia. Dar tatăl s-a ridicat din nou, iarăși pășea în spatele fetei, continua să-și arunce umbra asupra ei. Umbra vremurilor rele trecute. Fata voia să facă parte din noile vremuri bune. În care cei care luptaseră împotriva tatei și eliberaseră țara și oamenii creau o țară nouă și un om nou. Merita fata-din-umbră să fie un om nou într-o țară nouă? Poate, dacă se străduia, dacă se dovedea corespunzătoare, dacă arăta bunăvoință și dădea ascultare.

M-am străduit. Dacă aș fi rămas, aș fi continuat să mă tot străduiesc? Dacă strădania n-ar fi dat roade – m-aș fi învinovățit? Fiindcă eram fata-din-umbră? Fiindcă nu putea fi din vina noilor vremuri? Fiindcă noile vremuri erau cele bune?

Dacă într-o bună zi nu s-ar mai fi putut trece cu vederea că situația nu e în ordine, că sarcinile stabilite sunt anapoda și eforturile făcute – inutile, nici atunci nu m-aș fi ridicat împotriva noilor vremuri? Vremurile noi ar fi rămas vremuri bune? Aș fi țesut și eu la covorul liniștitor al speranțelor mincinoase? Economia noii țări e în declin – totuși ea s-a debarasat de jugul proprietății private, are grijă de toți, dă de lucru tuturor și nu exploatează pe nimeni. Cultura noii țări e încremenită – vechii tovarăși au opus rezistență, nu s-au încovoiat, și ce nu se încovoaie trebuie să încremenească. Politica noii țări nu are încredere în cetățeni – vechii tovarăși au trebuit, rezistând, să învețe ce este neîncrederea și, odată ce-au învățat, n-au mai putut să renunțe. Chiar ei dacă nu conduc țara spre noile vremuri bune, atât de repede și de drept pe cât ne dorim, noi tot le datorăm respect și răbdare. Nu avem dreptul să le smulgem făclia din mâini. Avem datoria să-i ajutăm s-o poarte, până când nu mai pot s-o ducă și ne-o înmânează. Atunci de noi depinde să continuăm drumul, să atingem țelul, să desăvârșim opera.

Oare conștiința încărcată, de sub umbra morții, care nu mi-a îngăduit să mă revolt, mi-ar fi interzis și orice ambiție? M-aș fi resemnat, m-aș fi mulțumit cu o îndeletnicire de bibliotecară sau

de funcționară? Și dacă biblioteca, sau instituția, sau fabrica s-ar fi păstrat și după căderea Zidului, m-aș fi adaptat la noile legi, la noua tehnică și la noii șefi, plângându-mi totodată vechile speranțe? Plângând după vechea mea țărișoară, care voia să devină o țară nouă pentru oameni noi? Plângând tot ce ar fi putut să fie, dacă… n-aș fi știut ce anume, dar ceva tot ar fi trebuit să fie, tot ar fi trebuit să funcționeze altfel și mai bine.

Nu, nu așa. Nu eram atât de mică și de proastă și de cuminte. N-am rămas fata-din-umbră. Am dat jos fotografia și am lăsat în urmă umbra tatălui și vorbele mamei. Am crezut în noile vremuri care creează o țară nouă și un om nou și în dreptul meu de a fi un om nou într-o țară nouă. M-am străduit ca noile vremuri să devină vremuri bune. Mereu am dorit asta. Dar n-am fost mereu supusă.

Dacă aș fi priceput că economia era la pământ, că fantezia și creativitatea erau sufocate în cultură, că politica ținea sub control cetățenii, că circumstanțele nu erau în regulă, însărcinările pe dos, și eforturile fără rost, nu m-aș fi împotrivit noilor vremuri. În schimb, aș fi sperat că făclia e smulsă din mâinile vechilor tovarăși și că e dată unor mâini tinere. În țel aș mai fi crezut, dar aș fi căutat altă cale. Mi s-ar fi părut aproape tangibil în primăvara lui 1968, la Praga, și în 1985/1986, la Moscova, cu Gorbaciov. În cele din urmă, pentru mine ar fi existat o Primăvară Berlineză și o speranță germană în Glasnost și Perestroika, în noiembrie 1989.

Cum aș fi trăit cu toate astea? Aș fi făcut carieră, în primul rând, într-o editură, o școală, o instituție de cultură sau știință? Aș fi pricinuit necazuri și aș fi avut necazuri și aș fi fost trimisă în producție pentru doi-trei ani? Mi-aș fi găsit în sfârșit nișa, cum și-au găsit-o mulți alții? Îmi plăceau limbile străine, în copilărie am avut un prieten prin corespondență kazah, aș fi putut să învăț limba kazahă, să traduc literatură kazahă și, pe lângă asta, să scriu poezii. O viață bună? Pot să-mi închipui că aș fi devenit tristă și tăcută în nișa mea – și fericită în noiembrie 1989.

Dar în 1990, Primăvara, Glasnost și Perestroika au dispărut iarăși din Germania. Iar treaba cu nișa s-ar fi încheiat şi ea în 1990. Nimeni n-ar mai fi avut nevoie de literatură kazahă în traducere germană, mica editură care mi-ar fi tipărit poeziile ar fi

dat faliment, iar casa din Prenzlauer Berg, unde aș fi avut un apartament ieftin, ar fi fost cumpărată de un investitor și împărțită în locuințe proprietate personală. M-aș fi mutat în Marzahn și aș fi trăit din ajutor social?

Sau aș fi devenit, în 1990, o traducătoare de suces pentru întreprinderi germane care investeau în Kazahstan? Aș fi câștigat bine, suficient de bine încât să fac un împrumut, să mă folosesc de dreptul de preempțiune și să-mi cumpăr o locuință? Aș fi reușit să trec de la poeziile mele la texte de șlagăre sau de publicitate și aș fi avut succes cu ele? Aș fi devenit o câștigătoare de pe urma căderii Zidului?

Sau totul s-ar fi petrecut altfel? După dragostea pentru Leo, după trădarea lui Leo și nașterea fiicei aș fi devenit cu totul altfel? Dezamăgită, tristă, acrită? Un copil nelegitim nu era o problemă pe vremea aceea, dacă mama era împăcată cu sine și cu existența copilului. Aș fi fost împăcată cu mine și cu existența copilului? Sau în falsitatea lui Leo aș fi văzut falsitatea sistemului și în indiferența cu care voia să se folosească de mine, indiferența cu care sistemul se folosea de oameni? Aș fi pus capăt legăturilor cu sistemul și ne-aș fi refuzat, pe mine și pe copil, lumii în care trăiam? Aș fi înțeles-o pe mama – nu iubirea pentru tata, cel cu un craniu pe petliță, ci viața ei, în afara și împotriva lumii? Aș fi rămas la ea și la bunica, împreună cu fiica mea?

Mi-ar fi fost indiferent cu ce mi-aș fi câștigat banii în vremuri neîndrăgite în țara neîndrăgită. Tot aș fi găsit ceva, ceva tot aș fi făcut.

M-aș fi descurcat cumva, neașteptându-mă la nimic și nedezamăgită de ceva, nici măcar de fiica mea. Căderea Zidului n-ar fi schimbat nimic. Ce să se fi schimbat? Aș fi continuat să trăiesc în afara lumii și împotriva ei, aș fi umblat de una singură, aș fi înjurat de una singură. M-aș fi bucurat că acum exista un alcool mai bun? Sau deja nu mi-aș mai fi dat seama?

Mă bucur că n-am rămas. Mă bucur că am plecat. Nu-mi doresc niciuna dintre viețile astea netrăite. Dar nu pot să mă lepăd de ele. Viețile mele netrăite sunt ale mele, cum e și cea trăită. Sunt triste, iar eu port tristețea unei vieți cu conștiința încărcată de a sta sub umbra morții, tristețea unei vieți în nișă, tristețea unei vieți în afara lumii și împotriva ei.

RDG-ul mă întristează. Entuziasmul față de noile vremuri, speranța într-o țară nouă și un om nou, dorința de implicare și devotamentul din primii ani – chiar dacă n-a mai rămas nimic din ce era la început, totuși a fost un început. Chiar dacă n-a mai rămas nimic din încercările de a face țara să progreseze, în ciuda sistemului și împotriva sistemului, și tot nimic n-a rămas din perseverența de a arăta că socialismul și libertatea sunt inseparabile și că viitorul le aparține lor, împreună – a fost odată și a fost autentic și o realitate bună, opusă celei rele, a socialismului adevărat. Dispariția ei mă întristează, chiar dacă știu că realitatea cea bună putea să se afirme numai în opoziție cu cea rea și că în absența acesteia trebuia să dispară.

Când trăiești într-o țară sub un regim rău, speri să vină o schimbare, iar într-o zi asta se și întâmplă. În locul unui regim rău apare unul bun. Dacă ai fost împotrivă, acum poți să fii din nou pentru. Dacă ai fost nevoit să pleci în exil, poți să te reîntorci. Pentru cei care au rămas și pentru cei care au plecat, țara redevine țara lor, țara pe care au visat-o. RDG nu va ajunge niciodată țara visată. Ea nu mai există. Cei rămași nu se mai pot bucura din nou de ea. Cei plecați nu se mai pot întoarce în ea; exilul lor e fără capăt. De aici vine golul. Țara și visul s-au pierdut irecuperabil.

Pierderea irecuperabilă nu mă întristează. Golul însă mă-ntristează. Golul, durerea golului, durerea.

*

Excursia la barajul Quitzdorf. Era ianuarie, ziua începuse blând, a devenit rece și am făcut un foc. Când a venit Leo, ne-am zis că începe scandalul. Dar el râdea. A spus să facem rost de o aprobare pe viitor, iar înainte de-a pleca acasă, să curățăm locul. Că nu venise să ne controleze. Că voia să știe cum ne simțim. Că eram prima lui brigadă de studenți. Că e doar de un an secretar districtual. Apoi ni s-a alăturat și s-a așezat la foc. A mâncat și a băut și a cântat cu noi.

A fost intenționat, cum mi-a zis mai târziu? Sau a fost totuși o întâmplare? Faptul că s-a ridicat să-și dezmorțească picioarele, când eu m-am așezat mai deoparte, lângă apă? Întâi s-a oprit

lângă mine, apoi s-a lăsat pe vine, mi-a oferit o țigară, a luat și el una și le-a aprins pe amândouă. Mai țin minte, a scuturat pachetul până când au ieșit două țigări, m-a lăsat s-o iau pe a mea cu mâna și pe a lui a luat-o cu gura.

La foc vorbiserăm despre câini și acum a continuat.

— Fratele meu a avut un câine, jumătate ciobănesc, jumătate foxterier, un animal urât, iubitor și credincios. Era un camarad. Cu un camarad te porți de la egal la egal, nu-i așa? Cato era așa uneori, iar în pădure o luam spre stânga și nu spre dreapta, fiindcă era dorința lui Cato să meargă spre stânga, și îl lăsam să se scalde în balta nămoloasă, chiar dacă după aceea trebuia să-l spălăm și am fi preferat să nu-l spălăm. Însă, de fapt, noi eram cei care hotăram pentru Cato. Când voia să iasă, iar noi să rămânem în casă, stătea și el înăuntru, când el amușina copacii și noi voiam să mergem mai departe, era tras de lesă; noi hotăram ce să mănânce, iar fratele meu a decis când a fost eutanasiat. Eu n-aș suporta un câine. Să-mi fie camarad și totodată să dispun de el.

— Nu asta face un secretar districtual? Tovarășii și cetățenii îi sunt cumva camarazi, dar el decide în ceea ce-i privește.

A râs și mi-a plăcut râsul lui. Venea din burtă, nu din gât. S-a lăsat jos, pe pământ.

— Sper mi se alăture. Vorbesc cu ei. Îi conving.

— Și dacă nu se lasă convinși?

— Atunci nu eu sunt cel care decide în privința lor, ci partidul.

— Iar tovarășii și cetățenii sunt câinii.

— Când îmi pierd răbdarea și trag câinele de lesă, o fac pentru mine. Partidul n-o face pentru el. O face pentru noi.

Părea să spună toate astea cu convingere, serios și binedispus. Mie îmi era puțin cam frig, tremuram, și el m-a cuprins cu brațul, fără să fie insistent și fără să întreacă măsura, de altfel a și spus imediat:

— Ar trebui să ne întoarcem la foc. Dar eu am rămas așezată și m-am rezemat de el. Așa voiam să fiu iubită. O camaradă, de la egal la egal.

Atunci m-am îndrăgostit de el.

*

Știam că nicăieri nu scapi de tine, că te iei cu tine mereu și peste tot. Dar nu știam că îi iei și pe ceilalți mereu și peste tot.

Bunica. Așa cum ședea în livingul nostru, șade și în mintea mea. Într-un fotoliu, cu ochii deschiși și mâinile împreunate, o pătură peste burtă și picioare, fără carte, nu ascultă radio, nu se uită la televizor și e mereu gata să spună o răutate. Mama. Inhibată, sperioasă, preocupată să-și crească fetele la fel de strict cum le-ar fi crescut tata, avertizând, amenințând, mustrând, nimic nu-i destul de neînsemnat ca să rămână fără ceartă. Gisela. Cea care a făcut totul cum trebuie, și-a ales meseria potrivită, bărbatul potrivit, a avut copiii potriviți, un băiat și o fată, pentru care, odată cu divorțul, totul a început să se clatine și care nu mai prididea să mă avertizeze că nu poți avea încredere în nimeni și-n nimic. Helga. Care ne evita pe toate, pe bunica, pe mama, pe Gisela și pe mine, și care mi-a arătat că trebuie să te închizi în tine, dacă vrei să te păstrezi.

Ele n-au rămas în urmă, la fel ca locuința comună și fotografia tatei de pe comodă. Ele m-au însoțit și mă hărțuiesc, răutățile bunicii, dojenitul mamei, acreala Giselei, modelul oferit de Helga. Ele sunt prezente, chiar dacă bunica a murit la scurt timp după fuga mea, iar mama e și ea moartă de mult. Dacă m-aș fi acrit și eu, acreala Giselei s-ar fi văzut în acreala mea. Dar eu nu sunt acră, eu sunt tristă. M-am închis în mine și m-am păstrat mai mult decât îmi face bine.

Cum scapi de ceilalți? Trăindu-ți hotărât propria viață. Nu mi-am trăit viața cu suficientă fermitate?

Oare fiindcă bunica și mama, RDG și FDJ m-au învățat să le fac pe plac celorlalți? Fiindcă nu am învățat să-mi fac mie pe plac, să-mi caut fericirea? Însă eu m-am eliberat de ceea ce am învățat. Eu mi-am căutat fericirea. În dauna fiicei mele, în dauna lui Kaspar. Pe ea am trădat-o și am părăsit-o, pe el l-am lăsat singur cu librăria, am făcut ce am avut eu chef, am plecat în India și apoi am trecut la orfevrărie, la gătit și, în cele din urmă, la scris.

Categoric, în cazul scrisului nu mai este vorba să le fac pe plac celorlalți. E vorba doar despre mine. Nu poți să scrii pentru alții, pentru cititori sau critici sau editor, pentru bunica și mama, ci doar pentru tine. De aceea nu reușesc să avansez cu romanul? Fiindcă m-au însoțit și mă hărțuiesc ceilalți? Fiindcă tot nu m-am

eliberat de învățăturile lor? Fiindcă tot n-am învățat încă să spun: pentru mine?

De aceea trebuie să scriu romanul. Pentru că trebuie să învăț asta: pentru mine. Și trebuie să încetez cu băutul. Când beau, mi se pare că beau pentru mine și că deja mi-aș fi revenit. Ca și cum imediat după aceea, chiar de a doua zi, aș putea să mă apuc de scris cu ușurință sau chiar nici n-ar mai fi nevoie s-o fac, fiindcă deja am revenit la mine.

*

Aș fi putut să găsesc pe cineva care să mă scape de copil? Sau aș fi putut să mă scap singură de el? Cât poate că aș mai fi putut s-o fac, nu mi-a trecut prin minte.

Ba nu, mi-a trecut prin minte, dar Leo nici nu voia s-audă de așa ceva. Zicea că mă vrea, că vrea copilul, că trebuia doar să mai așteptăm. Că el și soția lui se înstrăinaseră deja de multă vreme. Că amândoi doreau să divorțeze. Că din cauza poziției lui vizibile, divorțul trebuia să se desfășoare corect, fără spălat de rufe murdare în public, fără să i se reproșeze o purtare ușuratică. Dacă ar pleca acum de lângă soția lui și s-ar muta cu ea, asta ar însemna comportament ușuratic în ochii partidului și ai justiției, și ar fi în contradicție cu principiile morale ale oamenilor muncii privind căsătoria. Mi-a cuprins fața în palme.

— Ei nu știu cât de serios e pentru noi. M-a sărutat și a zâmbit. Nici eu n-am știut că există iubire ca a noastră.

Ce este preferabil: un Leo slab, incapabil să susțină iubirea noastră, sau un Leo prefăcut care juca un joc cu mine? Părea atât de deznădăjduit când mi-a zis că nu poate să divorțeze, nu acum, când soția lui avea cancer la sân și i s-ar reproșa că o abandonează ca un iresponsabil, încât l-am consolat. Venise la Berlin pentru o ședință, ne întâlniserăm la o înghețată la Mokka-Milch-Eisbar, ședeam pe o bancă din parcul Monbijou și atunci mi-a mărturisit asta. Și fiindcă la înghețată și pe drum fusese binedispus și abia pe bancă se mohorâse, n-am luat-o în tragic. M-am gândit că soția lui fie își va opera cancerul de la sân, fie va muri din cauza lui. Mi-am zis că am avea mai mult de așteptat și că nu era plăcut, dar nici chiar rău nu era.

A revenit la Berlin după numai o săptămână. Venea doar ca să mă vadă, iar eu m-am bucurat și am convins-o pe Ingrid să-mi lase apartamentul ei pentru după-amiază. A sosit cu trenul, l-am luat de la Gara de Est, ne-am dus în Alexanderplatz, am mers la Rotes Rathaus și am mâncat la prânz la restaurantul de acolo. N-am vrut să întreb cum stau lucrurile cu noi și era atât de vesel încât m-am gândit că nici nu-i nevoie să întreb, că veștile sunt bune și că le va spune el, de la sine. Ne-am dus în apartamentul lui Ingrid, am făcut dragoste, am rămas lungiți unul lângă altul și abia când a zis că ar fi bine să nu fumez, că doar eram însărcinată, l-am întrebat ce va fi cu noi în continuare.

— Nu trebuie să-ți faci griji.

— Griji?

— Pentru avort e prea târziu, n-ai să găsești niciun doctor care să mai facă asta acum și nici leacurile nu mai au vreun efect. Faci copilul și, în cel mai rău caz, îl iau eu.

— Tu? Nu înțelegeam. Nu înțelegeam ce zice, nici tonul pe care îl adoptase, nici atitudinea pe care o luase. Ședea în pat, lângă mine, ca un străin și-mi vorbea ca un străin.

— Cum să-ți spun, Birgit? Ce am visat noi nu va fi. Partidul n-ar înțelege și n-ar ierta, iar Irma – ne-am înstrăinat, însă mereu mi-a fost o soție bună, care ar fi fost fericită să aibă copii și să fie mamă și căreia nu pot să-i fac asta, s-o las singură și să fiu fericit cu tine și să am un copil. Ar fi ca și cum i-aș lua copilul la care a tânjit atât de mult.

— Vorbești despre copilul meu? Îmi dădeam seama că odată cu vorbele lui se năruia tot ce crezusem și așteptam bucuroasă să se întâmple. Dar nu înțelegeam felul în care se prăbușea și ce ruine zăceau acolo. Vorbea despre copilul meu? Cine i-l lua cui? Ce era cu el și cu soția lui? Ce voia de la mine? Voia să continue să ne întâlnim, voia să nu mă mai vadă?

— N-am să te abandonez. Nu mai poți să avortezi copilul, trebuie să-l faci. Dar tu vrei să studiezi și să lucrezi, și să ai succes, iar acum numai de-un copil n-ai nevoie. Îl luăm noi, Irma și cu mine. Îi vom fi niște părinți buni. Am vorbit cu Irma, e de acord.

— Vrei să-i dai soției tale copilul meu?

— Sigur o conving pe Irma să poți veni din când în când. Acum nu vreau s-o întreb, e prea rănită și prea geloasă, trebuie să

înțelegi. Dar când va avea copilul, lucrurile vor sta altfel.

Am scuturat din cap, apoi tot trupul a început să-mi tremure, de revoltă, de dezgust, de greață. Mi-era greață de Leo, de falsitatea lui, de șiretlicurile lui. Mi-era greață de propunerea lui, de soția lui și de gândul la felul în care ar crește copilul meu la cei doi. Mi-era greață de mine însămi. Cu un asemenea om mă încurcasem. Pe omul ăsta îl iubisem.

Nu aveam putere nici măcar să-l dau afară din apartament. M-am îmbrăcat fără să scot o vorbă și am plecat în timp ce el se îmbrăca și mă întreba ce se întâmplase și de ce mă purtam astfel, zicând că nu trebuia să fiu așa și că propunerea lui era foarte onestă. Am fost mai iute decât el, și când a ieșit din apartament, eu coborâsem deja și mă ascunsesem în curte. L-am auzit pe scară, m-a strigat, am auzit ușa clădirii închizându-se și, după un timp, când am ieșit pe stradă, nu l-am mai văzut.

Nu putea să mă sune, fiindcă nu aveam telefon. Mi-a scris, spunând că fusese o neînțelegere, că nu dorise decât să mă ajute, că ar trebui să ne revedem și să discutăm, că mă iubește, că nu putem să ne trăim iubirea așa cum visaserăm, dar că puteam să ne-o trăim ca și până atunci, că voia să încerce să-mi facă rost de o locuință. N-am răspuns la niciuna dintre scrisorile lui, și o dată, când am ieșit de la universitate și mă aștepta, am trecut pe lângă el și am fost mândră că pot să fiu atât de distantă și să-i arăt atâta dispreț încât, după câteva fraze și câțiva pași făcuți alături de mine, să renunțe și să rămână în urmă.

A avut dreptate; pentru avort era prea târziu. Medicii ale căror nume îmi fuseseră date de niște prietene m-au refuzat. Săriturile de pe masă și ceaiul de ienupăr, spilcuță și cruciuliță n-au ajutat. Să scociorăsc prin mine cu andrele – așa ceva nu puteam. Despre reforma care înlesnea avortul se discuta deja, dar a venit după mai mulți ani.

O vreme am fost deznădăjduită, și fiindcă greața și vărsăturile îmi dădeau mai multă bătaie de cap decât știam de la prietenele care aveau copii. M-am gândit chiar și dacă să nu accept totuși propunerea aceea dezgustătoare; Leo ar avea grijă să fie o sarcină protejată, o naștere sigură și o adopție fără probleme. Dar apoi, la sfârșit de săptămână, a venit primăvara. Luni, sub cerul albastru, când am luat trenul urban până la Friedrichstraße și am mers

apoi la universitate pe sub verdele crud al teilor, deznădejdea m-a părăsit. Ziua era strălucitoare, nu mai simțeam mirosul de lignit care însoțise orașul în timpul iernii, ci doar dimineața proaspătă, iar soarele era atât de cald încât mi-am scos jacheta și am atârnat-o pe geantă. Aveam să reușesc. Sarcină, naștere, să păstrez copilul sau să-l dau, studiu, meserie – aveam să reușesc. Și dacă ar fi să dau copilul, aș avea grijă să nu-l capete Leo. Și l-aș înștiința că l-am adus pe lume și că nu i l-am dat.

*

Li se întâmplă des gravidelor să se îndrăgostească? La început am avut conștiința încărcată. Sentimentele mele nu-i aparțineau copilului care creștea în mine? Îi răpeam ceva?

Dar cât de femeie mă simțeam! Întotdeauna fusesem mulțumită de trupul meu – cât poate fi o femeie mulțumită de trupul ei –, de trupul meu ca fiind ceva ce îmi aparține. Acum eu eram trupul meu. Formele mele erau mai domoale, sânii mai mari, părul îmi strălucea, chipul era radios. Îmi plăcea să mă privesc și îmi plăcea când bărbații se uitau la mine. Și se uitau la mine, nu-și puteau lua ochii de la mine. Mă râvneau. Eu eram viața.

În mai, sarcina nu se vedea încă. Nu s-a văzut mult timp nici după aceea, nu doar fiindcă mă îmbrăcam într-un fel anume, ci pentru că burta a rămas mică. Mereu făcusem sport, mușchii abdominali erau antrenați, țesuturile erau ferme și nu mâncam mai mult decât de obicei. Poate că un rol l-a jucat și faptul că nu-mi recunoșteam sarcina. Când, în sfârșit, burta nu mai putea să treacă neobservată, era deja vacanță; am plecat la Paula, la Marea Baltică, și m-am întors abia după ce a trecut tot.

Dar despre asta încă nu vreau să scriu. Vreau să scriu despre cum m-am îndrăgostit. Eram însărcinată, mă simțeam sleită după iubirea pentru Leo și greața care mi-o provoca, nu puteam să-mi închipui că o să-mi mai placă vreodată un bărbat și că voi mai iubi vreodată un bărbat. Îmi plăcea că eram dorită de bărbați. Dar era o bucurie rece. Dacă l-aș fi lăsat pe vreunul să se apropie de mine, ar fi fost doar ca să-l fac să sufere.

În luna mai a avut loc Adunarea de Rusalii a Tineretului

German. S-a făcut propagandă cu marșuri în pas de defilare, procesiuni cu drapele, gimnastică și dans, cu declarații publice și promisiuni solemne și întâmpinări de delegații, una după alta. Dar a fost și noul post de radio pentru tineret DT 64, cu muzică beat și Beatles pentru prima dată în RDG, iar pe străzi și în piețe se dansa. Sute de studenți au venit din Berlinul de Vest, curioși să știe cum suntem, la fel cum eram și noi curioși în privința lor. Unii au venit să discute cu noi despre politică, Zid, reunificare, dreptul de a călători liber și alegeri libere, iar noi, ca membri FDJ, am dovedit fermitate ideologică. Alții voiau să știe cum trăiam, ce ne interesa, cum ne purtam unii cu alții, ce făceam în vacanțe, cum ne împăcam cu politica, ce doream să devenim. Ne-au întrebat ce ne întrebam și noi, iar asta ne-a apropiat. Totodată, răspunsurile noastre erau mai interesante pentru ei decât pentru noi, și așa ne-am simțit și noi mai interesanți decât de obicei. Când ne întâlneam, umblam împreună, ședeam împreună în Piața Bebel și în parcul Monbijou și pe malul râului Spree, discutam și dansam împreună și eram încântați unii de alții. Era o senzație plăcută să fii admirată și dorită de un student din Vest, așa, în cămașa albastră FDJ.

Pe Kaspar l-am întâlnit în a doua dimineață. Helmut, secretarul de la organizația mea, îmi ceruse să vin la discuții în Piața Bebel; a presupus corect că studenții din RCDS[1] vor căuta o confruntare cu studenții FDJ în fața Universității Humboldt. Așa că eu am susținut necesitatea zidului de apărare antifascist împotriva racolării, subminării, spionajului, sabotajului și a infiltrării venite din Vest, a realizării unei coexistențe pașnice între cele două state germane, ca premisă a reunificării Germaniei și a libertății alegerilor în RDG. Kaspar a stat deoparte și a ascultat până când a intervenit nedumerit.

— De ce mai vorbiți unii cu alții? Deja știți tot. Ce urmează să spuneți voi și ce urmează să spună ceilalți. Și când unul nu e la fel de prompt precum celălalt – m-a privit –, precum cealaltă –, ce dovedește asta? O clipă, ceilalți l-au privit mirați. Dar apoi discuția a continuat ca și cum n-ar fi spus nimic. Kaspar a mai stat puțin, de parcă n-ar fi vrut să plece brusc, apoi s-a desprins de grup și și-a continuat drumul. M-am uitat în urma lui. Purta jeanși și cămașă și avea un pulover pus pe umeri, cu mânecile

înnodate pe piept. Se ținea drept, mergea relaxat, în pas de plimbare – îmi plăcea mersul lui, felul în care mă privise și faptul că-mi admirase promptitudinea.

În Alexanderplatz l-am văzut din nou. Eu aveam bon pentru mâncarea distribuită la cazanul cu gulaș, el nu înțelesese că era nevoie de bon, se așezase răbdător la rând și când a ajuns în față și a fost refuzat, arăta atât de dezamăgit, încât am rugat-o pe femeia cu polonicul să-i dea un castron cu mâncare și fără bon. I-a mulțumit, mi-a mulțumit și m-a urmat până în piața de lângă Haus des Lehrers[2], unde ședeau deja mulți și mâncau și eu m-am alăturat lor. Stătea în picioare, nu știa dacă să se așeze lângă mine și mi-am dat seama că nu căuta din priviri niște vecini de masă mai interesanți, ci nu voia să fie prea insistent. Apoi s-a așezat lângă mine și când au mai venit și alții să se așeze, s-a tras mai aproape de mine și mi-a zâmbit, ca și cum acolo i-ar fi fost locul. Așa era el. Nu voia să se impună nimănui, dar când se apropia de cineva, căpăta imediat încredere și devenea prietenos.

— Faceți o pauză, sau ați făcut destulă treabă azi?

— Vă referiți la discuțiile din Piața Bebel?

— Da. E o muncă pentru cei din RCDS, dar și pentru dumneavoastră, cei din FDJ. Tot vorbitul care nu duce la nimic… Dar vă pricepeți, v-am ascultat cu plăcere.

— Eu cred ceea ce am spus. N-am vorbit pur și simplu.

— O, n-am vrut să vă supăr, a zis, punând jos castronul și ridicând mâinile în semn de scuză. Bineînțeles, credeți ce spuneți, și ceilalți cred ce spun. Dar sunt de părere că discuțiile sunt inutile, dacă nu vorbești despre motivul pentru care crezi ce spui. Ce speri să obții, de ce ți-e teamă, cine ești, având o anumită opinie, și cine ai fi fără ea – înțelegeți ce vreau să spun?

— Adică visele oamenilor?

— Și ele, nu visele politice, ci cele personale.

M-am întrebat dacă puteau fi separate unele de altele, m-am gândit la eșecul cu Leo, îmi mâncam tocana, și-a luat și el castronul și a continuat să mănânce. Până când l-am întrebat:

— Care sunt visele dumneavoastră personale?

A râs.

— Ceva asemănător cu ce e aici. Unde nu e vorba de socialism și capitalism, ci pur și simplu stăm împreună, să mâncăm și să

vorbim.

— Ce studiați? Contează să vi se vorbească cu „dumneavoastră“? Aici noi, studenții, ne tutuim.

Nu conta pentru el. Când și-a zis numele, Kaspar, m-am gândit că poate se rușina cu el și că de aceea îl prefera pe „dumneavoastră“. Dar el a povestit despre cei Trei Magi, între care Kaspar era cel negru, și că în copilărie a învățat să-și apere numele și să îi placă. Studia germanistică și istorie.

— Iubesc cărțile din secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, pe care azi nu le mai citește nimeni, de exemplu Karl Philipp Moritz[3] și Friedrich Theodor Vischer[4]. Sunt puțin demodat.

— De aceea visezi, de parcă nici n-ar exista politică. Nu putem ședea pur şi simplu împreună, cât timp voi respingeți coexistența pașnică.

Mi-a zâmbit și mi-am dat seama ce gândea: „Dar noi stăm pur și simplu împreună“. Apoi a zis:

— Locul nostru e împreună. Vorbim aceeași limbă și, dacă nu-ți plac Moritz și Vischer, care poate sunt mai mult interesanți decât agreabili, sigur îți place Fontane sau Döblin sau Frank. Tu ce studiezi?

Și eu dorisem să merg la germanistică, dar am fost repartizată la economie și, după două semestre de marxism-leninism, am învățat, începând cu semestrul al treilea, finanțe de stat și contabilitate de stat. Citeam mult, literatură contemporană, dar Kaspar avea dreptate, îmi plăceau Frank și Döblin și Fontane.

— Cum e cu poeziile? Îți plac? M-a privit, și-a dat seama că îmi plăceau poeziile, s-a bucurat, era încântat și a început să recite:

Primăvara unduiește
Panglica-i de-azur prin aer;
Neuitate dulci miresme
Mângâie pământu-n zări.
Violetele visează,
Grabnic să învie vor
Stai, un susur, zvon de harpă!
Tu ești, primăvară, tu!
Te presimt, acum o știu![5]

Privirile uimite, înveselite, ale celor din jur nu-l deranjau, era

cu totul prins de poezie – și alături de mine. Nu mă pierdea din ochi, recita pentru mine, numai pentru mine, îmi dăruia poezia și, odată cu ea, se dăruia pe sine. Când ne-am ridicat și am pornit, m-a luat de mână, iar eu l-am lăsat.

*

Începând cu prânzul celei de-a doua zile ne-am petrecut împreună Adunarea de Rusalii. Nu m-am mai arătat lui Helmut și nici nu am mai luat parte la discuții. Am hoinărit, am ascultat formații de muzică, am privit spectacole și am tot dansat. Când dădeam peste un grup de studenți din Est și din Vest, unii cu cămăși albastre, ceilalți cu jeanși, ne alăturam lor, și la sfârșitul evenimentelor aveam deja o listă cu studenți pe care îi găseam interesanți și o întâlnire fixată pentru o seară la Ingrid.

Primei seri i-au urmat altele. De cele mai multe ori ne întâlneam la Ingrid, uneori mergeam la teatru sau la cinematograf și apoi într-un local. Eram zece, uneori mai mulți, alteori mai puțini, patru erau perechi, noi ceilalți eram singuri. Vorbeam de toate, de la iubire la politică, despre cărți din Vest, pe care le aduceau ei, și din Est, pe care li le dădeam noi, recitam poeziile preferate și ascultam muzica preferată. Discurile pe care le aducea Stephan mi-au făcut cunoștință cu jazzul, prin discurile lui Matthias, lirică și jazz, l-am cunoscut pe Benn, care nu era publicat la noi, și l-am auzit pe Westphal recitând poezii de Heine într-un fel care mă făcea să-mi simt inima bătându-mi în gât.

După ce prietenii din Vest au citit *Un pic din Marea Sudului* a lui Kant[6], *Urma pietrelor* a lui Neutsch[7] și *Descrierea unei veri* a lui Jakobs[8], au vrut să afle de la noi dacă știam tovarăși precum cei care apăreau în cărți: devotați partidului, fermi în convingeri, dar nu înguști la minte, sinceri, cinstiți, exigenți cu ceilalți și exigenți cu ei înșiși, însă dispuși să aplece urechea la nevoile celorlalți, gata de critică severă, dar și de sfaturi și ajutor, când exista înțelegere, fără să fie lacomi când era vorba de carieră și rang, lipsiți de vanitate. Puteam să aducem odată asemenea tovarăși în cercul nostru? Am chibzuit mult. În întreprinderile în care munciserăm nu i-am întâlnit; cei mai mulți dintre muncitorii pe care i-am cunoscut erau vrednici și de nădejde, dar era vorba

de prestigiul lor de muncitori și de bani, nu de partid, la ale cărui intervenții reacționau cu ironii amabile sau mânioase. Ne-am gândit la profesorii noștri, care însă erau fie fermi în convingeri și îngușți la minte, fie deschiși la minte și la o distanță precaută față de partid. Câțiva din cercul nostru aveau mame și tați în SED și chiar dacă își respectau părinții din punct de vedere politic, vedeau prea bine cu ce conflicte trăiau – între devotament față de partid, loialitate față de profesie și legături de prietenie și de rudenie –, ca să nu fi fost niște tovarăși ideali. N-am găsit niciunul.

Dar nu experiența asta și nici cartea lui Havemann[9] *Dialectică fără dogmă*, nici soarta lui și nici persecutarea lui Biermann n-au fost motivul care m-a abătut de la încrederea în noile vremuri. Eu n-am renunțat la încredere. Nici măcar nu eram conștientă că mă îndepărtasem de ea. Ea se epuizase, așa cum se termină iarna când se face vară sau foamea odată cu mâncarea. Prea multe lucruri erau mai importante: discuțiile cu prietenii, noua literatură, noua muzică și ceea ce se înfiripa între mine și Kaspar. Nu-mi mai trebuia credința în noile vremuri nici măcar ca refugiu pentru fuga de acasă unde se aflau tatăl-moarte, bunica, mama și surorile. Refugiul mi l-am găsit în altă parte. Viața era în altă parte.

*

Când m-am dus la prima întâlnire de la Ingrid, mi-a fost teamă de locuință. Nu mai fusesem acolo din după-amiaza cu Leo. Ca și cum ar fi știut cum mă simțeam, Kaspar mi-a luat mâna, a strâns-o și mi-a zâmbit. Îl așteptasem în stația Friedrichstraße, ne îmbrățișaserăm în chip de salut. Ne ținuserăm uneori de mână și în timpul Adunării de Rusalii, când hoinăream, iar seara, când ne luam rămas-bun, ne îmbrățișam. Fără sărutat, doar îmbrățișare. Între noi a apărut o apropiere, ne dădeam seama că între noi era ceva bun, chiar dacă încă nu știam ce anume. Când mi-a luat mâna și mi-a strâns-o, în fața locuinței lui Ingrid, am știut că el va putea să mă susțină.

Nu ne întâlneam doar cu ceilalți, ci și numai noi doi. Am devenit prieteni, dar până la sfârșitul semestrului de vară nu ne-

am mărturisit-o, și cu atât mai puțin celorlalți. Eu voisem să fiu perechea lui Leo, iar dorința a fost prostească și greșită; nu mai voiam să-mi doresc să fiu perechea cuiva și să mă văd ca pereche. La Kaspar era teama de a nu fi prea îndrăzneț; își refuza nu doar purtarea îndrăzneață, ci și sentimentele, la care spera din partea celuilalt mai mult decât era dispus să arate. Dar eram îndrăgostiți unul de altul. Eu, de când îmi închinase poezia, în toată învălmășeala Adunării de Rusalii, uitând de lume și de sine. El zicea că s-a îndrăgostit de mine în Piața Bebel.

— De ce acolo?

— Fiindcă tu nu spuneai chestiile politice cu încrâncenare, cum făceau ceilalți, ci așa, în treacăt. Ca și cum totul era un joc. A roșit. Și fiindcă arătai fermecător, vreau să zic, arăți fermecător, dar atunci te vedeam pentru prima oară. Era stânjenit, a coborât privirea, apoi s-a uitat iar la mine și a spus: Ești cea mai frumoasă femeie pe care am văzut-o vreodată.

Am râs.

— Râzi, dar așa este. Eram în parcul Treptower, întinși pe haina lui militară americană uzată, pe malul râului Spree. Se sprijinea pe brațe și privirile îi rătăceau. Nu că frumusețea ar avea importanță. La Berlin multe nu sunt frumoase, nici la voi, nici la noi, și totuși Berlinul e un oraș bun.

Faptul că a atenuat imediat complimentul pe care îl făcuse frumuseții mele m-a supărat, dar n-am lăsat să se vadă.

— Și ce este important?

— Să-ți placă să tot repeți ceva. Să tot mergi pe o stradă. Să citești iarăși și iar aceeași carte. Să asculți și iarăși să asculți o muzică. S-a ridicat în capul oaselor și s-a întors spre mine. Să privești iarăși și iar un chip.

— Și ce anume te face să-ți placă să tot repeți ceva?

A clătinat din cap.

— Nu știu. Sau, mai curând – uneori știu și uneori nu știu. Privirea ta o face – acum visătoare, pierdută, apoi brusc concentrată, ca privirea flautistei sau a violonistului spre care se îndreaptă aparatul de filmat în timpul unui concert. Felul în care îți râd ochii când râzi. Felul în care ți se subțiază buzele când te revolți. Felul în care îți ard obrajii, după ce ai alergat sau când ești emoționată. Râdea. În Alexanderplatz, când fugeam spre

trenul urban, mă bucuram încă din timpul fugii, gândindu-mă la cum va arăta fața ta după aceea.

Eram mulțumită. Și în rest am fost mulțumită de ce am avut în cele două luni, de la mijlocul lui mai şi până la mijlocul lui iulie. El trebuia să se întoarcă în Berlinul de Vest înainte de miezul nopții, n-am avut parte de nicio noapte împreună, nu putea să-mi arate lumea lui, nu puteam să călătorim nicăieri împreună. Dar savuram ceea ce ne ofereau teatrele, aveam după-amiezile din parcurile Monbijou sau Treptower, stăteam întinși pe malul râului Spree pe o pătură pe care o aduceam eu, fumam țigările pe care le aducea el, citeam și vorbeam și eram tandri.

Eram mulțumită cu ceea ce aveam, fiindcă nu voiam să mă gândesc la ce va urma, la cum avea să fie în continuare, cu copilul, cu mine, cu Kaspar.

*

La întâlnirile noastre n-a fost carte despre care să se fi discutat mai intens decât romanul Christei Wolf *Cer divizat*. Avea dreptate Rita, care a rămas în RDG, sau Manfred, care a plecat? Cel mai aprig susținător al Ritei era Volker, colegul meu de bancă din liceu, care fugise imediat după construirea Zidului și apoi se întorsese după câteva zile. Zicea că unii oameni nu pot fi smulși din pământul lor; în el, bun sau rău, își aveau rădăcinile și doar pe el puteau să crească. I s-a replicat că Rita nu era chiar atât de înrădăcinată; că se mutase de la sat la oraș, că se desprinsese de viața de birou și se hotărâse pentru studii și pentru meseria de profesoară. Matthias și Stephan găseau că totuși era de înțeles că, în ciuda neajunsurilor realității socialiste, Rita continua să creadă în ideea socialistă; și creștinii credeau în dreptatea lui Dumnezeu, deși în realitate nu se ajunsese prea departe cu dreptatea. Studenții din Est considerau idealizate și romantizate convingerile Ritei, studenților din Vest li se părea că resemnarea lui Manfred era descrisă cu prea multă intensitate afectivă. Ce anume îi lega pe Rita și Manfred? Ce i-a făcut să se piardă unul pe altul? Contrastul politic dintre Est și Vest, incompatibilitatea dintre modul de viață socialist și cel capitalist, diferența de origine, vârstă și poziție, caracterele diferite? Sau cei doi se

îndepărtaseră, așa cum se întâmplă să se îndepărteze oamenii unii de alții? Era cerul lor deja divizat, înainte să fi fost construit Zidul, sau s-a întâmplat abia după aceea? Era divizarea cerului rezultatul evoluției politice, sau depindea de noi cum anume vedeam cerul de deasupra: divizat sau intact?

Pe 2 iulie stăteam pe malul râului Spree, Kaspar adusese șampanie și pahare de carton și a turnat.

— Ce sărbătorim?

— Ziua mea de naștere. Și anul care urmează.

Am ciocnit. I-am urat fericire, i-am dat un sărut și l-am privit întrebător. Ce era de sărbătorit în anul următor?

— Pentru mine cerul nu e divizat. Este cerul lui Dumnezeu, care mă înconjoară și aici, și acolo – cunoști poezia lui Heine[10]. Mă mut aici.

Am scuturat din cap.

— Dacă mă vrei.

I-am cuprins gâtul cu brațele.

— Ai uitat cum continuă poezia? Peste noapte stelele plutesc deasupra lui Heine ca niște candele mortuare. Cerul lui Dumnezeu l-a înconjurat și aici, și acolo abia după moarte. Poezia e pe mormântul lui.

— M-am interesat. Mereu sunt oameni din Vest care merg în Est. Ajung într-un lagăr și, dacă nu sunt nici spioni, nici țicniți, nici criminali, li se dă drumul după câteva săptămâni și își trăiesc viața. N-am să devin un bun socialist și nu voi face mare carieră, dar n-am nevoie de așa ceva. Găsesc eu ceva. Găsim noi ceva.

M-am speriat. Mă speria perspectiva de-a rămâne în RDG. Ce crescuse în mine de la Adunarea de Rusalii încoace, fără să fi fost conștientă, mi-a devenit brusc cât se poate de clar. Eu nu mai aveam nicio treabă cu RDG. Nu voiam să mă mai străduiesc și să mă afirm aici. Nu voiam să studiez economia, nu voiam să-mi pierd vremea cu FDJ, cu brigăzile studențești și cu strânsul recoltei, nu voiam să fiu atentă ce și cui anume îi spun ceva și ce cred. Nu voiam să mai aștept niște vremuri noi, o țară nouă, un om nou. Nu voiam să aștept, voiam să trăiesc. Nu voiam bucata aia mică de pământ dintre Munții Metaliferi și Marea Baltică. Voiam lumea.

Nu mai ascultasem cum trebuie ce zicea Kaspar. El vorbise

despre meserii și locuri și despre ce am putea să facem împreună și unde. M-a luat în braţe și a spus:

— Vreu să fiu cu tine, Birgit. Zi de zi. Vreau să adorm seara cu tine și să mă trezesc dimineața cu tine. Mă vrei?

Ce tot spune – asta mi-a trecut prin minte –, douăzeci de ani, îndrăgostit de-adevăratelea pentru prima oară, să se mute aici și să trăim împreună, de unde să știe ce vrea, zi de zi, să adoarmă și să se trezească, ușor de zis, încă n-am adormit niciodată împreună și niciodată nu ne-am trezit împreună, mă întreabă dacă îl vreau – îl vreau? –, îmi place să-l privesc, îi ascult glasul cu plăcere, îmi place să-l ating, îmi place că e afectuos, știu că e de nădejde, dar este asta iubire sau va fi iubire, dacă îl aleg pe el, nu pot să-l aleg pe el, dacă urmează să trăiesc cu el aici, știu asta, nu vreau să trăiesc aici, nici fără el, nici cu el, și să-l aleg pe el, să-l iubesc, să-l vreau, toate astea nu se potrivesc, ce tot spune, neștiutor, sincer, afectuos, ce tot spune.

— Nu vreau să te muți aici. Nu știi ce spui. N-ai scoate-o la capăt aici. Poate că ai reuși, dacă ai vrea să construiești socialismul. Dar tu nu vrei așa ceva. Și nici eu nu vreau să mai construiesc ceva aici. Eu vreau lumea.

Nu mi-a dat drumul, nu m-a privit iscoditor, nu m-a contrazis. A continuat să mă cuprindă cu brațele și să-și țină capul lipit de al meu. După un timp a șoptit.

— Și așa e bine. Atunci te scot de aici.

*

Știu, acum ar fi trebuit să-i spun în ce situație eram. N-am știut ce urmări sunt atunci când ții ceva sub tăcere. Că mereu voi păstra față de Kaspar o prudență, o reținere, care ne inhibă pe amândoi. Nu că mi-ar fi teamă să nu mă ia brusc gura pe dinainte. Dar când vreau să-mi deschid inima, există mereu un moment de stagnare: să spun într-adevăr asta? Sau să pun totul în cămara tăcerii, a cărei ușă o țin zăvorâtă și al cărei conținut aș vrea să-l uit. Chiar dacă ne iubim, tot simt prudența și reținerea. Să dormim împreună e frumos, chiar și în ziua de azi. Dar niciodată nu ne-am pierdut unul într-altul.

După ce nu i-am spus că sunt însărcinată, a trebuit să-i ascund

mai târziu că adusesem pe lume o fiică și ce anume făcusem cu ea. Nu pot să-i spun nici că vreau s-o caut. Noaptea, când tresar și țip, când nu pot să dorm și el mă întreabă ce s-a întâmplat, fac semn cu mâna că nu-i nimic. Se bucură când mă vede jucându-mă cu copiii, dar nu înțelege ce se petrece în mine. Nu poate să înțeleagă nici de ce fac un secret din scrisul meu; îl doare și pe mine mă doare că îl rănesc, dar nu pot să-i spun despre ce scriu, despre mine, despre fiica mea și despre cât tânjesc după ea.

N-am știut ce urmări sunt când ții ceva mult timp sub tăcere. Dacă aș fi știut, dacă aș fi gândit pe intervale mai lungi – ar fi schimbat asta ceva? Voia să se mute cu mine și să trăim împreună, dacă nu dincolo, atunci dincoace, voia să mă scoată de aici. Să mă scoată pe mine, nu pe mine și un copil. Cum să fi reușit așa ceva? Auzisem de oameni care fugiseră ascunși în mașini, trenuri sau vapoare, prin tuneluri, trecând Marea Baltică, granița cehă sau cea maghiară – nimic potrivit pentru copii, care nu tac în ascunzătoare și nu stau locului şi dintr-odată pe drum, nu mai fac față. Ar mai vrea să fie cu mine, dacă ar ști că aștept copilul altuia? Sau că îmi trădez și îmi părăsesc copilul, fiindcă vreau să ies din țară și nu pot altfel? Ce fel de femeie, ce fel de mamă face așa ceva?

Știam, Kaspar n-o spusese ca și cum ar fi fost de la sine înțeles, ci fiindcă pentru el era de la sine înțeles: avea să mă scoată de acolo. Mă voia și pentru că i-am rămas în brațe când a zis „și așa e bine“, a înțeles că și eu îl voiam. N-am vrut să risc. Mă gândeam și că iubirea noastră mă va trece peste tot ce era greu. Limpezimea lui Kaspar, siguranța și fermitatea lui erau atât de convingătoare, încât m-am hotărât și eu. Era un salt înainte; am lăsat îndoielile deoparte ca pe niște haine pe malul unei ape și am plonjat în iubirea pentru Kaspar.

Începând din 2 iulie 1964, din ziua când a împlinit 20 de ani, îl iubesc. Știam că după sfârșitul semestrului va pleca în orașul natal și că va face voluntariat la o editură. Îi spusesem că în vacanță eram cu o brigadă de studenți la Marea Baltică. Intenționam să nu ne scriem, fiindcă nu doream să ne scriem sub ochii cenzurii. Dar oricât de mult mă întrista lunga despărțire, nu mă temeam de ea. Eram sigură că îl voi revedea și că mă va scoate de acolo. Eram sigură. În siguranța iubirii lui eram și eu

sigură de iubirea mea.

Am stat pe malul râului Spree până când s-a întunecat. Ne-am povestit despre părinți, despre frați și surori, despre ce însemnase pentru el biserica și pentru mine partidul, ce ne-a entuziasmat și pe cine am adorat, despre primul flirt și primul sărut. Eram geloși pe sărutările pe care le primiseră alții și râdeam de asta. Am vrut să-i povestesc despre Leo, nu despre cum fusese, ci doar că existase, dar am renunțat.

Înainte de sfârșitul semestrului ne-am mai văzut numai o dată sau de două ori. Dar pentru mine seara de 2 iulie a însemnat un bun-venit și un rămas-bun. Curând trebuia să ne luăm rămas-bun, însă ne uram bun-venit pe viață. Ziua fusese caldă și noaptea urma să rămână caldă. Apa râului Spree se lovea de mal, în depărtare strigau și râdeau niște copii, o mierlă cânta. S-a făcut liniște. Kaspar a zis încet:

E liniștită lumea,
amurgul o-mpresoară
prietenos și dulce.
E un iatac tăcut,
în care-amarul zilei,
uitat în vis, a și trecut.[11]

Mă bucuram cu gândul la poeziile pe care avea să le știe pentru mine toată viața. Am închis ochii. Mi-ar fi plăcut să adorm în brațele lui și să mă trezesc în dimineața următoare.

*

Paula avea o căsuță de vacanță pe Darß. Înainte de război, bunicul ei construise un adăpost pentru barcă și ustensile de pescuit, ea adăugase o mică baie, o bucătărioară și încă o cameră. Oare mai e căsuța aceea? Oare fusese dispusă demolarea? La extinderea casei, Paula nu-și făcuse probleme cu autorizația de construcție, autoritățile treceau cu vederea, fiindcă se temeau de conflictele legate de numeroasele căsuțe construite la fel de discutabil.

Căsuța se afla în zona lagunelor, departe de mare, de plaje, de casele de vacanță pentru grupuri. Dacă nu mergeam la

cumpărături sau dacă nu întâlneam pe cineva când făceam drumeții sau mergeam cu bicicleta, nu vedeam pe nimeni. Mie îmi convenea. Când mi-a crescut burta, Paula s-a dus la cumpărături fără mine. Nu voiam să fiu văzută gravidă și după naștere să fiu întrebată de copil.

Paula și cu mine ne știam de la grădiniță. Ne-am apropiat, fiindcă amândouă eram hărțuite, eu din cauza celor două cozi lungi pe care mama mă obliga să le port, ea din cauza unui semn din naștere roșu, care se întindea peste obraz și frunte, pe jumătatea dreaptă a feței. La liceul politehnic am șezut alături și am rămas prietene după ce ea a devenit asistentă medicală la Erfurt, iar eu am rămas la Berlin și m-am dus la facultate. Ea urma să preia primul loc de muncă în octombrie, vara era liberă și mă invitase la căsuță, fără să știe de Leo, de sarcină și de Kaspar. Mai târziu mi-a spus că-și dăduse seama de sarcină chiar de la sosirea mea. Dar nu m-a întrebat nimic. A așteptat până când am putut să vorbesc, în a doua săptămână.

Eram sigură de prietenia și loialitatea ei, totuși mi-era teamă de cum va reacționa la spusele mele și la dorința mea. Ședeam cu picioarele atârnate în apă, pe puntea care ducea de la pajiștea din fața casei și trecea prin stufăriș. Întotdeauna voia să stau în stânga ei, deși nu numai că mă obișnuisem de multă vreme cu semnul din naștere, dar îmi și plăcea; îi lumina chipul încadrat de păr roșcat și cu mulți, mulți pistrui. Așa îmi imaginam că arată o Carmen irlandeză. Ședea lângă mine, atât de frumoasă, de calmă și de sigură, încât mă intimida puțin. Cât de grăbit trăisem, cât de repede cedasem, cât de brusc mă hotărâsem!

I-am povestit tot, despre Leo, sarcină, Kaspar, că nu voiam să rămân în RDG, că el avea să mă scoată de acolo. Din ce motiv nu puteam să păstrez copilul, dar de ce nu puteam nici să i-l dau lui Leo.

— Și ce faci?

— Îl las pe pragul unui spital, al unui orfelinat sau al unei case parohiale.

Mi-a aruncat o privire ca și cum ar fi vrut să se aigure că eu eram cea care ședea lângă ea, că eu spusesem asta.

— Și ce se întâmplă după aceea cu copilul tău? E adoptat de cineva sau dat cuiva în grijă sau ajunge într-un cămin și, dacă nu

e bine, în următorul, un cămin după altul, unul mai rău decât celălalt. Ți-e indiferent?

— Încă nu m-am gândit.

— Atunci gândește-te. Nu-l cunosc pe Leo, nu-mi place ce-am aflat despre el de la tine, înțeleg că nu vrei să-i dai copilul. Dar e vorba de tine, sau de copil?

— Orice tată adoptiv, orice părinte de plasament, orice cămin e mai bun decât Leo. Leo e un porc.

— Ah, Birgit! Clătina din cap. Oare cum îți imaginezi tu toate astea? Nu vrei copilul și nu vrei să-l vezi, să-l iei în brațe și să-l pui la sân mai întâi. Vrei să te sui pe bicicletă imediat după naștere și să duci copilul la primul preot ieșit în cale? Nu poți așa ceva, doar eu pot. Să te ajut la naștere și apoi să-l fac nevăzut și să ți-l scot din minte?

— Ți-am spus doar, încă nu m-am gândit bine. Mai e timp.

Mi-a privit burta.

— Trei luni?

— Între două și trei.

Privea lacul și și-a mijit ochii, ca și cum s-ar fi uitat atent la lebede sau la barca pescarului sau la cormoranul de pe stâlpul de ancorare putred.

— Nu e nimic de gândit, ci doar de decis. Dar ai nevoie de mine și fără mine nu poți hotărî. Mie nu-mi place asta – nici abandonarea pe un prag, nici crescutul la cine știe ce părinți adoptivi sau în plasament și chiar deloc treaba cu căminele. Dacă tu nu vrei copilul, atunci îi aparține tatălui. El îl vrea. De ce să nu fie un tată bun? A fost destul de bun încât să te îndrăgostești și să te culci cu el.

În următoarele zile, Paula nu s-a lăsat. Oricât de puțin aș fi fost de acord cu tatăl meu – n-ar fi mai bine să fi fost aici decât să fi rămas în război? Da, Leo s-a folosit de mine – asta n-arată cât de mult își dorea un copil și cu câtă dragoste și grijă avea să se ocupe de el? Voiam să fug – nu voiam să duc la bun sfârșit ce făcusem aici și să plec împăcată? Leo, nemernicul, iar eu, victima – chiar așa era? Oare nu l-am sedus și eu cum a făcut și el cu mine, de ce nu m-am păzit, oare am vrut să-l leg de mine prin copil?

Ce să fi ripostat? Știam că Leo n-avea voie să capete copilul, o știam cu mintea și cu trupul meu, o știam așa cum poți ști ceva și

atât. Și încă o mai știu. Nu sunt o mașină de făcut copii, iar copilul meu nu e un obiect pe care îl scoți din mașină, după ce ai pus o monedă calpă. Știu că există părinți adoptivi și de plasament răi și orfelinate rele. Dar există și alții – părinți adoptivi și de plasament iubitori față de copiii lor și orfelinate conduse de pedagogi inimoși. Și cine are ghinion și crește într-un orfelinat rău poate ieși de acolo un om cu o personalitate puternică.

Sunt singură că fiicei mele nu i s-a făcut nici un rău. Că, dacă o găsesc, va fi o tânără puternică, plină de viață, fericită. Dacă o găsesc... De ce trebuie să fie căutarea atât de dificilă încât nu-mi vine s-o încep? N-am voie să-mi găsesc fiica nici prea devreme. N-am voie s-o găsesc cât încă e prea tânără. Trebuie să aibă o vârstă corespunzătoare, la fel și condițiile de viață, familia și profesia și mai trebuie să și știe puțin ce-i soarta. Cum altfel să mă înțeleagă.

În cele din urmă Paula a renunțat.

— Dacă nu poți, nu poți și gata. Am să duc copilul. Vom închiria o mașină din vreme.

*

Vara petrecută pe Darß e o amintire frumoasă. Mă trezeam dimineața devreme, făceam cafea, luam cana cu mine și mă așezam pe punte. Adesea vedeam soarele răsărind. Nu colora doar aburii de deasupra apei și a stufului, în est, ci răspândea pe cer o nuanță trandafirie și spre vest. Urca din abur, roșu, și când ajungea auriu pe cerul limpede, mă întindeam pe punte și priveam în sus, în albastru, găseam luceafărul de dimineață, așteptam codalbul și ascultam păsările și broaștele. Uneori adormeam din nou.

Și peste zi petreceam câteva ceasuri pe punte. Citeam *Război și pace*, îmi plăcea cartea, dar nu prea avansam și nici la sfârșit n-am ajuns. Îmi petreceam orele în visare și când mă adunam și continuam să citesc, nu dura mult până când o speranță de-a Natașei, sau modestia Soniei, sau neajutorarea lui Pierre mă făceau să mă gândesc la ale mele și să visez din nou. Visam cum îmi luam rămas-bun de la bunica, de la mama și de la surori, cum mă răzbunam pe Leo, visam reacția profesorului meu pe care îl plăceam și care mă plăcea, fuga mea, o discuție cu Volker despre

fugă, rămânere în altă parte și reîntoarcere, viața din Vest, cu Kaspar, și de asemenea o viață în Vest fără el. Visam despre copilăria mea – șotronul de pe stradă, bomboanele de zmeură din borcanul înalt de la Konsum, chiflele cu stafide de la brutarul de-alături, caruselul din piața de Crăciun, castanii din curtea școlii, primirea în organizația micilor pionieri și mândria cu care purtam cravata albastră. Visam plictiseala chinuitoare din după-amiezile de duminică. Pe atunci, încremenirea vieții mă făcuse nefericită, acum mă făcea fericită. Eram fericită că nu trebuia să fac nimic altceva decât să aștept. Nici măcar nu așteptam, așteptatul e o activitate, iar nu eu eram activă, ci timpul. El trecea.

Când ploua, îmi petreceam zilele visând în șezlongul din căsuță. Paula ședea la masă și învăța; voia să devină asistentă medicală comunitară și se pregătea pentru o specializare suplimentară – și pentru nașteri, care țineau de atribuțiile unei asistente medicale comunitare și acum avea să exerseze cu mine. Ascultam ploaia căzând pe acoperiș, primii stropi, răpăitul nervos al ploii pe furtună, foșnetul ușor al ploii mărunte și dese, ultimele picături care cădeau de pe crengile copacilor sub care era căsuța. Uneori Paula și cu mine puneam pe noi doar o rochie și alergam prin ploaia caldă, până când rochia udă ni se lipea de trup, ne ajutam râzând la dezbrăcat și săream în apă de pe punte.

Am învățat să iubesc pădurea. Mama nu fusese niciodată în pădure cu noi, fiicele ei. În excursiile făcute în pădure cu pionierii și cu FDJ erau misiuni de îndeplinit și sarcini de rezolvat și era agitație și zgomot. Pădurea la Bodden era liniștită. Auzeam vântul în copaci, păsările, trosnetul crengilor călcate de vreo căprioară sau un mistreț, pașii mei. Simțeam mirosul pădurii, al acelor de pin uscate de pe pământ, pe cel de mucegai al lemnului care putrezea, pe cel de rășină al trunchiurilor tăiate, mirosul greu, aspru, senzual, de ciuperci. Când mergeam împreună, Paula găsea ciuperci pe care eu doar le miroseam și deja știam care sunt bune la gust, care-s rele și care otrăvitoare. Adunam fragi, boabe mici și acre de zmeură și mure. Spre deosebire de pădurile din jurul Berlinului, acolo erau arbuști și fagi și stejari, nu doar pini. Soarele și vântul stârneau prin frunziș un joc fermecat de lumini și umbre pe care nu mai conteneam să-l privesc. E ceva care se schimbă întruna și totuși rămâne la fel – ca un foc, un lac,

ca marea.

Odată, în zori, am ieșit din căsuță și am văzut o vulpe. Venea din pădurea sub ai cărei ultimi copaci se afla căsuța și alerga pe pajiște. A întors capul spre mine și m-a privit. Lua cunoștință de prezența mea cum face stăpânul unei case cu niște soldați cantonați la el, care curând vor pleca mai departe și cărora nu le îngăduie să-l tulbure în odaia lui. A dispărut în stufăriș, de parcă voia să meargă la scăldat. Mi-ar fi plăcut să stau de vorbă cu ea.

*

Mai târziu, când i-am povestit lui Kaspar despre Darß, a vrut să meargă cu mine acolo, de-ndată ce ar fi fost posibil. N-am spus nici da, nici nu. Când a fost iarăși posibil, după încheierea Tratatului de bază[12], și n-am mai avut de ce să ne temem din cauza fugii mele, a insistat și a trebuit să-i spun că nu vreau. Că vara de atunci fusese atât de fermecătoare, că imaginile din mintea mea erau atât de proaspete și de limpezi – lor nu trebuiau să li se suprapună noi imagini și amintiri. Kaspar n-a înțeles; ar fi vrut să retrăiască cu mine tot ce fusese frumos și nu împărtășise cu mine.

Dar absolut deloc n-a înțeles de ce nici în rest nu voiam să merg în RDG. Nici acum nu vreau să călătoresc în noile landuri. Nu din cauza unor imagini și amintiri frumoase pe care voiam să le salvez și nici din cauza unora urâte, pe care voiam să le evit. Nu am imagini și așa vreau să și rămână. În RDG erau hărți ale Berlinului, capitala Republicii Democrate Germane, pe care Berlinul de Vest era doar o mare pată albă, o terra incognita. Asta devenise pentru mine RDG odată cu fuga mea: o mare pată albă, o terra incognita. Ea trebuie explorată, dar eu n-am niciun interes.

Ar fi trebuit să am. Pentru primii douăzeci de ani, RDG a fost viața mea. Cum să mă văd, să mă înțeleg, să mă confirm, fără să accept acel timp ca făcând parte din mine? Cum să scriu despre mine şi despre fiica mea? Nici măcar nu e adevărat că nu mă interesează RDG. Fac cercetări despre cum au crescut orfanii în RDG, problemele pe care le aveau tinerii dificili, căminele în care erau încuiați. Dar nu vreau să merg acolo. Nici la Paula, ca să aflu pe ce prag a lăsat copilul, nici la preot, spital sau orfelinat, nici la

părinți adoptivi sau de plasament, nici la cămine. Oare Paula mai trăiește? Ultima oară i-am scris în 1979 și puțin mai târziu a renunțat și ea să-mi mai scrie. Atunci am suspendat și scrisorile pentru bunica, mama și surori, dar știu din anunțurile pe care mi le-a trimis Helga că bunica și mama nu mai trăiesc de multă vreme și că Gisela a murit de cancer la sân, cu puțin înainte de căderea Zidului. E posibil să fi murit și Helga, fără ca eu să fi aflat.

Nu vreau să mă duc acolo. M-aș simți ca și cum m-aș afla iarăși acolo unde eram înainte de fugă. Ca și cum tocmai aș fi adus copilul pe lume, ca și cum tocmai aș fi întors capul când Paula a vrut să mi-l arate, ca și cum tocmai aș fi așteptat ca Paula să pornească motorul, să plece cu Trabantul, să ia copilul și să se debaraseze de el în anonimat, unde nu mai este al meu. Trebuie să mă duc acolo, știu. Este începutul căutării copilului, a fiicei mele, iar asta face parte din căutarea de sine. Nu pot să mă găsesc, dacă n-o găsesc pe ea sau dacă nu fac măcar tot ce-mi stă în puteri s-o găsesc.

Mai citesc o dată ce am scris și nu-mi place. Da, am motive să-mi caut fiica. Dar dacă asta îmi repugnă, dacă sufletul meu se răzvrătește, am de asemenea motive să n-o fac.

*

Când am auzit Trabantul plecând, am fost izbăvită. Dădusem afară ceva ce crescuse în mine și acum scăpasem. Eram golită, eram ușoară.

Nu sunt un monstru. Știu că există gravide care își doresc copilul și care uneori simt ce am simțit eu. Că și ele, la fel ca mine, nu percep în burta lor o mică ființă pe care o iubesc, pe care o dezmiardă, cu care vorbesc și de ale cărei lovituri cu pumnii și picioarele se bucură, ci o excrescență. Nu una malignă. Dar ceva ce nu-și are locul acolo. Care trebuie să dispară iarăși. Ele se chinuie la naștere nu ca să-și țină curând copilul în brațe, ci ca să scape de excrescență. N-aveam nicio relație cu ceea ce creștea în mine. Paula încerca uneori să mă convingă să-mi pun mâinile pe burtă și să simt ce e în mine. N-am cedat. Dar am urmat tot ce m-a învățat pentru naștere. Adică, la prima naștere poate să dureze deosebit de mult până când încep contracțiile. La mine au apărut

repede și copilul a venit și el curând. A fost o naștere ușoară.

Am născut la ora două sau trei. Când n-am mai auzit Trabantul, am auzit primele păsări. S-a luminat și am văzut că urma să fie o zi cu cer alb și soare palid, în care contururile se estompează și culorile pălesc. Era bine așa. Și eu aveam senzația că mă împuținez, golită și ușoară. Am adormit, m-am trezit când s-a întors Paula, am adormit din nou. Nu știu câte zile am stat nefăcând nimic.

Paula m-a ajutat cu sângerările, cu transpirația și cu durerile și mi-a arătat ce aveam de făcut ca să nu mai am lapte după o săptămână. Când îmi venea să bocesc, zicea că așa-mi trebuie și îmi întorcea spatele. Și eu găseam că așa-mi trebuie. Nu că aș fi crezut că am păcătuit și trebuia să ispășesc. Dădusem de greu, poate că-l și pricinuisem iar atunci când dai de greu, îți vine să bocești.

Nici mult timp n-aveam. La mijlocul lui octombrie începea semestrul și trebuia să fiu din nou la Berlin. Nu știam când aveam să-l revăd pe Kaspar. Și când va fi fuga, când urma să fiu cu el, când avea să mă vadă dezbrăcată? Făcusem totul ca să nu-i apar în cale cu vergeturi. Acum trebuia să fac totul să nu mă vadă cu o burtă flască.

Citisem despre femei de la țară care, când începeau contracțiile, mergeau de pe câmp în casă, aduceau copilul pe lume și a doua zi munceau din nou pe câmp. Voiam să reușesc și eu. Oricum, Kaspar n-a observat nimic la mine când ne-am revăzut, și trei luni mai târziu, când am ajuns la el, după fugă, dispăruse și ultima vergetură, iar burta mea era din nou fermă și plată.

Eram mândră. Abia acum mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine să nu-i pot ascunde lui Kaspar ce era cu mine, la sosirea mea sau la revederea din octombrie, sau chiar când ne-am despărțit în iulie. Vai de ascunsul, de tăinuitul ăsta!

Însă ce pot să scriu eu despre asta am scris deja.

*

Paula. Nu vreau să mă las privită de ea, nu vreau să mă las descifrată de ea, să vorbesc cu ea, să merg la ea, s-o caut. Dar pe

ce prag mi-a pus atunci fiica?

Paula n-a rămas mult timp în spital, a devenit curând asistentă medicală comunitară. Când mi-a scris ultima oară, era asistentă comunitară în Briesen. De fapt, nu trebuie s-o văd. N-ajunge că îi scriu? După ce am scris la primăria din Briesen și am aflat unde se află și adresa?

Dragă Paula,

Atunci nu mi-ai făcut reproșuri. Ai găsit că decizia mea era greșită și ai încercat să mi-o schimbi. Nu ținându-mi lecții, ci invitându-mă să simt ce e în mine. N-am vrut. Nu voiam să-mi întâlnesc copilul.

Acum vreau. Vreau să-mi întâlnesc fiica, pe tânăra care a devenit, puternică, plină de viață, fericită. Vreau să-i explic de ce n-am putut s-o accept atunci. Nu vreau să-i cer nimic – cum aș putea! Vreau să mă ofer ei cu tot ce sunt și am și sper că e și ceva care să-i placă.

Încerc să scriu o carte. Despre mine, despre ce altceva? Cine eram atunci? Eram prea nepregătită ca să-mi asum răspunderea copilului meu și am făcut bine să-l încredințez altora? Am fost prea egoistă? Viața mea din Vest trebuie oare să compenseze ceea ce aș fi putut să-i fiu copilului în Est? Toate astea vreau să le descopăr scriind. Vreau să mă supun propriei mele instanțe de judecată – și să-mi susțin cauza în fața propriei mele instanțe de judecată. Ceea ce scriu va fi fără cruțare și sincer.

Pe ce prag ai lăsat atunci copilul? Toate astea n-ar trebui să le lămuresc cu tine în scris, ci prin viu grai. Ar trebui să te caut. Nu pot. Încă nu pot să revin în RDG sau în ce a mai rămas din ea. Când voi putea…

Sper că îți merge bine și te salut din inimă

Apoi următoarea scrisoare:

Stimate părinte,

Probabil că nu ați uitat că în urmă cu patruzeci de ani, într-o noapte, v-a fost pus pe pragul casei un copil. Era, este fiica mea. Puteți să mă ajutați în căutarea ei?

Nu vreau să-i intru în viață cu de-a sila. Vreau doar să mă ofer

ei. Poate că și ea mă caută.

Cu salutări prietenești

Și așa mai departe? Scrisoare după scrisoare? Către părinții adoptivi, părinții de plasament, către cămin? Oare m-ar ajuta s-o caut? Ar fi nevoie s-o întrebe mai întâi pe fiica mea dacă vrea ca eu s-o găsesc? Sau au ei voie să decidă, dacă e în interesul fiicei mele? Ar dori să mă vadă ca să poată lua o decizie? Ar trebui să povestesc ce a fost atunci?

Oricum, pot să scriu la primăria din Briesen și să întreb unde locuiește Paula.

*

Fiica mea, tânăra femeie puternică, plină de viață, fericită? De ce tot repet asta? După tot ce am cercetat despre orfanii, despre tinerii cu probleme și despre căminele din RDG? După ce am văzut totuși fotografia, după ce am văzut-o?

Am crezut că mă văd pe mine. Tânăra care stă în stația de autobuz cu niște indivizi încălțați cu bocanci de parașutist și cu tatuaje și privește spre aparatul de fotografiat, nu cu un aer insolent și rebel, ca al celorlalți, ci superior și calm – există o fotografie de-a mea de la festivitatea de înmatriculare de la Universitatea Humboldt în care și eu privesc la fel, exact la fel. Nu mă simțeam așa, dar așa voiam să par, la festivitate și în fotografie, superioară și calmă. Nu pot să pun fotografiile alături; n-o am în față decât pe aceea cu stația de autobuz cu graffiti și cu sticle de bere și de tărie aruncate pe bancă și pe jos, care a fost dată la televizor și care am cerut să-mi fie trimisă. Însă am limpede în amintire fotografia mea de la festivitatea de înmatriculare și am fotografia mea ca membră a brigăzii studențești din *Sächsische Zeitung*. Fotografiile par să arate aceeași tânără. Când mă uit în oglindă, o recunosc în mine, deși sunt cu decenii mai în vârstă.

N-avem televizor, amândoi vrem așa. Am văzut emisiunea întâmplător, la o prietenă. Era vorba despre generația pierdută din RDG, a celor care la căderea Zidului aveau cam douăzeci și cinci de ani, a căror educație învechită nu mai avea nicio valoare

în Germania reunificată, cărora le lipsea curajul sau puterea pentru o altă pregătire, care nu aveau de lucru, beau mult, vagabondau și hărțuiau lumea și uneori luau la bătaie punkiști sau străini sau oameni fără adăpost. Jurnalista descoperise printre ei nu puțini care crescuseră în orfelinatele din RDG și care erau nu doar fără școală și loc de muncă, ci și fără familie.

Am întrebat la televiziune unde fusese făcută fotografia. Frankfurt pe Oder – ar fi trebuit să plec imediat acolo și să umblu de la o stație de autobuz la alta și să întreb de ea și s-o caut? Salut, iată-mă! Semănăm atât de bine – e posibil oare să fim mamă și fiică? Nu vrei să stăm împreună la o cafea sau la o bere? Te-am născut în 1964 și te-am abandonat, îmi pare rău. Înțeleg, nu ți-a fost ușor și nu ți-e ușor. Pot să fac ceva pentru tine? Poți să vii la mine, să vii la noi, soțul meu nu știe nimic, dar nu contează.

N-am reușit. Și de unde să știu că fotografia arată ce cred eu? Există asemănări dintre cele mai uimitoare, mai derutante. Mereu se găsesc oameni care arată ca Elvis Presley sau ca Bill Clinton și pentru un film în care este vorba de Elisabeta sau de Lincoln, se găsește o actriță care arată ca regina sau un actor care arată ca președintele. Ce îi provoc eu unei tinere femei, dacă vorbesc de la mamă la fiică și fac mărturisiri și promisiuni, fără să fiu cu totul sigură?

Și de ce să nu fie fiica mea o tânără puternică, plină de viață, fericită? Am citit că Primul Război Mondial a transformat în orfani un milion de copii din Germania, Al Doilea Război Mondial, o jumătate de milion, războiul din Vietnam, un milion, SIDA, între 15 și 20 de milioane în toată lumea. Probabil că unii au fost traumatizați, alții nu – cum altfel? Și câți orfani celebri există în realitate și în literatură! Nu, indiferent ce a trăit fiica mea, eu nu renunț s-o văd drept o tânără puternică, plină de viață, fericită. Știu, la peste patruzeci de ani, nu mai este o tânără. Și cum ar putea să mă înțeleagă, dacă încă n-a trăit nimic? Și totuși eu o văd tânără, la fel de tânără cum eram eu atunci.

Cum ar fi fost dacă aș fi adus-o la noi acasă? O tânără care a crescut în orfelinate și este traumatizată, care bea cu băieții bere și tărie prin stații de autobuz, hărțuiește și ia lumea la bătaie? Cum ar fi reacționat Kaspar?

În anii căsniciei noastre m-am gândit uneori că, în străfundul

sufletului său, Kaspar știe și că a ținut totul departe de viața lui, așa cum am făcut-o și eu. M-am gândit că trebuie să fi observat că ascund un secret și că, din iubire, nu s-a atins de nimic, până când iubirea l-a făcut să bănuiască, să știe ce este. Că apoi mi-a împărtășit taina – se poate împărtăși fără cuvinte și fără gesturi –, că a dus totul cu mine și că de aceea a fost mereu atât de atent cu mine. Știu, a fost atent cu mine și fiindcă l-a derutat ceea ce am făcut. Să părăsesc librăria, să plec în India, să fac bijuterii, să gătesc, să scriu – el n-a înțeles ce mă împingea și i-a fost teamă că lucrul acela mă va îndepărta de el. Era atent și pentru că nu voia să mă piardă. Dar uneori mă gândeam că asta nu e tot.

În lumea din secolul al XIX-lea, în a cărui literatură preferă Kaspar să zăbovească, s-a vorbit mai puțin. Și la noi, în RDG, s-a vorbit mai puțin. Vreau să spun, vorbit despre treburi sufletești. Abia după fuga în Vest am făcut cunoștință cu vorbitul despre temeri și constrângeri și amprente lăsate în copilărie, cu discuțiile psihanalitice și psihoterapeutice ale unor diletanți. Femei care nu știu ce se petrece în soții lor, care se plâng de soții lor, care nu mai vorbesc despre ele – cât de des am trăit așa ceva în cercul de prieteni! De parcă totul ar trebui numit și explicat! De cele mai multe ori știu ce se petrece în soții lor. E suficient să te uiți și să asculți. Înainte lucrul ăsta se învăța, azi nu se învață sau a fost uitat. Înainte perechile știau de cele mai multe ori despre ce anume nu putea să vorbească partenerul. De aceea cred uneori că și Kaspar știe despre ce nu pot eu să vorbesc. Că trecerea sub tăcere n-a fost totuși chiar atât de gravă. Că tot mai vine ziua sau noaptea când ne iubim și ne pierdem unul într-altul.

Cum ar reacționa Kaspar dacă i-aș spune azi că fiica mea vine la noi și cine este ea? Ar ascunde și ar încuia obiectele de valoare, în așa fel încât fiica să nu le poată lua și să le amaneteze pentru a cumpăra alcool sau droguri? M-ar întreba cum credeam c-o să meargă asta, eu cu problema mea cu alcoolul și fiica cu a ei? Ar face rezerve de alcool ca să bem acasă și să nu umblăm dintr-o cârciumă într-alta? S-ar gândi ce cărți ar vrea, poate, să citească fiica mea, le-ar aduce de la librărie și le-ar pune pe noptieră în camera de oaspeți? Ar întreba-o dacă n-ar putea să-l ajute la librărie? Ar vrea s-o ia cu el la teatru, la concert și la cinematograf? Da, el ar face toate astea. N-ar forța-o. Dacă ea n-ar

fi nesuferită și distantă, ar primi-o în inima lui.

De ce am lăsat să treacă anii, de când am văzut-o la televizor? E prea târziu să mă mai duc în stația de autobuz din Frankfurt pe Oder, s-o iau de acolo și s-o aduc la noi.

*

Când ne-am revăzut în octombrie, Kaspar și cu mine ne-am simțit ușurați. Nu vreau să spun că în timpul verii ne-ar fi fost teamă că în toamnă nu ne vom mai iubi. Într-un fel straniu, miraculos, noi am știut de la început că dragostea noastră este durabilă. Dar câte nu se puteau întâmpla în trei luni! O extindere a interdicției de intrare în țară – nu doar pentru vest-berlinezi, ci și pentru vest-germani, un turnător în cercul de prieteni, ale cărui rapoarte să fie luate suficient de în serios de serviciile de siguranță ale statului încât să ne interzică nouă, studenților din Est, contactele cu sudenții din Vest, un accident care să ne fi aruncat în scaunul cu rotile, pe Kaspar sau pe mine. E posibil să-l iubești pe celălalt și totuși să-l pierzi.

Ne-am reluat viața, așa cum o trăiserăm în vară. Ne întâlneam la Ingrid cu prietenii din Est și din Vest, mergeam cu ei la teatru și la cinematograf și am fost doar noi, cât s-a mai putut, pe pătura din parc, apoi în plimbări lungi, pe frig, în cafenele și în cârciumi. La târgul de Crăciun am cumpărat vată de zahăr și ne-am dat în carusel și în roata mare; Kaspar se purta ca și cum nu vedea cât de jalnică era oferta, iar eu îmi luam rămas-bun de la copilăria și adolescența mea.

Kaspar nu vorbea despre cum căuta posibilități de fugă. Când a venit momentul, mi-a explicat ce am de făcut. Trebuia să-mi fac rezervare pentru una dintre excursiile de sfârșit de săptămână la Praga oferite est-germanilor între 15 și 17 ianuarie. Urma să primesc un bilet și documente, să mă urc cu ele în trenul de Praga pe 15 și să le arăt documentele vameșilor din RDG. Puțin mai târziu, aveam să le arăt vameșilor cehoslovaci alte documente; cu ele eram cetățean vest-german, în drum spre Viena, cu tranzit prin Cehoslovacia. Pentru pașaport Kaspar a avut nevoie de fotografii, de înălțimea mea, de culoarea ochilor. Pe 14, când mi-a adus documentele, mi-a explicat restul fugii – sosirea la Praga,

trenul spre Viena, hotelul de la Viena și, în ziua următoare, zborul la Berlin. El urma să mă aștepte la Tempelhof. Dacă în timpul fugii mi se adresa cineva cu „Oare ce-ar zice despre asta bravul soldat Švejk?“, așa trebuia; oamenii care făceau rost de documente îl puneau pe unul de-al lor să participe la călătorie. Apoi Kaspar mi-a dat o geantă și un șal pe care le cumpărase la KaDeWe[13] și un pachet de Marlboro și mi-a atras atenția să ascund geanta nouă în cea veche, pentru controlul vamal din RDG, și pe cea veche în cea nouă, pentru controlul vamal cehoslovac, și atunci să-mi pun și șalul și să nu mai fumez Juwel, ci Marlboro.

N-am întrebat cine erau oamenii aceia, cum au făcut rost de acte, dacă veneau și ei în călătorie, căci trebuiau să mituiască vameșii, nici de ce m-ar fi putut aborda. Kaspar și cu mine am discutat numai ce era strict necesar, și am făcut-o calm, ca și cum n-ar fi fost nicio primejdie și nimic n-ar fi putut să iasă prost. Mi-a fost teamă când am aflat că trecea granița cu fotografiile mele de pașaport, teamă înainte să vină cu documentele și teamă când mă priveam în oglindă – se vedea că voiam să fug și mă gândeam că intenția e vizibilă pentru oricine altcineva. Și lui trebuie să-i fi fost frică când a dus peste graniță fotografiile de pașaport și documentele, frică de percheziții corporale, de care avuseseră parte și el, și alții din cercul de prieteni. Pe 14 n-am lăsat să ni se vadă frica. Dar la despărțire, când ne-am îmbrățișat, ne-am ținut deosebit de mult și deosebit de strâns.

De la bunica, mama și surori mi-am luat rămas-bun ca pentru un sfârșit de săptămână la Praga. N-am vrut să-mi iau rămas-bun pentru mai mult timp, nu pentru că m-ar fi trădat, ci fiindcă mă temeam de explicații, ale bunicii și ale mamei cu mine și ale mele cu ele. Pe Ingrid am îmbrățișat-o mai lung ca de obicei, când ne-am despărțit; apoi ea m-a privit, mi-a cuprins fața în palme și a zis: „Mult noroc“, ca și cum ar fi știut. Mă emoționau locurile pe care le vedeam pentru ultima oară și drumurile pe care umblam pentru ultima oară, Unter den Linden, casa scărilor de la Universitatea Humboldt, drumul cu trenul urban, scaunele de lemn și mirosul de detergenți, vechea școală de peste drum de casa noastră, tramvaiul, tartele cu caise din vitrina brutăriei. O clipă mi-a plăcut tăblița emailată cu trei bare albastre frânte și

textul „Zonă de ordine, siguranță, curățenie și disciplină exemplare“, care era fixată pe casa noastră și pe care mereu o găsisem ridicolă.

Am dormit rău. În vis ședeam într-un tren și am observat că nu era cel bun, am așteptat într-o gară în care nu mai soseau sau plecau trenuri, am cărat un geamantan, trecând peste șine și pietriș, spre un tren care a plecat chiar când aproape ajunsesem. Frica mi se cuibărise în trup, o febră ușoară, o zvâcnire în burtă, un tremur speriat la orice sunet și lumină. M-am bucurat când s-a luminat, când a început ziua, când am făcut cafea în bucătărie și am pregătit micul-dejun și am șezut împreună ca și cum n-ar fi fost nimic.

În trenul de Praga era frig. Mă aflam într-un compartiment cu o pereche mai în vârstă și un student, mi-am zis că la controalele vamale aveau să-și dea seama de documentele și de identitățile mele diferite, mă întrebam cum au să reacționeze, nu știam ce să fac. Au coborât la Dresda. Ședeam singură în compartimentul rece, tremuram fiindcă înghețam și îmi era frică, mă uitam pe fereastră la râu și pădure și munți și fumam. Vameșul din RDG a clătinat din cap și și-a agitat mâna ca să scoată fumul din compartiment. Cel cehoslovac a strâmbat din nas, s-a întors, mi-a luat documentele pe culoar, a închis ușa compartimentului, a verificat și a ștampilat afară.

Asta a fost tot. Eram ușurată. Și continua să-mi fie frică. Ce se întâmpla dacă vameșii vorbeau între ei despre fumătoarea din compartiment? Care nu putea fi est- și vest-germană în același timp. S-ar întoarce și m-ar aresta? Sau ar transmite la Praga, iar la coborâre m-ar aștepta poliția?

Mi-era frică de coborârea la Praga, mi-era frică de granița cehoslovaco-austriacă. După aceea n-ar fi trebuit să-mi mai fie, dar ea se statornicise în trupul meu. La barul hotelului din Viena am băut pentru prima oară în viața mea, ca să mă anesteziez, și peste noapte am scăpat de frică. A doua zi am savurat decolarea avionului și zburatul – era primul meu zbor. Cu puțin înainte de aterizare, pe locul de lângă mine s-a așezat un bărbat care mi-a zâmbit. „Oare ce-ar zice despre asta bravul soldat Švejk?“ Mi-a luat documentele vest-germane, m-a lăudat, spunând că am făcut totul bine, s-a ridicat și a plecat.

*

L-am văzut pe Kaspar în timp ce așteptam în spatele ușii de sticlă care ducea din vamă în hol. Stătea acolo, mă văzuse, țopăia, se agita și făcea semne cu mâna. I-am făcut și eu semn cu mâna, iar după ce am trecut prin ușa de sticlă am luat-o amândoi la fugă și am căzut unul în brațele celuilalt.

Doar două zile nu ne văzuserăm. Dar ne simțeam diferit. Eram într-o altă lume, veniți dintr-o altă lume. Am luat un taxi spre Dahlem, Kaspar m-a dus în camera lui, pusese șampanie la rece, a deschis-o, a ciocnit cu mine și a vrut să afle tot despre cum fusese fuga. Dar în primul rând voia să mă atingă, să mă țină în braţe, să mă mângâie, să mă sărute. Voia să se culce cu mine, în sfârșit, să se culce cu mine. Eu aș fi preferat să merg la plimbare, într-un parc, într-o pădure, la un lac sau un râu și să simt ploaia pe care o promiteau norii cenușii. Mi-am zis că îi eram datoare lui Kaspar și m-am culcat cu el, cu dorința lui, cu nevoia, cu nerăbdarea, cu neajutorarea lui. Când ploaia a început să cadă pe geam, pe pervazul ferestrei, am adormit.

În toiul nopții m-am trezit. Kaspar dormea lângă mine cu pumnul strâns lângă față și cu picioarele adunate la piept, ca un copil. M-am ridicat, am deschis fereastra și mi-am aprins o țigară. Nimic nu era nepotrivit, nici Kaspar, nici patul, nici camera. Totodată nimic nu era bine. Nu mai eram acolo și încă nu eram aici. Aveam să mă obișnuiesc. Vom împinge patul în cealaltă parte și din pat ne vom uita la copac și la cer, vom găsi o masă pentru mine și o vom pune în fața ferestrei, vom umbla pe străzi, întâi în jurul blocului, apoi vom face cercuri tot mai mari. Încălzirea gâlgâia și m-am gândit că acasă trebuia să pornesc uneori soba de teracotă, bricheta învelită în hârtie de ziar păstra jarul și nu trebuia decât să suflu cu putere ca să aprind focul. M-am gândit la zgomotele nopţii de acasă, la pașii târșâiți ai bunicii și la cei grăbiți ai mamei, în drum spre veceu, la tusea de fumător a Helgăi, la bătăile ceasului la un sfert, jumătate, trei sferturi și la ora exactă, care în copilărie mi se părea că sună frumos, iar mai târziu puțin cam hârâit, la scrâșnetul roților de tramvai la curbă, ultimul era puțin după unsprezece și primul puțin înainte de cinci. M-am gândit la patul meu; mama și bunica aveau un

dormitor, Helga avea unul pe care îl împărțise cu Gisela și pe care nu voia să-l împartă cu mine, eu dormeam pe canapeaua din sufragerie, desfundată, incomodă, care scârțâia. Nimic din ce-mi venea în minte nu era deosebit de frumos sau deosebit de important. Dar totul mă îngropa sub un val de dor de casă și nu mai știam de ce eram aici și nu acolo.

Apoi Kaspar s-a trezit, m-a văzut stând la fereastră, s-a ridicat în capul oaselor și m-a întrebat:

— Ce-i?

— Nimic, am zis.

Am spus-o în multe nopți care au urmat și după ce trecuse dorul de casă, primul, cel puternic. La fel cum nu voiam să-i vorbesc lui Kaspar despre dorul de casă, nu voiam să-i spun nimic nici despre gândurile mele cu copilul, despre grijile privind studiile și meseria și despre cele care ne priveau pe noi. Primele săptămâni n-au fost simple, din mai multe privințe; timp de trei zile am fost audiată în lagărul de tranzit pentru refugiați din Marienfelde, banii pe care îi primea Kaspar de la părinți erau puțini, cele 5.000 de mărci pe care le împrumutase pentru finanțarea fugii mele trebuiau înapoiate, în apartamentul împărțit cu alții nu erau femei, nu se doreau femei și erau insistențe să ne mutăm, în drumurile făcute la autorități pentru un nou act de identitate și pașaport, pentru pensia de orfan la care aveam dreptul, am fost tratată ca un milog sâcâitor. Și cumpăratul! Ca transfug, am primit niște tichete pentru prima dotare cu haine și încălțăminte, care ajungeau doar pentru niște zdrențe, și când n-am vrut să mă mulțumesc cu zdrențele puse la dispoziție de magazine și am dorit să plătesc în plus pentru ceva mai bun, mi s-a dat de înțeles că trebuia să iau ce mi se oferea, fără să pun întrebări și fără să-mi exprim dorințe.

Kaspar mi-a suportat statul și fumatul nocturn și mutenia, m-a însoțit la autorități și în magazine, și la centrul de îndrumare a studenților, și la biroul de înmatriculări, ca să pot începe să studiez din semestrul următor, a mutat patul și mi-a găsit o masă, strângea patul dimineața, făcea curat în cameră și gătea seara. Era tandru, săritor, plin de răbdare. Până când n-a mai putut. Am adus acasă un mic radio portabil; mereu îmi dorisem așa ceva și îmi cumpărasem unul, în sfârșit. O făcusem fără să fi vorbit

înainte cu Kaspar și și-a ieșit din fire. Cum puteam să cheltuiesc atât de mult, știam doar cât de strâmtorați eram, înțelegea că nu-mi era ușor să-mi schimb viața, dar și el trebuia să și-o schimbe pe a lui, trebuia să renunțe la studii, să muncească și să câștige bani, mă purtam ca o prințesă și așa nu mai mergea. Nu se mai oprea, vorbea despre noi, zicând că nu, nu era o greșeală că eram împreună, dar că trebuia să fim cu adevărat împreună, că dacă nu eram cu adevărat împreună, nu reușeam, pentru el nu conta dacă eu studiam și el renunța la studii, dar dacă trăiam în două lumi diferite, eu la universitate și el la muncă, chiar trebuia să fim cu adevărat împreună și că dacă se trezea și mă vedea stând iarăși la fereastră și fumând, mă va apuca și mă va zgâlțâi până când îi spuneam ce era, da, nu se cuvine să facă așa ceva, dar îi era indiferent.

M-am speriat. Dorul meu de casă, suferința dată de neplăcerile avute cu autoritățile și în magazine, ezitările la alegerea studiilor, dezamăgirea privind culcatul cu Kaspar, care încă nu era cum trebuie, grijile cu banii – totul era o răzgâială prin care mă feream să trăiesc, să trăiesc pentru mine, să trăiesc cu el.

— Ai dreptate.

M-a privit uimit. I-a trebuit o clipă ca să vadă pe fața mea că vorbeam serios, că îl înțelesesem. A zâmbit.

— Ești prințesa mea. Când am zis că te porți așa, n-am…

— Cum ar suna, regină?

— Și regină e bine.

— Pur și simplu o luăm iarăși de la capăt.

*

Așadar am luat-o iarăși de la capăt. Mi-am învins sfiala, i-am zis ce îmi plăcea și ce nu, unde și cum doream să fiu atinsă, ce roluri voiam să joc și cele pe care trebuia să le joace el, iar el a fost un elev sârguincios și a devenit un amant plin de fantezie. Când mă vedea stând noaptea la fereastră și fumând și mă întreba ce era, îi povesteam tot, cu excepția gândurilor despre fiica mea. Însă nu mă mai sculam noaptea decât rareori. Am vorbit îndelung despre studii și meserie. Spunea că studiile n-aveau importanță pentru el și că o ucenicie ca librar îi convenea,

iar la început nu l-am crezut și am insistat să-și continue studiile, dar apoi am observat că vorbea serios și ne-am uitat împreună la librăriile berlineze. Eu m-am înscris la Universitatea Liberă, la germanistică și teatrologie. Am găsit o locuință mică, o cameră de zi cu sobă, un dormitor fără, o bucătărie a cărei chiuvetă era și spălător, veceul pe casa scărilor. Am cumpărat o cabină de duș și am montat-o în bucătărie.

Până la începutul uceniciei și al semestrului meu mai rămâneau două luni. Voiam să plătim datoriile și să câștigăm bani și am găsit de lucru la Siemens. Kaspar avea de-a face pentru prima oară cu o fabrică, iar eu, pentru prima oară, cu o fabrică din Vest. Era o ierarhie mai evidentă decât în fabricile din Est în care muncisem, superiorul era mai important, tonul era mai sever, procesele erau mai rapide. Aveam două colege studente, iar muncitoarele ne tratau cu o condescendență binevoitoare. Ar fi fost mai bine să trec sub tăcere faptul că tocmai fugisem; adesea eram privită nu doar condescendent, ci și cu puțin dispreț, ca și cum aș fi fost favorizată, răsfățată și răzgâiată pe cheltuiala celorlalți. Observam că neplăcerile trăite cu autoritățile și în magazine aveau o bază largă. E drept, în timpul semestrului n-am fost tratată de nimeni condescendent, fie ei profesori sau studenți. Dar iritam când veneam cu o perspectivă de estic sau foloseam vreo formulare specifică Estului; lumea se aștepta ca odată cu fuga să se fi șters tot ce era estic, fiindcă era sovietic și comunist, iar acum eram ca ei.

Mi se întâmpla, la scară redusă, ce am văzut că li se întâmpla în general germanilor din Est după căderea Zidului. Mai întâi li s-a urat bun-venit, cu bucurie. Au fost și întrebați cu interes cum stătuseră lucrurile în Est, cum trăiseră în Est. Dar au fost întrebați cum întrebi pe cineva despre o călătorie pe care a făcut-o. Când s-a văzut că nu fuseseră doar într-o călătorie și că acum se întorseseră, ci că veneau dintr-o altă lume, o lume în care unele lucruri nu le-au convenit, dar care era a lor, pe care o construiseră și o conservaseră, de care se simțeau legați și au și rămas așa, s-a terminat cu interesul. Apăruse ceva specific Estului? În Est existase asuprire, nedreptate și nefericire, exploatarea și nedreptatea trecuseră, germanii asupriți din Est puteau fi iarăși la fel ca germanii neasupriți din Vest și nu mai

aveau niciun motiv să fie altfel. Însă era necuviincios și chiar o lipsă de recunoștință, dacă totuși erau altfel, fiindcă fuseseră copleșiți cu daruri, ca să fie la fel de fericiți precum germanii fericiți din Vest.

Noi, germanii din Est, e mai bine să lăsăm în urmă tot ce e estic, când suntem printre germanii din Vest. Asta era valabil atunci, cum e valabil și acum. Eu am făcut din RDG o pată albă, o terra incognita, nu doar din cauza fiicei mele.

Așa mi-a pierit și cheful de studii. Locul meu nu era acolo. La cursuri mai mergea; stăteam cu toții muți, ascultam și scriam ce ni se spunea. Dar la seminarii și la colocvii erau acei studenți care citiseră tot, și chiar mai mult, și care puneau întrebările potrivite și dădeau răspunsurile potrivite și care făceau observații critice inteligente. Nu numai că erau isteți – sau, dacă nu erau, doar o făceau pe isteții –, ci erau abili, pricepuți și convingători, și suficient de aroganți pentru ca noi ceilalți să acceptăm situația drept o expresie a unei superiorități reale. Noi ceilalți – nu eram singura care tăcea, care cobora privirea când profesorul punea o întrebare tuturor, nu eram singura care se bâlbâia când trebuia să vorbească. Dar la ceilalți era timiditate. Eu mă temeam să nu spun ceva care să trădeze originea mea estică, la care profesorul să reacționeze cu „Ah, colega noastră din Est“, sau „Ce crede Karl Marx despre asta, sigur știți“, sau „Asta se învață aici la liceu, dar la dumneavoastră nu există așa ceva“. Sau ca vreunuia dintre cei abili să i se pară exotică originea, să intre-n vorbă cu mine după ore, iar eu să mă simt doar inferioară, doar îngrozitor.

Și nimic nu era luat în serios. Eu voiam să știu cine era autorul, când, de ce și în ce scop a scris textul, să știu ce efect a avut textul la vremea lui și să simt efectul pe care îl are azi, să mă găsesc în text și să mă las atinsă și schimbată de el, să-i văd, să-i înțeleg și să-i iubesc forța, frumusețea, importanța. La ore, nimeni nu voia să vadă și să înțeleagă forța, frumusețea, importanța textelor sau să se lase atins și schimbat de ele. Se despica firul în patru, se vorbea de metafore, simboluri și alegorii, de imanență și receptare, de structuralism, sincronie și diacronie, de aspecte sociologice și politice, de termeni străini ce ţineau de naratologie, în spatele cărora se ascundeau niște banalități precum aceea că se poate povesti retrospectiv sau proiectat în viitor, o dată sau de

mai multe ori, folosindu-se vorbirea directă sau indirectă. Nu pricepeam cu ce se alegea cineva – profesorul, studentul, dascălul care preda germana sau copiii pe care îi învăța – din această abordare a literaturii.

În timpul studiilor mele, cel mai frumos a fost cititul. Kaspar era la librărie sau la școala de meserii, iar eu zăceam pe pat și citeam. Am citit tot ce ni se cerea și ce ni se recomanda – literatura, nu cărțile despre literatură. În semestrul doi am frecventat un seminar despre *Doctor Faustus* al lui Thomas Mann, iar în vacanța de dinainte a trebuit să muncesc, fiindcă mai aveam de achitat datorii, dar am putut să salvez două săptămâni pentru lectură. Stăteam întinsă pe pat, îmi sprijineam spatele pe o pernă și capul de perete și citeam. Pe noptieră era un pahar cu suc de portocale cu votcă; îmi plăcea băutura asta de când mi-o pregătise Stephan odată. Două cuburi de gheață, o cincime votcă, patru cincimi suc de portocale. Era ieftină, îmi îngăduia să-mi păstrez mintea limpede, dădea somnolență, dar numai pentru un timp. Citeam douăzeci, treizeci de pagini, lunecam în somn, mă trezeam, mai citeam douăzeci, treizeci de pagini, lunecam iar în somn, mă trezeam din nou. Ceea ce citeam mă însoțea în somn și din somn, eram conștientă și inconștientă, veghind și dormind și visând în carte. Niciodată, nici înainte și nici după, n-am mai fost atât de cufundată într-o carte, atât de pierdută într-o carte, de transpusă într-o carte.

Și am învățat că se poate bea alcool fără ca respirația să te trădeze. Kaspar n-a aflat și nici n-a văzut sticlele pline de votcă și nici pe cele goale. Se bucura că îi povesteam *Doctor Faustus* ca pe un roman foileton de seară.

După două semestre am întrerupt studiile și n-am tânjit după ele. Am devenit și eu librăreasă, cu plăcere. Librăria unde învăța Kaspar m-ar fi primit și pe mine ca ucenic. Dar eram decișI să avem cât de curând propria noastră librărie și am socotit că era bine să venim cu experiență din două librării diferite. Locuiam în Kreuzberg, librăria lui era în Zehlendorf, a mea în Schöneberg, mergeam cu bicicleta și dimineața făceam o bucată de drum împreună.

Fiindcă aveam bacalaureatul, ucenicia mea a durat nu trei, ci doi ani, ca și pentru Kaspar. Librăria mea era mică, în scurt timp

am reușit să mă descurc, iar după jumătate de an proprietarul mă lăsa adesea singură. La şcoala de meserii am învățat despre comerțul și industria de carte, contabilitate, administrarea afacerilor și științe sociale; am fost scutită de cursurile de germană, fiindcă profesoara considera că știu destul. Îmi plăcea să fiu iarăși elevă în fiecare săptămână, câte două jumătăți de zi. Să mă destind cu informații, să particip puțin, să mă deconectez puțin, uneori să ascult, alteori nu, să mă implic când e interesant și să visez la altceva când e plictisitor – așa ceva nu există decât la școală, de fapt se termină la optsprezece ani, iar eu aveam totul din nou, la douăzeci și doi. Mă simțeam ușoară și liberă, Kaspar și cu mine am cunoscut Berlinul, am găsit noi prieteni și prietene, iar când am luat și eu examenul, am putut sărbători plata ultimelor datorii.

Apoi Kaspar a primit o mică moștenire, căutam o librărie și o locuință, voiam să avem copii pe care eu mi-i doream și de care îmi era teamă și, după doi ani, am găsit și locuință, și librărie și le-am amenajat pe amândouă. Locuința era generoasă, dar într-o stare proastă, librăria era mai mică decât ne-o doriserăm, dar spre curte mai era un spațiu mare de depozitare care s-a putut adăuga librăriei. Am făcut singuri cea mai mare parte din treabă, în locuință, degajarea și restaurarea stucaturilor de pe tavan, mutarea țevilor sub tencuială, șlefuirea pardoselilor, văruitul și faianțatul pereților, instalarea noilor obiecte sanitare, iar în librărie trecerea spre spațiul de depozitare, izolarea pardoselei și a zidurilor, ferestrele noi, dușumeaua și rafturile. Am lucrat bine împreună, nu ne-am certat pentru întârzieri și ne-am bucurat amândoi de progrese. În cele din urmă a fost o mare festivitate de inaugurare a librăriei, iar un an mai târziu a locuinței. Mai țin minte că la început ne-a fost tare frică: oare nu ne-am depășit posibilitățile cu locuința și cu librăria, n-avea să se deschidă în vecinătatea librăriei noastre vreo filială a unui lanț de librării, vom avea destui clienți, vom face suficiente vânzări? Dar totul a început bine, viața noastră a căpătat o formă stabilă, deprinderile ei, ritualurile ei.

Acești primi ani îmi sunt limpezi în amintire. Compartimentul de tren în care am călătorit de la Berlin la Praga, priveliştea din avion când am zburat de la Viena la Berlin, camera pentru

interogatorii din centrul de primire a refugiaților de la Marienfelde, sala de clasă de la școala de meserii, pereții goi și molozul din locuință și din librărie, în timpul renovării – văd toate astea. Anii care au urmat mi-i amintesc mai vag și mai spălăcit. Așa se întâmplă când viața se desfășoară tihnit, fără surprize și fără zguduiri? Când alcoolul devine un însoțitor? Viața nu se desfășura chiar fără evenimente: am luat în arendă o mică grădină, am cumpărat un pian cu coadă pentru locuința mare și am luat lecții, am învățat italiană, am organizat lecturi publice și am întemeiat un club al cărții pentru adulți și unul pentru copii, am călătorit mult, nu călătorii lungi, fiindcă nu voiam să lăsăm librăria mult timp pe mâna angajaților, ci scurte și rapide, în capitalele Europei. Știu exact tot ce am făcut. Dar nu văd toate astea. Port cu mine imagini cu apartamentul renovat și cu librăria lărgită; în casă trăiesc, iar la librărie sunt adesea, chiar și de când nu mai lucrez acolo. Dar nu-l văd pe Kaspar și nici pe mine la orele de pian și nici la cele de italiană și nici în călătoriile noastre; Turnul Eiffel, Catedrala Sf. Petru și Tower Bridge nu sunt în mintea mea altfel decât dacă le-aș fi văzut la televizor sau pe niște cărți poștale. E ca și cum peste anii ăștia s-ar fi lăsat o ceață a amintirii care uneori se destramă, dar în care fac pași nesiguri, pe pipăite.

*

Același lucru este valabil chiar și pentru lunile din India, marea plecare și evadare. Citisem un articol despre Bhagwan Shree Rajneesh[14] și ashramul său din Poona și puțin mai târziu, la librărie, am văzut o femeie cu strai portocaliu, purtând la gât, pe un lanț lung de lemn, un mic portret al unui bărbos, în ramă de lemn, rotundă, și am știut că era o sanyasin, o adeptă a lui Bhagwan. Am abordat-o; tocmai se întorsese din Poona și era încântată de ceea ce trăise. A povestit despre conferințele lui Bhagwan, despre grupuri, meditație, dans și despre iubire. A povestit despre fricile ei, despre ambiția ei, succesele ei și egoul ei și că Poona a eliberat-o de toate astea. Când am întrebat-o ce va face în viitor, a zâmbit. A spus că se află în aici și acum. Aici este ținta, acum este împlinirea, noi nu trebuie decât să îngăduim

acest lucru. Să îngăduim și să dăm drumul la toate.

O spunea cu veselie și sigură de sine, m-a privit ca și cum ar fi putut să vadă în mine, și-a trecut mâna peste capul meu, iar eu am început să plâng. Nu știam de ce, de ce închipuirea de a îngădui și de a da drumul la tot mă tulbura atât de profund. Dar în mine urca dorința și devenea tot mai intensă și mai conștientă, dorința să las totul și să plec, să las în urmă portul și țărmurile și să mă pierd în largul mării, să fiu eu, fără să am un ego. Nu mă mai opream din plâns și ea m-a îmbrățișat. Când m-am liniștit și m-am desprins din brațele ei, m-a luat de umeri și a râs. „Trebuie să mergi acolo.“ Am înghițit, i-am privit fața râzătoare și am râs și eu, mai întâi timid, apoi în hohote. „Trebuie să merg acolo.“

Eram bucuroasă și totodată indispusă că, fără să obiecteze în vreun fel, Kaspar m-a lăsat să plec. Vreau să-mi respecte independența, să mă lase să decid și să acționez, dar să se și vadă că îi vine greu. A spus că nu-i place să stea fără mine, că îi voi lipsi, că-i va fi dor de mine. Dar a spus-o ca și cum s-ar fi împăcat deja cu gândul, și asta mă supăra. În grupul de întâlnire din Poona i-am reproșat că nu poate să se exteriorizeze, că este infirm emoțional, un pămpălău care reprimă sexualitatea, pe a lui și pe a mea, și l-am lovit pe bărbatul al cărui chip și înfățișare îmi aminteau de el. Cu care m-am culcat în aceeași zi.

Cu el și cu alții – și credeam că am înțeles ce este dragostea, că ea își însușește și oferă bucurie, fără să aibă nevoie, fără să pretindă, fără să țină pe loc, că sexul, atunci când este spontan, natural și conștient, deschide o ușă către univers, că trăiesc culmile și liniștea întâi în sex, în orgasm, apoi în dans, în extaz, în kundalini[15] și în final în meditație, și că-mi părăsesc egoul în valea aceea. Când am luat sannyas[16] și mi s-a dat mala[17], am primit și un nume nou: Prem Sangia, Cântecul Iubirii. Simțeam o nouă iubire față de toate și o nouă plăcere pentru orice, și tot mai des îmi era de ajuns să ascult dimineața cuvântările lui Bhagwan, să stau la râu în timpul zilei, iar seara să ascult muzică și să dansez. Când mi s-a oferit să trăiesc în ashram și să lucrez la bucătărie, am vrut să-i scriu lui Kaspar o scrisoare și să-i spun că nu mă voi mai întoarce la Berlin.

Am tot amânat zi după zi. Ședeam la râu și voiam să meditez; zilele în care am meditat sunt dintre cele mai frumoase și mai

limpezi amintiri despre Poona. Ceața amintirii se destramă, văd râul iute, îi aud vuietul și păsările colorate zboară jos, deasupra apei în care se oglindesc cerul albastru și norii albi. Mereu mi-a reușit să-mi încredințez gândurile, amintirile, sentimentele, râului care le lua și le ducea de acolo. Însă decizia să rămân în Poona și să nu mă întorc la Berlin îmi bloca meditația. Și totuși o luasem și nu mai trebuia decât s-o comunic!

Nu, încă n-o luasem. Le-am povestit despre ofertă celorlalți sannyasini cu care împărțeam o locuință în Poona și ei m-au felicitat. Ce noroc aveam! Prezența lui Bhagwan, energia, claritatea lui, dinamica și muzica din ashram, munca împreună cu alți sannyasini. Ei tânjeau după o ofertă cum primisem eu și găseau că e de la sine înțeles s-o accept și să rămân. Eu nu mă hotărâsem, mă lăsasem purtată de felicitările lor și de dorințele lor.

Și nu doar acum. În timpul lunilor petrecute în ashram mă lăsasem molipsită de dorul celorlalți față de o viață fără raționalism și materialism, fără lăcomie și frică, fără ego. Nu era dorința mea. Nu credeam în raționalitate și nu eram atașată de aspectul material, nu aveam ambiții și nu-mi era teamă de pierderi, nu trebuia să fiu eliberată de ele. Bhagwan, așa vedeam eu lucrurile, e ceva pentru oamenii din Vest, pentru care contau cariera, succesul, prestigiul și bogăția, care se săturaseră de ele și căutau o iluminare – și care făceau iarăși carieră în ashram, aveau succese și câștigau prestigiu, fiind mai apropiați sau mai îndepărtați de Bhagwan, mai mult sau mai puțin iluminați, mai importanți sau mai puțin importanți în organizarea ashramului și în conducerea grupurilor. Eu eram un copil al Estului, pentru mine toate astea nu aveau sens.

Chiar dacă nu m-am întors la Berlin ca sannyasin, nu mai eram aceeași. Lăsasem totul și plecasem, îmi lăsasem în urmă portul și țărmurile și mă pierdusem în largul mării. Pierdută și găsită – eram cu mine însămi, n-aveam nevoie de iluminare și nici de un nume nou și nici de veșmânt portocaliu, nu-mi mai doream nici copii, îmi plăcea lumea mea și viața mea și vedeam destule lucruri care să mă atragă, pe care să vreau să le încerc, să le fac. Mă bucuram să-l revăd pe Kaspar, să mă întâlnesc cu el dimineața și seara, să împart patul cu el și să mă culc cu el. În

rest, îmi trăiam propria viață. Întâi să devin bijutier, dar să nu lucrez mult timp ca bijutier, apoi să devin bucătăreasă și să nu rămân, iarăși, decât scurt timp în bucătărie, iar în cele din urmă să mă retrag la scris, într-o cămăruță cu fereastra spre curte – poate că asta nu sună a viață proprie adevărată, ci a neorânduială, fără plan și fără țintă. Dar pentru mine fiecare pas era corect, chiar dacă nu știu de ce. Uneori mă gândesc că mai întâi voiam să-i dăruiesc ceva frumos fiicei mele. Păhărușul de argint, primul făcut de mine ca bijutier, ar fi putut să fie un cadou pentru serbarea aniversării ei. Apoi se poate să fi simțit că fiica mea are mai multă nevoie de o mâncare bună decât de un pahar frumos. De un chip, de o înfățișare are nevoie și mai mult, ea trebuie să devină o persoană. Pentru asta trebuie s-o caut și s-o găsesc, să mă ofer și să mă expun ei și sper să pot s-o fac, dacă scriu tot.

*

Îmi închipui romanul meu în felul următor:

Prima parte: eu

Copilărie și tinerețe, Leo, Kaspar, nașterea, fuga, anii de ucenicie și librăria, India, bijutier, bucătăreasă, calea spre scris, scrisul ca formă de căutare

Partea a doua: căutarea

Căutarea Paulei, discuția cu ea, traseul, urmărirea traseului, opririle

Partea a treia: ea

Cândva voi ajunge până acolo încât să stau în fața unei uși, să bat sau să sun și ea să deschidă ușa. Sau soțul ei, sau un copil. Atunci întreb dacă pot să vorbesc cu ea. Despre ce anume? Pot să intru puțin și să explic înăuntru? Atunci copilul strigă: „Mami, e o doamnă care vrea să intre și să explice ceva“. Acum vine ea și mă

priveşte cu suspiciune. „Da?“ Spun că e vorba de o chestiune complicată, despre care m-aș bucura să nu fiu nevoită să vorbesc în fața ușii sau pe hol. Poate întreabă dacă e vorba de ceva anume, un accident al soțului, sau o problemă a fiicei, la școală, sau o reclamație a vecinului, lucruri care ar putea să-i provoace teamă și supărări și cu care nu vrea să aibă de-a face. Eu neg, ea mă lasă să intru și stăm în bucătărie. Aș vrea să vorbesc cu ea între patru ochi, dar ce mă fac dacă insistă ca soțul ei să fie de față? Încep să întreb dacă știe că a fost găsită pe pragul unei case parohiale sau al unui spital, sau al unui orfelinat de la Marea Baltică? Îi spun că eu am lăsat-o acolo. Că sunt mama ei. Că ce am pierdut atunci, în ceea ce o privește, n-aș mai putea să recuperez. Dar dacă acum aș putea să-i fiu ceva, să-i dau ceva, aș face-o cu drag. Dacă ar avea în viața ei un loc și pentru mine, aș vrea mult să-l capăt.

Să pregătesc un bilet cu numele meu, cu adresa și numărul de telefon pe care să îl las, dacă mă dă afară? Ce tot spun, dacă nu mă dă afară, dar e dezgustată și ostilă? Scuze? Îmi pare rău? Nu știu dacă îmi pare rău sau cât de rău îmi pare. E atât de mult de atunci, a devenit o parte din mine pe care o accept, la fel cum mă accept pe mine. Pot să-i spun că-i înțeleg dezgustul și ostilitatea și să scot biletul din buzunar, să-l pun pe masă și să plec. Dacă se așază, după ce până atunci a stat în picioare, și îmi cere să mă așez și eu, dacă mă privește peste masa de bucătărie și întreabă: „De ce?“, atunci trebuie să vorbesc. Dacă apoi zice: „Ați preferat să aveți grijă de dumneavoastră în Vest decât să vă îngrijiți de mine aici“, voi ridica din umeri. Mai spun o dată că l-am detestat pe Leo, că n-aș fi vrut s-o am nici dacă aș fi rămas în Est, că aș fi avortat-o, dacă aș fi putut, și că am lăsat-o în seama unui destin de care au avut parte mii de copii, în timpul războiului și după. Ce zic, dacă mă întreabă apoi de ce am vrut s-o găsesc, de fapt? Da, am voie să plâng și să-i spun printre lacrimi că mi-a fost dor de ea, de fiica mea, carne din carnea mea și os din osul meu, de femeia care mă poate înțelege și pe care pot s-o înțeleg ca nimeni altcineva, de sufletul cel mai înrudit, în adevăratul înțeles al cuvântului. Și apoi?

Astea sunt întrebări inutile. N-ar trebui să fantazez despre întâlnire, ci să o fac. Ce anume mă sperie? Că până și casa în fața

căreia stau sau la a cărei ușă bat sau sun lasă să se vadă o mizerie care îmi frânge inima? Că totuși mă simt vinovată în fața soartei fiicei mele și în fața acuzațiilor și a reproșurilor ei? Atât de vinovată încât nu mai pot să suport?

Scrisoarea de la primăria Briesen stă nedeschisă pe biroul meu de câteva zile.

*

Paula trăiește. După mai mulți ani în care a fost asistentă comunitară, a cunoscut, în timpul căderii Zidului, un medic din Berlin, care era curios să vadă cum arată Germania de dincolo de Zid, voia să afle cum este, și la sfârșit de săptămână tot călătorea între Marea Baltică și Munții Metaliferi, Elba și Oder, și care a rămas în pană la Briesen. Cei doi s-au căsătorit și au deschis un cabinet în Rietzow. E singurul cabinet cât cauți în lung și-n lat; dr. Martin Luckenbach a devenit un adevărat medic de țară, Paula Luckenbach, secretara lui, a rămas asistentă comunală și, la vârsta pensionării, ei încă se ocupă împreună de asistența medicală din zona rurală. Adresa lor e An der Kirche nr. 1 în Rietzow.

Ce bine că am păstrat un ton personal în scrisoarea adresată primarului. Era bucuros să-mi poată relata lucruri bune despre vechea mea prietenă. A fost foarte îndrăgită ca asistentă comunitară, e invitată la micile și marile evenimente ale comunei Briesen și uneori vine. Are și un copil făcut la o vârstă mai înaintată; fiul a studiat medicina, se pregătea să devină medic specialist și părinții sperau că într-o bună zi, curând, va prelua cabinetul. Tinerii din ziua de azi nu prea mai vor la țară. Dar Detlef Luckenbach umblase atât de mult prin lume, încât acum poate că va dori să se stabilească acasă.

M-am uitat. Două ore cu mașina, trei ore și douăsprezece minute cu trenul, apoi încă unsprezece kilometri pe jos sau cu taxiul. Mă voi duce acolo. Dar mai întâi voi termina de scris prima parte, voi prelucra ce am scris de la momentul cu Leo până la întoarcerea din India, voi completa ce s-a întâmplat înainte și după.

*

Asta a fost cu săptămâni în urmă. N-am făcut nimic din toate astea. În fiecare zi am mers cu bicicleta, chiar dacă iarna nu-mi plac mâinile amorțite de frig și nasul care curge. În rest sunt ca paralizată, stau la masa de scris, mă uit în curte și la castanul desfrunzit, la casele din spate, la turla bisericii. Ești depresivă, poți și trebuie să faci ceva, ar spune Kaspar, dacă ar afla cum stau lucrurile cu mine, dar nu-l las, și el crede că doar beau prea mult. Are dreptate, beau prea mult. Ei și?

Am citit totul încă o dată. Ce am mai cercetat, extras și comentat la început! Și totuși n-am găsit decât ce știam deja. Căminele și centrele și taberele pentru tineret din RDG erau la fel de RDG-iste ca orice altceva din RDG, cârciumile, librăriile, universitățile și calea ferată. Urâte, meschine, mărginite, autoritare, umilitoare, paralizante. Aș fi putut să mă scutesc de cercetări. Oricum – ce idee proastă să vreau să știu care ar fi cel mai rău lucru care i s-ar fi putut întâmpla teoretic, pentru ca realitatea să nu poată fi mai rea de atât. Dacă ar fi iarnă, aș fi ars totul în soba de teracotă.

Poeziile erau doar un caiet subțire. Am înfășurat caietul cu şnurul de piele și am pus și o piatră. Apoi am mers la grădina zoologică și am aruncat caietul în Canalul Landwehr. A plutit puțin pe apă, ca și cum poeziile ar fi vrut să mai ia o gură de aer. Apoi s-au supus și s-au dus la fund. Oricât de interesat ar fi Klaus de publicarea lor – nicio poezie nu era atât de bună pe cât voiam eu.

Și romanul? Îndată se fac zece ani și numai câteva pagini? Dezamăgită de el și de mine, am izbit computerul de perete. De atunci nu mai găsesc romanul. Mai pot să scriu și, când salvez ce am scris, textul zboară de pe ecran și se aude un sunet. E ca și cum ceea ce scriu s-ar scufunda într-o fântână adâncă. Poate că aș putea să dau computerul la reparat. Romanul îmi scapă și se scufundă, dar cred că așa trebuie. Poate că acum pot să scriu mai departe. Poate că acum pot chiar să plec la Rietzow și să încep căutarea. Scrisul și căutarea sunt una, iar dacă ceea ce scriu se scufundă, poate că se scufundă și povara căutării.

Așa. După mai multe săptămâni am scris din nou. Pentru că m-

am întors la suc de portocale și votcă? Am cumpărat toate sortimentele care existau în KaDeWe, suc din concentrat și suc presat pe loc, suc de portocale obișnuite și de portocale roșii, suc de portocale roșii și grapefruit, suc de portocale roșii și rodii. Cel mai bun e sucul de portocale obișnuite cu puțină pulpă de fruct și votcă. Ar trebui să las vinul pe care nu pot să-l ascund de Kaspar. Ar trebui să las și votca, știu, dar cred că am nevoie de ea până când găsesc calea spre căutare.

Ah, Kaspar. În săptămânile în care n-am scris, m-am uitat în fiecare zi în cartea pe care mi-ai dăruit-o când s-a împlinit primul an de la căsătorie. Un calendar cu poezii; pentru fiecare zi ai ales și ai copiat o poezie, multe sunt scurte, dar printre ele sunt și lungi, chiar și balade. Cât ai muncit! Și spre deosebire de alte calendare cu poezii, care pot fi cumpărate, într-al tău nu este nicio poezie care să nu-mi placă. La fiecare 17 mai, primăvara unduiește panglica-i de-azur prin aer.

Uneori te privesc când mă duci și mă pui în pat și eu mă trezesc în timpul ăsta, dar nu te las să observi. Apoi stai pe taburet și privirea ți-e îndreptată spre mine, dar visezi. Visezi la copiii pe care nu i-am avut, la tovarășa de viață care nu ți-am fost, la femeia care aș fi dacă n-aș bea? Sau visezi la tânăra femeie de care te-ai îndrăgostit. Încă mă iubești, știu. Este marea consolare a vieții mele: indiferent ce anume nu sunt în viața mea, indiferent ce nu îți sunt – însemn destul încât să fiu iubită de tine până acum.

1. Acronim pentru Ring Christlich-Demokratischer Studenten (Asociația Studenților Creștin-Democrați).
2. „Casa profesorului“, clădire construită în anii 1962-1964 în apropiere de Alexanderplatz.
3. Karl Philipp Moritz (1756-1793), scriitor, editor și eseist german.
4. Friedrich Theodor Vischer (1807-1887), romancier, poet și dramaturg german.
5. Eduard Mörike (1804-1875), „Er ist’s“ („Primăvara“).
6. Hermann Kant (1926-2016), scriitor și politician din RDG.
7. Erik Neutsch (1931-2013), scriitor de succes din RDG.
8. Karl-Heinz Jakobs (1929-2015), scriitor din RDG, a emigrat în RFG în 1981.
9. Robert Havemann (1910-1982), cunoscut disident din RDG.
10. Poezia lui Heinrich Heine „Wo?“ („Unde?“), al cărei text se află pe mormântul poetului, din cimitirul Montmartre.

11. Fragment dintr-un foarte popular cântec de leagăn, „Der Mond ist aufgegangen“ („Luna a răsărit“) sau „Abendlied“ („Cântec de seară“), al lui Matthias Claudius (1740-1815).
12. Tratat de recunoaștere mutuală, semnat în 21 decembrie 1972, pentru normalizarea relațiilor dintre Republica Federală Germania și Republica Democrată Germană.
13. Magazin universal în Berlinul de Vest.
14. Filosof, guru și învățător spiritual indian, fondator al curentului Neo-Sannyas, Rajnish sau Oshoism.
15. În scrierile tantrice, energie primordială, cosmică.
16. În filosofia hindusă, una dintre cele patru etape ale vieții, cea a renunțării.
17. În sanscrită, ghirlandă, un șirag de mărgele utilizat în meditație sau rugăciune.

Partea a doua

1

Când a terminat cu cititul, era începutul după-amiezii. Uneori nu putuse să continue, doar șezuse și încercase să absoarbă, să înțeleagă, să pună în ordine ceea ce citise. Făcuse ea asta? Așa îl văzuse? Așa simțise despre sine? Și el nu observase nimic? Crezuse ea că în adânc, în străfundurile lui, el știa tot? Era acesta un semn de iubire din partea ei? Sau se strecura astfel, ca să scape de răspundere și încerca să-și ușureze situația, nefiind nevoie să vorbească cu el, fiindcă el știa deja?

Ultimele propoziții – erau un salut de rămas-bun? Totuși Birgit își luase viața? Nu, dacă ar fi un salut de rămas-bun, Birgit n-ar fi folosit prezentul, ci trecutul. Erau un salut. Ar fi preferat ca în salut să citească despre dragostea ei pentru el, nu despre a lui pentru ea. Dar oricum, ea îi recunoscuse iubirea și avusese nevoie de ea. În ultimele propoziții era un adevăr care îl făcea fericit și totodată trist, iar Kaspar a început să plângă.

Plângea în tăcere. Stătea acolo orbit de lacrimi, a deschis fereastra, a lăsat vântul cald să pătrundă în cameră și să-i usuce lacrimile și înregistra zgomotele făcute de copiii care se jucau în curte, sunetul corzii care lovea pământul, numărătoarea săriturilor, bucuria răutăcioasă la o săritură ratată. Într-un apartament, cineva exersa la pian *The Entertainer*, fără iscusință și cu perseverență, iar dintr-altul răsuna o ceartă.

Să fi fost din cauză că afară se desfășura viața de zi cu zi? Brusc, tot ce fusese și nu fusese între el și Birgit i s-a părut ceva de

zi cu zi. Cu toată apropierea, între ei existase o distanță profundă, el o iubise mai mult decât ea pe el, ea dorise să se găsească pe sine și pornise în căutare fără el, avusese secrete față de el, se culcase cu alți bărbați, începuse multe și terminase puține – ei și? În adânc, în străfunduri, el nu știuse tot, totuși știuse că ea nu putea să se ofere în întregime și că el n-a avut-o niciodată în întregime. Amândoi știuseră și împărtășiseră asta, aici fuseseră aproape unul de altul.

Scrisese și pentru el? Era textul o moștenire lăsată lui? Trebuia, dacă îl găsea, să-l finiseze ca roman și să i-l trimită lui Klaus Ettling? Oricum, el putea s-o caute pe fiică și să i se ofere. Asta voia ea? Voia el asta?

A luat din nou dosarele și a găsit scrisoarea de la primarul comunei Briesen. Paula Luckenbach, An der Kirche nr. 1, Rietzow, două ore cu mașina sau trei ore și douăsprezece minute cu trenul, apoi încă unsprezece kilometri.

A purtat cu el mult timp întrebarea asta. Și față de Birgit se simțise o dată ca un intrus, deși ea îl dorise. Fiica nu-l dorea, de data asta ar fi cu siguranță un intrus. Era atât de bun ce avea el de oferit, încât să-i justifice intruziunea? Ezitase și Birgit din același motiv, se întrebase și ea același lucru și nu găsise răspuns?

În cele din urmă s-a hotărât, fiindcă nu mai suporta felul monoton și mohorât în care funcționa, între casă și librărie. Voia să iasă. N-avea un sentiment bun, dorința de a ieși n-avea justificare, dar era irezistibilă.

2

N-a găsit o pagină web și nici o adresă de e-mail a cabinetului doctorului Martin Luckenbach din Rietzow, doar un număr de telefon. Să sune, să se prezinte și să întrebe dacă poate să vină? Și dacă Paula nu voia și nici la telefon n-ar vorbi cu el? Dacă ar apărea dinaintea ei, i-ar veni greu să-l respingă. A închiriat o mașină și a plecat într-acolo.

La Briesen a ieșit de pe autostradă. Voia să știe unde lucrase Paula ani mulți. Satul era întins, cele mai multe case erau modeste și mai aveau tencuiala simplă şi nisipie a RDG-ului, unele erau prea galbene sau albe, erau niște hale în care se fabrica sau se depozita ceva, iar în zona verde, tivită de copaci, era o mică biserică cu acoperiș nou, de țiglă roșie, dând satului un centru și un punct de sprijin. Kaspar conducea cu viteză mică, spera să vadă o brutărie sau o prăvălie de unde să-și ia o cafea și un sendviș, dar n-a găsit nimic. Nici n-a văzut vreun om pe drum. Părinții la muncă, iar copiii încă la școală sau, dacă erau deja acasă, la masa de prânz pregătită de bunica, bolnavii în pat, șomerii în grădină sau după ciuperci sau la pescuit pe lacul indicat de hartă – Kaspar nu voia să-și închipuie că pustietatea satului însemna dezolare, sigur se justifica în vreun fel.

A lăsat satul în urmă și și-a continuat drumul prin ținutul deluros. Lanuri de porumb, de floarea soarelui, mirişti, uneori câte o pădure încă verde, dar cu primele frunze galbene, ici și colo un sat cu câteva case și o biserică veche, de piatră sau cărămidă, și peste toate un cer întins, printre norii căruia apărea din când în când soarele. Apoi drumul, acum o trecătoare printr-un lanț de dealuri, a coborât spre Oderbruch. Terenul era neted, probabil că ridicătura din depărtare era un dig și în spatele lui probabil că era râul Oder. Kaspar a mers până la dig și a coborât

din mașină.

Era liniște. Kaspar și-a ținut respirația un moment, a privit în jur și s-a asigurat că acolo chiar nu era nimic care să facă vreun zgomot și că nu-și pierduse auzul. Apoi a urcat pe dig. Sub el curgea albastru-verzui Oderul, pe maluri creșteau iarbă și tufe, pe cealaltă parte erau gâște și pășteau oi. Kaspar s-a așezat și a început să audă: gâlgâitul râului, foșnetul vântului, gâgâitul unei gâște, zgomotul îndepărtat al unui motor care s-a stins, a pornit din nou și s-a stins iarăși, Kaspar nu-și dădea seama pe care parte a râului. S-a gândit la Birgit. Îi era ciudă pe ea. De ce nu spusese nimic? De ce nu căutaseră împreună? De ce n-au stat împreună pe malul Oderului, cu soarele pe piele și liniștea în auz? I-ar fi plăcut s-o cuprindă cu brațul, să-i simtă capul pe umărul lui.

Rietzow se afla la poalele unei ridicături care se înălța din lanțul de dealuri și cobora abrupt spre Oderbruch. Kaspar s-a uitat în stânga și-n dreapta și a numărat cam treizeci de case. Biserica era o ruină, turnul nu avea cupolă, iar naosul n-avea acoperiș. Clădirea de alături, simplă, în stil Biedermeier, fusese casa parohială. Acum era casa și cabinetul doctorului Martin Luckenbach.

Era oră de consultații. Ușa era deschisă, în hol ședeau sau stăteau în picioare cei care așteptau și, văzându-l pe Kaspar că se uită întrebător în jur, o femeie i-a arătat registrul pus pe o comodă, la capătul holului, lângă un dozator de apă cu pahare; să se înregistreze și va fi chemat. „Se stă la rând.“ După ce s-a înscris și s-a rezemat de perete, fiind ultimul dintre cei care așteptau, femeia a dat din cap și a repetat: „Se stă la rând“.

Majoritatea celor care așteptau erau mai în vârstă și stăteau liniștiţi; două femei tinere vorbeau despre noul salon al unei coafeze turcoaice din Wriezen, trei copii se jucau cu smartphone-urile, un tânăr încerca să intre în discuție cu cele două femei, dar nu era luat în seamă. Kaspar i-a mulțumit femeii care îi indicase registrul, i s-a comunicat că doctorul îi tratează pe toți la fel, pe cei noi și pe cei vechi, și că se vedea după felul lui de a vorbi că era din Vest, în rest după nimic altceva. Apoi ușa de la capătul holului s-a deschis, a ieșit o mamă cu copilul în brațe și, în spatele ei, o femeie în halat alb, cu părul roșu și un semn din naștere roșu pe obrazul drept – Paula. S-a uitat în registru, a chemat următorul

pacient și li s-a adresat tuturor:

— Ne pare rău, suntem în întârziere. A fost o urgență. Glasul ei, atitudinea, mișcările – totul arăta că era sigură de autoritatea ei. Era mai înaltă și mai subțire decât și-o imaginase Kaspar, nu frumoasă, dar atrăgătoare prin siguranța și vioiciunea cu care făcea totul.

Kaspar i-a numărat pe cei care așteptau și și-a făcut socoteala că nu-i va veni rândul înainte de două ore. A ieșit în fața casei, a traversat și s-a dus la biserică, a văzut în naos schelăria care împiedica zidurile să se prăbușească și grinzile de oțel depozitate acolo, probabil pentru renovare. Turnul avea acoperișul plat, în turlă era un clopot. În plimbarea prin sat a găsit o cârciumă veche numită „La Unitatea Germană“, pe al cărei panou exterior era trecută oferta, feluri de mâncare germane, asiatice și pizza. A intrat, la niște mese ședeau câțiva bărbați și beau bere, toți singuri și muți, un bărbat era la un aparat cu jocuri mecanice. Kaspar a salutat, nu i s-a răspuns la salut, s-a așezat la tejghea, a comandat o cafea și un sendviș și le-a primit pe amândouă de la o crâșmăriță cu trăsături asiatice. O biserică cu clopot, o cârciumă, un medic – Rietzow chiar era un sat. Când și-a continuat drumul, Kaspar a mai găsit o prăvălie unde se vindeau ouă, lapte, fructe, legume și cartofi din gospodării țărănești. A urcat dealul și a găsit vechiul cimitir, împrejmuit cu un gard de fier forjat și cu o frumoasă priveliște spre terenul mlăștinos, sat și Oder.

Apoi a ajuns din nou în fața cabinetului. Ușa încă era deschisă, holul era gol. Kaspar a intrat și s-a așezat. După ce a condus-o din sala de tratament și și-a luat rămas-bun de la femeia care îl informase că în viață se stă la rând, Paula s-a uitat în registru.

— Domnul Wettner? Zâmbea. Sunteți ultimul. Vreți să închideți ușa, vă rog?

Kaspar a început încă în timp ce se întorcea de la ușă.

— Nu sunt pacient. Sunt soțul lui Birgit. Văduv după Birgit. Vă rog să mă iertați că vin așa, pe neanunţate. M-aș bucura să pot vorbi cu dumneavoastră. Dacă nu acum, atunci pot să…

— Soțul lui Birgit? Cel la care a plecat Birgit în Vest? Întreba cu o curiozitate prietenoasă.

Kaspar era ușurat.

— Da, acela. Am găsit însemnările lui Birgit și acolo scrie

despre dumneavoastră. Și despre fiica ei.

A dat din cap.

— Am crezut că Birgit va veni într-o bună zi. În schimb veniți dumneavoastră.

— Birgit a mai scris la Briesen și v-a aflat adresa. Apoi a murit.

— Din ce cauză?

S-a încruntat.

— Din cauza nerăbdării, a alcoolului în exces, a somniferelor, a căzii adânci. E complicat.

Paula a dat din cap.

— Nu vreți să rămâneți la cină?

— Cu plăcere. Mulțumesc.

— Mai trebuie să fac ordine. Apoi mergem la bucătărie.

A ridicat de pe jos un pahar pentru apă și Kaspar a zis:

— Lăsați-mă pe mine, și ea a încuviințat, s-a dus în sala de tratament și și-a făcut de lucru acolo, cu ușa deschisă. Kaspar a cules ce mai era pe jos, a pus totul în coșul de gunoi, a așezat scaunele în ordine și a înlocuit bidonul gol de la dozatorul de apă cu unul plin, care era lângă comodă.

— Văd că știți să faceți ordine.

— Trebuie, în fiecare seară. Am o librărie.

— Îmi aduc aminte că Birgit citea mult. Așa a rămas până la capăt?

— Cu anii, mai puțin. Poate pentru că a început să scrie. Voia să-și caute și să-și găsească fiica și să scrie despre asta.

Paula a ieșit și l-a îmbrățișat.

— Îmi pare rău că ați pierdut-o. N-ați fi aici, dacă n-ați fi iubit-o.

3

În bucătărie, Kaspar a spălat salată, roșii și verdețuri pe care Paula le-a adus din grădină, a amestecat brânză cu verdețuri, a tăiat pâine și a deschis o sticlă de Riesling. A pus pe o tavă farfurii, pâine, șuncă, cârnaţi și brânză, salată, oțet și ulei, iar el a urmat-o cu vinul și o carafă cu apă la o masă din grădină. Stratul cu legume era îngrijit, iarba nu mai fusese tunsă de multă vreme, hortensiile erau frumoase chiar și cu florile ofilite, iar merii sub care era masa erau plini de merișoare. Era o grădină intimă.

— Nu vine și soțul dumneavoastră?

— Soțul meu e plecat. A ajuns medic de țară, dar continuă să fie interesat de viruși tumorali – a făcut cercetări pe tema asta ca asistent și voia să devină profesor. Acum merge uneori la conferințe și se întoarce și trist, și ușurat – trist fiindcă ar fi putut și el să facă toate astea, și mai mult decât ușurat pentru că a ieșit din bâlciul orgoliilor. A observat privirea uimită a lui Kaspar și a râs. Vă întrebați cine a făcut consultațiile azi după-amiază. Eu, cine altcineva? Reușim cu cabinetul doar împreună. Să nu le spuneți celor de la asigurări de sănătate. Dar probabil că oricum știu.

A mâncat repede, a băut vinul ca pe apă, iar apa, pahar după pahar. Apoi s-a rezemat de spătar.

— Continuați să mâncați. Eu trebuie să vă povestesc, nu dumneavoastră mie. Deși – după povestea mea aș vrea să mai aflu câte ceva despre Birgit. Mai aduceți o sticlă din frigider?

Kaspar s-a dus în bucătărie. Acum a văzut pe perete, deasupra frigiderului, fotografia unui tânăr, pistruiat ca Paula și cu o privire serioasă. A adus la masă sticla și tirbușonul și a întrebat:

— Deasupra frigiderului – e fiul dumneavoastră?

— Sperăm, contrar oricărei rațiuni, că va prelua cabinetul. E

înzestrat pentru cercetare și profesorat, îl ia orice clinică și există cabinete mai bune decât al nostru. Fiica ultimului preşedinte de la CAP, care după căderea Zidului a pus mâna pe cooperativă, studiază agricultura și poate că va dori să ducă mai departe întreprinderea, ecologic, regenerativ, holistic – *beyond farming* se cheamă asta. Detlef și Nina s-au iubit cândva, nu vorbește de ea, dar nici de alta. Zâmbea. Pe asta mizăm. Văd că nu îndrăzniți să întrebați de ce ne dorim ca fiul nostru să ne urmeze. De ce nu vrem să-i fie mai bine decât nouă. Suntem răspunzători pentru ținut și pentru oameni, nu doar noi, ci fiecare, dar noi avem destulă judecată ca să vedem răspunderea asta și posibilitatea de a-i fi pe măsură, și câștigăm destul ca să trăim fără să fim în pagubă. A râs. Martin a amenajat în subsol un cinematograf, avem cele mai bune locuri și un videoproiector pune filmele pe perete.

— Ați rămâne aici?

— Da. Am călători mai mult, chiar și una, două luni, dar mereu ne-am întoarce aici. Când nu vom mai avea cabinetul, vrem să încercăm să aducem aici o școală și o grădiniță. Și poliție, și un magazin mai mare, și un preot. Apoi va veni poate și cineva care să deschidă o mică întreprindere. Aici se prelucrau cândva textile, multe femei sunt îndemânatice, și în tot Berlinul nu mai există nici un atelier de stopat. S-ar putea… A râs din nou, și lui Kaspar îi plăcea râsul acela care îi întărea spusele. A dat din mână. Îmi place să fantazez.

— Pe… pe al cui prag ați lăsat-o atunci pe fiica lui Birgit?

— Ați fi putut s-o faceți? Eu n-am putut. Cu câteva zile înainte de naștere l-am sunat pe Leo Weise și ne-am înțeles că o vor lua el și soția lui. Am mers cu fata până la prima cabină telefonică, i-am spus că sosise clipa și că trebuie să vină, și șase ore mai târziu le-am predat copilul.

— Nu știu ce aș fi putut și ce aș fi făcut. Birgit și cu mine n-am avut copii, n-am încercat să aflăm din ce motiv, ci am luat totul cum era. Mi-ar fi plăcut să am, aș fi luat-o cu plăcere și pe fiica ei. Poate că ar fi putut să fugă împreună. Poate că Birgit n-ar fi devenit alcoolică, dacă era mamă. Poate… Nu mai putea să continue, a ridicat și a coborât brațele, lacrimile îi curgeau pe față.

Paula s-a ridicat, s-a apropiat de el și i-a lipit capul de burta ei.

— Da, a zis, da. Când a simțit că nu mai plânge, l-a mângâiat pe cap și s-a așezat din nou.

— În însemnările ei, Birgit s-a întrebat dacă în adânc, în străfunduri, eu nu știam tot. N-am știut. Ar fi trebuit? Ar fi trebuit să observ în vara lui 1964 că era gravidă?

Paula a scuturat din cap și s-a încruntat ca și cum așa ceva i s-ar fi părut absurd.

— Birgit a luat totul ușor. După o vreme a întrebat: Vreți s-o găsiți pe fiică?

— Vreau s-o găsesc și să fac ce voia Birgit să facă: să mă ofer ei. Poate reușește să se aleagă cu ceva de pe urma poveștii lui Birgit, a mea și a ceea ce pot să-i ofer. Poate… Zâmbea. Oare de câte ori am spus „poate“? Moartea lui Birgit, fiica, trecutul sub tăcere – mă simt ca și cum viața mea și-ar fi pierdut echilibrul. De parcă viaţa doar ar părea că este.

S-a făcut întuneric. Paula a pus totul pe tavă, a dus-o în bucătărie și s-a întors cu un felinar.

— Pot să vă mai spun că Leo Weise și soția lui i-au pus copilului numele Svenja. La scurta noastră întâlnire erau emoționați, extrem de fericiți, grijulii, iubitori. Nu știu cum s-a desfășurat adopția, dar el era prim-secretar și sigur a rezolvat totul. M-a invitat la aniversarea de paisprezece ani; a fost o serbare mare, n-am ieșit cu nimic în evidență, n-am vorbit cu Svenja, dar am văzut-o și semăna cu Birgit și arăta veselă.

— Atunci i-ați scris o ilustrată lui Birgit.

— Da. „Frumoasa ciocolatieră“ îmi amintea de ea. După aceea am avut treabă de câteva ori în Niesky și am umblat pe străzi uitându-mă atent, dar n-am mai revăzut-o. La căderea Zidului m-am gândit uneori la ea. La ea și la ceilalți copii care avuseseră o pregătire, prin care ar fi putut să devină ceva în RDG, dar care apoi n-a mai avut nici o valoare. Adesea, nici în cazul celor mai în vârstă nu mai avea valoare tot ce învățaseră și făcuseră în RDG. Dar când ești tânăr și nu ai nimic, chiar dacă te-ai străduit și te-ai educat, asta te dă peste cap cu ușurință.

— Regretați RDG?

— O, nu. Poate că aș fi regretat, dacă nu l-aș fi găsit pe Martin și mi-ar lipsi independența pe care o aveau asistentele medicale

comunitare în RDG și pe care azi n-o mai au. Eu am nimerit bine. Iarăși s-a auzit râsul care îi confirma spusele. Dacă nu le-aș interzice mereu, pacienții mi-ar zice „doamna doctor“. S-a uitat la ceas. E târziu. Rămâneți peste noapte.

4

Cabinetul se deschidea la șapte. L-a trezit la șase. Au băut cafea și au mâncat pâine cu marmeladă în bucătărie, iar el i-a povestit despre viața lui Birgit. Paula i-a făcut un sendviș cu șuncă și brânză.

— Pentru drum. Mai întâi veți vrea să vorbiți cu Leo Weise. Cred că a devenit cândva prim-secretar la Görlitz. Niesky e în drum, întrebați întâi acolo de el.

La ușă i-a mulțumit.

— Mi-era frică de căutare. Lui Birgit i-a fost frică, așa că mi s-a făcut frică și mie. Dar căutarea a început bine la dumneavoastră.

— Sunați-mă, dacă o găsiți. Sau, și mai bine, treceți cu ea pe la noi. Mi-ar plăcea s-o văd.

A plecat la Niesky. Zona mlăștinoasă, șirul de culmi, trecătoarea, dealurile plate, satele mici, câmpiile întinse și pădurile răzlețe – ținutul îi era deja oarecum familiar, și a început să-i îndrăgească frumusețea simplă. Îi plăcea mai ales când într-o adâncitură era un sat și turla bisericii se înălța peste acoperișuri, întâmpinându-l. Peste toate se arcuia iarăși cerul întins sub care Kaspar nu se simțea pierdut, ci apărat. Așa își imaginase în copilărie un peisaj: câmpii, păduri, sate cu turle de biserică.

A ajuns spre sfârșitul după-amiezii. În piața Zinzendorf, în centrul orașului, pe banca de vizavi de biserică, a dat peste un bătrân, s-a așezat lângă el și l-a întrebat de Leo Weise.

— Ce-i cu Leo?

— Aș vrea să vorbesc cu el.

— Sunteți din Vest.

— Sunt din Berlin. Pentru Germania de Vest, noi, cei din Berlin, deja suntem Estul.

Bătrânul a scos din buzunarul de la palton un pachet de țigări,

și-a aprins una, a tușit și a clătinat din cap ca și cum n-ar fi știut de ce tușește sau de ce fumează sau de ce șede acolo.

— Un rahat de muscă sunteți, un rahat de muscă pe hartă. Și vreți să ne învățați pe noi cum stau treburile.

— Nu vreau să vă explic care-i mersul lucrurilor. Nu știu. L-a privit pe bătrân cum trăgea fumul adânc în piept, îl dădea afară și iar tușea. Știți dacă Leo Weise locuiește iarăși în Niesky și unde anume?

— Sunteți de la presă?

— O caut pe fiica lui. Are o moștenire.

— A fost bun ca prim-secretar. A fost bun și la Görlitz. Râdea amar. Și eu am fost bun.

— Cu ce v-ați ocupat?

— Eu… N-a continuat. Se stinsese reflexul de a repeta iarăși povestea pe care o spusese deja de multe ori. O spusese de prea multe ori. Locuiește la ieşire din Mücka, unde strada Ernst Thälmann devine strada Nieskyer. A scuturat din cap, tușind. Moștenire? Din Vest? Există în Vest ceva bun ce poate fi moștenit?

5

Casa era pe strada principală, o casă veche cu un singur nivel printre case vechi cu un singur nivel, cu o grădină mică în față și o grădină mare cu șopron în spate. Acoperișul fusese mărit, tencuiala de culoarea nisipului, cum aveau celelalte case, era vopsită în alb, iar țiglele de un roșu murdar fuseseră înlocuite cu altele roșii, lucioase. Leo Weise nu era bogat, dar nici sărac.

Kaspar a sunat, a ascultat, n-a auzit pe nimeni venind la ușă. Când a sunat a doua oară, de după colțul casei a apărut o femeie.

— Ce doriți?

Kaspar s-a prezentat, a aflat că aceea era doamna Weise și i-a explicat că ar vrea să vorbească cu ea și cu soțul ei.

— Bine, poftiți și spuneți-ne în grădină despre ce e vorba.

După imaginile din hârtiile lui Birgit, Kaspar avea în fața ochilor un Leo Weise înalt, zvelt, relaxat și prietenos. Nu l-ar fi recunoscut în bătrânul masiv, cu fața buhăită și cu ochi mici. Pe bărbatul ăsta l-a iubit Birgit, i-a trecut prin minte; dacă s-ar fi despărțit de soție, Birgit ar fi devenit soția lui. Eu n-aș fi aici, nu m-aș fi căsătorit cu ea, n-aș fi întâlnit-o. Sau face tratament cu cortizon? Are o formă gravă de reumatism?

Când l-a zărit pe Kaspar, Leo Weise s-a ridicat cu greu. Stătea drept, cu mâna pe spătarul scaunului, i-a făcut semn lui Kaspar spre celălalt scaun de la masă, și-a trimis soția după încă un scaun, a așteptat până când ea li s-a alăturat și s-a așezat și el.

— Sunteți...?

— Kaspar Wettner. Sunt fostul soț, văduv, al lui Birgit, mama Svenjei. Birgit a vrut s-o găsească pe Svenja, dar a murit înainte să-și poată începe căutarea. Căutarea este o moștenire lăsată mie, și ea m-a dus întâi la prietena lui Birgit, cea care v-a dat-o atunci pe Svenja, și acum la dumneavoastră.

Leo Weise și-a privit soția și ea pe el, și în ochii celor doi Kaspar a văzut durere, reproș și amintirea unor dezamăgiri și răni. Apoi Leo Weise și-a întors privirea, s-a uitat în gol și chipul i s-a înăsprit. Soția lui și-a trecut mâna peste frunte.

— Birgit a fost o ușuratică, fără supărare, iar Svenja avea asta în sânge. Poate că Birgit a fost altfel mai târziu. Pe atunci nu m-a sedus doar pe mine, ea a..., a zis el dând din mână. Nu mai contează. Svenja a fost o fetiță drăguță și o bună pionieră, în grupa celor mici și în organizația Thälmann. A fost tânăr sanitar, avea crucea roșie pe mâneca stângă și voia să devină medic, iar noi ne bucuram, mai ții minte Irma cum ne-am bucurat? S-a uitat la soție, care a încuviințat cu ochii închiși. Când a fost în FDJ, s-a îndrăgostit de un băiat cu doi ani mai mare decât ea – și un rahat de om. El n-a ajuns în FDJ, fiindcă era în Comunitatea Tinerilor, dar n-a vrut să rămână la ei și nici cei de-acolo nu-l voiau – un om instabil care tot trăncănea despre anarhie, care s-a ras în cap în părți și restul părului şi l-a vopsit, iar mai târziu a făcut trafic de droguri. Cât n-am vorbit cu Svenja, nu-i așa, Irma? Am înțeles că avea nevoie de libertate și i-am dat voie să-și ia carnet de conducere și i-am făcut cadou o motocicletă Schwalbe, la mâna a doua, dar bine întreținută. N-a mers cu ea prin țara noastră frumoasă, în Munții Metaliferi și la Marea Baltică, ci prin oraș, și se distra apropiindu-se de trecători și speriindu-i. Apoi a avut accidentul, băuse, și am crezut că asta o va face să-și vină în fire. Dar lucrurile nu s-au îmbunătățit, a fost și mai rău. În cele din urmă...

— N-ar fi trebuit să faci asta, Leo.

— Nici tu nu mai știai ce să facem. A plecat, n-am mai văzut-o, nu mai puteam vorbi cu ea, nu învăța nimic și nu muncea, trăia cu individul ăla numai prin locuințe goale, luate la rând, în care intraseră prin efracție – nu-ți mai aduci aminte cum ai căutat-o o zi întreagă și ai găsit-o, în sfârșit, în ruina de pe Winterstraße și a țipat la tine? Că se sufocă la tine, că moare la tine, că în sfârșit poate și ea să trăiască? Leo a scuturat din cap. Ah, Irma, știi doar cât de greu mi-a fost. Am crezut că școala de corecție era singurul lucru pe care îl mai puteam face pentru ea și că pe loc n-avea să înțeleagă, doar mai târziu.

— N-ar fi trebuit s-o faci. Ar fi trebuit să ne păstrăm răbdarea.

Când m-a sunat poliția și am luat-o de la secție, da, a fost obraznică și gălăgioasă, dar era fetița mea, iar în mașină, după ce a înjurat și apoi a tăcut, a spus încet, în cele din urmă: „Mulțumesc“.

— Acasă, fetița ta a zis că la noi nu se mai simte acasă și și-a distrus camera. A tras adânc aer în piept. A fost singurul lucru pe care mai puteam să-l fac pentru ea și nu știu cum ar fi fost fără Torgau, mai bine sau mai rău.

— De ce a fost nevoie s-o trimiți încă o dată acolo, după șase luni? Ea a…

— Tot nu înțelesese.

— Nu-ți mai amintești ce a povestit Raul? A făcut eforturi și a rezistat, fiindcă se gândea că gata, cu șase săptămâni reușește. Încă trei – asta a distrus-o.

Leo Weise scrâşnea din dinţi și mâinile i se strânseseră pe brațele scaunului. Probabil că avea optzeci de ani, dar era încă în putere. Oare de ce era în stare atunci când își pierdea stăpânirea de sine? Lui Kaspar nu-i era frică de el. Nici nu-l băga în seamă. Spusese soția lui mai mult ca de obicei, fiindcă știa că n-ar face nimic în prezența lui Kaspar? Posibil să fie violent, oare fusese, cu ea și cu Svenja?

Apoi Leo Weise a devenit iar conștient de prezența lui Kaspar.

— La vârsta majoratului i s-a dat drumul. A plecat la Berlin, toți cei ca ea plecau la Berlin. A scos un hohot de râs. N-a rămas, toți cei ca ea nu rămâneau, ci se întorceau iarăși aici. Până la căderea Zidului a muncit la construcții de vagoane. Altminteri ar fi ajuns la închisoare. Știu, vă ziceți că în RDG totul a fost greșit. § 249[1] a fost bun. Cine se ferește de muncă și nu muncește, deși poate, trebuie pedepsit. După căderea Zidului a fost iarăși împreună cu tipul, de la care a început totul. Acum avea chelie, geacă de aviator și bocanci de parașutist și era împotriva tinerilor cu părul ras și vopsit și a vietnamezilor. „Strivitul căpușelor.“[2] Și el făcea trafic de droguri în stil mare, crezând că nu i se poate întâmpla nimic. Poliția nu l-a prins, dar în 1991 a fost împușcat – în fața bordelului cu cehoaice pe care l-a deschis. Atunci a dispărut Svenja.

Irma a dat să spună ceva, dar Leo Weise s-a uitat la ea.

— Ce zici, Irma, nu-l servim cu ceva pe oaspetele nostru?

Cafea? Prăjitura ta cu mere?

1. Articol din Codul penal al RDG care cuprinde modalități de sancționare a comportamentului antisocial, inclusiv prin muncă, văzută ca mijloc de coerciție.
2. Denumire dată unor acte de violență comise de extremiști de dreapta.

6

— Birgit vorbea uneori despre mine? a întrebat Leo Weise, când soția lui a intrat în casă.

— Cât a trăit Birgit n-am știut nimic despre fiica ei și nimic despre dumneavoastră. După moartea ei i-am găsit însemnările, acolo a scris despre dumneavoastră.

— Era prea tânără ca să moară. Cum s-a întâmplat?

— A fost un accident. Și-a pierdut cunoștința și s-a înecat. I-ați spus vreodată Svenjei că nu sunteți părinții ei adevărați?

— De ce s-o fi făcut?

— Am întrebat doar. Îmi dați voie să folosesc toaleta?

Lui Kaspar i s-a descris drumul – prin bucătărie, spre ușa de lângă intrarea în casă. La întoarcere s-a oprit în bucătărie și a privit-o pe doamna Weise.

— Pot să duc eu tava.

— Cu plăcere. Tăia prăjitura. Ultima oară am auzit de Svenja cu nouăsprezece ani în urmă. Era la Frankfurt pe Oder. M-a sunat și mi-a cerut bani.

— Ați văzut-o?

— Ne-am întâlnit la gară. Arăta rău, mi s-a frânt inima și am vrut s-o ajut și să vorbesc cu ea. Nu voia decât banii. Mi-a dat un sărut, fetița mea mi-a dat un sărut, apoi a plecat.

— Cine e Raul?

— A trecut pe aici cu ani în urmă. După căderea Zidului, a plecat în Germania de Vest, s-a realizat oarecum și voia s-o revadă pe Svenja. La Torgau băieții erau separați de fete, dar uneori reușeau totuși să fie puțin împreună. Și-a lăsat adresa pentru ca Svenja să-l poată găsi. Am să v-o dau mai târziu. Să nu-l lăsăm pe Leo să aștepte.

Au băut cafea și au mâncat prăjitură, iar conversația lâncezea.

Kaspar a întrebat ce o interesa pe Svenja în copilărie, cu ce se ocupa și i s-a spus în doar câteva cuvinte că fusese o sportivă bună, volei și baschet, că citea mult, istorie și cărți de aventuri, și că, firește, fusese o pionieră vrednică. Apoi Kaspar s-a încumetat și a întrebat ce a făcut Leo Weise după căderea Zidului.

— Stăteau în fața sediului și strigau: „Gata cu crimele împotriva orașului“, ca și cum eu aș fi lăsat să decadă orașul vechi! Nouăzeci de procente din investițiile în construcții au intrat în clădirile din prefabricate, așa era planul, și eu nu puteam să schimb nimic, nimeni nu putea să schimbe ceva. Cu restul de zece procente n-aveam cum să conserv orașul vechi.

— Aveați peste cincizeci de ani – ce ați făcut după căderea Zidului?

— Am fost ales în Consiliul local din partea PDS[1]. M-au vrut și în administrația orașului, dar cei din Potsdam n-au vrut să fiu dorit în Görlitz. Fiindcă avusesem de-a face cu Securitatea statului – bineînțeles că am avut de-a face cu Securitatea statului, cum să administrez orașul fără să fi avut de-a face cu Securitatea statului?

Irma și-a pus mâna pe brațul lui.

— Dacă ai fi intrat în administrația orașului, n-am fi putut să cumpărăm casa. Ghinionul ne-a fost noroc.

— Am lucrat în asigurări, la Volkswohl. Îmi cunoșteam oamenii, eram bun. A râs. Dacă n-aș fi avut doar de-a face cu Securitatea statului, ci aș fi lucrat în cadrul Securităţii statului, mi-ar fi fost și mai bine. Ăia puteau să tragă pe sfoară pe oricine.

Kaspar mai voia să știe ceva.

— Regretați RDG?

— Să-l regret? La ce bun? Noi am pierdut, e simplu, și nu știu dacă am pierdut doar o rundă sau lupta, sau dacă lupta continuă. Am făcut destule greșeli din care putem învăța. Pe atunci eram și eu împotriva lui Ulbricht și pentru Honecker, nu știam suficient și n-am gândit suficient. Gânditul – l-a privit provocator pe Kaspar și și-a ciocănit capul cu degetul – gânditul!

La plecare, doamna Weise i-a strecurat lui Kaspar un bilet. Raul Buch, Taubenstraße nr. 12, 53125 Bonn, 0228 411 788.

1. Acronim pentru Partei des Demokratischen Sozialismus (Partidul

Socialismului Democratic).

7

Întors la Berlin, Kaspar l-a sunat pe Raul Buch. Era dispus să discute cu Kaspar. A zis că în zilele acelea lucra acasă, Kaspar putea să vină într-o după-amiază, s-au înțeles pentru miercuri. Suna oficial-prietenos, o voce parcă făcută pentru telefon, exersată, cum i-ar fi plăcut și lui Kaspar să aibă, fiindcă mereu avusese și încă avea dificultăţi cu vorbitul la telefon.

Kaspar a luat trenul. A pornit pe ploaie și a ajuns pe ploaie. Ploua deja când se trezise și, uitându-se la ceas, se bucurase că putea să mai zacă puțin și să asculte susurul ploii. Privind din tren orașele, pieţele, străzile, câmpiile ude, s-a gândit la viața fără adăpost a Svenjei. Găsise mereu locuințe pe care putea să le ocupe? Trăise și pe stradă? Pe ploaie, pe sub poduri? Iarna, la intrarea în clădiri și în galerii comerciale? Te poți adapta și obișnui cu așa ceva, și apoi nu ți se mai pare deloc rău? E posibil să vrei, e posibil cândva să nu mai poți altfel, așa cum nu putea el să doarmă cu fereastra închisă?

Dar noi suntem ființe care au nevoie de un acasă, și dacă suntem nomazi și dacă ne tot strângem și ne ridicăm cortul, cortul înseamnă acasă pentru noi. Kaspar și-a amintit de câinele și de pisica pe care îi avuseseră Birgit și el o vreme. Pe câine îl găsiseră pe șosea, lovit de o mașină și rănit, în timpul unei călătorii prin țară, iar pisica se aciuase la o prietenă care nu putea să o păstreze. Ce mult se bucuraseră cele două animale să aibă un acasă! Kaspar îi vedea și acum cum dormeau pe hol, lângă dulap, strânși unul într-altul. Ce a alungat-o pe Svenja din casa părintească? Probabil că Leo Weise era un tată sever, dar părea să fi fost mulțumit de purtarea ei ca vrednică pionieră din grupa celor mici, pionieră Thälmann, tânără sanitară și să n-o fi chinuit pe Svenja cu pretenția convingerilor socialiste. Irma

Weise era o femeie plăcută, și Svenja trebuie să fi simțit dragoste. La familia Weise totul fusese cu siguranță ordonat – sufocant de ordonat? Svenja a vrut să se elibereze? Sau s-a întâmplat ceva ce i-a răpit încrederea în ordinea lumii? Pierderea mamei imediat după naștere? Kaspar nu putea să-și imagineze că încredințarea copilului de către Birgit Paulei și de către Paula Irmei și lui Leo Weise i-au dăunat Svenjei și că ea își amintea ceva. Amintirile lui din copilărie începeau la cinci ani.

Drumul prin ploaie, picăturile care se prelingeau pe parbriz, repede sau lent, lăsând dâre mai scurte sau mai lungi – toate îl întristau pe Kaspar. Unele picături rămâneau mici, altele se contopeau și se măreau, toate erau luate de vânt mai devreme sau mai târziu. Firește că știa că picăturile nu dezvăluiau efemeritatea și deșertăciunea vieții. Ele nu dezvăluiau nici faptul că oamenii o iau pe căile lor și că nu se găsesc unii pe alții, dacă nu-i unește vântul sorții. Și totuși toate astea îl chinuiau. Era pe urmele Svenjei, dar și pe ale lui Birgit, nu știa dacă se apropia într-adevăr de Svenja, știa doar că Birgit se îndepărta tot mai mult de el. Birgit a luat totul ușor, Birgit a fost o ușuratică – nu credea nici una, nici alta. Dar acea Birgit din însemnări, pe care i le trecuse sub tăcere, pe care i le ascunsese, fusese transformată în realitate de întâlnirile cu Paula și Leo Weise. Nu era doar o figură creată în scris, una de hârtie. Ea chiar existase, departe de el și străină lui.

La Bonn a luat un taxi. L-a dus într-o zonă recent construită, cu niște case pentru o familie sau două, albe, cu mici grădini și copaci tineri. Când încă mai spera să aibă copii cu Birgit, o astfel de lume își imagina pentru familia lor, în care să nu existe secrete, așa cum existaseră în vechea parohie de lângă vechea biserică unde crescuse el, nici un trecut cu terenuri pline de ruine și cratere de proiectile, cum au mai fost multă vreme la Berlin, nici un exces de impresii, cum ar fi despre o locuință sau o casă în oraș, ci doar un vid alb în care să fi fost în întregime ei cu ei. Alții găseau zonele nou-construite monotone, fără chip și fără formă – asta era ce-și dorea el. Însă nici Birgit n-a înțeles de ce îi plăceau.

Casa lui Raul Buch avea două uși și două sonerii, una pentru Buch și una pentru CC. Aici a sunat Kaspar, i-a deschis un tânăr, a întrebat: „Domnul Wettner?“ și l-a condus jos, în subsol, într-o

încăpere mare cu mese, computere și cu un perete de sticlă care dădea spre grădină.

— Un moment, a strigat bărbatul de vreo patruzeci și cinci de ani care ședea la una dintre mese și a ridicat mâna. Tânărul a tras un scaun pentru Kaspar și s-a așezat la altă masă. Kaspar a rămas în picioare, s-a uitat la grădină, o porțiune de pajiște cu tufe în spate, și la picăturile de pe geam. În cele din urmă Raul Buch s-a ridicat, l-a salutat, s-a scuzat și l-a dus într-un mic birou alăturat, cu aceeași vedere spre grădină.

— După ce Svenja a ieșit de la Torgau, am întâlnit-o de câteva ori la Berlin. E mult de-atunci. Ați spus la telefon că o căutați – mă tem că nu vă pot fi de folos. La câțiva ani după căderea Zidului am vrut să o contactez, am fost la părinții ei, mi-am lăsat adresa, dar n-a dat niciun semn de viață. Nu știu nici măcar dacă mai trăiește. Lua droguri și bătea homosexuali și străini și călătorea agățată de trenuri, făcea lucruri cărora nu le supraviețuiești neapărat.

— Mama ei zicea că v-a făcut o impresie bună, după primele șase luni la Torgau. Că cele trei luni suplimentare ar fi distrus-o.

— Șederea la Torgau n-avea voie să dureze mai mult de șase luni. Noi știam, iar asta ne-a ajutat. Știam că uneori erau reinternări. Dar astea erau excepții, iar excepțiile, îți zici, sunt pentru alții, nu pentru tine.

— Reinternarea Svenjei…

— A fost hotărâtă de tatăl ei, ca și prima. De fapt, înainte de Torgau erai în alt cămin, și experiența de cămin te ajuta chiar și când aveai un sprijin în familie. Fără experiența căminului, smulsă din viața obișnuită, de propriul tată… A scuturat din cap. Procedura de luare în primire trebuia să fie un șoc, iar pentru Svenja sigur a fost așa. Să stai în poziție de drepți, să te dezbraci la piele și să predai tot, inspecţia corporală, de parcă ai fi fost o vită, uniforma de cămin și apoi celula individuală cu prici și găleată. Ți se spunea cum să te prezinți, cum să-ți faci patul și trebuia să înveți pe de rost regulamentul locului. Trei sau patru sau cinci zile, celulă individuală. Atunci înțelegeai că acolo erai un gunoi.

— Cum v-ați cunoscut?

— La apel. Trezirea era la cinci și jumătate, apoi sport, spălat,

făcut patul, ascultat știri, mic-dejun. Apoi apel. Raul Buch enumerase exact momentele, s-a oprit, a oftat, a zâmbit. Tonul meu devine milităresc? A fost ca la armată. Trebuia să învățăm să ne conformăm. Să ne conformăm, să muncim, să ne supunem educatorilor și să ne integrăm în colectiv. Cine nu ținea pasul era pedepsit, înconjurul curții în mers ghemuit, flotări, genuflexiuni, frecatul pardoselei pe hol cu o perie fără coadă și apoi o grupă era pusă să treacă prin hol, iar tu o luai de la capăt. Arest de până la două săptămâni și, dacă educatorul nu te putea suferi, trebuia să stai în picioare de dimineața până seara. Dacă crâcneai, te lovea cu legătura de chei peste cap. Și bătaie… Doamne, câtă bătaie am mai încasat. Și carcera… cușca cu zăbrele… Privea în gol, pierdut în amintirile lui.

— Cușcă cu zăbrele?

— Voiați să știți cum ne-am cunoscut. La apel, băieții și fetele se prezentau împreună, iar la muncă eram vecini – noi, băieții, în zona noastră, și fetele într-a lor. Așa am văzut-o. I-am scris și ea a răspuns, nu imediat, ci a treia oară. Contactul băieților cu fetele era interzis și era riscant să duci scrisori pe ascuns, dar la bucătărie mergea și era o educatoare care nu era foarte strictă la sfârșit de săptămână. La început, Svenja n-a vrut să aibă deloc de-a face cu mine, fiindcă mai avea doar câteva săptămâni și nu voia să strice nimic. Apoi, când s-a reîntors, i-a fost indiferent cum era judecată. Atunci șederea mea era aproape de sfârșit și voiam să fiu precaut, în primul rând. Dar Svenja…

S-a ridicat, s-a dus la biroul lui, s-a întors cu o fotografie și i-a dat-o lui Kaspar. Tânăra îi amintea lui Kaspar de Birgit, aceeași gură arcuită, aceeași ochi negri și același păr brunet, însă expresia era distantă, provocatoare, ispititoare, o femeie față de care vrei să arăți ce poți, pe care vrei s-o cucerești.

— După cum puteţi vedea și dumneavoastră, în ceea ce o privește pe Svenja, n-aveai cum să fii prudent. De altfel, mi-am și petrecut în arest ultimele două săptămâni de Torgau.

— Cum a fost revederea de la Berlin?

— Îți mai aduci aminte, îți mai aduci aminte – la început n-a fost nimic. M-am calificat în prelucrare de date, fiindcă voiam să fug și speram că asta îmi va fi de folos cumva și mi-a și fost. Ea se alăturase celor de dreapta, nu din motive politice, ci din cauza

violenței; voia să distrugă tot ce a distrus-o pe ea. Eu eram ipocritul și ea rebela.

— Dar după căderea Zidului ați vrut s-o revedeți.

Raul se uita pe fereastră.

— Dacă aș fi găsit-o și dacă ea ar fi vrut, m-aș fi însurat pe loc cu ea. Eu am reușit, am succes, nu am accent de Saxonia și nici berlinez, nu spun nici *Broiler*[1] și nici *Plaste*[2], și nimeni nu-și dă seama că sunt din RDG. Oricum, nu când sunt cu soția; ea e din Bonn, are felul acela tărăgănat, adormitor de a vorbi, tipic renan, bun gust, mulți pantofi și e o mamă bună. Dar… Continua să se uite pe fereastră.

Kaspar a dat din cap.

— Înțeleg.

— Nu cred că înțelegeți. Îi este dor de acasă, vă ziceți, și când ți-e dor de acasă, ai vrea să ai lângă tine pe cineva de acolo. Nu-i asta. Svenja era autentică. Dincolo noi eram autentici – observați cum rostesc chiar și cuvântul „dincolo“? Svenja nu s-a răzvrătit fiindcă era sătulă sau din plictiseală și fiindcă e șic și ai cu ce să te lauzi. Pentru ea era ceva serios și a plătit pentru asta, pentru toți a fost ceva serios și am plătit, chiar și colaboratorii neoficiali ai STASI, de care vă tot plângeți. Pe mine STASI nu m-a solicitat niciodată, slavă Domnului, ar fi trebuit să spun da sau nu și ar fi fost vorba de o miză, iar eu aș fi fost stigmatizat, într-un fel sau altul. Aici, în Vest, nu-i vorba de vreo miză. Bine de voi. Râdea. E bine și de mine. Bine, și ușor, și fad. S-a ridicat. Ați venit cu taxiul. Vă chem unul care să vă ducă în oraș. A atins ecranul Iphone-ului și a format un număr.

— Dumneavoastră unde ați căuta-o?

— N-am idee. Atunci n-am fost doar la părinții ei. Am căutat în Berlin și la Görlitz și am fost la Frankfurt, fiindcă cineva zisese că ar fi văzut-o în Frankfurt. După cum am spus, nu știu dacă trăiește sau a murit.

Kaspar a arătat spre fotografia pe care o mai ținea în mână.

— Îmi puteți da o copie?

Raul Buch i-a luat-o, a pornit înaintea lui spre biroul cel mare, a făcut o copie și i-a dat-o. L-a condus pe scară până sus la ușă și a așteptat taxiul împreună cu el.

— Dacă o găsiți – îmi daţi de știre?

1. Pui prăjit, denumire utilizată în RDG.
2. Material plastic, denumire utilizată în RDG.

8

Frankfurt – Raul Buch nu zisese, iar Kaspar nu întrebase –, probabil că era Frankfurt pe Oder. Când oare fusese fotografiată stația de autobuz de acolo, unde Birgit o recunoscuse pe Svenja? Cu cincisprezece ani în urmă? Slabă urmă.

Birgit, care cercetase viața fiicei ei în căminele din RDG, pe care și-o imaginase totodată ca femeie puternică, plină de viață, fericită, Birgit care nu se descurcase cu marile ei temeri și micile speranțe și care a preferat să nu știe adevărul – Kaspar înțelegea de ce nu pornise în căutarea fetei. Dacă ar fi făcut-o, dificultățile căutării ar fi tulburat-o la orice pas. Dar ce frumos ar fi fost, dacă ar fi putut să scrie și să găsească pentru viața ei înfățișarea pe care o căuta.

A ajuns acasă târziu. N-avea liniște, a mai scris scrisoarea pe care o schițase în minte pe drumul prin noapte și ploaie. Poate reușea el să termine de scris romanul, în locul lui Birgit.

Stimate domnule Ettling,

Vă rog să mă iertați că răspund abia acum amabilei dumneavoastră scrisori. Motivul nu este doar doliul, care continuă să mă afecteze. Nici nu am găsit încă romanul despre care v-a vorbit Birgit. Am în față munți de hârtie și un computer parolat.

Oricum, am dat peste unele texte care ar putea fi începutul romanului. În ele apare tema fugii din țară, despre care v-a vorbit Birgit. Vă voi informa despre progresul și rezultatul căutărilor mele. Mărturisesc că n-am nicio speranță să mai găsesc caietul cu învelitoare de piele și cu şnur de piele în care a scris Birgit poezii. Dar dacă găsesc romanul care era atât de important pentru Birgit și la care a lucrat atât de mult timp, mă voi bucura să fie publicat de dumneavoastră.

Cu salutări prietenești

A lăsat librăria în seama angajaților și în dimineața următoare. A plecat la Frankfurt pe Oder. „Secția de poliție, Relații cu publicul“ – suna încurajator și era la un sfert de oră de gară. La o masă stăteau de vorbă un polițist și o femeie. Kaspar a așteptat.

Femeia era revoltată din cauza gunoiului pus de vecini nu în containere, ci lângă ele, și i s-a promis că o patrulă va trece pe acolo. Polițistul nu putea să spună când, dar patrula va suna la ea și o va ruga să-i arate și să-i explice situația. A rămas răbdător și prietenos și când femeia s-a plâns că asta i se părea prea vag și că dura prea mult. Nu se grăbea să-și strângă harta și fotografiile aduse și a plecat fără să salute.

— Cu ce vă pot fi de folos?

— Caut o femeie. Kaspar a pus pe masă fotografia cu stația de autobuz și i-a arătat femeia care probabil că era fiica lui Birgit. E o stație de autobuz de aici din Frankfurt/Oder.

— Da. De ce o căutați pe femeie?

— Ar putea fi fiica pierdută a soției mele decedate. Dacă are nevoie de ajutor, aș vrea s-o ajut. Nu pare să-i meargă bine.

— Polițistul a ridicat fotografia, s-a mai uitat o dată la ea și a scuturat din cap. E cu mulți ani în urmă. În stația asta se întâlneau skinheads. Vizavi e o benzinărie și se vinde alcool toată noaptea.

— Da, fotografia e veche. E unica urmă pe care o am.

Polițistul s-a răsucit și i-a strigat unui coleg:

— Alex, vii puțin?

Un polițist s-a ridicat de la biroul lui – un bărbat masiv, rezervat, gulerul lăsa să se vadă o bucată dintr-un tatuaj –, s-a apropiat și a luat fotografia.

— Da?

— O mai știi?

Polițistul a privit fotografia îndelung. În cele din urmă a încuviințat.

— O avem și în sistem. De ce?

Primul polițist a făcut semn spre Kaspar și i-a explicat. Celălalt a scuturat din cap.

— Nu sunteți tatăl. Îmi amintesc de ea. Când am ridicat-o prima oară avea șaptesprezece ani, l-am sunat pe tată, era prim-secretar în Görlitz și a venit și a luat-o. Dar ea a șters-o și, când am ridicat-o a doua oară, era deja majoră.

— De ce ați ridicat-o?

— Scandal, beție, bătăi, sticle sparte pe stradă, hărțuit clienții benzinăriei – chestii obișnuite. Și cine sunteți dumneavoastră?

— Aveți dreptate, nu sunt tatăl. Dar soția mea, decedată, a fost mama, familia Weise a luat copilul, iar eu am primit misiunea s-o caut și, la nevoie, s-o ajut.

Polițistul a așteptat să vadă dacă mai avea ceva de spus. Apoi a continuat:

— Nu știu unde este. În a doua parte a anilor ’90 skinheads s-au risipit, și-au găsit slujbe, s-au căsătorit, au avut copii. Câțiva au plecat la țară, apoi a venit unul din Saxonia Inferioară, era plin de sloganuri naționaliste și voia să pună pe picioare o fermă, împreună cu skinsheads, spunând că și alții vor prelua alte gospodării și că la urmă din asta trebuia să rezulte un sat național eliberat. Există deja câteva asemenea sate. A făcut un gest cu mâna dreaptă, arătând într-o direcție nedefinită.

— Acolo aș putea s-o găsesc pe Svenja?

— Acolo ați putea să căutați. Unde e de găsit – n-am idee. La un moment dat nu s-a mai auzit de ea și, fiindcă se auzea mereu de ea cât a fost aici, presupun că nu mai e.

— Știți cum se numea bărbatul din Saxonia Inferioară?

— Poliția nu pune la dispoziție nume. Ar trebui să știți. S-a întors și s-a dus înapoi la biroul lui. Primul polițist a întrebat:

— Asta e tot?

9

Pe internet Kaspar a găsit relatări despre așezări etno-naționaliste din Schleswig-Holstein, Saxonia Inferioară, Mecklenburg-Pomerania Occidentală și Brandenburg, mult prea multe ca să te duci de la una la alta și să întrebi de bărbatul din Saxonia Inferioară și de Svenja Weise. În jurul orașului Güstrow păreau să fie cele mai multe – așadar a închiriat din nou o mașină și a început de acolo.

Preotul l-a trimis la directorul școlii, directorul l-a trimis la profesorul-tutore. El știa care dintre elevii și elevele lui proveneau din familiile celor stabiliți în așezări etno-naționaliste; erau disciplinați și muncitori, nu-și exprimau părerile sociale și politice, rareori se dădeau de gol, și părinții își rețineau opiniile, dar se implicau constant, dacă școala avea nevoie de intervenția lor. Profesorul nu știa de unde veneau familiile astea. Kegelmann și soția s-ar putea să știe mai multe, erau o pereche de artiști, el sculptor, ea pictoriță, care se stabiliseră în Perlewalk înainte să vină etno-naționaliștii.

— Nimeni nu cunoaște mai bine decât cei doi scena de dreapta. Ei urmăresc ce fac etno-naționaliștii și în fiecare an ripostează cu o festivitate muzicală. Le găsiți ușor gospodăria; la intrare e o sculptură, o mână. Vă aduceți aminte de insigna galbenă, o mână pe care scrie „Să nu te-atingi de camaradul meu!“[1]? Sculptura seamănă cu mâna galbenă cu inscripție.

Kaspar a plecat la Perlewalk și a găsit gospodăria. Lângă casă era ruina unui hambar. Kegelmann căuta scânduri utilizabile printre cele carbonizate. A povestit despre focul pus de etno-naționaliști, care voiau să-l scoată din sat.

— Acum chiar că nu mai scapă de mine. Vara viitoare facem iarăși muzică și poate găsesc pe cineva cu judecată care să

cumpere gospodăria de lângă mine, înainte s-o ia un etno-naționalist. Nu căutați o gospodărie?

Kaspar i-a explicat ce căuta.

— Bărbatul din Saxonia Inferioară – Kegelmann a dat din cap –, bineînțeles că-mi aduc aminte de el. A apărut în fiecare sat și în fiecare sat lumea a râs de el. Să strângi skinheads de pe drumuri și să construiești o fermă cu ei – ce idee! Cred că venea dintr-un clan dintr-ăsta etno-naționalist. Imaginați-vă că lucrurile stau cam așa: străbunicul are o gospodărie în Saxonia Inferioară și este în SS, bunicul preia gospodăria și este deputat pentru Partidul Reich-ului German[2], tatăl cumpără pentru frate gospodăria învecinată, în așa fel încât satul să devină mai etno-naționalist, și organizează Tineretul German Loial Patriei[3], primul fiu moștenește gospodăria, iar cel de-al doilea fiu, omul nostru din Saxonia Inferioară, pleacă în lume, așa cum a făcut mereu al doilea fiu. Se duce în Est, în căutarea norocului, totodată vrea să fie de folos cauzei, să facă un sat etno-naționalist și caută o gospodărie. Omul nostru din Saxonia Inferioară n-a găsit-o, aș fi aflat eu, dar nu știu dacă încă mai speră să găsească sau dacă nu e din nou acasă, fiindcă era iarăși scoasă la vânzare vreo gospodărie. Să aduni skinheads de pe stradă și cu ei să…, Kegelmann a scuturat din cap.

Când Kaspar a mulțumit și a dat să plece, Kegelmann și-a mai amintit ceva.

— Lohmen. Treceți prin Lohmen. Mi se pare că mi-a zis cineva că acum locuiește în Lohmen și că are o gheretă cu mâncare. Acolo chiar este sau a fost o gheretă dintr-asta, unde cu ani în urmă am mâncat varză și caltaboș – la urma urmei e ceva din Saxonia Inferioară.

Acolo nu se mai mânca, nu mai era decât construcția de lemn cu o copertină și tejghea și alături se afla o masă cu două bănci. Kaspar a coborât și a dat un ocol gheretei; iarba era înaltă, iar lacătul, ruginit; aici nu se mai gătise și nu se mai mâncase de multă vreme. După un gard, o femeie lucra în grădină și se tot uita la el. S-a dus la ea și i s-a adresat.

— Găteau bine, dar cine mai trece pe-aici? Drumul urma să fie modernizat ca să se ajungă mai repede de la Güstrow la Bredzow, dar n-a fost așa.

— Bucătărie din Saxonia Inferioară, am…

— Făceau niște sângerete, fiert, prăjit, copt, și era cu varză. Bucătărie din Saxonia Inferioară – ce mai e și asta? Numai pentru că e din Vest?

— I-a reușit treaba cu tinerii pe care i-a adus?

— Oricum, e însurat cu femeia. Bărbații au plecat iar. Vreți să cumpărați ghereta?

— Ar trebui s-o văd. Și ar trebui s-o demontez și s-o iau cu mine.

— Vorbiți cu el. Casa lui e cea de lângă turnul de apă.

1. „Mâna galbenă“, una dintre primele inițiative îndreptate împotriva rasismului și a extremei drepte.
2. Deutsche Reichspartei, partid politic naționalist din Germania de Vest, fondat în 1950.
3. Heimattreue Deutsche Jugend, organizație extremistă de dreapta, cu vederi neofasciste, din Schleswig-Holstein, înființată în 1990 și interzisă din 2009.

10

Kaspar a lăsat mașina. Drumul din sat nu avea trotuare și nici n-avea nevoie; nu erau mașini, nici biciclete, nici tractoare. Și cu două case mai încolo lucra o femeie în grădină, a ridicat privirea, Kaspar a salutat și n-a primit răspuns. Niciuna dintre case nu era o gospodărie mare; erau case pentru navetiști sau pensionari, una avea firma unei societăți de asigurări. Și cea la care fusese trimis Kaspar ar fi putut să stea undeva, într-o suburbie.

Kaspar a bătut la ușă și a ascultat. Înăuntru nu se auzea nimeni coborând scara și nici venind de-a lungul unui coridor. S-a răsucit, a privit strada, casele învecinate, biserica fără turlă, clădirea mare din spatele ei, hambar sau depozit, turnul de apă, grădinile și pajiștile, pe una dintre ele, doi cai. Nu vedea oameni. Nu auzea nimic, nici copii care se jucau, nici câini lătrând, nici păsări, nici utilaje agricole. Era pustiu și liniște.

Când a dat să se întoarcă la mașină, ușa s-a deschis.

— Da?

O femeie într-o rochie albastră, cu mâneci scurte, lungă până aproape de glezne, corpolentă, cu brațe puternice, o matroană bine făcută. Era asta Svenja din stația de autobuz din Frankfurt pe Oder? Kaspar nu regăsea aerul de superioritate și calmul văzut de Birgit în privirea tinerei femei, Kaspar nu găsea nici expresia provocatoare și ispititoare de pe fața Svenjei, din fotografia lui Raul Buch. Femeia arăta ostenită, nu ca după una sau două nopți în care dormise prost, ci ca și cum, de multă vreme, totul ar costa-o prea multă forță. Cu toate acestea, ea îi amintea lui Kaspar de Birgit, gura, ochii negri, părul brunet și chiar și glasul îi suna cunoscut.

— Doamna Svenja Weise?

O fată cu fustă colorată și cu o bluză colorată, roșcată,

neîngrijită, de vreo cincisprezece ani, a venit, s-a sprijinit de tocul ușii și l-a privit atent pe Kaspar. Apoi, lângă femeie a apărut un bărbat în tricou alb, era cu jumătate de cap mai înalt, tuns scurt și cu brațele tatuate și a răspuns în locul ei.

— Renger. Și cine sunteți dumneavoastră?

— Kaspar Wettner. Doamnă Renger, pot să vorbesc puțin cu dumneavoastră? Între patru ochi? Ceea ce am de spus nu vă privește decât pe dumneavoastră.

— Eu hotărăsc ce o privește pe soția mea. Du-te cu Sigrun în bucătărie, Svenja, văd eu ce are de zis.

Kaspar era surprins și a scuturat din cap.

— Aș dori să vorbesc cu dumneavoastră, doamnă Renger. Vă privește ce îi veți povesti apoi soțului.

— Nu așa merge treaba. Bărbatul a ridicat glasul. Ea i-a pus mâna pe braț și a zis domol:

— Spuneți, să asculte și soțul meu, doar Sigrun – du-te în bucătărie, copilă. Fata a plecat, soțul a dat să se revolte și să protesteze. Ea l-a cuprins imediat cu brațul și a ridicat privirea spre el. Vom asculta ce are de zis, cum ai spus tu.

Lui Kaspar nu-i plăcea situația. Era cu două trepte mai jos, deasupra lui se aflau bărbatul gălăgios și femeia ostenită și se simțea ca un petiționar neluat în seamă și pus pe fugă. Însă un prilej mai bun să stea de vorbă cu ea nu avea să găsească. Și-a luat inima-n dinți.

— Ați crescut ca fiica soților Weise. În realitate sunteți fiica lui Birgit Hagen și Leo Weise. Birgit v-a dat imediat după naștere. Mai târziu, ea și cu mine ne-am căsătorit. După căderea Zidului a început să vă caute. Dar a murit în timpul căutării, așa că am continuat eu și v-am găsit. Multă vreme n-am știut că existați, am aflat abia după ce Birgit era moartă. A scris despre dumneavoastră și eu am citit.

— Svenja a moștenit ceva?

— Hai, lasă, Björn. Să ne așezăm și să bem o cafea. Veniți! A dat din cap spre Kaspar și l-a poftit cu un gest lipsit de bucurie al mâinii. Acum avea totuși aerul acela superior și calm, ca și cum s-ar fi înarmat împotriva oricăror neplăceri pe care putea să i le mai aducă vizita neașteptată a lui Kaspar.

Kaspar a urmat-o în bucătărie și a rămas în picioare lângă ușă.

Svenja a făcut cafea, Sigrun ședea la masă și citea, Björn s-a așezat și el. Nimeni nu spunea nimic. Kaspar s-a uitat în jur prin bucătărie, în stânga bufet și servantă, vechi, din lemn sculptat, în dreapta frigider, poliță, aragaz și chiuvetă, în mijloc o masă lungă de lemn, cu șase scaune. De cealaltă parte, o ușă dublă dădea într-o grădină rustică, unde erau flori, tufe și straturi. Bucătăria era luminoasă, prietenoasă și confortabilă.

Apoi, într-o fotografie de deasupra măsuței, Kaspar l-a recunoscut pe Rudolf Heß și a descifrat dictonul de alături: Suprema avuție a bărbatului este poporul său. / Suprema avuție a poporului este dreptul său. / Sufletul poporului trăiește în limba lui. / Ziua găsitu-ne-a credincioși poporului, dreptului și limbii lui / și așa ne va găsi în fiecare zi.

Björn ședea în capul mesei, locul capului de familie, pe un scaun cu spetează și cotiere sculptate, și îl observa pe Kaspar. Și Sigrun își ridica mereu capul, îl studia pe Kaspar, îl studia pe tatăl ei și părea să aștepte să se întâmple ceva.

— Știi cine-i acesta? Martir pentru Germania, martir pentru pace?

— Rudolf Heß. Născut în 1894 în Alexandria, a murit la Berlin în 1987. Kaspar spera că, arătându-și cunoștințele despre Heß, avea să fie scutit de o lecție despre el. Dar n-a funcționat.

— A murit? Așa zici tu, murit, când cineva e omorât?

— Credeam că…

— Credeai că bărbatul acela de nouăzeci și trei de ani, care abia putea să mai meargă și nu mai reușea să-și ridice brațele, s-a spânzurat? Credeai că din întâmplare englezii au făcut să-i dispară organele la autopsie? Credeai că dacă așa scrie în cărțile de istorie, e și adevărat? Björn o spunea cu dispreț și pândind să vadă cum răspunsul lui Kaspar dă la iveală naivitatea sau orbirea lui.

— Nu mai putea să-și lege șireturile de la pantofi. Sigrun a spus-o ferm și cu mândrie și l-a privit întâi pe Kaspar și apoi pe tatăl ei.

— Da, Sigrun. Nu-și mai putea lega șireturile.

Acum n-am voie să fac nicio greșeală, i-a trecut lui Kaspar prin minte. Dacă vreau să păstrez contactul cu Svenja, n-am voie să mi-l fac dușman pe soțul ei. Dar dacă neg, tot iese la iveală mai

devreme sau mai târziu.

— Nu m-am ocupat niciodată de moartea lui Heß.

— Cu ce te-ai ocupat?

— Sunt librar.

— Există o mulțime de cărți despre Heß. Pe astea nu le-ai văzut?

— Nu-mi amintesc toate cărțile pe care le-am văzut. Și n-am citit majoritatea cărților pe care le-am văzut. Nici un librar nu poate să citească toate cărțile care îi trec prin librărie.

— Aveți peste tot rafturi cu cărți? Sigrun îl privea curioasă.

— Avem rafturi pe pereți și între pereți și toate sunt pline cu cărți. Dar există librării și mai mari, care au și mai multe cărți. Ce citești?

— Poți să te așezi, a zis Björn, și Kaspar s-a așezat în fața lui.

— *Musul marelui principe elector*[1]. Sigrun a ridicat cartea, era deja veche și pe copertă se vedea un băiat care, cu o secure în mână și sub drapel brandenburgic, sare de pe puntea unui vas pe puntea altuia.

— Olandezii, zarzavagiii, nu ne-au dat voie să avem colonii. Ne-au mințit și ne-au înșelat. Toți au fost împotriva noastră. Dar negrii au ținut cu noi.

1. Povestire scrisă de Oskar Höcker (1840-1894).

11

Svenja a pus pe masă cești și farfurii, linguriță pentru cafea și furculițe pentru prăjituri, iar Sigrun a sărit și a împărțit vesela și tacâmurile. Apoi Svenja a adus cafea și o tartă cu prune, a turnat și s-a așezat.

— De ce nu m-a vrut soția dumneavoastră? Svenja amesteca în cană cu linguriță și nu-l privea pe Kaspar.

— Lasă asta, Svenja. Avea conștiința încărcată și a vrut să te găsească și să-ți dea ceva. Ți-a lăsat ceva moștenire, de-aia a venit omul. Nu-i așa? Björn se uita provocator la Kaspar.

— N-am găsit niciun testament. Dar nici n-am căutat vreunul.

— Fiica moștenește. Nu-i nevoie de testament.

Svenja s-a încruntat.

— Ce tot vorbești, Björn. Încă mai sunt fiica Irmei și a lui Leo Weise, iar dacă voi deveni vreodată altceva…

— El a zis – Björn arăta spre Kaspar – că ești fiica soției lui și că soția a murit. Are averea ei și știe că tu o moștenești. Îl sfătuiesc – Björn s-a aplecat și l-a privit amenințător pe Kaspar –, te sfătuiesc să nu umbli cu șmecherii.

Să nu umblu cu șmecherii? Am să mă folosesc de lăcomia ta, și-a zis Kaspar, și o voi cunoaște pe Svenja, și o voi cunoaște pe Sigrun, și voi afla tot ce a vrut să afle Birgit.

— Voi începe să caut testamentul. Până acum n-am avut niciun motiv. Nu va fi mult, nu faci avere dintr-o librărie. Dar nu vă faceți griji – Svenja va primi ce i se cuvine.

— Un sfert.

— Poftim?

— Jumătate din ce ai vine de la soția ta. Jumătate din asta îți revine și jumătate e a Svenjei. Deci Svenjei îi aparține un sfert din tot ce ai. Björn chibzuia. Cel puțin o optime.

— Ah, Björn. Stai să vedem ce-i cu toate astea. Ați fost la părinții mei?

— Da. Doamna Weise a spus că ultima oară v-ați întâlnit cu mulți ani în urmă la Frankfurt pe Oder. Ați avut vreun contact cu tatăl dumneavoastră?

Svenja a scuturat din cap.

— Nu vreau să am. Nici cu el, nici cu ea. Și dacă m-au mințit, chiar nu mai vreau deloc. Părinții lui Björn sunt morți și e păcat că Sigrun crește fără bunici. Dar mai bine fără, decât cu ăștia.

— Dacă avem nevoie de ei ca să ne căpătăm drepturile, ai să vorbești cu ei. Nu-mi veni acum cu sentimentalisme de-astea. Björn ridica glasul.

Svenja a reușit din nou să-l îmblânzească pe Björn cu glas domol și punându-și mâna pe brațul lui.

— Hai să judecăm totul în liniște. Dacă e vorba despre moștenire – cât timp cei doi Weise sunt părinții mei, îi moștenesc pe ei, și poate că e mai mult decât de la el, a zis, arătând cu capul spre Kaspar. Doar nu vrem să înrăutățim și mai mult situația cu părinții, iar domnul Wettner caută testamentul, și dacă îl găsește sau nu – atunci vom vedea ce e de făcut. S-a întors spre Kaspar. Locuiți la Berlin?

— Da.

— Cum se numește librăria dumneavoastră?

— Busola.

— Sunt cea mai pricepută la busolă. Sigrun și-a îndreptat spatele. Stătuse aplecată peste carte, dar nu citise, ci ascultase. Domnul e bunicul meu?

Nimeni n-a răspuns imediat. Svenja și Björn s-au uitat unul la altul, uimiți de ce prinsese și pusese cap la cap Sigrun.

— Sunt bunicul tău vitreg, i-a zâmbit Kaspar lui Sigrun și apoi și Svenjei, și tatăl dumneavoastră vitreg.

Sigrun l-a privit serioasă, ca și cum ar fi cântărit dacă voia să-l aibă bunic, și în cele din urmă i-a întors zâmbetul.

— Vrei să vii la serbare la sfârșitul săptămânii?

12

Așa a ajuns Kaspar din nou în Lohmen la sfârșitul săptămânii. Björn, căruia invitația lui Sigrun îi displăcuse vizibil, dar care era prea mândru ca să nu arate și ei ce sunt – el, familia și oamenii lui –, după ce nimeriseră în câmpul vizual al lui Kaspar, îi ceruse să fie acolo la ora trei, ca să meargă apoi împreună la serbare. Când a ajuns Kaspar, străzile erau deja pline de mașini parcate, microbuze și camionete, familii întregi porniseră la drum, unii bărbați purtau veste și pantaloni tradiţionali, unele femei costume populare.

— Ai găsit testamentul? l-a întâmpinat Björn. Kaspar a dat din cap că da. Atunci hai să ne așezăm mai întâi.

Ședeau din nou în jurul mesei din bucătărie, fără Sigrun. Svenja a dat să-l întrebe pe Kaspar cum călătorise. Björn a întrerupt-o.

— Ce-i cu testamentul?

— E cam complicat. Birgit a vrut să mă scutească de efortul de a face rost de atât de mulți bani dintr-odată. Însă voia să vă ajute și pe dumneavoastră, doamnă Renger, în cazul în care aveați copii. În primul rând a prevăzut să vă revină un sfert din averea ei, adică o optime dintr-a noastră, plătibil în tranșe anuale, până la majoratul ultimului copil. Apoi, un alt sfert este destinat copiilor, pentru educație și pentru a-și găsi un loc în viață. În plus, Birgit își dorește ca în fiecare an copiii să petreacă la mine cinci săptămâni, trei vara și de două ori câte o săptămână toamna, iarna sau primăvara. Fără copii, ați primi primul sfert acum și pe celălalt peste zece ani.

— O parte acum și cealaltă peste zece ani – ce-i asta? De ce să aștepte Svenja zece ani? Björn era furios.

— Birgit nu se pricepea la bani și și-a spus că, poate, și fiica ei

e la fel și că ar fi mai bine să nu primească toată moștenirea deodată.

— Și cât anume este?

— Tot ce avem, locuință și librărie, valorează 800.000. Ce vârstă are Sigrun?

— Paisprezece.

— Asta înseamnă – Kaspar socotea – că veți primi de patru ori câte 25.000 anual și, când împlinește optsprezece ani, Sigrun primește 100.000.

Svenja i-a zâmbit întâi lui Björn și apoi lui Kaspar.

— Asta e… Dar mâna lui Björn a căzut grea peste a ei.

— Nu ne mulțumim cu niște pomeni. Vrem tot și vrem acum. Dacă nu vă faceți încoace cu banii, atacăm testamentul și ne revedem la tribunal.

— Ah, Björn, hai să… Björn și-a ridicat mâna cu care o ținea pe a Svenjei și a lovit masa cu amândouă. Svenja a scos un țipăt slab, a dat să-și elibereze mâna, dar Björn o ținea strâns. Dacă vă imaginați că noi, fiindcă trăim la țară… Avem printre noi avocați care își cunosc meseria și știu cum trebuie să te porți cu oameni ca dumneavoastră.

— Da, domnule Renger, vorbiți cu avocatul dumneavoastră. Și eu am vorbit cu unul. Ca să emiteţi pretenții la o moștenire după Birgit, Svenja trebuie să demonstreze că e fiica lui Birgit. Trebuie să convingă familia Weise să dezvăluie ce s-a întâmplat atunci și nu chiar prin cele mai corecte mijloace, și astfel ea riscă să fie renegată și dezmoștenită de Weise, dacă se supără. Dacă reușește să aducă dovada că e fiica lui Birgit, poate prin exhumare și test genetic, și respinge ultima dorință a lui Birgit, primește doar partea obligatorie, 100.000. Trec ani buni până atunci.

Björn îl ascultase strângând din dinți și încruntat.

— Am să verific, să fiți sigur. Între timp puteți să virați prima tranșă.

Kaspar nu se grăbea. I-a privit pe Svenja și pe Björn – ea, cu un zâmbet vag, obosit, cufundată în durerea ei și în același timp fericită de bani, el, plin de furie și de teamă să nu se facă de râs, ca un ratat, în fața soției. Kaspar era sigur că Svenja cunoștea frica lui Björn și că știa cum să-l ia în așa fel încât el să poată fi cel mare, cel puternic, învingătorul, în fața ei. Așa trebuia să fie.

— Sunteți în câștig. Când ajung înapoi la Berlin, transfer 25.000. Dacă acceptați testamentul și o trimiteți pe Sigrun la mine cinci săptămâni în fiecare an, înseamnă că asta a fost prima rată. Dacă atacați testamentul, le socotim la ce mai aveți de primit în final.

— 25.000.

— 25.000.

Svenja își eliberase mâna și i-a pus-o lui Björn pe braț.

— Kurt vine la serbare. Poți să-l întrebi chiar acum. S-a întors spre Kaspar. Dr. Kurt Pestor este avocat în Schwerin.

Lui Björn nu-i convenea să-i dea dreptate Svenjei. S-a uitat la ceas.

— Trebuie să pornim.

13

Dar nu au pornit. Sigrun a năvălit în bucătărie, purta o bluză albă cu mâneci lungi și o fustă gri, lungă până la glezne, părul roșu îi era împletit într-o coadă petrecută în jurul capului, era îmbujorată și gâfâia. Arăta încântător, dar totodată fata în uniformă îl sperias pe Kaspar.

— Vreau să-l conduc pe bunicu' la serbare!

S-a ridicat.

— Cu plăcere.

— Și mai întâi îți arăt camera mea. Înainte ca părinții să poată spune ceva, Sigrun l-a luat pe Kaspar de mână și l-a tras după ea pe scări și în camera ei. Sub fereastra oblică din acoperiș era un birou, în stânga, un pat, o noptieră și un dulap, în dreapta, o etajeră cu cărți. Totul era ordonat, pe birou erau stivuite caietele, iar creioanele stăteau într-un pahar, patul era strâns cum trebuie, iar cărțile de pe etajeră erau aranjate cu ajutorul unor suporturi despărțitoare. Privirile lui Kaspar căutau zadarnic ceva cunoscut, ce văzuse în camerele fiicelor unor prieteni, animale de pluș, păpuși, dinozauri, o casetă cu farduri, un cui de care să fie agățate podoabe pentru gât și brațe. Apoi a văzut pe tavan, deasupra patului lui Sigrun, niște stele mici, de-un albastru închis, cu margini aurii mai late sau mai înguste, un cer întreg.

— Ce frumos e! Kaspar s-a întors spre Sigrun. Știi câte steluțe sunt pe bolta albastră a cerului?

Dar pe Sigrun n-o interesa asta. Poate îi era rușine că descoperise în camera ei ceva de-al fetelor, ce nu trebuia să fie anume pentru fete. A arătat spre cele trei portrete tipărite şi înrămate frumos, puse pe perete, deasupra etajerei.

— Acesta este Rudolf Heß, aceasta este Irma Grese, ea este Friederike Krüger. Ei sunt eroii mei.

Kaspar a recunoscut fața rudimentară, exprimând devotament, a lui Heß, nu varianta tipărită a unui tablou, ca în bucătărie, ci după o fotografie, între două femei, una blondă, cu părul despletit, privire sumbră și gură hotărâtă, și una cu o față de copil drăguț și dolofan.

— Cine sunt cele două femei?

— Irma Grese și-a făcut serviciul în SS, a fost executată de englezi și a murit ca un bărbat, nu precum comandantul ei, care a plâns și a urlat. Friederike Krüger și-a tăiat părul, a îmbrăcat pantaloni, a intrat în armată și a luptat împotriva lui Napoleon. A fost rănită, a devenit ofițer și a primit Crucea de Fier și Ordinul Sfântului Gheorghe.

— Impresionant. Și ce multe cărți ai! Kaspar s-a uitat pe etajeră. Cunoștea câteva dintre titluri – *Rulaman, Copiii peșterii, Împărat, rege și papă, Ultimii cavaleri, Quex, tânărul hitlerist, Popor îngrădit, Declinul Occidentului.* Ai citit și asta?

— Nu, a răspuns scuturând din cap, în Güstrow e un stand unde poți să pui și să iei cărți și am găsit-o acolo. Îmi plac cărțile în două volume.

— Și mie îmi plac. Când te simți în largul tău în istorie, nu trebuie să-ți fie teamă că atunci când se termină cartea, se termină și istoria. Încerca să memoreze titlurile – va trebui să le citească pe toate ca să găsească o cale de acces spre Sigrun? Ai o carte preferată?

— Nu știu. Multă vreme mi-a plăcut *O fată îl cunoaște pe Führer* și *Dora la muncă obștească*, dar acum îmi place mai mult să citesc despre istorie decât despre fete. Știi *Baska și oamenii ei*? Tu ce fel de cărți citești?

— Ca librar încerc să citesc cărțile care apar. Clienții vor sfaturi, trebuie să le pot spune care cărți noi s-ar putea să le placă.

— Dar pentru tine ce citești? Care e cartea ta preferată?

— *Război și pace* a lui Lev Tolstoi. Și fiindcă Sigrun îl privea întrebător, a început să-i spună povestea despre Natașa și Sonia, despre Pierre și Nikolai.

La început, Sigrun a ascultat, apoi privirea ei a început să rătăcească, apoi a întors capul, apoi mâinile și picioarele ei n-au mai putut sta liniștite.

— De ce n-ai o carte preferată germană? De ce una rusească – e rusească, nu?

L-a luat de mână. Spera că doar i s-a părut că n-o mai făcea cu aceeași naturalețe veselă ca înainte. Voia s-o strângă de mână, dar îi era teamă să nu facă ceva greșit.

14

La prima vedere, era o serbare sătească ca oricare alta. O formație cânta; s-a încheiat un cântec popular și tocmai se auzea începutul unei piese vioaie, gen rock. La un stand erau băuturi, la altul se prăjeau cârnați pe grătar și se frigea un porc la proțap, pe mese erau castroane cu salată de cartofi, de paste și de crudități, coșuri cu pâine și platouri cu prăjituri. Cei mai în vârstă ședeau la mese de berărie, cei mai tineri stăteau în picioare, în grupuri, și copiii alergau de colo-colo printre ei. Sigrun a dat drumul mâinii lui Kaspar și s-a întâlnit cu alte fete cu fuste gri și bluze albe. Kaspar a rămas să se plimbe singur.

Mereu întâlnea priviri uimite și a înțeles: îmbrăcat cu jeanși, tricou și jachetă, el nu se potrivea cu imaginea bărbaților în haine tradiţionale și a femeilor cu strai popular sau asemănător. Zâmbea în chip de răspuns și, uneori, privirea uimită devenea și ea prietenoasă, dar de cele mai multe ori se întorcea de la el. Când și-a luat o bere, a văzut că se mai servea și suc sau apă, dar nu și cola. Berea era în pahare de sticlă, mâncarea pe farfurii cu tacâmuri de metal iar fetele, printre ele și Sigrun, alergau de colo-colo, strângeau vesela și tacâmurile folosite, le duceau în clădirea mare în fața căreia avea loc serbarea și le aduceau înapoi, spălate. S-a așezat cu paharul și farfuria la capătul unei mese, lângă o pereche mai în vârstă.

Și aici a avut parte de privirea uimită.

— Cum ați ajuns aici?

— Sigrun Renger m-a invitat.

Bărbatul s-a uitat la ceas.

— Îndată începe. Ea a câștigat anul trecut. Oare reușește și anul ăsta? Fetele noastre sunt tot mai bune, băieții trebuie să se cam zorească.

— Ce se sărbătorește azi?

— Ziua recoltei. Încă n-ați fost pe pajiștea cea mare? Acolo au loc concursurile, la patru și jumătate, și apoi serbarea.

La patru și jumătate Kaspar se afla împreună cu ceilalți spectatori pe marginea pajiștii, la al cărei capăt era înălțat un fel de altar făcut din fân, paiele erau împodobite cu floarea soarelui, iar pe altar trona o coroană a recoltei făcută din spice și flori și panglici colorate. Între doi copaci, la o înălțime de trei-patru metri, era întins peste pajiște un cablu de sârmă, pe iarbă era trasată o linie în dreptul căreia așteptau nouă fete și zece băieți, fetele cu fuste cenușii și bluze albe, băieții cu pantaloni scurți de piele și cămăși albe.

— Vrem să simțim pământul sub tălpi, vrem să simțim forța pământului. Porniți în cursa fără încălțări! Un arbitru a ridicat brațul, l-a coborât, și cei nouăsprezece copii au luat-o la fugă. Cu fusta aceea lungă, Sigrun n-avea, de fapt, nicio șansă, dar a ajuns a treia la țintă și a fost generos aplaudată.

— Niciun dușman nu ne sperie, nicio primejdie nu ne sperie, niciun abis nu ne sperie, învingem tot. La cablu! Cel mai bun timp de anul trecut a fost de un minut și cincisprezece secunde.

Cel care fusese cel mai bun la cursa fără încălțări a urcat primul scara, i s-a dat semnalul și a început să traverseze pajiștea, atârnat în mâini, cu o față îndârjită, oprit de arbitru și încurajat de strigăte. Cu puțin înainte de țintă a încetinit, iar uralele s-au transformat în huiduieli. Dar, ajuns la capăt, a dat drumul cablului și a aterizat cu eleganță. Sigrun era a treia. Exercițiul nu era greu pentru ea, nu avea chipul încordat, doar concentrat, înainta ușor și repede, și când a ajuns la țintă, stabilise un nou record. Kaspar a strigat, a chiuit și a aplaudat împreună cu ceilalți. A treia probă era lupta corp la corp pentru băieți și gimnastică pentru fete. Arbitrul a vorbit despre viață ca luptă și despre luptă ca viață, întâi a dat comandă băieților să lupte în dreapta lui și apoi a pus fetele să-și facă exercițiile în stânga. Ceea ce făceau băieții i se părea lui Kaspar asemănător cu judoul, chiar dacă hainele nu se prea potriveau cu imaginea pe care o avea el despre judo, iar fetele, cu fustele lor lungi, nu reușeau să facă prea multe cu cercul, mingea și panglica, dar o făceau cu grație. Când arbitrul a vrut să-i felicite pe câștigătorii Sigrun și Horst,

Horst i-a spus ceva lui Sigrun, ea l-a privit scurt, a făcut un salt și s-a întors spre el, l-a apucat, l-a tras peste umăr și l-a trântit la pământ. Din nou au izbucnit urale. Horst s-a ridicat, a dat să se repeadă la Sigrun, Sigrun era pregătită de luptă, dar arbitrul l-a ținut pe Horst, a considerat întrecerea încheiată și, din cauza încălcării regulamentului, nu i-a declarat învingători nici pe ea, nici pe el, ci pe o altă fată și pe un alt băiat.

Apoi Björn s-a apropiat de altar. Se lăsa întunericul; doi băieți care tocmai participaseră la jocuri și la lupte stăteau în stânga și în dreapta lui, cu o eșarfă neagră la gât, cămașă albă și o făclie în mâna dreaptă. Spectatorii au înaintat, Kaspar a numărat cam șaptezeci-optzeci și s-a făcut liniște. A vorbit Björn.

Kaspar a constatat cu uimire că nu era rău ca orator. Vorbea cu glas calm, ferm, intensitatea sporea la pasajele care cereau aplauze și apoi continua să vorbească în aplauzele care se stingeau. Mai întâi a mulțumit pentru recolta din acel an: o familie etno-naționalistă din Berlin, el arhitect și ea mamă a cinci copii, tocmai cumpărase o gospodărie în sat și avea să se mute acolo cât se poate de curând. Regretau că nu erau azi de față, așteptau cu bucurie viața în comunitate și transmiteau salutări tuturor. Apoi a vorbit despre vremea de după recoltă, spunând că în curând vor avea loc tăierile de întreținere la copaci; altminteri, anul viitor nu vor avea o recoltă bună de fructe. Așa era peste tot; ce stânjenea creșterea și rodirea trebuia tăiat și îndepărtat. A continuat în aplauze și râsete:

— A fost nevoie să mai dăm câte o mână de ajutor, astfel încât gospodăria să fie liberă pentru familie, și mai sunt și alte gospodării unde avem de tăiat și de îndepărtat. Așa crește comunitatea noastră. Afară, lumea nu mai știe ce înseamnă comunitate și fiecare trăiește pentru sine, decade pentru sine și moare pentru sine. Cei care mai știu asta, în afară de noi, sunt clanurile, bărbații musulmani și femeile îmbrobodite cu familiile lor. Vor să pună mâna pe Germania, vor să facă din țara noastră o țară a lor. Dar noi nu-i lăsăm. Suntem pregătiți pentru luptă. Creștem pe pământ german, din pământ german ne luăm forța. Viitorul german aparține comunității noastre etno-naționaliste.

În timpul discursului, băieții și fetele înălțaseră o stivă de lemne în spatele spectatorilor, în mijlocul pajiștii. Purtătorii de

făclii au trecut printr-un spațiu lăsat de spectatori și au aprins lemnul, iar spectatorii s-au despărțit și au alcătuit un cerc în jurul focului. Când focul s-a pornit să ardă cu vâlvătăi, întâi a început formația să cânte, apoi s-au alăturat cu toții. „Înalță-te, flacără, înalță-te, flacără, suie cu pâlpâitoare strălucire“, Kaspar nu știa cântecul și nu înțelegea chiar tot, dar a priceput că ne aflăm într-un cerc binecuvântat și că vedem arzând flacăra întru slăvirea patriei, că flacăra îi cheamă pe tineri să se adune și le întărește curajul, că semnul ei îi face pe dușmani să pălească și că jurăm pe altarul ei să fim germani. Au continuat cu *Un tânăr popor se ridică* și *Frați din Est și din Vest*, și din nou Kaspar a înțeles doar că toți – cetățeni, țărani sau muncitori – suntem tineri soldați, că mergem în marș și că în fața noastră luminează Europa, iar în noi, imperiul. Apoi cântecele au devenit mai reținute, mai melancolice, mai triste; în *Vântul adie peste câmpii*, călărețiii împăratului erau în drum spre Flandra și spre moarte, iar în *Faceți loc, popoare*, ultimii goți se îndreptau spre îndepărtata Thule, în marea cenușie; Kaspar știa *Gâște sălbatice forfotesc prin noapte*[1] din vremea când era într-o grupă a tineretului protestant, și cânta și el, și de asemenea *La fântâna de la poartă* și *Nu-i țară mai frumoasă la vremea asta*, cântece care îi rămăseseră în minte de când le cântase cu bunica în copilărie.

A privit în jur. La lumina focului și în timpul ultimelor cântece, chipurile se îmblânziseră. Și cum altfel să fie, și-a zis, de ce să nu poată fi cei de dreapta la fel de gânditori, de visători și de melancolici ca și noi. I-au venit în minte guvernatorul general Hans Frank, măcelarul Poloniei, care cânta cu emoție Chopin la cetatea din Cracovia, și Hitler, care își iubise câinele. Kaspar nu voia să simtă aceeași euforie muzicală ca și cei care stăteau acolo cu el și cântau în jurul focului. Îi plăcea Chopin și îi plăceau câinii, dar nu voia nici să-l asculte pe Frank cântând Chopin și nici să se joace cu câinele lui Hitler. S-a furișat din grup, s-a dus la biserică și s-a așezat pe treaptă, în fața porții. Se cânta în continuare, în final a fost *Cântecul germanilor* cu cele trei strofe, apoi grupul s-a risipit și oamenii au revenit la standuri și la mese, iar formația a devenit și mai vioaie și mai aproape de rock.

Kaspar s-a ridicat și s-a întors la serbare. Björn s-a apropiat de el cu două pahare de bere în mâini.

— Ia de aici! Să bem pentru femei. Cum o chema pe a ta? Birgit? Să bem pentru Birgit și Svenja și Sigrun. A ciocnit cu Kaspar și i-a dat un bilet. Și pentru banii pe care mi-i virezi, ai aici banca și contul, și pentru vacanțele pe care Sigrun le va petrece la tine. A sorbit o dată. Și pentru Germania. A mai luat o sorbitură. Te voi prezenta avocatului nostru, ca să știi cum stau lucrurile.

Björn l-a luat pe Kaspar de braț, l-a condus la o masă, i l-a prezentat domnului dr. Pestor și i-a lăsat singuri pe cei doi. Un bărbat tânăr cu față inteligentă – de ce să n-aibă cei de dreapta fețe inteligente? Din câte înțelegea el, dacă cei doi Weise nu erau cooperanți, Svenja ar trebui să intre în conflict cu ei și să-l implice pe Kaspar. Ar depune Kaspar mărturie că Svenja era fiica lui Birgit? Ar fi de acord cu exhumarea lui Birgit? L-ar lăsa să vadă testamentul lui Birgit? Nu? Și dacă l-ar da în judecată?

La urmă a râs. A zis că oferta lui Kaspar era decentă, așa să rămână totul. Iar Svenja să mai treacă pe la Weise și să apese pe pedala moștenirii. Să moștenești de la două perechi de părinți – cât de des apare o asemenea șansă?

1. Cântec foarte popular în școala germană, după Al Doilea Război Mondial până în anii ’70. Text: Walter Flex (1887-1917), muzică: Robert Götz (1892-1978).

15

Apoi Kaspar a traversat terenul, vrând să-și ia rămas-bun. Björn ședea într-un grup de bărbați; beau, vorbeau și râdeau în hohote, se loveau peste umăr și dădeau cu pumnul în masă. Lângă foc, Sigrun își sprijinise capul pe umărul unei prietene și privea flăcările. Kaspar credea că o va găsi pe Svenja cu femeile, la standuri. Dar ea stătea retrasă, sprijinită de o stivă de lemne care îi ajungea până la șold, fără pahar de bere sau de vin și fără țigară, iar Kaspar s-a întrebat dacă despărțirea de Frankfurt pe Oder fusese și o despărțire de alcool și droguri. Când s-a îndreptat spre ea, Svenja i-a zâmbit, un zâmbet precaut, gata să dispară imediat. A venit lângă ea și au privit amândoi ce se petrecea în jur.

— Vreți să plecați? Mai spuneți-mi, de ce nu m-a vrut soția dumneavoastră?

— N-a vorbit cu mine niciodată despre asta. Înainte să-i găsesc însemnările, după moartea ei, nu știam că existați. Ar fi putut să prevadă că va veni discuția asta și ar fi trebuit să se pregătească. Era bucuros că Svenja aștepta răbdătoare. Cred că nu voia decât să fugă. Îl ura pe Leo Weise, cu care avusese o relație, care o minți se și care voia să se folosească de ea, îi era teamă că fuga se putea aranja pentru ea, dar nu pentru amândouă, poate că se temea că n-aș mai dori-o, dacă aflam de ea și Leo și dumneavoastră. Ar fi întrerupt sarcina, dacă ar fi putut, dar Leo a dus-o cu vorba și, când a abandonat-o, era prea târziu. Poate că ați încasat și ura față de Leo. Nu știu. Sunt atâtea lucruri pe care nu le știu! Văzând că ea nu spune nimic, a continuat. Știu că asta a chinuit-o mai târziu. Voia să vă găsească. Dar și de asta îi era teamă. Și fiindcă îi era teamă de găsit, îi era teamă și de căutat. În loc să caute, a citit despre orfelinate și ateliere și case de corecție

și de muncă. Dorise ca prietena ei să vă lase pe pragul unui spital sau al unei biserici și se temuse că de acolo ați trecut dintr-un cămin într-altul. Totodată a sperat că va întâlni în dumneavoastră o femeie puternică, dornică de viață, fericită.

— Ce-ar fi vrut să facă cu mine, dacă m-ar fi găsit? Până acum, Kaspar o auzise pe Svenja vorbind doar cu glas reținut sau blând, când voia să-l liniștească pe Björn. Acum suna de parcă abia se putea stăpâni, ca și cum și-ar fi înăbușit tristețea sau furia sau chiar și ura cu care o disprețuia și o respingea pe femeia care o abandonase. Kaspar a întors capul și a privit-o. Avea buzele strânse și așa cum gura ei îi amintea de gura lui Birgit, și buzele strânse îi aminteau de chipul imobil al lui Birgit, când era supărată sau furioasă, dar se stăpânea.

— Voia să vă spună cine este și ce s-a întâmplat și voia să vi se ofere. Era gata să vă dea de la ea tot ce ați fi vrut. Asta spera: să vreți ceva de la ea. Nu îndrăznea să vrea ceva de la dumneavoastră.

— Să ofere. A izbucnit în râs. Să ofere sau să se impună? Treaba cu testamentul ați inventat-o. Vreți să ne țineți sub ochi, pe mine și pe Sigrun. Bine și așa, îi îngădui lui Sigrun un bunic și îi îngădui și orașul. Peste trei săptămâni e vacanța de toamnă, iar Björn o să v-o aducă. Dar să nu vă închipuiți c-ați putea să ne cumpărați. Dacă bag de seamă că Sigrun nu rămâne Sigrun a mea, s-a terminat. Atunci puteți să vă luați banii și să… – știți ce anume. Pe Björn îl atrag banii, știți asta, dar n-o să vă ajute la nimic.

Kaspar îi auzea împotrivirea și îl emoționa. S-a gândit la felul în care i se împotrivea Birgit, la îndărătnicia ei când îi cerea socoteală și ea se apăra, la înclinația de a rupe, de a termina cu librăria, de a pleca în India, de a se retrage în camera ei, de a bea. Svenja n-ar ezita s-o rupă cu el.

— Ce o face pe Sigrun să fie Sigrun a dumneavoastră?

— Faptul că e mândră de ea, și de noi, și de Germania. Că e puternică și că nu se lasă manevrată și nici nu se dă bătută. Că știe cine este și ce vrea.

Acum Kaspar o auzea pe acea Svenja căreia nu-i fusese îngăduit să descopere cine era și ce voia, care fusese manevrată și înjosită, care nu avusese ceva care s-o facă să fie mândră. Ea

lăsase totul în urmă, casa părinților, privarea de libertate din cauza tatălui, Torgau și anii printre skinheads, și, datorită lui Björn, găsise în credința în etno-naționalism și în mândria față de Germania ceva ce o susținea și voia să-i dea mai departe lui Sigrun. Totuși Kaspar dorea să încerce să construiască o punte.

— Eu nu sunt mândru de Germania. Cum să fii mândru de ceva ce n-am realizat eu? Dar nu pot să-mi imaginez să fiu altceva decât german. E de-ajuns?

— Vom vedea. A scos un bilet din buzunarul rochiei și apoi alt bilet și un creion. V-am scris numărul nostru de telefon. Mi-l scrieți pe al dumneavoastră? După ce a făcut-o, ea i-a zâmbit din nou, ca înainte, când o văzuse și i se alăturase. Știu, soția a fost cea care nu m-a vrut, nu dumneavoastră. Nu erați obligat să veniți. De altfel, eu sunt Svenja.

— Eu sunt Kaspar.

— Kaspar? A izbucnit într-un râs sonor, un râs limpede, vesel, de care n-ar fi crezut-o în stare, și-a dus mâna la gură, a continuat să râdă încet, s-a scuzat.

— Nu te supăra pe mine, nu de tine am râs, doar că n-am mai întâlnit pe cineva pe care să-l cheme Kaspar. L-a sărutat pe obraz, râzând. Să ajungi cu bine acasă, Kaspar!

16

A ieșit din sat pe drumul pe care venise. Și-a amintit de un depozit de lemne pe lângă care trecuse, l-a căutat cu privirea, l-a găsit în întuneric de cealaltă parte a drumului și a parcat între două stive de lemn.

Ce să facă? Era prea obosit ca să meargă până la Berlin și mai și băuse prea mult. Rietzow nu putea fi departe; s-a gândit dacă să nu-i ceară Paulei adăpost pentru noapte, dar se temea până și de drumul ăsta scurt și, în plus, ar fi și prea târziu când ar ajunge. Nu-și amintea să fi trecut pe lângă vreo pensiune la dus. Avea să doarmă în mașină.

Cu spătarul coborât, avea un pat, și cu pardesiul – o cuvertură. S-a întins, dar nu şi-a aflat somnul. Sigrun avea să vină peste trei săptămâni. Nu putea să doarmă pe canapeaua din living. Avea nevoie de propria ei cameră cu pat, dulap, masă și scaun – trebuia să-i amenajeze camera care fusese a lui Birgit. Avea nevoie de cărți – trebuia să se consulte cu colega care se ocupa de literatură pentru copii și tineret. Avea nevoie de jocuri pe care ar putea să le joace cu ea. Ce să-i arate în oraș, ce muzee ar interesa-o, cum stătea treaba cu teatrul, cinematograful, opera, concertele? Trebuia să se pregătească, trebuia să aibă un program pentru fiecare zi, nu trebuia să-l respecte, dar trebuia să-l aibă. Avea nevoie de niște tovarășe de joacă de aceeași vârstă? De unde să le ia?

Era tot mai neliniștit. Cum s-o scoată la capăt de unul singur? În starea de neputință și neajutorare, în care orele de nesomn din timpul nopții îl doboară până și pe cel mai puternic, sarcinile care îl așteptau pe Kaspar căpătau dimensiuni înspăimântătoare. Colega o să-i recomande cărți, dar dacă recomandările nu erau bune, va trebui să se familiarizeze cu lecturile din secțiunea

pentru fete. Ce tablou să pună în cameră? Nici Friedrich cel Mare, nici Bismarck, asta se înțelege, chiar dacă lui Sigrun ar putea să-i placă, dar nici ceva prin care să se simtă provocată, nimic din ce să-i fi arătat deja tatăl ei, poate, folosindu-se de imagini din expoziția din 1937[1] și dezgustând-o. Vreo femeie de-a lui Feuerbach, nostalgică și visătoare? *Diligența* lui Koller? Un peisaj montan de-al lui Hodler[2]? Exista vreo vedetă din muzică sau film care să nu fi avut de-a face cu politica, pe care o îndrăgeau atât cei de dreapta, cât și cei de stânga, care s-o entuziasmeze pe Sigrun și care, dacă o găsea pe perete în camera ei, s-o fi împăcat pe loc cu el și cu șederea ei în lumea lui. Pe cine putea să întrebe? Apoi mai erau și banii. Nu-i avea la bancă și nu putea să-i ia din librărie. Putea să facă un împrumut la casa de economii, era nevoie să ipotecheze apartamentul?

A dat pardesiul deoparte și s-a ridicat. Simțea nevoia să iasă la aer. A căutat pe pipăite mânerul portierei, nu l-a găsit, a intrat în panică gândindu-se că a rămas încuiat în carcasa aceea întunecoasă, în care nu se putea ridica și nici întinde, în care se lovea peste tot de ceva, cu capul, cu brațele, cu picioarele. Apoi a reușit să deschidă portiera, s-a împins afară, cu capul înainte, sprijinindu-se în mâini, și-a tras picioarele, a alunecat, a căzut, s-a târât și, în cele din urmă, a ajuns să șadă gâfâind pe pământ, lângă mașină.

Când nu și-a mai auzit gâfâitul, s-a făcut liniște. La fel de liniște ca atunci, cu zile în urmă, pe malul râului Oder, s-a gândit Kaspar, și și-a mai zis că liniștea din Est are ceva familiar și totodată înfricoșător. A ascultat, dar nu trosnea nicio creangă, nu striga nicio cucuvea, vântul nu foșnea în copaci. Lemnul tăiat și stivuit mirosea. Kaspar s-a întrebat de ce mirosul de lemn dă așa o senzație de bine. Fiindcă noi, oamenii, am trăit în lemn înainte să construim case de piatră? Fiindcă primele noastre unelte au fost din lemn? Fiindcă lemnul e viu, crește și îmbătrânește, așa cum creștem și îmbătrânim noi? Kaspar a auzit ceva asemănător unui urlet îndepărtat și s-a ridicat. Sunetul se apropia repede și devenea tot mai intens, a văzut luminile puternice, apoi mașina care gonea cu eșapamentul bubuind și cu faruri orbitoare a și dispărut. Se ducea la serbare?

Chiar dacă reușea totul, cu camera, tabloul și cărțile și Sigrun

se simțea bine – el ce făcea, de fapt? Cu ce drept intra în viața ei? Avusese Birgit un asemenea drept pe care el îl moștenise? Un drept, fiindcă Sigrun era nepoata lui Birgit? Ce-i trecuse prin minte când inventase chestia cu testamentul și o confiscase pe Sigrun pentru vacanțe? I se păruse ceva de la sine înțeles, fiindcă era în primejdie în societatea aceea de dreapta? Fiindcă voia s-o salveze, să nu decadă moral și intelectual?

Kaspar se ținuse deoparte întotdeauna. Era membru al bisericii şi se ducea acolo uneori, fără să creadă în Dumnezeu, dar nu preluase niciodată vreo îndatorire. Fără să aibă vreo funcție, era membru al Camerei de Industrie și Comerț și al Asociației Editorilor și Librarilor din Germania. Uneori se enervase din cauza politicii și chibzuise dacă să nu intre în vreun partid. Câteodată fusese invitat să se implice în asociația „Cetățenii sprijină parcurile“. Dar niciodată nu a depășit faza alegerilor corecte și a strângerii hârtiilor, paharelor și a sticlelor în timpul drumurilor prin parc. Și deodată voia – nu, nu să salveze lumea, ci pe Sigrun, ceea ce nu i se părea mai puțin exotic și mai îndrăzneț.

Îi era frig, şi-a îmbrăcat pardesiul, s-a plimbat încoace și-ncolo, s-a așezat în mașină, a îndreptat spătarul, a pornit motorul și a dat drumul la căldură. Curând l-au deranjat zgomotul și aerul uscat, prăfos, care se răspândea în habitaclu și a oprit tot. Cu cât i se făcea mai frig, cu atât mai treaz era și a hotărât să plece la Berlin. Dar după ce a luat decizia a adormit, și când s-a trezit, se lumina de zi.

A pornit. Era prea târziu să se mai țină deoparte. Era implicat. Trebuia să se înțeleagă cu Björn și Svenja și să-i fie bunic lui Sigrun, pe cât era el în stare. I-ar fi plăcut să aibă copii, nu avea – uite că acum avea o nepoată. Și dacă tot o avea, trebuia să se și ocupe de sufletul ei. A râs. Sufletul lui Sigrun, sufletul german – în ce mă bag?

1. Expoziția „Artă degenerată“, organizată la München în scopuri propagandistice și care cuprindea 600 de lucrări aparținând curentelor moderniste discreditate de naziști.
2. Anselm Feuerbach (1829-1880), pictor german; Rudolf Koller (1828-1905), pictor elvețian; Ferdinand Hodler (1853-1918), pictor elvețian.

17

Întors la Berlin, Kaspar a făcut un împrumut de la Casa de Economii și le-a virat lui Björn și Svenjei 25.000 euro. S-a dus în camera lui Birgit, a rămas în ușă, s-a așezat la birou și a privit în jur. Dacă ducea la subsol biroul mare al lui Birgit și etajerele mari, încăpea un pat, în stânga, la perete; un birou mic, sub fereastră, și alături, în dreapta lui, o etajeră mică, iar la peretele din dreapta un dulap. Kaspar s-a apucat de treabă. A dus lucrurile lui Birgit în beci, a găsit pat, birou și dulap la un magazin de antichităţi, a pus un tâmplar să monteze rafturi într-o jumătate de dulap și o bară în cealaltă, și să facă o etajeră, care era atât de îngustă încât cu cele zece cărți pe care voia să le pună acolo și cu cele câteva pe care urma să și le aducă Sigrun n-avea să arate goală. A adus înapoi de la subsol scaunul lui Birgit; era mai modern decât restul lucrurilor din cameră, dar bun pentru spatele lui Sigrun și o amintire de la bunica.

A parcurs cărțile recomandate de colegă. Îi zisese că sunt cărți citite și îndrăgite de fetele de paisprezece ani. Era de acord că la vârsta aceea lecturile erau despre fete ceva mai mari. Însă chiar de la prima carte trebuiau să fie niște fete de șaisprezece ani care erau cool, fiindcă beau alcool, luau droguri și făceau sex?

Când avea paisprezece ani, nici el nu citise despre tineri de paisprezece ani. Asemenea colegilor lui, începuse atunci să parcurgă literatura universală, de la Tolstoi și Dostoievski, până la Stendhal și Hugo. Multe nu le înțelesese și nu le apreciase cum ar fi meritat. Dar era palpitant, și chiar dacă lecturile nu erau înțelese în întregime, sau tocmai fiindcă nu erau înțelese în întregime, ele ofereau subiecte de gândire și de discuție. Asta făceau probabil și cărțile pentru fete care-i fuseseră recomandate. Numai că – ce fel de modele ofereau ele?

Dar ce fel de model fusese Julien Sorel, care seduce două femei, sau Rodion Raskolnikov, care omorâse două femei? Erau despărțiți de mai bine de un secol, dar la citit îi fuseseră atât de apropiați și de provocatori, ca și cum el și ei ar fi trăit în aceleași vremuri și în aceeași lume. Cartea pentru fete se termina bine – să mizeze pe faptul că pentru Sigrun alcoolul, drogurile și sexul vor dispărea în finalul fericit, la fel cum și pentru el crimele comise de Raskolnikov au fost anulate prin convertirea lui, datorată iubirii pentru Sonia? Nu cumva subestima capacitatea de înțelegere a fetelor de paisprezece ani? Dar în vreme ce crimele nu-l făceau atrăgător pe Raskolnikov, alcoolul, drogurile și sexul le făceau cool pe fetele de șaisprezece ani. Asta să învețe Sigrun?

A continuat să citească. Următoarea carte era despre șapte fete de paisprezece ani care supraviețuiesc câteva săptămâni de vară în pădure şi întâlnesc oameni ciudați, câini frumoși și trei băieți. Fără alcool și fără droguri, iar în loc de sex, o tandrețe sfioasă. Dar ce anume s-o impresioneze pe Sigrun la supraviețuirea în pădure, ea care fusese în excursii și tabere la câmp și în pădure cu grupurile de dreapta?

I-a plăcut povestea despre o fată de culoare, de șaisprezece ani, care locuiește în ghetou, dar care, graţie ambiției și cumpătării părinților, frecventează o școală privată pentru albi, care vede cum prietenul ei, tot negru şi de aceeași vârstă, este împușcat fără motiv de un polițist și care învață să se impună: în faţa poliției și a bandei din ghetou. Dar deja pe prima pagină miroase a „iarbă“, iar pe a doua apare un prezervativ. Și ce face dacă Sigrun îl întreabă de amândouă? Cu „iarba“ încă mai merge și protagonistei nu-i place, n-o fumează și nu-i place nici cum miroase. Nici de prezervativ nu are nevoie. Dar să-i explice el, bunicul, lui Sigrun, o fată de paisprezece ani, la ce folosește un prezervativ? Sau știe și ea de multă vreme?

S-a hotărât pentru aventura unei fete care, după băiatul nepotrivit, îl întâlnește pe cel potrivit, un indian care o ia cu el în lumea lui și îi dezvăluie natura și un nou fel de a trăi, de a gândi și simți, de care ea se îndrăgostește, dar și el de ea, și cu care vrea să învețe să rămână împreună, în ciuda diferenței dintre lumile lor.

Apoi și-a amintit de cărțile copilăriei lui, *Cartea junglei, Frații negri, Comoara din insulă, Robinson Crusoe* și *Oliver Twist*. Iubise cărțile astea, trăise cu ele. Nu le mai avea. Așa că a făcut rost de ele și, de asemenea, de *Fiicele doctorului March* și *Stăpânul inelelor*, pe care nu le citise, dar despre care auzise. Ce nu se mai edita se găsea în anticariate. Opt cărți – ar trebui să fie de-ajuns. Kaspar le-a pus pe etajeră. Apoi n-a putut să se abțină, a luat *Cartea junglei*, a citit și s-a bucurat ca în copilărie de prietenia lui Mowgli cu pantera și cu ursul. Indiferent care va fi cartea cu care se va împrieteni Sigrun, el îi va împărtăși prietenia.

A cumpărat bilete la *Flautul fermecat*, la Opera Comică și la un concert la Filarmonică, Bach, Glass și Brahms. S-a interesat de programul muzeelor. Cândva o va lua pe Sigrun cu el la librărie și o va lăsa să ajute la despachetat, împachetat și expediat cărți, o dată avea s-o ia cu el la cimitir, la mormântul bunicii ei. În serile în care nu era nimic altceva de făcut, va juca jocuri cu ea; a găsit acasă un joc de șah, cu piese și tablă de lemn, moștenit de la bunicu', și a cumpărat Moara, Dame, Reverse și Scrabble.

În ultima seară dinaintea sosirii lui Sigrun s-a dus în cameră și s-a așezat pe scaun. Aici șezuse după ce murise Birgit și plecase poliția. Atunci fusese camera lui Birgit, acum era camera lui Sigrun. Pe atunci încă nu știuse nimic de Sigrun, acum tot ce știuse despre Birgit era în dezordine. Scrisese că marea ei consolare era că el o iubise. De ce nu îngăduise să fie iubită și mai profund? De ce rămăsese cu sine și pentru sine? Ce însemna că i-o lăsase moștenire pe Sigrun? Asta făcuse, el așa simțea. Ceva ce nu-și mai putuse închipui după moartea lui Birgit – va merge din nou la operă și la concert cu Sigrun.

A privit peretele gol. Nu se putuse hotărî la un tablou pentru Sigrun și își mai amintise că în copilărie îi plăcuse să privească peretele gol de lângă pat.

18

Björn a sunat dimineața, spunând că el și Sigrun vor sosi la cinci, și la cinci erau acolo. Björn era îmbrăcat cu pantaloni tradiţionali și cămașă albă, Sigrun cu fusta colorată pe care Kaspar i-o știa și cu o bluză albă. Avea cu ea un mic geamantan de piele.

— Pot să mă uit puțin? a întrebat Björn, după ce a salutat, n-a așteptat răspunsul, s-a dus în sufragerie, a aruncat o privire în dormitor și una în bucătărie și a continuat să caute, uitându-se împrejur.

— Unde va dormi Sigrun? Kaspar i-a arătat camera. Unde o să se spele? Kaspar i-a arătat baia pentru musafiri cu duș și chiuvetă. Unde aveți televizorul? Kaspar l-a asigurat că nu are televizor. Sigrun, care nu scosese o vorbă până atunci, a zis:

— Nici noi, și Björn a dat din cap și și-a pus mâna pe umărul ei.

N-a vrut să rămână la cină. Dar a cerut o bere, înainte de plecare, repede, la masa din bucătărie, și, la o bere și apoi la încă una, a precizat: fără televizor și cinematograf, fără țigări, fără jeanși, fără ruj, fără piercing. Sigrun asculta cu o față inexpresivă. Kaspar a încuviințat.

— Atunci totul e limpede. Björn s-a ridicat. Vin s-o iau într-o săptămână. Dar nu s-a dus la ușă la fel de hotărât cum vorbise și se ridicase. S-a întors spre Sigrun.

— Cu bine, copilă. S-a aplecat, a sărutat-o pe frunte și a plecat.

Kaspar și Sigrun ședeau la masă și se priveau. Părul roșu, pistruii, ochii verzi sau căprui sau amândouă deodată, gura a cărei arcuire era singurul lucru care îi amintea de Birgit. Oare de unde să aibă părul roșu? Nu de la Björn, nici de la Svenja și nici de la Leo. Să-l fi adus Paula în familie când o scosese în lume pe

Svenja și o însoțise în primul ei drum? Lui Kaspar nu-i venea să creadă că-i trecuse prin minte asemenea nerozie și a clătinat din cap.

— Câți ani ai, bunicule?

— Șaptezeci și unu.

— Eu am paisprezece. În decembrie împlinesc cincisprezece.

— E o vârstă frumoasă, a zis Kaspar dând din cap. Vrei să-ți desfaci bagajul și să te aranjezi? Pot să te ajut cu ceva?

— Mă descurc.

— Cum de i-a venit tatălui tău ideea că te-aș lăsa să-ți faci piercing?

— Nu de tine, de mine e vorba. Irmtraud și-a făcut piercing, o svastică mică de argint pe ureche, sus, arată grozav, mie îmi place. Irmtraud locuiește la Berlin și este la autonomi[1] și când am să fiu mai mare, vreau și eu la Berlin și la autonomi. Părinții mei cred că drumul ăsta e greșit. A râs. Acum le e teamă că am să fug de la tine și am să ajung la Irmtraud. Mă gândeam că tata te va avertiza ce-o să facă din tine, dacă fug de aici.

— Vrei să ajungi la Irmtraud?

— Nu, vreau doar s-o întâlnesc. Dacă vrei, vii cu mine.

Kaspar i-a dus geamantanul în cameră, i-a arătat dulapul cu bară și rafturi, etajera cu cărți, întrerupătorul pentru lumina din tavan și pe cel pentru lampa de birou și veioza de la pat, a rămas în ușă și nu știa ce să facă.

— Îți place pizza? Sigrun a făcut semn că da. Atunci vino jos când ești gata și mergem să mâncăm.

A coborât în timp ce el citea articolul de pe Wikipedia despre naționaliștii autonomi. Asta voia să devină? S-au dus la restaurantul italian și pe drum totul a impresionat-o: clădirile înalte, primele cu grădini, următoarele fără, strada lată, cu multe magazine și restaurante, cu mașini multe și oameni mulți. Nu mai fusese niciodată la Berlin, nu se va sătura de oraș în săptămâna pe care o aveau în față. A fost impresionată și de restaurant, al cărui proprietar l-a salutat pe Kaspar ca pe un vechi prieten și pe ea ca pe o tânără doamnă, de sala cu pereți roșii și lumină difuză, de chelnerii cu șorțuri lungi, albe, de fețele de masă albe și șervetele albe, de pânză.

— Ștergare adevărate, a zis ea uimită, după ce s-au așezat și și-

a despăturit șervetul pe genunchi. A povestit despre pizzeria din Güstrow, unde cei mai mulți veneau doar să-și ia pizza, iar puținii care mâncau acolo ședeau la mese de plastic sub tuburi de neon. A povestit și despre băieții și fetele de la școală, de la liceu, care stăteau seara în fața pizzeriei și beau, sau la benzinărie, cea privată, la Shell nu se duceau, și care înainte stăteau și beau la standul cu döner kebab, până când a fost incendiat.

— Incendiat?

— Cei doi erau africani și musulmani. N-avem nevoie de ei.

— Cei care cumpără de la ei au nevoie. Dacă nimeni n-ar avea nevoie de ei, n-ar fi aici.

— Ah, bunicule, ce le mai complici! Știu numai cum a fost, n-am fost acolo, eu nu fac așa ceva. Nu stau nici la benzinărie și nici nu beau bere. Cred că ăștia ar trebui să-și vândă kebabul în Africa, dar poate că ai dreptate și ar fi mai bine dacă nimeni n-ar mai cumpăra de la ei. E adevărat că aici există autobuze ca două autobuze suprapuse?

Kaspar a promis că va merge cu ea prin Berlin pe platformă. I-a povestit și despre biletele la operă și concert, despre muzee, despre librărie și despre jocurile pe care le vor juca. Îl asculta cu ochi strălucitori. Se bucura de toate.

— Cât e până la Ravensbrück?

— Până la Ravensbrück?

— Irma Grese – vreau să văd unde a lucrat. O dată pe an părinții merg cu mine la cetate, și uneori și la vreo altă întrunire. Niciodată nu merg cu mine acolo unde vreau eu. Mergi cu mine la Ravensbrück?

— Când vii iarăși și rămâi mai mult timp. Pentru săptămâna asta avem un program destul de plin.

Sigrun a înțeles. A mâncat, și după prima cola, pe care o comandase șovăind, cu un sentiment de vinovăție curioasă, a băut-o și pe a doua. A întrebat ce populație și ce suprafață avea Berlinul, dacă metroul chiar merge pe sub pământ și cum putea să ajute la librărie. Imediat a întrebat cum fusese bunica. Kaspar i-a promis că vor merge la mormântul lui Birgit și că-i va povesti acolo despre ea. Sigrun era mulțumită de răspuns, iar la sfârșitul mesei a fost mulțumită de tot, obosită după călătorie, obosită după atâtea întrebări și gata de culcare. Când a vrut să-i spună

noapte bună, ea s-a tot foit până când el și-a dat seama că îi era puțin teamă să adoarmă într-o cameră străină, lucru pe care nu voia să-l recunoască nici față de el şi nici față de sine. S-a așezat pe marginea patului și i-a povestit *Flautul fermecat*. I-a povestit despre Tamino, despre bestia care îl urmărește, despre frica lui și despre cum își pierde cunoștința, despre Papageno care i se înfățișează lui Tamino cu un cântec, după ce se trezește din leșin. I-a povestit încet și calm și a văzut că lui Sigrun i se închideau ochii.

— Mă duc jos, las ușile deschise, pun cântecul și tu adormi. I-a acoperit scurt mâna cu palma, s-a ridicat, a coborât, a găsit CD-ul și aria lui Papageno și l-a pus. Apoi s-a dus la piciorul scării, a strigat încet „Sigrun“, n-a primit niciun răspuns și a zis în șoaptă „Noapte bună!“.

1. Grupare neonazistă, cea mai violentă fracțiune a extremei drepte europene.

19

A citit până la capăt articolul de pe Wikipedia despre naționaliștii autonomi. Nu-i venea să creadă că Sigrun voia să înlăture sistemul politic printr-o revoluție și să pună în loc o comunitate națională și socială, că era în stare măcar să-și închipuie ce înseamnă sistem politic și revoluție și comunitate națională și socială. Retorica revoluționară avea pentru ea ceva care promitea aventură? După toate fustele și bluzele cuminți găsea că pantalonii negri și hanoracele, șepcile de baseball și mănușile erau șic? Voia să fie una dintre puținele fete care se afirmau la aotonomi?

Apoi a citit despre Irma Grese și a fost și mai dezorientat. La șaptesprezece ani a vrut să devină soră medicală, la nouăsprezece a devenit supraveghetor la Ravensbrück, apoi, o vreme, a avut sub supraveghere peste 30.000 de femei la Auschwitz și, în cele din urmă, a condus un marș al morții spre Bergen-Belsen. Era neobișnuit de crudă, lovea, biciuia, asmuțea câini asupra oamenilor, a fost descrisă drept cea mai rea femeie din lagăr și poreclită „hiena de la Auschwitz“. Da, în fața tribunalului a recunoscut cu mândrie că și-a îndeplinit datoria față de patrie și s-a comportat cu demnitate când a fost spânzurată. Era suficient pentru Sigrun? Nu-i păsa ce făcuse Irma Grese? Nu știa? Nu voia să știe?

A doua zi dimineață, la șapte, când Kaspar s-a dus la bucătărie să pregătească micul-dejun, Sigrun pusese deja masa. Își trăsese un scaun la fereastră, ședea și citea *Comoara din insulă*. A sărit de la locul ei, a explicat că mereu se trezeşte așa devreme, autobuzul școlii o ia la ora șapte, a dat drumul la cuptor, în care băgase deja niște chifle, și a pus apă la fiert.

— Lasă-mă pe mine, a zis ea, când Kaspar a dat să fie și el

activ, și a făcut un ceai negru pentru el și o ciocolată caldă pentru ea, și se vedea că inspectase dulapurile și sertarele și că se familiarizase cu bucătăria. Lui Kaspar i s-a părut puțin neliniștitoare naturalețea cu care se mișca prin bucătărie și folosea obiectele și alimentele. Dar îi plăcea să fie servit.

Era o zi cenușie de toamnă. Asta n-o deranja pe Sigrun, nu voia să amâne explorarea orașului. Au umblat toată ziua, au mers cu metroul și cu trenul urban, pe sub pământ și pe deasupra, au urcat în autobuzele supraetajate, sus și în față, acolo unde pui stăpânire pe lume, și în spate, în celelalte autobuze și în tramvaie, unde te îndepărtezi de ea. Au mers și au tot mers. Kaspar și-a amintit duminica de după sosirea lui la Berlin, cu mulți ani în urmă, de primul lui drum prin oraș, de prima lui vizită în Est. Și-a mai amintit și cum voia el atunci să se simtă acasă în tot Berlinul și în toată Germania și nu putea. Acum era acasă și se bucura.

A străbătut din nou, cu Sigrun, Karl-Marx-Allee de la est la vest, i-a arătat Alexanderplatz, Insula Muzeelor, Catedrala, Neue Wache, universitatea și Gendarmenmarkt. La toate a avut ceva de spus și de întrebat, ar fi vrut să fie totul mai mare, mai impunător, mai măreț, doar catedrala i-a fost pe plac, pe dinafară și pe dinăuntru. La Neue Wache a meditat mult timp în fața statuii lui Käthe Kollwitz, *Pietà*.

— Asta e o mamă germană cu fiul ei mort?

— Da, și când a fost expusă, mulți au fost de părere că era o reprezentare a victimelor germane ale războiului, dar nu și a victimelor tiraniei germane. De aceea e textul de la bază.

— „Victimelor războiului și ale tiraniei“, a citit Sigrun și a clătinat din cap. De ce nu victimelor germane? De ce nu putem noi să ne amintim de victimele noastre și ceilalți de ale lor?

— În moarte toți sunt egali. Și e bine să nu-ți amintești doar ce ai suferit, ci și ce le-ai pricinuit celorlalți.

— Mereu ceilalți.

— Nu, Sigrun, și ceilalți. Kaspar nu-și dorea o discuție despre germani și ceilalți și despre întrebarea dacă germanii se considerau prea răi și ceilalți prea buni. Odată am fost aici iarna. Eram singur, era liniște, era frig, ningea. Zăpada cădea prin luminator, fulgii dansau și se legănau și se așterneau pe capul și pe umerii mamei, iar imaginea era atât de tristă, atât de

dureroasă – o tristețe și o durere pentru tot ce nu este drept. Nu este drept ca oamenii să ucidă și să moară în război, să fie violenți unii cu alții și să se asuprească unii pe alții. Pământul este atât de mare și atât de bogat, încât ne poate fi bine tuturor.

Sigrun n-a răspuns nimic și Kaspar nu știa dacă ce spunea ajunge la ea sau dacă tăcea cum tăcuse el în copilărie, când mama îi făcea morală și el nu dorea decât să se încheie predica. N-a știut nici ce înseamnă faptul că l-a luat de mână când a zis: „Mergem?“. Afară a dat drumul mâinii lui și a vorbit cu vioiciune, la fel ca înainte.

În drum spre casă a insistat să gătească împreună cina și să facă niște cumpărături. El nu știa să gătească, dar nu voia să recunoască. A văzut niște gălbiori proaspeți, și-a amintit de pastele cu gălbiori proaspeți pe care le mâncase la restaurant, i-a cumpărat, a luat și ceapă, șuncă și smântână, spaghete și salată. Acasă s-a apucat de treabă și a tăiat ceapa cum s-a priceput până când Sigrun i-a cerut să treacă la tăiat șunca, a tocat ceapa cât ai clipi, a preluat și șunca și l-a pus să spele salata. A gătit ea, dar o făcea ca și cum doar l-ar fi ajutat. Oare la cei de dreapta fetele învață așa ceva? Să-i lase bărbatului, care nu e în stare să conducă, iluzia că totuși el conduce? Kaspar citise despre rolurile tradiționale în relația bărbat-femeie pe care cei de dreapta le păstrau și nu voia să profite. Când gălbiorii cu ceapă și șuncă au ajuns în tigaie și spaghetele în apa care fierbea, s-a așezat.

— Te pricepi, Sigrun. Mulțumesc că ai gătit. Fără mine, ai fi terminat și mai ușor, și mai repede. Dar, uitându-mă, am învățat, iar mâine am să fiu mai bun.

— Mâine gătim altceva.

— Ai învățat asta de la mama ta?

— Ea nu gătește. De aceea am învățat eu.

După masă a vrut să joace șah și era atât de bună, încât el a pierdut și prima, și a doua partidă. De câteva ori i-a atras atenția asupra unei greșeli și i-a zis să facă altă mutare. Era amabilă, ca și la gătit, dar simțea la ea o fermitate, de parcă ar fi pornit cu el o luptă pe care trebuia s-o ducă și s-o câștige oriunde se confrunta cu el. Lupta tinereții împotriva vârstei? A femeii împotriva bărbatului? Lupta politică?

Dar când s-a dus la culcare, a vrut să afle continuarea poveștii

cu *Flautul fermecat* și, înainte s-o lase singură și să pună aria „Acest portret e o încântare“, i-a dat un sărut.

20

În dimineața următoare, Sigrun desfășurase harta Berlinului pe masa din bucătărie.

— E o zi minunată. Putem face o drumeție?

Era o zi minunată. Kaspar și Sigrun au ieșit pe balcon; cerul era albastru, frunzele străluceau și în aer plutea făgăduiala că după toamnă și iarnă va fi din nou primăvară.

— Nu știu. Ieri am umblat destul. Eu trebuie să trec și pe la librărie, iar la șapte începe concertul.

Sigrun a scuturat din cap. Se gândise la toate: cu trenul urban până la Wannsee, cu bacul la Kladow, apoi pe jos, prin Sacrow, suburbia berlineză, și prin pădurea berlineză înapoi la Wannsee.

— Asta e o hartă proastă. Dar nu pot fi mai mult de douăzeci de kilometri. Ajungem înapoi la timp pentru librărie și concert.

— Nu vreau să merg azi douăzeci de kilometri și nici mâine. Am văzut la serbare ce puternică ești, sunt sigur că tu reușești. Eu nu.

Kaspar era supărat. Harta Berlinului își avea locul într-un teanc de foi și broșuri referitoare la instituții guvernamentale și districtuale, birouri vamale, clinici, medici, angrosiști, meseriași, apeluri de urgență, tarife poștale, nimic secret sau intim, dar nici ceva care să fie pur și simplu la vedere. La fel ca ieri în bucătărie, Sigrun se familiarizase azi cu tot ce era în living. Nu că i-ar fi interzis, dacă ar fi întrebat. Dar fără să întrebe?

Sigrun nu-și dădea seama că era supărat. Zâmbea – obținuse o nouă victorie în lupta cu el?

— Anul trecut am reușit să duc până la capăt marșul Wolfsangel[1]. 150 de kilometri parcurși în patru zile, cu un rucsac de 15 kilograme. E pentru băieți, dar adesea ei nu reușesc. De fapt, nu e pentru fete.

— Marșul Wolfsangel?

— Cine reușește, capătă „cârligul lupului“, fiindcă e capabil, și runa reprezintă capacitatea de a învinge primejdiile.

— Mi-o arăți?

Sigrun a urcat și a coborât scara în fugă și a reapărut în bucătărie cu mândria citindu-i-se pe chip și cu o insignă argintie în mână. I-a pus în palmă micul însemn cu imaginea unei vergele, care la un capăt avea un cârlig îndreptat într-o direcție și la celălalt unul în direcția opusă. Văzându-l că se uită derutat la insignă, a întrebat:

— Nu te pricepi la rune? Am să-ți explic. Strămoșii noștri germanici ne vorbesc prin ele.

La micul-dejun, Sigrun a desenat niște rune pe o foaie, runa Sig sau Sieg2, runa ei, dar folosită de SS și interzisă, runa paisprezece, runa vârstei ei, runa Odal, semnul libertății, și soarele negru, semnul desăvârșirii. Sigrun renunțase să învețe tot alfabetul runic. Zicea că n-aveai prea multe de făcut cu runele. Dar ea le explica runele celor mici.

— Îi mai învăț și să respecte limba germană și să spună „telefon portabil“ în loc de „mobil“, „tricou“, în loc de „T-shirt“, „prezentare sistematică“ în loc de „tabel“, „rețea mondială“ în loc de „Internet“.

Kaspar și-a amintit de maxima atârnată în bucătărie, acasă la Sigrun.

— „Sufletul poporului trăiește în limba lui“?

Sigrun era încântată.

— Da, bunicule! Ai citit asta la noi.

Trăia sufletul poporului în „telefon portabil“ și în „rețea mondială“? Kaspar refuza să-și pună o asemenea întrebare. În maximă exista un adevăr, chiar dacă nu cel pe care li-l spunea Sigrun copiilor, iar Kaspar nu voia să ridiculizeze nici adevărul, nici pe Sigrun. Voia s-o ia în serios pe Sigrun – cum altfel să ajungă la ea?

— Deja îți asumi responsabilități pentru alții mai tineri?

— Cel mai mult îmi place să conduc un grup de pușteni – râdea –, de puștoaice, când în tabără avem un cort cu horn. În mijloc arde focul, seara le citesc, dormim cu picioarele la căldură și capul la răcoare, dimineața ne trezim înviorați și, după cinci

zile, suntem o adevărată comunitate. Asta și pentru că fiecare stă de pază noaptea și răspunde de foc timp de o oră. Eu am grijă ca ale mele să participe cum trebuie la alergarea de dimineață, la flotări și genuflexiuni; vreau să aibă forță și să câștigăm la exercițiile pe teren.

— Și câștigați?

A râs.

— Tu ce crezi?

— Cred că voi câștigați.

— Nu la cântat. Acolo câștigatul ține de noroc. Poți să le faci pe lenește și pe grase să fugă, dar când una nu reușește decât să cârâie, nu poți s-o bați ca să cânte.

— Ție îți place să cânți?

— Și ție îți place. La serbarea noastră ai cântat și tu și am văzut că îți făcea plăcere. Data viitoare aduc cartea cu cântece și ți-o arăt. Știi *Viața noastră e doar a libertății*? E cântecul meu preferat. La *Frați din Est și din Vest* îmi place că onoarea noastră se cheamă loialitate, loialitate față de popor și de țară. Ce să fie greșit aici? A împins scaunul înapoi, a luat poziție de drepți și a cântat cu glas luminos și limpede: „Onoarea noastră se cheamă loialitate, loialitate față de popor și de imperiu. / Să construim din nou pe temelia ei și tot atunci să construim viitorul."

Kaspar era din nou tentat să obiecteze. Să-i explice că acel cântec al ei furase melodia de la cântecul Mișcării Muncitorești, „Spre soare, spre libertate, frații mei". Că Mișcarea Muncitorească era profund ostilă mișcării etno-naționaliste și că furtul era disprețuit. Că „Onoarea mea se cheamă loialitate" era deviza celor din SS. Că loialitatea este onorabilă doar când e pentru o cauză bună, că poporul și țara nu fac întotdeauna ce e bine și că de aceea uneori trebuie să li se refuze loialitatea. Dar Sigrun vorbise și cântase cu atâta nevinovăție, încât iarăși a avut sentimentul că n-ar ajunge la ea.

— În adolescență am fost în Asociația Tinerilor Protestanți. Am purtat haina asociației, am dormit în cort și am cântat cântecul gâștelor sălbatice. Cred că fiecare trebuie să-și asume responsabilitatea pentru onoarea sa. Când cineva săvârșește o faptă dezonorantă, ea nu devine onorabilă fiindcă e făcută din loialitate față de altcineva. Dar hai – s-a uitat la ceas –, trebuie să

mergem la librărie, și înainte de asta vreau să-ți arăt ce mai avem diseară. Kaspar i-a pus lui Sigrun să asculte prima parte și începutul celei de-a doua părți din *Concertul în sol minor* al lui Bach, *Étude nr. 1* al lui Glass și începutul *Simfoniei nr. 4* de Brahms.

— Când ascult Bach, am sentimentul că muzica are totul în ea, și ce-i ușor, și ce împovărează, frumosul și tristețea, și le împacă pe toate. La Glass mă gândesc la fluviul vieții care curge grăbit, care are ici și colo curenți iuți și cascade, dar care se grăbește întruna. Brahms înseamnă pentru mine patimă și totodată îmblânzirea ei. Nu vreau să spun că la concert ar trebui să simți ca mine. Fiecare aude în felul său. Însă e benefic ca atunci când asculți muzică să asculți din când în când și în tine, să vezi ce face muzica acolo. Kaspar se simțea stânjenit. Ținuse oare o lecție, exact ce nu voia să facă? Vorbise peste capul ei? Înțelegi ce vreau să spun?

— Da, a zis ea și l-a privit serioasă, ca și cum chiar l-ar fi înțeles.

— Bine, atunci să mergem.

1. „Cârligul lupului“, simbol runic folosit de naziști și, mai recent, de susținătorii actuali ai nazismului.
2. Rună reprezentativă pentru mișcările etno-naționaliste, însemn al organizației paramilitare Schutzstaffel (SS).

21

La librărie a rugat-o să desfacă mai întâi pachetele livrate și apoi să pună în ordine alfabetică comenzile care fuseseră doar lăsate într-o cutie, cât timp o colegă fusese bolnavă. Când a terminat cu telefoanele, discuțiile și deciziile aflate în așteptare și a căutat-o, a găsit cărțile stivuite cu grijă, ambalajele împăturite și comenzile sortate, dar nu și pe Sigrun. S-a speriat, s-a gândit la Irmtraud, a ieșit în stradă, n-a văzut-o pe Sigrun, și-a zis că dacă ea dorea într-adevăr să plece, nu s-ar lăsa găsită de el pe stradă și s-a întors. A umblat prin toată librăria. Nu era la cărțile pentru copii și tineret și nici la beletristică. Ședea pe podea în fața etajerei cu cărți despre istoria contemporană și citea.

— Uite că ai o carte despre Rudolf Heß. E plină de minciuni. Toate cărțile de aici sunt pline de minciuni. Hitler nu dorea război, el voia pace. Și germanii nu i-au omorât pe evrei.

Kaspar s-a așezat pe podea, în fața ei.

— Astea sunt cărți scrise de istorici care au făcut cercetări ani în șir. De unde știi că mint?

— Sunt cumpărați. Sunt plătiți. Ocupanții vor să țină Germania sub papuc. Să ne rușinăm și să ne lăsăm intimidați. Atunci pot să ne asuprească și să ne exploateze.

— Dacă te uiți în cărți – ele se bazează pe documente ale guvernului german și ale NSDAP și ale lagărelor de concentrare, pe depoziții ale martorilor și pe ceea ce au scris chiar Hitler și oamenii lui. Crezi că toate astea-s minciuni?

— Ei mint despre Auschwitz. Oamenii nu pot fi gazați cu Zyklon B, oricum nu atât de mulți și atât de repede cum se zice despre Auschwitz. Asta nu e politică, asta e chimie, aşa spune tata. Și dacă se minte despre chimie, despre care chiar nu se poate minți, înseamnă că se minte și despre toate celelalte.

— Vrei să citești vreuna dintre cărți? Atunci ia-o. Acasă am și o carte despre chimie.

Sigrun a luat biografia lui Heß cu care voia să-i arate lui Kaspar minciunile și, fiindcă în sacoșa de pânză a librăriei pe care i-a dat-o încăpeau mai multe cărți, a mai luat și o carte pentru fete. Faptul că înainte să-l caute pe Rudolf Heß s-a uitat la cărți pentru tineret l-a mai liniștit puțin pe Kaspar.

Niciunul dintre ei n-a revenit la discuția din librărie. S-au dus la vechea Galerie Națională, iar lui Sigrun i-au plăcut Caspar David Friedrich și Adolph Menzel și a pus întrebări despre viața și opera amândurora – Kaspar era bucuros că citise despre amândoi cu o seară înainte. I-a plăcut și concertul. Pentru ea era primul, cu excepția unui festival rock al celor de dreapta din Saxonia, unde o luaseră părinții; odată cu înaintarea în vârstă, nu le mai plăcea rockul cu adevărat, însă la festival întâlneau vechi prieteni cu care nu voiau să rupă legăturile. Sigrun şi-a pus cea mai bună rochie pe care și-o adusese, un costum popular, și-a strâns la spate părul roșu și a împletit în el o panglică albastră, nu s-a grăbit ca de obicei, luând-o cu jumătate de pas înainte, ci a străbătut foaierul și a urcat scara calm, alături de el. Nu putea să-și dea seama, după chipul și ținuta ei, cât a impresionat-o sala filarmonicii, cât imaginea orchestrei, a dirijorului și a pianistului și cât muzica în sine și poate că nici măcar ea nu știa. Dar nu s-a foit pe scaun, nu s-a uitat la ceas, iar la pauză și la sfârșit n-a sărit imediat în picioare. A tăcut tot drumul spre casă.

Acasă a făcut ceai, ceai de mușețel cu miere și a amestecat tăcută cu linguriţa în pahar.

— Aș vrea să știu mai multe despre compozitori. Bach și Brahms au fost germani. Celălalt ce era?

— Ți-a plăcut?

A făcut semn din cap că da.

— Încă trăiește. Mai multe nu știu. Kaspar s-a ridicat, și-a adus computerul și a căutat. „Philip Glass, american, născut în 1937, dintr-o familie de evrei, crescut într-un mediu muzical, a învățat să cânte la vioară, flaut și pian, la zece ani cânta în orchestră, la douăzeci și opt de ani a compus prima piesă. A declarat: «Cel mai interesant este materialul muzical pe care îl găsim în viața de zi cu zi»“. Frumos, nu?

— Nu știu. O spunea într-un fel ca și cum ar fi vrut să-și revizuiască plăcerea pe care i-o făcuse Glass. Fiindcă era american? Fiindcă avea părinți evrei? Trebuia Kaspar să spună ceva? Sigrun a făcut un semn spre living.

— Acolo e un pian. Nu cânți?

— Nu mai cânt de mult timp. Birgit cânta mult, pe vremuri.

— Îmi dai voie să încerc și eu mâine?

— Bineînțeles. Putem să găsim și un profesor pentru tine.

— Dar apoi mă duc acasă și nu pot să mai continui.

— Există piane electrice care sună ca niște piane normale. Dacă îți place pianul, putem să-ți cumpărăm unul electric; constă doar din claviatură și încape numai bine în camera ta. Îl privea cu neîncredere. Sunt sigur că sunt profesori de pian și acolo, prin apropiere. Văzând că pare sceptică în continuare, a râs și a zis: niște profesori de pian etno-naționaliști față de care părinții tăi să n-aibă nimic de obiectat.

— Nu-i nevoie să râzi de noi.

— Dar nu râd.

S-a uitat neîncrezătoare și și-a băut ceaiul.

— Mă duc la culcare. Îmi pui, ca să adorm, muzica unde nu era pian? Nu-i nevoie să vii sus, mă descurc singură.

A auzit-o spălându-se, urcând scara și culcându-se. I-a strigat: „Noapte bună!“, ea i-a răspuns: „Și ție!“, iar el a pus partea a doua a *Simfoniei nr. 4* a lui Brahms. Oricât de calmă era chemarea cornilor, oricât de lin pizzicatoul basilor, oricât de dezmierdător începutul pasajului tutti al coardelor, oricât de dulce începea melodia – încă înainte ca sunetul cornilor să devină mai pătrunzător, coardele mai hotărâte și melodia mai sumbră, Kaspar s-a simțit cuprins de neliniște. Era muzica aceea bună să adormi? Pe el îl răscolea – o răscolea și pe Sigrun? De ce voia să se descurce singură în seara asta? O supărase, o pierduse? Totuși nu închisese ușile și nu refuzase muzica de seară.

A oprit muzica la sfârșitul primei părți. A luat de pe raft cartea despre tehnica și chimia omorurilor de la Auschwitz și a chibzuit unde s-o pună. Trebuia s-o găsească ușor, dar să nu se simtă îndemnată de el s-o citească. Stătea, se uita în jur și nu găsea niciun loc potrivit. Apoi i s-a făcut rușine. Nu știa dacă până la urmă va ajunge la ea. Dar cu șiretlicuri sigur n-avea cum. A pus

cartea înapoi. Dacă voia s-o găsească, o va găsi.

22

L-au trezit sunetele ușoare ale pianului. Sigrun căuta o melodie. Când a ieșit de la duș, ea găsise deja melodia. N-o știa.

Iarăși pusese masa la bucătărie. Dar înainte de micul-dejun, i-a arătat cum se poziționează cele cinci degete pe cele opt clape, cum se face schimbarea de la degetul mijlociu la degetul mare atunci când cânți gama cu dreapta și de la degetul mare la degetul mijlociu atunci când o cânți cu stânga, și ea nu s-a mai oprit până când n-a reușit să cânte melodia cu mâna dreaptă, în loc să lovească clapele pe rând, cu degetul arătător.

— Chiar ai talent.

A dat din umeri, dar se vedea că lauda o bucură.

— Du-te la o lecție și vezi cum îți place.

— Tu de ce ai încetat să cânți?

— Bunica ta cânta atât de bine, încât, pe lângă ea, nu-mi mai plăcea să mă aud. A început abia după ce ne-am căsătorit, dar a exersat cu asemenea dăruire, încât curând mi-a luat-o mult înainte. După aceea vrei să mergem la mormântul ei?

Drumul i-a dus iarăși pe strada largă cu multe magazine, restaurante, mașini și oameni care o impresionaseră pe Sigrun cu două seri înainte. Acum înclina să critice tot. De ce erau ademeniți oamenii spre consum, de ce nu-și găteau singuri, de ce conduceau mașini, dacă puteau să meargă pe jos, cu tramvaiul sau autobuzul? Kaspar n-a știut ce să-i răspundă, a părăsit strada largă și a luat-o pe străduțe, pe lângă prăvălii modeste, cârciumi, birouri, ateliere de reparații – de la încălțăminte până la computere. I-a povestit lui Sigrun despre mormintele vechi din cimitir, care puteau fi preluate și restaurate, și că Birgit își alesese unul și că era înmormântată acolo. Într-o zi avea să fie și el lângă ea, era bine așa, chiar dacă lui nu-i păsa de mormântul vechi.

Au intrat pe poarta mare, deschisă, au trecut pe lângă capelă și au urcat pe aleea centrală, axul cimitirului. Era mărginită de copaci bătrâni și înalți, suficient de lată cât să încapă un dric cu vizitiu îmbrăcat în negru pe capră, cu un sicriu acoperit cu pânză neagră, tras de patru cai negri, care înainta încet, urcând dealul și care a dispărut în cele din urmă dincolo de punctul cel mai înalt, deasupra căruia vedeai, printre copaci, doar cerul.

Mormântul lui Birgit era lângă zid, de cealaltă parte trecea linia trenului urban. O placă de piatră între două coloane, pe coloane doi îngeri, în fața lor o placă de piatră pe pământ. Pe placa verticală, șterse de vreme, erau numele celor îngropați acolo cu o sută de ani în urmă sau mai mult, pe cea orizontală era numele Birgit Wettner.

— Știi cine erau oamenii aceia?

— Negustori, ofițeri. Ultimii din familie au fost patru fii; au căzut în Primul Război Mondial, câte unul în fiecare an. Kaspar a arătat spre o bancă de piatră de la mormântul învecinat. Putem să ne așezăm. Vreau să-ți mai povestesc despre bunica ta.

Kaspar dorea s-o descrie pe Birgit așa cum fusese. A povestit despre familia ei, despre Leo Weise și despre fuga ei, apoi despre studiile și meseriile ei, cântatul la pian, experiența din India, implicarea ei în protejarea naturii și a climei și despre cum se apucase de toate pe rând și cum se lăsase, pe rând, de toate.

— Nu și-a găsit locul în lume.

— Pentru că a trăit mai întâi la noi și pe urmă la voi?

Kaspar era uimit de întrebarea lui Sigrun. Apoi și-a amintit că Birgit a început cu băutul în timpul studiilor, când s-a simțit înstrăinată în Vest. A fost această înstrăinare începutul neputinței lui Birgit de a avea un loc al ei? Și pe lângă înstrăinare, își înecase Birgit în alcool și imposibilitatea de a-și găsi locul?

— Nu știu, Sigrun. Așa e oare, nu-ți găsești locul în lume când trăiești şi la voi, și la noi? Când și-a dat seama că întrebarea lui era neclară, ea deja înțelesese greșit.

— Eu sunt doar în vizită la tine. Asta merge. Dacă aș locui mai mult aici, adică fără părinți, fără ai mei și fără pământul meu sub tălpi – cum să meargă așa ceva? S-a încruntat. Ce mai ai de spus despre bunica?

I-a povestit despre marile speranțe ale lui Birgit, cea de a-și

scrie viața și cea de a-și găsi fiica, și că ele erau legate între ele și că nu-și împlinise niciuna. Și totuși scria bine. Era trist că Birgit, atât de înzestrată, era în acelaşi timp atât de sfâșiată și de blocată.

— Știi cum e când vrei ceva, dar nu te încumeți?

Sigrun a chibzuit.

— Nu, a zis, nu știu. Eu cred că ori așa, ori așa.

— Da, așa ar trebui să fie: ori, ori. Dar unora le e mai puțin frică, altora mai mult. Poate că bunicii tale i-a fost foarte frică. Voia s-o găsească pe mama ta. Dar nu știa dacă mama ta o ducea bine sau rău, și dacă o ducea rău, bunica ta ar fi crezut că e din vina ei. Ei îi era frică de vinovăție. Și îi era frică să nu fie acuzată și condamnată de fiica ei. Ea se acuza singură și se condamna singură și nu putea să suporte și mai multă acuzare și condamnare.

— Ne-am fi plăcut una pe cealaltă?

— Sunt sigur că ea te-ar fi plăcut pe tine. E greu să nu te placă cineva. Tu pe ea? S-ar fi străduit cu tine. Dar avea zile mai bune și zile mai proaste și în cele proaste putea fi distantă și inabordabilă. Nu știu cum te-ai fi descurcat tu cu ea.

— Ce mai facem azi?

— Ce ți-ar plăcea să mai faci azi? Putem să mergem la Muzeul de Artă Modernă, putem să facem un drum cu vaporaşul prin Berlin, pot să-l sun pe profesorul de pian al bunicii tale și să-l întreb dacă nu poate să-ți dea o lecție chiar azi, poți să mă bați la șah sau eu pe tine la scrabble, putem să gătim din nou împreună în seara asta.

Sigrun a dat din cap.

— Sună-l!

De fapt, profesorul de pian nu accepta amatori, iar începători chiar deloc. Îi dăduse lecții lui Birgit, fiindcă ea și soția lui fuseseră la yoga împreună și se împrieteniseră. El și Kaspar deveniseră oarecum prieteni. Când Kaspar i-a povestit de Sigrun, a fost de acord să-și sacrifice pauza de la prânz. Până atunci, Kaspar i-a mai arătat mormintele fraților Grimm și ale altor celebrități, au mâncat împreună cârnați cu curry și cartofi prăjiți, și apoi a condus-o unde locuia profesorul de pian, pe malul râului Spree. După o oră petrecută la cafenea, s-a dus s-o ia. La întrebările lui ce i-a predat profesorul și ce a învățat și dacă i-a

plăcut ora, ea a răspuns scurt, pe drumul de întoarcere și la cumpărături a rămas mută, era cu gândurile în altă parte. Profesorul îi dăduse un caiet pe care acasă l-a scos din geantă, nu i l-a arătat lui Kaspar și l-a pus pe pian.

— Te deranjează dacă am să cânt? Poți să mă lași singură?

Kaspar s-a dus în sufragerie, a închis ușa și a auzit-o exersând. Suna ca și cum încerca să învețe niște note și să cânte mici melodii după note. Nu s-a lăsat nici măcar după două ore, și era tot mai bine. Când s-a întunecat afară, s-a oprit, s-a plimbat încoace și-ncolo prin living, oprindu-se din când în când, a urcat în camera ei, a coborât din nou și a bătut la ușă.

— Da?

— A zis că dacă vreau, pot să merg mâine la ora nouă. În fiecare zi la nouă, cât mai sunt aici.

Kaspar era atât de emoționat, încât s-a ridicat în picioare.

— Știi ce înseamnă asta? Crede în tine. Pe puțini îi acceptă și numai pe cei mai buni.

Sigrun a ridicat din nou din umeri. Dar s-a îmbujorat și cu un aer triumfător și-a strâns buzele și pumnii.

— Gătim ceva?

După ce au mâncat și încă mai ședeau împreună, a spus, fără să-l privească:

— Tu nu dai doi bani pe noi. Găsești că suntem niște proști, că vedem totul greșit și că nu se poate discuta cu noi. Te crezi mai bun ca noi.

Kaspar a dat s-o contrazică imediat. Dar nu cumva avea dreptate? A privit-o; lăsase capul în jos, buclele roșcate îi acopereau fața, probabil că-și privea mâinile pe care le ținea în poală, își încovoiase umerii și era toată doar singurătate și apărare.

— Nicio secundă nu m-am gândit că ai fi proastă. Înțelegi tot ce-ți spun, mă bați la șah, primești niște lecții de pian pe care puțini le capătă. Ești puternică și perseverentă, la învățat ca și la fugă.

A făcut o pauză. Să mai spună că era mândru de ea? Deja vedea cum urma să se desfășoare discuția, când ea va spune că e mândră să fie germană, iar el ar răspunde că nu poți fi mândru de ceea ce ești, ci numai de ceea ce ai realizat, iar Sigrun nu era

meritul lui, cu siguranță. A hotărât, de asemenea, să nu-i spună că se bucură că e nepoata lui; ori îi arăta bucuria și ea o observa în multe situații, iar atunci nu mai era nevoie s-o și spună, ori spusul nu folosea la nimic, dacă arătatul și observatul dădeau greș. Nu-și dorea altă nepoată, o găsise pe ea și voia s-o păstreze. S-o fi…

Sigrun l-a smuls din gânduri.

— Asta-i tot?

— Să vezi totul greșit – chiar trebuie să vezi totul corect sau greșit? Oare nu trebuie mai întâi să vezi? Ai paisprezece ani, la paisprezece ani nimeni n-a văzut deja totul și nu știe încă ce e corect și ce-i greșit. Sigrun continua să-l privească întrebător. Uită-te la toate astea, a zis, întinzând brațele și referindu-se la sine, la locuința lui, la librărie, la Berlin, la tot ce voia să-i arate și să facă împreună cu ea.

— Faci și tu la fel în ceea ce mă privește?

El a zâmbit.

— Să merg cu tine în tabără? Să particip la concursuri de orientare și să trec probe de curaj? Să parcurg 150 de kilometri în patru zile cu un rucsac de cincisprezece kilograme? Un bunic cu „cârligul lupului“? Ah, Sigrun.

Ea se gândea. Când s-a ridicat și a spălat vasele, s-a ridicat și ea, a luat ștergarul și le-a șters. În cele din urmă a zis:

— Printre cărțile tale e *Jurnalul Annei Frank*. Ai putea să citești cândva și *Adevărul despre Jurnalul Annei Frank*[1]. Terminase de șters vasele și a agățat șervetul la locul lui. Mă duc sus să citesc. Îmi spui noapte bună peste o oră? Și pui niște muzică? Pian?

În living a văzut că lipsea cartea despre tehnica și chimia omorurilor la Auschwitz. Era prima dintre multele cărți pe care le-a luat și le-a pus înapoi fără să facă vreun comentariu. Nici el n-a întrebat-o nimic. Uneori observa golul. Dar și atunci când nu-l observa, ea citea o carte din biblioteca lui; dacă o întreba despre cărțile pe care i le pusese în cameră, n-avea nimic de zis.

Când i-a urat noapte bună, i-a spus că se bucura de ora de pian de a doua zi. I-a pus *Album pentru Anna Magdalena Bach*[2].

1. Autor Gerd Knabe (1923-2016), scriitor și cabaretist german de extremă dreapta.
2. Caiet care cuprinde transcrieri ale unor piese muzicale – cu excepția

primelor două lucrări care îi aparțin lui J.S. Bach, paternitatea celorlalte este greu de precizat –, și care i-a aparținut celei de-a doua soții a compozitorului, Anna Magdalena.

23

Profesorul de pian a primit-o pe Sigrun chiar și sâmbătă și duminică și ea s-a dus la lecția de pian și în ultima zi a săptămânii petrecute la Kaspar, cea în care venea Björn s-o ia, tot la ora cinci. Între timp ajunsese să facă drumul ăsta singură. După oră se așeza la pian, în fiecare zi, și exersa două până la trei ore. Kaspar nu reușea să-și dea seama cât era bucurie și cât încrâncenare în ceea ce făcea, dacă găsise calea spre muzică sau dacă doar voia să dovedească ceva, lui și sieși. Oricum, asculta *Flautul fermecat* cu atenție și se lăsa prinsă de acțiune, clătina din cap, râdea, respira adânc.

În magazinul de instrumente muzicale a fost sfioasă, dădea din cap la tot ce spunea și propunea Kaspar, dar s-a împotrivit când a vrut să-i cumpere un pian electric. A zis că nu știe ce ar spune tatăl ei, dacă ar vrea să i-l încarce în mașină și să i-l ducă acasă. Se temea că – ba nu, știa că ar refuza.

Kaspar și-a dat seama că perspectiva conflictului o speria pe Sigrun. A propus să comande pianul pe internet și să ceară să-i fie livrat acasă. Nu era ziua ei în decembrie? Pe trei? Asta însemna șase săptămâni, până atunci putea să le explice totul părinților. A rămas temătoare, spunând că îl va suna dacă părinții îi interziceau pianul.

La Muzeul Berggruen a rezistat mai mult decât se așteptase Kaspar. Au trecut repede prin toate sălile, de jos în sus; Sigrun voia să-și facă mai întâi o imagine de ansamblu. Apoi au zăbovit mult timp la Giacometti; în sculpturile lui, Sigrun vedea materializate umbre prelungi de oameni, în lumina dimineții sau a serii, și îi plăceau. De picturile lui Matisse și Klee s-a apropiat șovăind, cu precauție, ca și cum n-ar fi știut dacă are voie sau doreşte într-adevăr să le vadă. A zăbovit mai mult în fața

tablourilor lui Matisse decât a celor ale lui Klee; Kaspar avea impresia că îi plăceau tot mai mult și mai mult, dar nu voia să întrebe și s-o pună în încurcătură, deoarece Klee era un pictor german, iar Matisse, francez. Picasso era singurul nume pe care îl știa deja. Nu-l accepta, zicând că nu-i place, că asta nu-i artă. Cu ajutorul multelor tablouri i-a explicat cum evoluase Picasso, iar ea era suficient de inteligentă ca să arate interes. Însă a rămas de neclintit în refuzul de a-l accepta și, când a considerat că un portret de femeie era „degenerat“, Kaspar a încheiat vizita la muzeu, fără grabă și fără ceartă.

Dorise să-l provoace? Ceva se întâmpla cu ea; pe drumul de întoarcere și la cină a fost irascibilă, în metrou s-a răstit la o femeie care o atinsese ușor, din greșeală, a ridicat glasul la Kaspar când au schimbat metroul, fiindcă era prea încet, și a tot criticat ce punea el pe masă. Era ultima seară împreună; Kaspar a servit mai întâi crabi în sos de iaurt cu mărar, apoi a fript niște fleici, fiindcă lui Sigrun îi plăcea carnea la foc de tabără, cu garnitură de salată și baghetă, iar la desert, mousse de ciocolată. Își dăduse silința, făcuse singur sosurile și alesese cu grijă totul. Ea vorbea despre acasă, despre cât de bine gătea tatăl ei, despre cum disprețuiau ei să cumperi de-a gata ce puteai face tu însuți și a zis că nu-și dă seama cum vrea Kaspar să facă față catastrofei, fără grădină și fără provizii.

— Ce catastrofă?

Sigrun vorbea pe un ton superior.

— Voi închideți ochii, dar oricine poate să vadă că musulmanii vor să cucerească Europa, din interior și din exterior. Putem să ne supunem sau să ne apărăm. Dacă vrem să învingem, noi trebuie să fim cei puternici. Trebuie să fim pregătiți. Dacă nu suntem noi mai puternici, vor fi ceilalți.

— Așa zice tatăl tău?

— E o lege eternă. Voi ați uitat-o. Tata n-a uitat-o și ne-o reamintește mereu.

— Mereu?

— Mereu, când suntem obosiți și preferăm să ne odihnim sau să ne distrăm, în loc să muncim.

— Ce munciți?

Sigrun l-a privit ca și cum ar fi fost greu de cap.

— Noi suntem colonişti. Încă n-avem destul pământ, dar într-o zi vom avea. Muncim ce muncesc țăranii – oare ce-ai crezut?

— La voi n-arată a fermă. Am crezut că tatăl tău sau părinții tăi lucrează în oraș.

— Doar îți spun că n-avem încă destul pământ. Și nici vite n-avem încă, doar găini, dar pentru mama e destulă muncă și pentru mine, de ajutat. Tata are utilaje agricole mari și merge cu ele unde e nevoie. Fratele lui, care a moștenit ferma din Saxonia Inferioară, a cumpărat utilaje noi, tata le-a primit pe cele vechi, le întreține și lucrează cu ele.

Kaspar iarăși îl subestimase pe Björn. Björn construise ceva și poate că, dincolo de stația de autobuz și benzinărie, bere și scandal, el le oferise Svenjei și altora o perspectivă. Ce i se păruse supunere la Svenja era recunoștință?

Când a stat lângă patul lui Sigrun, a privit-o serios.

— N-a fost o săptămână ușoară pentru tine. La paisprezece ani eu nu m-aș fi descurcat la fel de bine ca tine, cu atâtea noutăți. La primăvară, când ai să vii din nou, deja va fi mai ușor. La primăvară putem să facem și o călătorie – ce părere ai?

— N-am vizitat-o pe Irmtraud.

— Ar fi trebuit să mă gândesc la asta?

— Nu. O s-o facem data viitoare. S-a încruntat. Nu știu dacă pot să te invit la ziua mea. Nu știu ce părere au părinții.

— Nu-ți face probleme. Mă bucur că te-am găsit. Ai să-mi lipsești. Și-a pus din nou mâna peste a ei, scurt, ca în prima seară. Somn uşor! Ea n-a zis nimic, el a ieșit și a pus ceva din *Scene din copilărie* de Schumann. Când s-a terminat, a auzit pașii lui Sigrun pe scară, cobora în grabă, a alergat la el, i-a dat un sărut, a urcat din nou în grabă și a închis ușa.

24

A doua zi, după lecția de pian, exersat și prânz, mai rămăseseră trei ore până la sosirea lui Björn. Sigrun a vrut să mai meargă o dată la librărie. Avea voie să-și aleagă trei cărți?

Acolo i-a zis că are nevoie de puțin timp, că se descurcă singură, și s-a dus la sectorul istorie și istorie contemporană. După o jumătate de oră, când s-a uitat să vadă ce face, a găsit-o întinsă pe jos, pe burtă, jucându-se cu o pisicuță. Încă înainte să apuce să se mire ce caută o pisică în librăria lui, a fost captivat de joaca celor două. Sigrun își scosese șosetele, făcuse din ele un ghem legat cu elastic, pe care îl atârnase de alt elastic și nu se mai sătura să facă pisica să alerge, să sară și să lovească ghemul. Era neagră, cu lăbuțe albe – când copil nepriceput, când vânător viclean, când tigru amenințător –, și nici ea nu se mai sătura de joaca aceea pe care Sigrun o însoțea cu ademeniri, provocări și râsete, până când i-a ajuns, pe neașteptate, s-a cocoșat, a luat-o într-o parte și s-a culcat. Sigrun s-a târât după ea, și-a pus capul lângă al ei și a tras-o ușor mai aproape, mângâind-o și scărpinând-o cu grijă.

Kaspar o văzuse pe Sigrun dându-și importanță, independentă, decisă, bătăioasă. Uitase că la paisprezece ani ea încă era un copil care voia să se joace, care tânjea după apropiere și avea nevoie de tandrețe. În timpul jocului fusese atât de fericită și se simțise atât de bine în apropierea aceea moale, încât nici nu l-a observat. Mai multă tandrețe – mâna lui lăsată scurt peste a ei, într-o zi o îmbrățișare de bun-venit și una de rămas-bun, un sărut pe frunte, la ocazii speciale, mai mult nu mergea. Oare o pisicuță ar ajuta la ceva? S-ar bucura Sigrun dacă ar avea una? Trebuia să se obișnuiască cu o pisică în casă?

O colegă adusese pisicuța. Știa că ar fi trebuit să sune și să

întrebe, dar n-avusese de ales; Lola avea nevoie de o pastilă din două în două ore și acasă nu era nimeni care s-o poată ajuta. Kaspar s-a interesat ce presupune să ții o pisică și nu știa dacă să-l bucure sau să-l sperie perspectiva de a fi salutat de o pisică la fiecare întoarcere acasă. În cele din urmă a întrebat dacă pisicile pot fi împrumutate, dacă atunci când venea Sigrun în vizită, putea s-o ia pe Lola cu împrumut și a fost refuzat ferm; pisicile nu-s câini, depind mai mult de loc decât de om, și era o barbarie să le desparți și de loc, și de om. Dar Sigrun și Lola se puteau întâlni la librărie.

Când a apărut în față, Sigrun o ținea pe Lola în brațe și avea ochi somnoroși.

— Am adormit împreună, a zis ea mirată, chiar am adormit. Trebuie să plecăm? Mi-am uitat cărțile în spate. S-a reîntors cu trei cărți, *Crima din Orient Express* de Agatha Christie, un roman al lui Joyce Carol Oates despre o fată care își pierde mama într-un accident și o carte despre strămutarea forțată a germanilor și a polonezilor în secolul XX – Kaspar era uimit de alegeri, dar n-a zis nimic.

Acasă, Sigrun i-a cerut lui Kaspar să fie de față cât și-a făcut bagajul și să fie atent să nu uite ceva. A pus cărțile de la librărie chiar la fundul geamantanului și el n-a întrebat-o dacă părinții nu trebuiau să le vadă. La ultimul ceai de mușețel băut împreună au stat la masa din bucătărie, fără să vorbească prea mult; da, săptămâna viitoare începea iar școala – și la șapte trebuia să fie la autobuzul pentru școală? – nu – când era vacanța de primăvară anul viitor? – nu știa – dacă computerul zice că e cu două săptămâni înainte de Paști, probabil că așa e – spera că părinții vor fi de acord cu pianul, profesorul de pian i-a dat, în afară de caietul pentru începători, și un *Album pentru Anna Magdalena Bach*, când îi scrie, Kaspar să-i pună în scrisoare o fotografie a Lolei.

Björn a venit, s-a uitat cercetător la Sigrun, a băut iarăși repede o bere, a pretins următoarea rată la aniversarea lui Sigrun, ratele se socoteau pe an de viață, nu calendaristic, a vrut să știe dacă interdicția cu filmul a fost respectată și a anunțat următoarea vizită a lui Sigrun pentru săptămâna de dinaintea celei care preceda Paștele.

Apoi Sigrun a plecat.

25

Lăsase camera în ordine, patul strâns și așternuturile împăturite. Prosopul de baie, împăturit, pus deasupra, cărțile așezate pe etajeră. Dulapul golit, scaunul împins sub masă, în mijloc. Kaspar s-a întristat. Un T-shirt ori tricou în dulap, o fotografie de-a părinților pe peretele de lângă pat, o castană dintre cele pe care le culesese sub copacii de la Neue Wache și le băgase în buzunar, pe masă – ceva să fi lăsat și să fi arătat astfel că găsise oarecum un acasă și că voia să revină!

Fiindcă se arătase atât de bine-crescută în felul în care lăsase camera, s-a așteptat și la un salut bine-crescut de mulțumire. Dar n-a venit nimic, nici scrisoare, nici carte poștală, nici telefon. Nu l-a sunat nici ca să-i spună să nu trimită pianul, așa că l-a comandat și a urmărit pe internet dacă a fost trimis și livrat. N-a sunat nici de data asta, iar pentru intrarea următoarei tranșe de bani nu i-au mulțumit nici părinții. Să-i scrie lui Sigrun? Ar intercepta părinții scrisoarea? Ce să facă de Crăciun? Să-i trimită un cadou, să-i ducă un cadou? Familia va sărbători Yule[1] în loc de Crăciun? Se făceau cadouri la Yule? A citit că la Yule casa este deschisă musafirilor, care intră și ies și sunt ospătați – putea să se aștepte că va reuși să dea cadoul fără să fie alungat din prag?

Își dădea seama cât de bine îi făcuse s-o aibă pe Sigrun în preajmă, în casă, pe drum, în librărie, cum se însingurase în lunile de după moartea lui Birgit și cum iarăși se însingura, după plecarea lui Sigrun. Funcționa, nu-și îngăduia vreo neglijență în privința toaletei și a garderobei, era eficient în librărie și prietenos ca întotdeauna. Dar asta îi consuma toată forța, iar seara nu mai era în stare decât să pună niște mâncare gata preparată în cuptorul cu microunde și să se așeze după masă, pe canapea, cu o carte în mână. Apoi privea paginile fără să le

citească și se agațe de amintiri și gânduri, care nu căpătau o formă anume, ci rămâneau niște frânturi și îl făceau să simtă că viața lui – cea lăuntrică și cea exterioară – se dezintegrase. Și în plus, bea și prea mult – ca s-o uite pe Birgit și ca să se uite pe sine. În fiecare seară și oricum în fiecare dimineață își propunea ca seara să se oprească după o jumătate de sticlă și tot una întreagă se făcea.

Puținele prietenii pe care le avuseseră Birgit și Kaspar împreună amuțiseră încă înainte de moartea ei; Birgit bând și, în final, Birgit beată era penibilă atât pentru prieteni, cât și pentru ea însăși. După moartea ei a trimis anunțuri, a primit condoleanțe, a fost invitat, dar, fără să invite și el, prieteniile au secat. Înainte de vizita lui Sigrun nu le dusese dorul. Acum se întreba dacă și cum ar putea să le reînvie. Sau să încerce să lege noi prietenii? Cum făceai asta la șaptezeci și unu de ani?

De asemenea, ca s-o primească mai bine pregătit pe Sigrun a căutat o cafenea unde putea să joace șah. A găsit una, dar proprietarul i-a explicat că în ziua de azi jucătorii de șah nu se mai întâlneau la cafenea, ci pe internet și că de aceea nu mai organiza seri de șah decât lunea. Kaspar a mers acolo de câteva ori, a câștigat și a pierdut, i-au plăcut cărțile de șah din dulapul unde erau tablele, piesele și ceasurile și a comandat una care promitea să facă din amatori niște maeștri. A studiat-o acasă și a avut senzația că de acolo învăța mai mult decât din partidele jucate la cafenea, unde oricum nu ajungea să discute cu adversarul.

Nici abonamentul la o sală de fitness și frecventarea unui curs de Pilates nu l-au ajutat să-și creeze contacte. Dar nu a renunțat; dacă Sigrun va propune iarăși drumeții îndelungate, voia să poată face față efortului. Fiindcă nu dorea să fie iarăși un netot la bucătărie, pe lângă ea, a urmat un curs de gătit pentru începători și, deoarece se gândea să plece cândva cu ea la Veneția sau Florența sau Roma, o săptămână a luat ore de conversație în italiană la Universitatea Populară, ca să-și împrospăteze italiana învățată cu Birgit cu ani în urmă. La cursul de gătit a întâlnit bărbați tineri care voiau sau trebuiau să țină pasul cu soțiile sau cu prietenele, iar la cursul de italiană, perechi tinere care visau la o casă în Toscana. Oricum, nu-și mai petrecea toate serile singur

acasă.

Dar simțea mereu – la lucru, la sport, la activitățile de seară – că situația nu era reală, ca și cum tot ce-l înconjura nu era decât de umplutură, ca și cum el juca un rol și îl juca prost, iar ceilalți nu trebuiau decât să se uite la el ca să-l descifreze și să-l respingă. Locul lui nu era în lume. Locul lui era lângă Birgit-cea-moartă. Lângă Birgit-cea-moartă, care fusese plină de viață și iubitoare față de el, care zăcea pe canapea sau pe jos și pe care o ducea în pat, care îl înduioșa când ședea pe taburet și o privea, pe care o iubea. Însă ea era și Birgit-cea-moartă a însemnărilor, a scrisului și a ne-scrisului tăinuit lui, a căutatului și a ne-căutatului Svenjei, tăinuit lui. Atâtea lucruri pe care i le ascunsese, cu care îl înșelase, de care îl lipsise! Înțelegea că ea era toate astea laolaltă, nu trebuia decât să le vadă pe toate laolaltă, să le îmbine. Dar când le îmbina, rezulta o construcție artificială, chiar și ea i se părea ireală – și așa cum locul lui nu era în lume, nici cu Birgit-cea-moartă nu era. Locul lui nu era nicăieri.

Reală fusese săptămâna cu Sigrun. Sigrun chiar îl uimise, îl speriase, îl solicitase. Nimic nu era de umplutură, nimic un joc pe roluri. Tot ce făcuse și vorbise cu Sigrun avea vreun efect? În orice caz, era ceva real. Dacă lăsa sau nu vreo amprentă pe această realitate – în ea își dorea să rămână. Mai voia să găsească și o cale de acces spre Svenja. Trebuia neapărat s-o întrebe dacă are voie să-i povestească despre ea lui Raul și dacă nu voia s-o viziteze pe Paula împreună cu el. Trebuia să găsească cadoul potrivit pentru ea, de Crăciun sau de Yule. Trebuia să găsească unul și pentru Sigrun. Da, pe 25 decembrie va suna la ușă, la Lohmen, și când i se va deschide, va începe imediat să vorbească despre frumosul obicei al ospitalității de Yule, să mulțumească pentru primire și să nu-i dea lui Björn vreun prilej să-l trimită la plimbare.

1. Yule sau Yuletide, sărbătoare de iarnă la popoarele germanice, în perioada Crăciunului, devenită în Germania nazistă, la sugestia lui Heinrich Himmler, mare sărbătoare pentru SS.

26

A sunat la ușă pe 18 decembrie. Citise că de cele mai multe ori Yule se sărbătorește nu abia pe 25, ci încă din 21 și i se făcuse teamă că la serbare va fi privit ca un intrus, în ciuda frumosului obicei. I s-a părut mai sigură o vizită cu câteva zile mai devreme.

I-a deschis Svenja, cu șorț de bucătărie și cu mâinile albe de făină, a zis „Ah, tu ești“, s-a întors în bucătărie, iar Kaspar a urmat-o. Începuse să întindă niște aluat pe masă și a continuat până când aluatul a început să semene cu Franța, oarecum pătrat, cu țărmuri și granițe sinuoase. A pus sucitorul deoparte, și-a sprijinit brațele pe masă și l-a privit.

— Ce vrei?

Lui îi curgeau lacrimile pe obraz. Cu mulți ani în urmă, într-o sâmbătă de advent, Birgit făcuse biscuiți pentru Crăciun și aluatul întins îi amintise atunci tot de Franța, i-a spus-o și ea a râs. O ajutase, unsese tava, decupase biscuiții, îi pusese în tavă și băgase tava în cuptor. Fusese fericit. Nu știa că făcutul prăjiturilor era doar o toană pentru Birgit, o dată și niciodată iarăși, ci o luase ca pe o promisiune că în viitor vor sărbători împreună Crăciunul, la care el ținea mult. Pentru ea, Crăciunul nu însemna nimic și nu voia brad, nici lumânări, nici cadouri și mai ales nu voia să meargă cu el la biserică. Așa cum asta îl duruse mereu, coptul împreună cu Birgit i-a făcut bine. Îi plăcea mult așa cum era, cu șorț, cu făină pe mâini și pe brațele goale, cu părul strâns la spate, cu fața încinsă și privirea concentrată. L-a lăsat s-o cuprindă cu brațele, a râs de îmbrățișarea bruscă, de fața lui, pe care avea făină.

Pentru Kaspar situația era stingheritoare.

— Îmi pare rău. Îmi – a descris cu brațul un cerc care o cuprindea pe Svenja, masa cu aluat și cuptorul – îmi amintește

cum a copt Birgit odată. Cu șorț și cu făină pe mâini.

— Semăn cu ea?

— Părul brunet și ochii negri. Gura – încă de când v-am văzut prima oară, erați în ușă cu soțul, gura dumneavoastră mi-a amintit de-a lui Birgit. Și când strângeți buzele…

— Nu contează. O supărase. Dacă iar vrei să-mi spui dumneavoastră, e treaba ta. Eu rămân la „tu“. Ce vrei?

— Am un cadou pentru Sigrun și unul pentru voi. E aici?

— Au plecat să facă rost de o piesă de schimb. Poți să lași lucrurile aici. Svenja s-a întors, a luat o cutie de tablă, a pus-o pe masă, a scos din ea o stea și a început să decupeze biscuiți.

Se aștepta să scoată darurile din geantă, să le pună pe un scaun și să plece? A pus geanta deoparte, a luat o formă din cutie și a decupat și el. O luase pe prima care se nimerise și abia atunci a observat că era o svastică, nu cu brațe drepte, ci rotunjite, aproape ca o cruce în cerc. Svenja n-a zis nimic. Când Kaspar a pus svastica deoparte și a scos din cutie un cocoș, ea a început să râdă fără zgomot. După un timp, ea a schimbat forma, la fel a făcut și el și, după încă un timp le-au schimbat amândoi iarăși. Apoi ea a adus două tăvi de copt, le-a uns și, la unison, au pus în ele biscuiții – stele, sori, inimi, cocoși, iepuri, brazi și svastica. El s-a așezat și a privit-o băgând tăvile în cuptor, frământând resturile de aluat, făcând din ele o bilă și întinzând iarăși aluatul.

— Te pricepi la copt.

— Trebuie doar să nu te temi. Nici de ingrediente, nici de aluat, nici de forme.

— Cum ai ajuns la svastică?

— Te referi la formă? Soarele negru a venit împreună cu celelalte. Și-a dat seama că întrebarea lui ținteа mai departe. Crezi că mi-e rușine din cauza svasticii? Și-a îndreptat spatele și l-a privit de sus pe Kaspar. Pe prima am desenat-o în 1988, pe peretele casei de cultură. Sunt mândră de asta. Am fost singurii care nu le-au făcut jocul. Jocul după care socialismul e de partea păcii și nu exploatează pe nimeni și îi iubește pe oameni, iar în el suntem cu toții în armonie, partidul și liber-cugetătorii burghezi, și creștinii, și bisericile, toți cei de bună-credință. Ce-am mai urât toată vorbăria aia mincinoasă despre moștenirea umanistă comună, un pretext dubios, folosit intenționat ca să poți intra

acolo și să colaborezi cumva. Fără mine!

— Asta te-a dus la Torgau?

— La Torgau m-a dus tata. Nu știa ce-i cu mine. La început n-am știut nici eu. A știut doar că la mine toate erau altfel decât își imaginase.

— Dar după căderea Zidului n-a mai fost nevoie să fii împotrivă. De ce…

— De ce am rămas la skinheads? Ca să distrug, să distrug în sfârșit ce m-a distrus pe mine. În final s-au băgat și punkiștii și au devenit membri. Apoi au ieșit vietnamezii din vizuinile lor și asiaticii au împânzit totul, iar voi ne-ați trimis arabii. Ori ei, ori noi, iar când vrei să scapi de cineva, trebuie să-l sperii, cum altfel? Să strivești căpușe. Și uneori să dai foc la câte ceva. Ochii și buzele i s-au îngustat, arăta de parcă era decisă să apuce și să lovească, dar așa, cu sucitorul în mână, îi amintea lui Kaspar de femeile din caricaturi care își așteptau în dosul ușii soții infideli și i-a venit să râdă.

— Ce găsești de râs aici?

Kaspar a arătat spre sucitor, Svenja a văzut ce vedea Kaspar și i-a venit și ei să râdă, a învârtit râzând sucitorul deasupra capului, l-a pus pe masă și s-a așezat în fața lui.

— Așa a fost.

— De ce nu mai sunteți… nu mai ești acolo?

— Coptul nu durează mult, ce zici de-o ciocolată caldă cu biscuiți proaspeți? Am doar două tăvi și trebuie să mai aștept cu tura a doua până e gata prima.

S-a ridicat și și-a făcut de lucru. Kaspar n-a zis nimic. Nu voia să-i fie ignorată întrebarea. Și mai era și mireasma care năpădea treptat bucătăria, mireasma de copt, de copilărie, de siguranță, pentru Kaspar nu doar o mireasmă care îl făcea nostalgic, ci și mirosul regretului că el și Birgit n-avuseseră acel moment de comunitate decât o singur dată și atât. Și de ce, de fapt? Ar fi putut să se apuce el de copt biscuiți și s-o ademenească să i se alăture cu ajutorul miresmei. De ce n-o făcuse? Iarăși i-au dat lacrimile, și le-a șters de pe obraz când Svenja a venit la masă cu ciocolata aburindă și o farfurie cu biscuiți. Chiar deasupra era svastica. A împins farfuria spre el.

— Poftim!

Trebuia s-o mănânce, pentru ca ea să continue să povestească despre sine? Dacă n-ar face-o, s-ar închide în ea supărată? A luat svastica și a pus-o lângă paharul lui. Ea zâmbea. Oare înțelegea ce se petrecea în el?

— Într-o bună zi s-a terminat cu skinheads. Se putea vedea și înainte că o să se termine curând. Lumea arată altfel când ai de lucru și te-ai căsătorit și mai apare și un copil. Când a venit Björn, mulți renunțaseră deja sau erau pe cale s-o facă. Cu cei care rămăseseră nu mai aveai ce să faci, Björn a încercat, dar n-a mers. Numai cu mine a mers. Svenja s-a uitat la Kaspar. Eram dependentă de ac. Slabă, prăpădită și urâtă și nu știu ce a văzut Björn la mine. Dar a văzut. M-a vrut pentru el, pentru o familie, pentru gospodărie. Pentru viața cu pământul, cu cei la fel ca noi, pentru ordine și comunitate. A dat din cap. Mi-ar fi plăcut să am mulți copii. Dar când vom avea gospodăria, găsim un bărbat pentru Sigrun și pentru gospodărie și o să aibă ea copiii.

Kaspar se îndoia că Sigrun va lăsa pe altcineva să hotărască în locul ei. N-a zis nimic, Svenja o cunoștea pe Sigrun și probabil că avea aceleași îndoieli. N-a întrebat nici de ce credea Svenja că neapărat asta trebuia să fie ordinea și comunitatea; probabil că i se păruse o continuare nimerită la „strivitul căpușelor“ și datul-foc-la-ceva. Era bucuros că se deschisese. Nu voia s-o intimideze cu multele întrebări pe care le mai avea. Trebuia să vrea să-l revadă și să vorbească iarăși cu el.

Au decupat o nouă tranșă de biscuiți și au pus-o în cuptor. I-a dat cadourile, pachețelul cu un mic CD-player și câteva CD-uri cu muzică de pian pentru Sigrun și cel cu un cuțit de bucătărie japonez pentru Svenja și Björn. Svenja i-a arătat pianul din camera lui Sigrun; exersa în fiecare zi.

Apoi au stat în hol. S-a întunecat, Svenja a aprins lumina și brusc s-au văzut mult mai clar. Amândoi erau puțin stânjeniți. Fiecare dezvăluise despre sine mai mult decât dorise.

— Nu plâng întotdeauna atât de mult. Kaspar zâmbea. Un bărbat german…

— Să ajungi cu bine acasă, bărbat german. I-a dat un sărut, ca la despărțirea de după serbare.

Când s-a dus la mașină, Kaspar și-a dat seama că nu vorbise cu Svenja nici despre Paula, nici despre Raul. A șovăit, s-a uitat

înapoi spre casă, a văzut ușa închisă și ferestrele întunecate și a scuturat din cap. Îi va scrie. Dacă n-avea să răspundă, înseamnă că nici nu era nimic de vorbit despre Paula și Raul.

27

I-a scris încă de la Crăciun. Nu intenționa s-o preseze pe Svenja cu scrisoarea lui atât de repede după vizita pe care o făcuse. Dar zilele de Crăciun erau calme și îi venea ușor să scrie, în cele care urmau avea inventar, iar cu trimisul putea să mai aștepte.

Îi relata Svenjei despre vizita făcută lui Raul, despre interesul lui Raul pentru ea și despre Paula, care o ajutase să apară pe lume, care venise la aniversarea de paisprezece ani, care uneori a avut treburi în Niesky și a întrebat de ea și s-a gândit la ea. I-ar fi plăcut s-o revadă – voia Svenja să-l însoțească acolo?

La începutul lui ianuarie a expediat în fine scrisoarea. Răspunsul a venit repede, un e-mail adresat librăriei. Svenja nu dorea ca adresa ei să ajungă la Raul. Dar voia s-o vadă pe Paula. Putea să vină s-o ia marțea următoare, la ora nouă, și s-o aducă înapoi la patru? Îi cerea să nu răspundă la e-mail; dacă venea, avea să fie pregătită, iar dacă nu venea, urma să-i propună cândva alt termen. Era evident o întâlnire pusă la cale fără știrea lui Björn – Kaspar nu voia să dea prea multă importanță faptului, dar se bucura. I-a explicat Paulei că Svenja nu putea să plece de acasă prea ușor și ea și-a luat liber pentru marțea următoare. Zicea că la cabinet era activitate; să vină cu Svenja în bucătărie, prin grădină.

Kaspar a fost punctual. Abia oprise în fața casei, că Svenja a și ieșit și s-a urcat în maşină. Fără să fi fost nevoie să-i spună, a pornit imediat. Când satul a rămas în urmă, i-a explicat încotro se îndreptau, că drumul va dura o oră, că rămâneau la Paula pentru masa de prânz și că o va lăsa singură cu Paula, dacă asta dorea. Svenja a încuviințat din cap, dar n-a zis nimic și a rămas monosilabică și când a încercat să înceapă o conversație, întrebând-o dacă are carnet de conducere, dacă se gândește

uneori la vreo îndeletnicire, alta decât cea de soție și mamă, dacă îi plac cărțile și muzica. Au tăcut.

Până când ea a întrebat:

— De ce faci toate astea?

Întâi a vrut să întrebe „Care toate?“. Dar știa ce voia ea să afle. Să câștige puțin timp – nu era nevoie, ea n-avea să insiste. În cele din urmă a răspuns:

— Am vrut să duc la capăt ce începuse Birgit. Mai bine zis, ce voia ea să înceapă, dar nu s-a încumetat. Voia să ți se ofere și să te lase să decizi dacă oferta îți este sau nu de folos, și m-am gândit că aș putea s-o fac și eu.

Svenja a scuturat din cap.

— Dar n-ai putut. Iarăși a tăcut o vreme, înainte să continue. Tu nu mi te-ai oferit, tu mi te-ai impus. Te-ai băgat în viața lui Björn și în a mea și în a lui Sigrun, mai ales în cea a lui Sigrun. N-ar fi trebuit să ne lăsăm antrenați în jocul ăsta. Dar te pricepi, iar Björn aleargă după bani. Nu doar Björn, amândoi vrem banii pentru gospodărie, dar Björn se grăbește. De ce nu ne-ai lăsat în pace? Vrei să ne salvezi sufletele? Sufletul lui Sigrun?

— Ce vrei să spun?

Întrebarea nu merita un răspuns și Svenja nici n-a dat vreunul.

— N-am putut să vă las. Pe tine, fiindcă glasul tău, și gura ta, și ochii negri, și părul brunet mi-au amintit de Birgit. Și privirea atentă a lui Sigrun, când stătea lângă tine, pe treaptă, și apoi întrebarea ei, dacă îi sunt bunic… Mi-ar fi plăcut să am copii și nepoți. Mi-ar fi plăcut să am o fiică în care s-o pot vedea pe Birgit și un fiu care să preia librăria, poate, și acum, de Crăciun…, când ar fi venit cu toții și am fi cântat, și ne-am fi jucat, și am fi povestit… Sigrun e o fată deosebită. A râs. Sunt pe cale s-o îndrăgesc. Uneori cred că asta se întâmplă și cu ea.

— Îți mai spun o dată. Dacă încerci s-o întorci împotriva noastră, s-a terminat. Indiferent că ți-e dragă sau că tu îi ești drag sau că am putea să primim încă niște bani de la tine. Nu e vorba de noi. Sigrun îi aparține Germaniei și n-am să îngădui s-o smulgi Germaniei.

— De ce nu poate să cunoască lumea, pur și simplu – pe a voastră, pe a mea și încă multe altele care mai există, și să-și

caute locul în lume? De ce…

— Dacă lumea ar fi în regulă. Dacă ar fi o lume a popoarelor și a familiilor, a comunității, a bunei-cuviințe și a muncii. Atunci ar putea să-și caute locul și l-ar și găsi, fiindcă într-o lume care-i așa cum trebuie, orice loc ar fi potrivit. Dar încă nu e momentul.

— Și când va fi? Nu s-a putut abține să nu strecoare puțină ironie în întrebarea lui, asta l-a enervat pe loc și se bucura că ea nu-și dăduse seama.

— Noi nu vom prinde noua lume. Noi putem doar să luptăm pentru ea. Dar ea va veni.

Kaspar a privit-o pe Svenja. Câtă duritate era pe chipul acela ai cărui ochi puteau să privească atât de cald, al cărui păr era atât de moale. S-a gândit la feluritele chipuri ale lui Birgit, cum îl speriau, cum îl derutau.

— De ce devine fața ta atât de dură când te gândești la noua lume? De ce nu poate Sigrun să fie fericită în lumea asta, în loc să fie nevoită să lupte pentru cea nouă?

— Știu. Tu nu înțelegi că lupta presupune duritate și că în același timp te face fericit. Voi ați uitat și nu mai știți cum funcționează asta: lupta, și marele țel, și victoria. Și bucuria de a fi dur. Svenja zâmbea. Tu nu lupți nici măcar cu mine. Te deranjează ce spun, dar nu mi te împotrivești, ci mă privești cu înțelegere, poate îngrijorat, poate trist. Dacă ești așa și cu Sigrun, e bine.

Kaspar era furios pe Svenja, pe sine și pe faptul că nu-și putea descătușa furia, ci o înăbușea. N-a mai zis nimic, conducea mașina și s-a bucurat că au ajuns după douăzeci de minute. Au străbătut grădina spre ușa bucătăriei, au bătut, iar Paula a deschis și i-a îmbrățișat, întâi pe Svenja, apoi pe Kaspar. Încă din ușă Svenja a spus:

— Aș vrea să vorbesc singură cu dumneavoastră.

Paula l-a privit pe Kaspar, el a încuviințat din cap. I-a zis să revină la douăsprezece și jumătate la masă, iar el s-a dus la mașină.

28

Pensiunea „Unitatea germană“ era deschisă, dar era atât de rece acolo, încât după o cafea, Kaspar s-a întors în parcarea de lângă pădure, pe lângă care trecuseră, a oprit mașina și a pornit pe jos. Cerul era cenușiu, mulți pini erau bolnavi, înnegriți și, fiind atât de frig, Kaspar n-a reușit să se încălzească, deși pășea energic. Însă afară era mai bine decât în local și, mai bine decât în mașină.

Tu nu lupți nici măcar cu mine – Kaspar găsea josnic comentariul ei. Dacă lupta cu Svenja, risca întreruperea contactului, dacă nu lupta, era nevoit să se lase ridiculizat pentru slăbiciune. Sau comentariul era doar stupid. Svenja nu putea să-și imagineze opoziția decât ca pe o înfruntare deschisă, zgomotoasă? Asta ar trebui să-i convină. El n-ar lupta cu Sigrun, ea n-ar povesti acasă despre niște înfruntări și Svenja n-ar avea de ce să-și facă griji. Încercase altfel și va continua să încerce altfel. Trebuia s-o facă pe Sigrun să cunoască altă lume și să aibă parte de alte experiențe decât cele pe care i le ofereau părinții. Nu acceptase propunerea lui de călătorie în primăvară. Ar fi trebuit să propună niște locuri mai atractive: Veneția, Barcelona, Istanbul?

Însă comentariul Svenjei avea un clenci care nu-i dădea pace. Faptul că nu lupta cu ea nu era doar o chestie de tactică. El nu putea să lupte cu ea. Nu putea să lupte, să-și iasă din fire, să explodeze, să devină agresiv. Era în stare să urmărească tenace o țintă, să nu se lase învins de obstacole și de reacții și uneori să găsească o vorbă severă pentru un angajat neglijent. Dar să lupți era altceva. Uitase cum se face? Uitase, în anii petrecuți cu Birgit, în care lui îi era teamă să n-o piardă, în timp ce ea era sigură de el, anii când nu și-a permis nicio libertate și i-a îngăduit ei toate

libertățile, chiar și pe aceea de a bea, când el și-a reprimat durerea și mânia? Iubind-o, s-a redus pe sine, făcându-se mărunt și slab?

Fusese altfel înainte? Își amintea de bătăile din curtea școlii, de o ceartă cu mama, în timpul căreia făcuse țăndări o farfurie, și de disputele îndârjite cu prietena lui, în legătură cu felul în care el se înfățișa părinților și la clubul de golf unde se desfășura viața sportivă și socială a familiei ei. Odată s-a luat la harță cu prietenul surorii lui și l-a pus la pământ, după ce acela l-a împins. Despre ce fusese vorba? Nu-și mai aducea aminte. Însă înainte fusese altfel, ăsta era adevărul.

Ei și ce! L-a cuprins o mândrie trufașă față de iubirea lui pentru Birgit și viața lui cu ea. Aici nu era nimic mărunt și slab. Și chiar dacă asta era singura tactică de care era în stare – să nu lupte cu Svenja și cu Sigrun era tactica potrivită. El va rămâne la ea, și așa va avea succes.

Acum îi plăcea pădurea prin care mergea, deși pinii nu erau nici mai sănătoși și nici mai verzi. Pe un teren necultivat erau niște copaci tineri – foioase –, protejați de un gard împotriva căprioarelor. Și-a amintit de ce doi brăduți pe care mama îi adusese din pădure, pentru el și pentru sora lui, și pe care îi plantase în grădină. Cel al surorii lui era zvelt și frumos, al lui creștea mai mult în lățime, fiindcă o căprioară îi mâncase vârful. Mama îi botezase pe cei doi brazi Agerilă și Dolofănilă, iar numele se potriveau cu sora ageră și zveltă și cu el, băiatul lent și rotofei din vremea aceea. Oare brazii mai erau în curte? Cum arătau? Nu mai văzuse grădina de când părinții se mutaseră la căminul de bătrâni al bisericii. Se mira că mama nu se temuse să scoată doi brăduți din pădure. Era voie la începutul anilor ’50? Așa cum era voie pe atunci și să aduni lemne din pădure pentru încălzit? Adunaseră și urzici, mama, mătușa, sora lui, și el își amintea că din ele se făcea piure, dar nu mai ținea minte ce gust avea. Aici nu erau urzici, nici mure sau zmeură, poate niște ciuperci. Și peste tot erau destule lemne pentru mai mult de o iarnă.

Și-a amintit de o plimbare prin pădure cu bunicul, când îi arătase cum iarna totul e deja pregătit pentru vară. Despicase cu briceagul un mugur cafeniu din vârful unei ramuri cafenii și

acolo se aflau deja frunzele care urmau să dea pădurii strălucirea verde din timpul verii, toate erau deja acolo, verde pal, minuscule, strânse unele într-altele. I se păruse o minune. O clipă a fost tentat să repete minunea, dar apoi s-a ferit de tăietură, violență, distrugere.

Mama și bunicul au fost cei mai importanți oameni din copilăria lui. Tata se ocupase de parohie și nu de copii, iar mătușa care locuia la ei, văduvă, fără copii, transfugă, era cam confuză, de când fugise, și putea să ajute în gospodărie, să joace rummy cu copiii și să facă plimbări, dar nimic mai mult. Mama i-a pus lui Kaspar cărți pe masă, a mers cu el la teatru și la concert și la operă și a vorbit cu el despre tot ce îi interesa, pe el și pe ea; când a mai crescut și stătea mai mult cu prietenii și prietenele, contactele s-au rărit, dar nu s-au întrerupt până când s-a mutat la Berlin. Când avea păreri diferite de ale lui – ea fiind o femeie cu convingeri religioase și morale ferme –, nu încerca să-l convingă de justețea părerilor ei, ci i le comunica și îl lăsa să decidă dacă era nevoie să aibă o discuție cu ea sau să renunțe, dar o făcea cu atâta autoritate, încât el nu putea evita controversele. Bunicul era altfel; își prezenta opiniile naționaliste despre istorie și prezent într-un fel bătăios. Kaspar își petrecea vacanțele de vară la bunici, iubea drumețiile făcute împreună și poveștile din istoria germană și absorbise suficient din părerile bunicului ca să înțeleagă lumea Svenjei și a lui Björn. Însă mama, atentă cum era, îl influențase mai puternic decât bunicul cel zgomotos – și nu doar fiindcă ea petrecea mai mult timp cu el.

Drumul ducea pe lângă un lac. Poate că ar fi putut să-l vadă de mai mult timp printre trunchiuri, poate că visase. Lacul i-a apărut brusc în față, copleșitor de desăvârșit, după pădurea bolnavă. Era întins pe cât era Rinul de lat în amintirea lui Kaspar, într-o parte continua cu o porțiune îngustă al cărei capăt nu se vedea, un afluent sau legătura cu alt lac și apoi cu altul și încă unul, și în cele din urmă cu marea. Copacii creșteau până pe mal și într-un loc se vedea o mică plajă nisipoasă. Apa era mată și cenușie și netedă, iar vântul o încrețea ușor doar pe alocuri. Deodată lacul a căpătat un luciu metalic, pâlpâind orbitor sub atingerea vântului, și Kaspar a privit mirat spre cer unde soarele a străpuns norii vreme de-o clipă.

A venit binedispus la masa de prânz – ouă cu sos de muștar, cartofi și salată, și a aflat că în primăvară Paula și soțul ei își vor lua pentru prima oară un concediu de patru săptămâni și că fiul lor le va ține locul la cabinet, că voiau să meargă în Tirolul de Sud și în nordul Italiei, că Svenja nu fusese încă niciodată în străinătate și că nici nu înțelegea ce să fi căutat acolo, că ar fi preferat să fi fost lăsată pe pragul unui orfelinat decât să fi fost dată lui Leo și nevestei lui, dar că înțelegea totuși de ce Paula făcuse ce făcuse, că o înțelegea și pe Birgit și că se bucura că n-o întâlnise și că nu fusese nevoită să aleagă între a o lovi, îmbrățișa sau ignora.

— Ce s-a întâmplat la familia Weise? Mama n-a fost o femeie caldă și iubitoare? Tatăl a fost chiar atât de rău? a întrebat-o Kaspar pe Svenja pe drumul de întoarcere.

— Poate. Poate că era iubitoare și caldă. Dar era un om dureros de slab. Leo era Dumnezeu pentru ea și dacă Dumnezeu îți dă, e bine, iar dacă Dumnezeu te lovește, tot bine este. Dacă mi-ar fi luat partea măcar o dată… A întors capul și Kaspar s-a întrebat dacă nu cumva plângea, apoi ea a deschis geamul lăsând aerul rece să intre în mașină.

După o vreme – geamul era din nou închis și în mașină era iarăși cald –, Kaspar a zis:

— Presupun că ai vrut să afli de la Paula mai multe despre Birgit. Pe mine de ce nu mă întrebi?

— Ce să povestești tu? Că ai iubit-o? Că ți-a fost o soție bună? Sau că nu s-a purtat bine nici cu tine? Și atunci să mă simt mai apropiată de tine? Sau să înțeleg că era plină de contradicții cărora nu le făcea față și că de aceea ar trebui să-i trec cu vederea ce a făcut? A clătinat din cap. Asta nu-i destul. Am vrut să știu de la Paula cum a fost atunci. Faptele. Cum s-a desfășurat totul. A râs cu tristețe. De așa o prietenă aș fi avut nevoie uneori.

— Ea nu te va refuza, dacă ai nevoie de sfatul sau de ajutorul ei.

Svenja s-a uitat la Kaspar ca și cum ar fi vrut să-şi dea seama dacă vorbea serios, iar apoi și-a întors privirile spre șosea.

— La serbare, când am stat împreună și când am copt biscuiți, ne-am înțeles. Azi ești iarăși departe. De parcă n-ai încredere în mine.

— De ce aș avea încredere în tine? Fiindcă ești tatăl meu vitreg? Râdea batjocoritor. După tatăl adevărat, cel rău, tatăl vitreg, cel bun? Nu. Eu am încredere în Björn. Comunitatea e bună, e un loc unde se dă și se primește – cum să fie altfel? –, și atâta vreme cât dau, voi și primi. Björn îmi dă, indiferent dacă eu pot sau nu să dau. Așa a făcut și așa va face mereu. Am încredere în el, atât și nimic mai mult, și nu am nevoie de mai mult.

— Dar… Voia să spună că nu putem ști de ce e în stare celălalt, că oamenii evoluează și se schimbă, copilul Sigrun oricum, dar și bărbatul Björn, că încrederea nu înseamnă certitudine, că în încredere există întotdeauna o anticipare. A renunțat. Pentru Svenja cea dezamăgită și rănită de părinți, care în sfârșit își găsise un adăpost sigur la Björn, asta ar suna găunos. „Atotștiutorule!“ – dacă n-ar spune-o, ar gândi-o.

N-au mai vorbit până când au ajuns la Lohmen. Svenja l-a rugat pe Kaspar să oprească la indicatorul localității și a coborât, salutând scurt.

Câteva zile mai târziu, Kaspar a primit o ilustrată de la Paula. Îi mulțumea că i-o adusese pe Svenja. Spunea că de atunci se gândise mult la Birgit și îl întreba dacă nu voia să mai petreacă împreună o seară în grădină, când se făcea vară. Pe cartea poștală era o fată, nu „Frumoasa ciocolatieră“, ci o nobilă, o fată cu îmbrăcăminte renascentistă, șezând, ținându-și drept capul și trunchiul, cu părul pieptănat cu cărare pe mijloc, frunte înaltă, privire pierdută. De pictorul Joseph Cornell Kaspar nu auzise încă niciodată.

29

Björn a sunat iarăși de dimineață și a sosit cu Sigrun la cinci, a umblat iarăși prin casă, s-a așezat la masa din bucătărie, a băut o bere și a interzis televizor, țigări, ruj și piercing. A anunțat că vine s-o ia pe Sigrun duminica următoare, duminica dinainte de Paști, și a plecat.

— A uitat de cinematograf și jeanși. Sigrun a spus-o mustrător, ca și cum i-ar fi lipsit interdicția.

— Poate că voia să le îngăduie pe amândouă. Ți-ar plăcea să porți jeanși? Cum stă treaba cu cinematograful?

— Vreau s-o văd pe Irmtraud. Vreau la Ravensbrück. Vreau la librărie. Și pot să merg iar la profesorul de pian?

— E bucuros să te primească. În fiecare dimineață la nouă.

Încă înainte să despacheteze, Sigrun s-a așezat la pian și i-a arătat lui Kaspar ce voia să-i cânte profesorului de pian a doua zi. Era o piesă simplă din *Album*, o cânta mai lent decât trebuia, dar fără greșeală, și Kaspar și-a amintit că după patru luni el n-ajunsese nicidecum atât de departe ca ea. Laudele lui au făcut-o să prindă curaj și să mai cânte o piesă, una dificilă, despre care recunoștea că n-o știe bine încă și la care a fost nevoită să înceapă de trei ori. Kaspar stătea rezemat de ușă și îi vedea fața concentrată, fruntea încrețită când greșea, zâmbetul ușor când reușea să cânte fără greșeală vreun pasaj deosebit de dificil. Atașamentul lui Sigrun față de pian, felul în care se abandona muzicii, buclele adunate, bluza încheiată până sus – imaginea îi amintea lui Kaspar de picturile din epoca romantică sau Biedermeier. Pentru cineva care trăiește astfel cu muzica nu trebuie să-ți faci griji, și-a zis Kaspar, până când i-au venit în minte Hans Frank și apoi Irma Grese, iar apoi vizita la Ravensbrück, pe care, dacă nu putea s-o evite, voia totuși s-o mai

amâne.

— Ce-ai zice de o călătorie? a întrebat-o pe Sigrun la cină. Ea își dorise să meargă la restaurantul italienesc unde mâncaseră și în prima seară, la prima ei vizită, și îi plăcea să fie răsfățată de patron. Nu voia să călătorească. La Istanbul, Barcelona și Veneția oricum nu, fie și pentru că până acolo trebuia să zbori și ea era împotriva zburatului. Din cauza mediului înconjurător. Și mai ales nu voia să piardă nicio oră de pian, voia să exerseze, voia să cunoască mai bine Berlinul, mai era drumeția la Kladow și, cu o zi la librărie, o zi la Ravensbrück și o întâlnire cu Irmtraud, săptămâna era gata.

— Și poate mergem o dată și la cinematograf.

După ce i-a urat noapte bună, a pus Adagioul din sonata *Hammerklavier*[1]. Se gândea că, ascultând acest fragment lung și calm, Sigrun va adormi cu siguranță. Dar când s-a încheiat, ea a coborât scările în grabă.

— Ce-a fost asta? Pot să mai ascult o dată? Așa că a mai pus o dată Adagioul, Sigrun ședea pe marginea canapelei, cu ochii închiși, cu pumnul stâng apăsat în palma dreaptă și absorbea fiecare sunet. Simțea că după Adagio trebuia să mai urmeze ceva, a pus mâna pe brațul lui Kaspar, când acesta a vrut să oprească aparatul, și a ascultat și Largoul, tot atentă, dar relaxată, și îi zâmbea lui Kaspar din când în când. Când a ajuns la scară s-a întors:

— Putem merge iarăși la concert?

Și Kaspar ar fi întrebat, dar era mai frumos că întrebase ea. Nefiind sigur că va reuși cu călătoria, cumpărase bilete pentru un concert cu lucrări de Mozart și Beethoven la Filarmonică și pentru oratoriul *Patimile după Matei* la Konzerthaus. Aștepta cu nerăbdare să vadă spectacolele și s-o pregătească pe Sigrun pentru ele, cu o seară înainte. Cu concertul pentru pian al lui Mozart avea să-i fie ușor. La fel și după *Simfonia nr. 4* a lui Brahms. La fel va fi și cu *Simfonia nr. 7* a lui Beethoven. Oare la *Patimile după Matei* îl va ajuta *Albumul*? Probabil că Sigrun nu mai auzise niciodată un coral.

1. *Sonata pentru pian nr. 29 în Si bemol major* de Ludwig van Beethoven.

30

Luni dimineață, când a intrat Kaspar în bucătărie, Sigrun pregătise micul-dejun, ascultase știrile și prognoza meteo, știa că marți vremea va fi bună și a decis că vor porni în drumeție imediat după lecția de pian. Îșidăduse întâlnire cu Irmtraud pentru luni după-amiază încă de la Lohmen. Sunase și la librărie, o ceruse la telefon pe angajata cu pisica și o rugase s-o aducă pe Lola miercuri. Kaspar a încuviințat, amuzat. Nepoata i-ar fi o vrednică succesoare la librărie.

— Vii cu mine la Irmtraud?

— Vrei?

— Da, a zis Sigrun și, dându-și seama că se mira, a continuat: I-am scris că am un bunic și m-a întrebat cum ești și m-am gândit să te iau cu mine și gata.

Dar nu doar pentru asta voia să-l aibă lângă ea. După-amiază, când au coborât din metrou la Kreuzberg și au ieșit din strada mare și au mers pe o străduță laterală, și din străduța laterală au intrat într-un pasaj îngust, trecând pe lângă dughene cu mâncare, tineri gălăgioși, cu sticle de bere în mână, șezând pe două canapele galbene desfundate, prăvălii cu vechituri, o bătrână care ședea într-o intrare cu o sticlă de rachiu și vorbea singură, un bărbat și o femeie care țipau unul la altul, Kaspar a observat că măruntaiele Berlinului o speriau pe Sigrun. Și a doua curte interioară, gunoiul și murdăria, tencuiala scorojită, tapetul zdrențuit de pe casa scării au neliniștit-o. S-a simțit ușurată când a apărut Irmtraud în ușă, la etajul al cincilea. Dar s-a și speriat vizibil; niciodată n-o mai văzuse pe Irmtraud așa, cu jeanși negri, T-shirt negru și șapcă de baseball neagră.

Irmtraud i-a dus în bucătărie, a scos trei sticle de bere din frigider și s-a așezat cu ei la masă. A întrebat-o pe Sigrun de

oameni ale căror nume nu-i ziceau nimic lui Kaspar, de grupuri și întruniri și activități. Irmtraud îi impunea respect lui Sigrun, care se străduia să răspundă clar și exact, și a băut berea, chiar dacă nu-i plăcea. Cât a povestit Irmtraud despre sine și despre grupul de fete din apartamentul comun, Sigrun nu și-a putut dezlipi ochii de la ea. Fetele se săturaseră de vorbărie. Ieșeau pe stradă și luptau, căutau ceartă cu Antifa și savurau stresul cu poliția. Nu le interesau busturile lui Hitler și steagurile cu svastică, nu le păsa de autoritățile din NPD[1] sau de la Femeile Germane și nu acceptau să le spună bărbații ce aveau sau nu de făcut din punct de vedere politic. Da, pentru bărbați erau un ghimpe în coastă. Însă Irmtraud considera că ea poate fi o femeie germană și poate deveni o mamă germană, chiar dacă ea și fetele aruncau cu sticle, ca băieții, și rupeau lanțurile de polițiști, și le ziceau jurnaliștilor care scriau mizerii despre ele să nu uite că aveau și ei niște nume și adrese.

— Eu sunt eu, știu ce e naționalismul și ce e socialismul, n-am nevoie de niște tipi care să-mi explice ce e comunitatea poporului și să fac parte din ea.

— Mai studiezi?

— Da. Iar tu – nici să nu te gândești să fugi de-acasă și să vii să stai cu noi. Îți termini școala și după aia te duci la studii. Trebuie să devenim niște partizane în politică. Trebuie să subminăm sistemul. Revoluția națională poate reuși doar dacă vine și din afară, și din interior. Brusc, Irmtraud s-a întors spre Kaspar. Ce părere aveți?

— Aveți dreptate, Sigrun trebuie să termine școala. Kaspar i-a zâmbit lui Sigrun. Apoi – e foarte înzestrată și are voință și va avea succes, indiferent în ce privință. Nimeni n-a mai zis nimic, Kaspar presupunea că Irmtraud aștepta de la el să spună ceva despre revoluția națională. În schimb, el a întrebat: Sigrun era foarte încântată de mica svastică de argint pe care o purtați la ureche, ca piercing – pot s-o văd?

Irmtraud a râs și și-a dat părul de pe ureche.

— Tu n-ai voie, Sigrun? Părinții tot nu-ți permit? Dar dumneavoastră?

— Credeți c-ar trebui și eu… la ureche…? Kaspar a scuturat din cap, râzând, Sigrun râdea, și tot râzând și-au luat rămas-bun.

1. Acronim pentru Partidul Național-Democrat (Nationaldemokratische Partei Deutschlands), partid neonazist din Germania.

31

În timpul drumeției, Sigrun a revenit la vizita făcută lui Irmtraud. Ședeau pe terasa de la Biserica Mântuitorului și tăceau de-o bucată de timp; Kaspar credea că, privind coloanele arcadelor, lacul licărind argintiu în soare și verdele proaspăt al pădurii de pe celălalt mal, Sigrun era la fel de senină ca și el. Însă ea era preocuptă de viitor.

— Înțeleg că trebuie să termin școala. Dar pentru așa ceva nu e nevoie să rămân în Lohmen. De ce nu pot să stau la Irmtraud și să merg la școală aici?

— Fiindcă Irmtraud nu vrea să locuieşti în apartamentul comun. Ce te grăbești așa?

— Nu vreau să mai fac gimnastică la cablu, să mă joc cu cercul și să cânt cântece. Eu vreau să lupt.

— Împotriva cui?

— Împotriva sistemului.

Kaspar nu știa ce să zică. Apoi a întrebat:

— Și ce-i sistemul?

— Totul. Că Germania nu mai aparține germanilor, că străinilor le merge mai bine ca alor noștri, că evreii și banii lor hotărăsc tot, că există atât de mulți musulmani și atâtea moschei.

— La voi e vreo moschee?

— Nu, dar a fost chioșcul cu döner kebab și tata zice că dacă rămân, musulmanii vor construi moschei, și atunci curând n-o să se mai audă clopote de biserică, ci o să strige ăla…

— Muezinul?

— Da. Noi nu mergem la biserică, dar nu-i nevoie să mergem la biserică ca să ne iubim cultura apuseană și bisericile și clopotele.

— Unde-i la voi cea mai apropiată moschee?

— Nu știu.

— Cunoști niște străini care o duc mai bine decât germanii?

— Pe la cei de la döner kebab trecea uneori unul cu Mercedes, un Mercedes mare și nou, tot un străin. Știu că există și germani cu mașini mari și noi, dar știi ce vreau să zic.

— Nu, Sigrun, nu știu ce vrei să zici. Eu nu văd că străinii o duc mai bine decât germanii și nici tu nu vezi. Unde vezi tu evrei care hotărăsc totul cu banii lor?

— Se ascund, zice tata.

— Nici pe ei nu-i vezi. Atunci de unde știi că există?

— Fiindcă există minciuna cu Holocaustul. Dacă n-ar exista evreii cărora le folosește minciuna asta, n-ar exista nici minciună.

— La ce mai au nevoie de minciună, dacă oricum ei hotărăsc totul cu banii lor?

— Ca să ne simțim noi rău și să nu ne apărăm. Dar noi n-avem de ce să ne simțim rău. Germanii nu fac așa ceva. Poate că i-au mai înghiontit puțin pe evrei și i-au închis. Poate că au și murit câțiva – în război mor oameni. Dar n-a fost mai mult de atât.

Kaspar simțea cât de mândră era Sigrun că răspundea la fiecare din întrebările lui, că făcea față la toate obiecțiile lui. Era obosit. Copila aceea pătimașă, ignoranța ei, impertinența, inaccesibilitatea și neajutorarea care răzbăteau din discuție îl oboseau. Ce trebuia să-i spună, cum să ajungă la ea?

— Sunt situații în care trebuie să te încrezi în alții. Când ești bolnav, medicul știe mai multe decât tine, și când ți se strică mașina, mecanicul. Dar nu te încrede în alții când poți să descoperi tu însăți care e problema. Fă cunoștință cu străini, cu musulmani și cu evrei, înainte să-i judeci. De altfel, deja cunoști unul.

— Un evreu?

— Profesorul tău de pian se trage din Egipt. Părinții lui erau monarhiști și au fugit cu el, când regele a fost silit să abdice. A râs încet. Poate că e musulman, nu l-am întrebat niciodată. Poți să-l întrebi și, dacă este și se duce la moschee, poți să-l întrebi dacă nu vrea să te ia o dată și pe tine.

— Adică la moschee?

— De ce nu?

— Nu știu. A spus-o ezitând, ca și cum brusc ar fi apărut multe

lucruri pe care nu le știa – dacă să-l întrebe pe profesorul de pian, dacă să meargă cu el la moschee, dacă să cunoască musulmani și evrei, dacă să verifice și să reflecteze la ceea ce pentru ea era de la sine înțeles. A scos sticla cu apă din rucsac. Mai mergem?

32

Kaspar își închipuise că săptămâna de primăvară cu Sigrun se va desfășura la fel cum se desfășurase săptămâna de toamnă. Dar n-a fost așa. Că Sigrun se făcuse stăpână pe locuința și pe lucrurile lui, că pregătea micul-dejun, că gătea și exersa la pian, că venea cu plăcere la librărie și se juca cu Lola, că făceau multe împreună și că cele mai multe seri se încheiau cu vizita lui de noapte bună în camera ei și cu o piesă muzicală – astea au rămas. Însă Kaspar simțea o tensiune pe care n-o simțise în săptămâna de toamnă. După ce atunci începuse o luptă pe care el n-o înțelegea, acum i se părea că își calculase o poziție de forță pe care voia să i-o impună. La început, lui Kaspar i s-a părut că felul în care insista cu dorințele ei în planificarea zilelor, la cumpărat și la gătit era un joc amuzant. Apoi a avut impresia că pentru ea asta însemna mai mult: un joc de forță. Îi impunea și niște discuții despre istorie și politică, pe care el le găsea neproductive și ar fi preferat să le lase deoparte.

Savuraseră concertul. Sigrun era copleșită de virtuozitatea pianistului care interpretase concertul pentru pian al lui Mozart, voia să poată cânta și ea la fel, și după vizita de noapte bună, când Kaspar a pus una dintre variațiunile lui Schumann pe tema celei de-a doua părți a simfoniei lui Beethoven, a coborât iarăși în fugă, a vrut să asculte toate variațiunile și a șezut iarăși cu ochii închiși pe marginea canapelei.

— Crezi că am să pot să cânt și eu așa, într-o zi? Kaspar a dat din cap, a mormăit afirmativ și, înainte să plece, ea l-a sărutat pe creștet.

În dimineața următoare, la micul-dejun, a zis:

— Toți marii compozitori au fost germani, nu-i așa? Bach, Beethoven, Brahms, Mozart, Schumann, toți cei pe care i-am

ascultat.

— Cei pe care i-am ascultat au fost. Mai există destui și sunt destui alții care n-au fost germani. Ce importanță are?

— Cred că din cauza asta iubesc muzica. E muzica mea.

— Muzica ta?

— Muzică germană. Știu că ți se pare că toți…

Kaspar s-a enervat.

— Muzică germană pentru germani?

— Râzi de mine. Dar muzica germană…

Kaspar s-a ridicat.

— Hai cu mine. Așază-te pe canapea. Am să-ți pun muzică, iar tu ai să-mi spui dacă e muzică germană sau muzică străină. S-a uitat la ceas. Știu, la nouă ai oră de pian. Comand un taxi, așa avem trei sferturi de oră la dispoziție. Întâi îmi spui dacă îți place piesa, apoi dacă e compozitor german sau străin.

Avea o ureche muzicală prea bună ca să nu-i placă Chopin, Dvořák, Grieg și Elgar, străini i-a crezut doar pe Ceaikovski, Bruckner și Wagner și la o *Suită franceză* a recunoscut că Bach era compozitorul, ceea ce aproape că l-a împăcat pe Kaspar.

— Cu muzica germană și străină n-a ieșit nimic. Nu le-ai deosebit și nici nu merge așa. E indiferent dacă muzica și arta și cărțile sunt germane sau străine. Contează doar dacă sunt bune sau nu.

Sigrun n-a zis nimic și a tăcut și pe drum, Kaspar nu-și dădea seama dacă din stânjeneală, fiindcă înțelesese, sau din încăpățânare. Înainte ca taxiul să oprească în fața casei profesorului de pian, Kaspar a zis:

— L-ai recunoscut pe Bach. Ai ureche muzicală, Sigrun, și mâini bune pentru pian. Ai ceva special, ceva de valoare – lasă politica deoparte.

După ora de pian a venit la librărie și până s-o caute pe Lola, a vrut să vorbească cu Kaspar.

— Mereu trebuie să gândesc cum gândești tu. În ceea ce privește muzica… poate că ai dreptate în ceea ce privește muzica. Dar acum ai să citești ce am să zic eu. Am adus cu mine *Adevărul despre Jurnalul Annei Frank*. În seara asta îți dau cartea.

Sigrun cususe și umpluse un fel de mingiuță plată, cenușie – așa i se părea lui Kaspar, dar pentru Lola era un șoarece – pe care

o legase cu un șnur și acum o făcea pe Lola să alerge după ea, s-o prindă, apoi i-o lua și vânătoarea pornea din nou. Până când Lola s-a săturat de joacă și a vrut s-o șteargă, dar a fost prinsă de Sigrun, care ședea pe podea, a fost pusă în poală și scărpinată până când a capitulat și a adormit. Când Kaspar s-a uitat să vadă ce făceau, Sigrun i-a zâmbit fericită. Seara o usturau mâinile de la zgârieturi; Kaspar a ajutat-o cu niște apă de toaletă. Când i-a spus „Noapte bună!“ în cameră, ea i-a dat *Adevărul despre Jurnalul Annei Frank*.

Kaspar a pus Haydn, o parte lentă, plictisitoare, dintr-o sonată pentru pian. Pentru ca Sigrun, stârnită muzical, să nu coboare iarăși treptele în fugă. A destupat la bucătărie o sticlă cu vin roșu, a luat cu el un pahar și sticla și s-a așezat pe canapea. Era răcoare și s-a acoperit cu pătura aflată la îndemână. Așa ședea mereu Birgit, și-a zis, în colțul ăsta al canapelei, acoperită cu pătura asta, paharul și sticla pe măsuța de lângă ea. Cum s-ar fi purtat cu Sigrun? Cum ar fi reacționat la părerile ei?

Nicicum. Birgit nu și-ar fi făcut de lucru cu Sigrun. La asta se pricepea: să țină oamenii la distanță, să se distanțeze de oameni, s-o rupă cu oamenii. S-ar fi oferit Svenjei și lui Sigrun, așa cum avusese de gând, ar fi constatat că nu se potrivesc și și-ar fi retras oferta. Poate că ar mai fi așteptat puțin cu decizia, pentru ca romanul să nu se încheie brusc. Ea nu s-ar fi supus și n-ar fi citit adevărul despre jurnalul Annei Frank.

Kaspar a oftat, a luat cartea și a început. A citit că stilul jurnalului nu era cel al unei fetițe, că textul dat la tipar fusese al tatălui lui Anne Frank, că scrisul din originalul prezentat până la urmă nu era mereu același și că parțial fusese folosit un pix, care exista abia din 1951. Că diferențele dintre scrieri se observau de la prima vedere, că scrisul cu pix fusese identificat de Biroul Federal de Investigații Criminale, că tatăl recunoscuse manipularea originalului. Că adevărul ieșise la iveală, dar că era ținut ascuns, fiindcă jurnalul era o mare afacere, o parte din industria Holocaustului. Și fiindcă era important ca germanii să fie considerați vinovați, să se simtă vinovați și să li se închidă gura.

Nu, și-a zis Kaspar, nu va parcurge cartea punct cu punct, împreună cu Sigrun, ca să-i demonstreze iarăși că ceea auzise,

citise și crezuse nu era adevărat. S-a ridicat, s-a dus la computer, a găsit o publicație a Fundației Anne Frank cu privire la minciunile despre jurnal și a listat-o. Apoi a pus totul pe masa din bucătărie: cartea lui Sigrun, publicația fundației și jurnalul însuşi.

33

Dar pentru Sigrun asta n-a însemnat tact, ci umilire.

— Ți se pare că ești prea grozav ca să discuți cu mine despre carte? Îmi azvârli chestia asta – ținea în mână textul listat –, iar eu trebuie s-o citesc și să-mi țin gura? Când a ajuns în bucătărie, s-a răstit la el încă înainte s-apuce să-i zică „Bună dimineața“.

Kaspar a ridicat mâinile împăciuitor.

— Tu…

— Să nu zici „tu“, ci să mă iei în serios. Să asculți ce spun și să vorbești cu mine. Ți-am dat o carte în care se arată că povestea cu jurnalul e o minciună. Ai ceva de zis în legătură cu asta? Dar măcar ai citit cartea?

Kaspar s-a așezat.

— Sigrun, Sigrun. Bineînțeles că am citit cartea. M-am gândit că vei prefera să citești, decât să auzi de la mine, tot ce nu e adevărat în carte. Putem vorbi după ce ai citit sau în loc să citești. Putem s-o facem imediat după ora de pian. Nu mă consider prea bun ca să…

— Bine, imediat după ora de pian, l-a întrerupt ea, a turnat cafea amândurora s-a așezat și a spart oul cu linguriță. În timpul micului-dejun a tăcut, iar lui Kaspar i se făcea milă de bărbatul cu care va trăi ea într-o bună zi și pe care îl va pedepsi cu tăcerea ei. Înainte să pornească spre ora de pian, a zis, cu capul aplecat, ca și cum nu vorbea cu Kaspar, ci cu masa sau cu ea însăși:

— Fiindcă iarăși nu pot să vin mai mult timp, el zice că ar fi bine să stau sâmbătă două ore. Dacă nu ai nimic împotrivă…

— Mă bucur. Crede în tine.

— Vrea să facem împreună un plan ca să exersez cum trebuie când sunt singură.

— Te lasă părinții să exersezi cât vrei tu?

— Crezi că părinții mei n-au educație? Că ei nu știu cât de important e cântatul la pian?

— Mă gândeam că sunt prea multe de făcut, că s-ar putea să fie nevoie să ajuți prea mult.

— Acum trebuie să plec.

Kaspar a înțeles că Sigrun nu juca cu el un joc de forță. Se simțea pusă la îndoială, ea și lumea ei și părinții ei și părerile ei, și ținea să se impună. Cel mai mult ar fi vrut să-l aducă la convingerile ei. Asta nu se putea. Apoi voia să nu-și piardă măcar credința. Simțea că are dreptate, chiar dacă nu avea argumente. Însă era deșteaptă și știa că e nevoie de argumente.

După ce s-a întors de la ora de pian, Kaspar i-a explicat felul în care a apărut manuscrisul Annei Frank, intervențiile tatălui și motivele, refacerea versiunii originale, expertizele grafologice, expertiza Biroului Federal de Investigații Criminale, urmele de pix, foile găsite ulterior, procesele care au avut loc – tot ce punea la zid cartea lui Sigrun își găsea explicația și avea o justificare.

— Nu știu. A scuturat din cap. Mă duc să exersez.

A exersat până după-amiază, și Kaspar înțelegea de ce. Când a terminat, era flămândă, s-a dus singură la cumpărături și a și gătit singură. La patru și jumătate mâncarea era pe masă, chiftele cu sos și cartofi și salată și, mulțumită laudelor lui pentru felul în care gătea, pentru cântatul la pian, a devenit iar vorbăreață, a povestit despre orele de muzică de la școală și despre ce i-ar plăcea să învețe acolo despre muzică, dar a fost nevoită să învețe dintr-o carte pe care i-o dăduse profesorul de pian. Apoi l-a întrebat dacă după masă nu voia să joace șah. Amândoi știau că dorea să câștige, să câștige din nou, în sfârșit.

— Sunt mai bun acum. Am studiat o carte de șah.

— Bine, a zis ea, convinsă că oricum l-ar fi bătut, și oricum l-a și bătut. Dar el chiar făcuse progrese, a fost nevoită să chibzuiască mai des, iar la a doua partidă a reușit să ajungă până în faza finală. Dar la a treia partidă făcea greșeală după greșeală, una mai stupidă decât alta.

— Ești obosit, a zis ea, hai să jucăm iarăși când ești odihnit. Primele două partide chiar au fost distractive. Era bucuroasă de superioritatea ei, de faptul că putea să-l laude și că lui îi plăcea să fie lăudat.

— Vrei să facem o excursie la vară? Dacă nu vrei să zbori, atunci cu trenul sau cu mașina. Cu vagonul de dormit putem să ajungem peste noapte în Italia sau Franța, și cu vaporul în Norvegia sau Suedia sau Finlanda.

— Ca să cunosc străinătatea și pe străini?

— Putem pleca și la Marea Nordului sau la Marea Baltică sau la munte.

— Am să mă gândesc. S-a ridicat. Mă bucur că vrei să călătorești cu mine. Dar mâine plecăm la Ravensbrück.

34

Pe drum, Sigrun n-a vrut să vorbească, iar lui îi convenea. Își alesese niște CD-uri și le luase cu ea, sonatele pentru pian ale lui Beethoven, și le-au ascultat, una după alta, până când, după a cincea, la Fürstenberg, Sigrun a oprit muzica și i-a explicat lui Kaspar că la Ravensbrück era mai bine să meargă fiecare pe drumul lui și să se întâlnească după aceea.

— Știu, vrei să-mi explici tot. Sau stai lângă mine și aștepți să vezi ce gândesc și ce spun. Prefer să fiu singură.

Au parcat, la intrare au luat o hartă și s-au înțeles să viziteze ea mai întâi grupul de locuințe SS și el comandamentul și terenul lagărului, iar apoi să facă cu schimbul. A privit-o cum se îndrepta spre casa în care locuiseră gardiencele și care acum era o expoziție despre ele – dreaptă și cu capul sus, ca Irma Grese în fața tribunalului și la spânzurătoare.

La comandament a trecut din încăpere în încăpere, a citit textele, s-a uitat la puținele fotografii și exponate, a aflat cum luase ființă și se dezvoltase lagărul, cu informații despre deținute, despre viața de zi cu zi din lagăr, SS și infirmerie, despre morțile în masă, despre desființarea și eliberarea lagărului. Se tot oprea în fața micilor panouri cu fotografii și scurte biografii ale deținutelor din Germania și din Europa și a zăbovit mult la registrul deschis, în care erau trecute rând cu rând, cu un scris îngrijit, noile intrări. Fiecare dintre acele femei era o lume care se născuse odată cu ea și care murise odată cu ea – Kaspar și-a amintit cuvintele lui Heine și n-a mai putut să suporte expoziția – expoziția, crimele, distrugerea, devastarea. Apoi a ajuns în încăperea în care erau descrise experimentele medicale și chirurgicale la care erau supuse deținutele și groazei față de ce făcuseră medicii i s-a adăugat teama de ce va gândi și zice Sigrun.

Că a fost vorba doar de intenția de a putea trata mai bine rănile infectate ale soldaților germani?

A ieșit din clădirea comandamentului pe terenul întins pe care se mai aflau doar câteva clădiri administrative în stânga și închisoarea în dreapta. Barăcile de lemn, putrede, dărăpănate și devenite inutile, fuseseră demolate de multă vreme. Dar când a străbătut fostul drum principal al lagărului, mărginit de copaci, mari și îmbătrâniți între timp, a recunoscut contururile barăcilor marcate în pietrișul mai închis la culoare, iar pe hartă a văzut că în stânga și în dreapta și în spatele copacilor de la capătul terenului întins se continuase cu barăci ordonat înșiruite. S-a oprit. Barăci cât putea să cuprindă cu ochii, barăci, între ele deținutele, gardiencele, câinii.

După o vreme și-a dat seama că privea țintă pământul de la picioare. Nu voia să mai rămână, s-a dus la memorial și s-a așezat pe trepte, pe malul lacului. Pe celălalt mal se înălțau în soare biserica și casele din Fürstenberg. Era o consolare sau un chin să vezi din celulele închisorii orașul de pe malul lacului, unde viața își urma cursul? Sau viața din lagăr nu era simțită deloc ca o permanentă stare de excepție și un dezastru, ci tot ca viață care își urma cursul. S-a gândit la desenele și micile opere de artă realizate în lagăr, la iepuraşul pe care o deținută îl sculptase cu drag pentru o victimă a experimentelor medicale, la batista brodată. Oare cum au reușit să reziste, să aibă grijă de propria lor persoană, să lupte pentru sine, fără să devină niște animale cărora nu le pasă de cei din jur? Ravensbrück era un lagăr pentru femei – sunt femeile mai solidare decât bărbații?

— Aici erai! S-a așezat lângă el. A fost interesant. Gardiencele erau rele și deținutele, bune – cum altfel? Dar dacă asculți și privești cu atenție, observi că n-a fost așa. Astea erau niște infractoare, trăiau din furt, înșelăciune și prostituție, refuzau să muncească, țineau cu dușmanul sau chiar erau din rândurile dușmanilor. Cum să se fi impus gardiencele fără strictețe și duritate? Uită-te le fețele lor – sunt fețe care arată bunătate. Ce tinere erau multe dintre ele! A scuturat din cap. Nu știu dacă eu, peste trei ani… Irma Grese avea optsprezece ani când a început aici.

Kaspar nu voia să vorbească despre gardience. Nu voia nici să

vadă expoziția despre ele. Cel mai mult ar fi vrut să rămână așezat pe trepte. Ar putea să se descalțe și să-și bage picioarele în apă? Ar fi fost o lipsă de respect față de femeile care suferiseră și muriseră acolo? L-ar ajuta să gândească iarăși clar. Oare cum să vorbească cu Sigrun?

S-a ridicat.

— Ne vedem mai încolo.

Sigrun l-a privit uimită, nu-i înțelegea nici tăcerea și nici plecarea bruscă.

— S-a întâmplat ceva?

— Comandantul a introdus regimul de carceră și pedeapsa cu bătaia pentru femei. A pus să fie ucise cele bolnave și cele cu infirmități. La față seamănă cu un poștaș prietenos care are grijă să se livreze totul la timp. A clătinat din cap. Fețe care arată bunătate…

Dar Sigrun avea dreptate. Pe fețele gardiencelor nu se putea citi cruzimea, iar în excursii erau vesele și destinse, cum sunt niște femei tinere în excursii. Multe fuseseră muncitoare, din medii nevoiașe, ceruseră să fie primite din cauza câștigurilor bune sau a condițiilor bune de muncă sau fuseseră obligate să se înroleze și poate că la început au fost încă prietenoase, după cum le descriau deținutele, dar au devenit curând la fel de insensibile și de nemiloase ca și celelalte. Kaspar reușea să-și închipuie toate astea. Însă unele refuzaseră să se înroleze – ele de unde aveau capacitatea de a înțelege, forța, curajul?

La etajul superior se puteau vedea niște încercări de a reacționa artistic la ceea ce fusese lagărul, cu înregistrări video și instalații care conţineau materiale textile, texte și sunete. Kaspar a mers dintr-o încăpere în alta, a coborât scara și a ieșit în după-amiaza însorită. Peste drum era parcarea, mașina stătea la umbră, iar Kaspar s-a așezat. Ședea pur și simplu și, când a bătut Sigrun în geam și a urcat, nu știa cât timp șezuse așa.

35

Kaspar era prea epuizat ca să vorbească. Epuizat nu de ceea ce văzuse, ci de ceea ce nu văzuse și completase și ilustrase în minte. Terenul întins, pietrișul mai închis la culoare, copacii înalți și bătrâni, comandamentul și clădirile administrative, casele celor din SS – de fapt, nu era nimic rău acolo. A devenit rău abia când Kaspar și-a închipuit terenul cu barăci, una lângă alta, apoi drumurile cu femeile acelea fără puteri, ostenite, slabe, gardiencele, câinii lor ciobănești, strigătele lor, brutalitatea lor, paturile pe trei niveluri din barăci, înghesuiala, duhoarea. El făcuse din ce era Ravensbrück ceea ce fusese Ravensbrück. Asta însemnase muncă, o muncă istovitoare, și a pornit mașina, istovit și tăcut. Bineînțeles că dorea să știe ce văzuse și ce gândise Sigrun. Dar încă nu era în stare s-o întrebe și să stea de vorbă cu ea.

Apoi ea l-a întrebat:

— De ce ții tu mereu cu ceilalți?

— Țin cu…

— Da, mereu ții cu ceilalți. Când e vorba de străini, și de evrei, și de muzică, și de Anne Frank, și de Holocaust – mereu sunt ceilalți, și nu noi.

— Ah, Sigrun, doar nu-i vorba despre a ține cu cineva. E vorba de fapte. Străinilor nu le merge mai bine și evreii nu au mai mulți bani, iar la muzică ai…

— Nu-i obligatoriu să fie adevărat tot ce-am văzut noi. Oamenii mint, și fotografiile pot să mintă, și e ușor să zici că s-a întâmplat ceva aici sau dincolo. Nu-i nevoie decât să pui o inscripție pe ușă. Tata are dreptate. Holocaustul e o invenție ulterioară, iar acum știu cât de ușor poate fi născocit ceva, după ce totul s-a terminat.

Au trecut pe lângă niște case, au traversat o apă și s-au afundat din nou în pădure. Cerul se întunecase, era o întunecare anunţând furtună, și o clipă Kaspar a uitat de Sigrun și s-a bucurat că va fi furtună, prima furtună din acel an, mesagerul verii. După câteva minute, câțiva stropi au lovit parbrizul, curând a început să toarne, iar Kaspar a intrat cu mașina pe un drum de pădure și a oprit. Ploaia cădea cu zgomot pe acoperiș și inunda geamurile, iar dinspre șosea și pădure nu se auzea și nu se vedea nimic. Ar fi avut chef să-și aprindă o țigară, ceea ce nu mai făcuse de zeci de ani. Ar fi avut chef să ia și o înghițitură dintr-o ploscă argintie, whisky sau coniac, chiar dacă altminteri nu bea tărie. Simțea nevoia să se răsfețe sau, mai bine, să se lase răsfățat. Apoi i-a fost rușine că după Ravensbrück s-a gândit la răsfăț. Sigrun ședea lângă el și își privea mâinile ținute în poală.

— Sunt prea mulți – martori, victime și făptași –, prea multe documente, prea multe urme. S-a ținut evidență la toate – exproprierea evreilor, transportul lor în lagăre, uciderea lor în lagăre. Căile ferate au ținut evidența pentru transporturi, fabrica producătoare de Zyklon, pentru livrarea lui, iar cea care a construit cuptoarele, pentru realizarea lor. Comandantul de la Auschwitz și-a scris memoriile și a descris ce s-a întâmplat. Tu crezi că toate astea sunt niște născociri ale celor care nu ne plac pe noi, germanii. Mii de oameni de știință, germani și străini, au făcut cercetări pe tema asta și dacă cei germani ar fi descoperit altceva de raportat, ceva mai bun, ar fi făcut-o. Cine ar inventa niște fărădelegi atât de îngrozitoare ale propriului popor, murdărind cu ele tot: pe sine, familia și prietenii. Poate există ici-colo vreunul, dar nu mii. Eu… eu nu pot să-ți spun ce fericit aș fi dacă Holocaustul n-ar fi existat. Dar a existat. Și trebuie să înveți și tu să trăiești cu faptul că a existat.

Sigrun nu spunea nimic. Continua să privească în poală, înnodându-și și deznodându-și degetele. În cele din urmă a zis:

— Dar de ce e nevoie să ți se amintească și să se vorbească atât de mult despre asta? Nu așa se face. Nici ceilalți nu fac așa cu ce e rău la ei.

— Ceilalți uită lucrurile rele mărunte și poate că și noi uităm de ele, și nu e niciun motiv să-ți amintești și să vorbești de ele. Lucrurile rele mari… Dacă ai omorât pe cineva și toți ceilalți o

știu, iar tu te porți ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic și n-ai fi făcut nimic, ceilalți nu mai vor să aibă de-a face cu tine. Trebuie să-ți asumi ceea ce ai făcut și să le arăți celorlalți că regreți și că ai învățat din asta și că n-ai să repeți. Atunci te primesc iarăși printre ei.

— Nu cred că pot să vorbesc cu tata despre așa ceva.

— Și cu mama?

— Pe ea n-o interesează. Ea zice că Holocaustul e o treabă vestică și că noi avem alte griji: pământul, gospodăria, viața adevărată. Cred că nici naționaliștilor autonomi nu le pasă cu adevărat de Holocaust. E ca și cu steagurile cu svastici și cu busturile lui Hitler.

— Atunci e-n regulă. Atunci tot poți să fii o bună naționalistă și o bună socialistă.

— Îți bați joc de mine?

— Nu, Sigrun. Mă gândeam că nu există național-socialism fără persecutarea și exterminarea evreilor și m-am întrebat dacă nu le-ai disociat cu prea multă ușurință pe cele două. Dar disocieri se pot face.

Se mai luminase, ploaia era mai slabă, iar Kaspar a întrebat:

— Ne continuăm drumul?

Sigrun a ridicat din umeri.

— Tu conduci. Ce mă întrebi?

Au pornit. Când au ieșit din pădure, norii se risipiseră și soarele arunca un mănunchi de raze asupra unui sat din depărtare.

— Totuși pot să fiu mândră că sunt germancă.

Kaspar a intrat iarăși pe un drum din câmp și a oprit.

— Nu știu. Cred că poți fi mîndru numai de ce ai realizat. Dar e posibil ca lucrurile să poată fi privite și altfel. A arătat spre ținutul deluros, spre câmpii, spre pâlcul de copaci, spre satul luminat de soare și spre un altul, dintr-o depresiune, și din care se vedeau doar turla bisericii și câteva acoperișuri. Soarele scăpătase deja, avea să fie un apus minunat. Îmi iubesc țara, mă bucur că îi vorbesc limba, că îi înțeleg oamenii, că îmi este familiară. Nu trebuie să fiu mândru că sunt german, mi-e suficient că mă bucur de asta. Au privit amândoi imaginea care li se oferea. Kaspar a deschis geamul; i-ar fi plăcut să audă clopotele bisericii, s-ar fi

potrivit cu imaginea, dar nu sunau. Mai vrei să știi dacă trebuie să-ți placă evreii? Nu trebuie să-ți placă nimeni. Habar n-am cum funcționează asta, să-ți placă germanii, sau evreii, sau francezii. Dar nu știu nici ce rost are să nu-ți placă germanii, evreii sau francezii. Peste tot există oameni fermecători sau nesuferiți și, dacă nu-ți plac francezii, e greu să-i găsești pe francezii care sunt fermecători.

A pornit mașina.

— Am vorbit prea mult? N-a așteptat să-i răspundă, ci a continuat. Mi-ar fi plăcut să am copii și mi-ar fi plăcut să le explic lumea sau ce știu despre ea. Îmi face plăcere să-ți explic și ție ce știu. Dar mi-am propus să nu-ți țin discursuri și așa va și rămâne. Sigrun l-a sigurat că era în ordine. Însă niște întrebări l-au preocupat până când au ajuns acasă: când și cum să spună ceva despre opiniile lui Sigrun și, mai ales, cât trebuia să spună? Mai bine prea mult decât prea puțin? Mai bine prea puțin decât prea mult? Când o întâmplare sau un eveniment îi dădea prilej s-o facă sau numai când aducea ea vorba?

36

Și n-a scăpat de ele până duminică după-amiază. Lecția de pian de sâmbătă dimineață a durat nu două, ci trei ore, la patru și jumătate au pornit spre *Patimile după Matei*, iar înainte de asta Kaspar i-a spus lui Sigrun povestea Patimilor, de care ea nu auzise încă.

Îi era teamă că se va plictisi. Dar a ascultat atentă chiar și recitativele. De mai multe ori i-a șoptit lui Kaspar „așa ceva n-am mai auzit niciodată“, dar și „asta nu înțeleg“, când urmărea în program textele ariilor și nu i-a fost ușor să-i explice pe drumul de întoarcere versurile încărcate de fervoarea credinţei ale lui Bach. Coralele i-au plăcut în mod deosebit, voia să știe ce era cu ele, iar el i-a explicat că așa cum cântaseră ea și ai ei la serbare, așa cântau și creștinii. Când și-au spus noapte bună, el s-a așezat pe marginea patului.

— Ai să-mi lipsești, Sigrun. Ești o nepoată dragă.

Ea a zâmbit.

— E frumos la tine. Chiar dacă mereu trebuie să fie adevărul tău și n-are voie să fie al meu.

— Adevărul e unic. Nu e al meu și nici al tău, el este pur și simplu. Ca soarele și luna. Și asemenea lunii, uneori poate fi văzut doar pe jumătate, deși rămâne rotund și frumos.

— Rotund și frumos?

— E un vers dintr-un cântec.

Vedeți acolo luna?
E doar pe jumătate,
dar tot rotundă și frumoasă este.
Așa-s unele lucruri...,
în râs le luăm, fiindcă

ochiul a le zări nu poate.[1]

— Ce să-ți pun? Bach? Mozart? Deja te pricepi.

— Ceva nou, dar pentru pian.

I-a pus Satie. Oare va coborî iarăși și va dori să asculte mai mult? I-a pândit pașii pe scări. N-a venit și nici n-a strigat „A fost frumos“ sau „Ce a fost asta?“ sau „Noapte bună“, și el a închis încet ușa.

Însă duminică dimineață, când a oprit aparatul de ras, a auzit muzică, slab și îndepărtat, și în drum spre bucătărie și-a dat seama că Sigrun își pusese Satie. Ședea la masă, cu mâinile în fața ei, ca și cum ar fi stat la pian.

— Satie a fost francez.

— Nu-ți bate joc de mine. Am căutat în lexiconul tău, a avut strămoși normanzi. N-am spus niciodată că doar germanii pot să compună. Mereu există excepții. Tata zice că până și la evrei.

— Până și la…

— Există muzicieni evrei buni și artiști și oameni de știință. Tata zice că ar fi o prostie să vrei să negi asta. Dar muzicienii evrei cântă ce au compus alții. Evreii se folosesc mereu de ce au creat alții. Așa se îmbogățesc. Nu sunt cu adevărat originali.

— De unde știe asta tatăl tău? Cunoaște atât de mulți evrei?

— Nu știu câți cunoaște. Cred că la noi nu sunt deloc. Dar polonezii sunt altfel decât noi, la fel și francezii și englezii, de ce tocmai evreii să fie ca noi?

— Cunoaște tatăl tău atât de mulți englezi…

— Tu și „cunoaște“ ăsta al tău. Nici tu nu știi numai ce cunoști personal. Unele lucruri se știu, pur și simplu. Englezii sunt negustori, francezii sunt mai mult cu moda și mâncarea, iar polonezii sunt mândri și fură.

— O, Doamne! Kaspar se simțea neajutorat.

Cum să scape de muntele ăsta de resentimente? Lui Sigrun i-ar fi trebuit un an la o școală din Anglia. El n-ar reuși să-i țină piept tatălui, povestindu-i despre englezi că erau remarcabili și nu niște negustori, și nici cu ce ar fi putut să spună despre francezi și polonezi. Crezuse că problema cu muzica germană și compozitorii germani era deja lămurită, dar uite că iarăși apăruse – cu Satie ca excepție.

— Ai avea chef să mergi la școală un an, undeva, în străinătate? În Anglia sau Canada sau America? Există astfel de programe.

Sigrun l-a privit derutată.

— Nu-s bună la engleză. N-am plecat încă niciodată atât de departe. Părinții – nu știa ce să mai spună –, ce ar zice părinții? Cum s-ar… fără mine? Aș fi singură?

Kaspar i-a explicat că ar trăi într-o familie, o familie cu copii, și că într-o lume în care se vorbește doar engleza, curând ar vorbi și ea engleza.

— Gândește-te la asta, pur și simplu. Dacă ai chef, putem vorbi cu părinții.

— Dar nu azi. Nu-i bine să-l luăm pe tata prin surprindere. A chibzuit, a scuturat din cap și l-a privit pe Kaspar cu neîncredere. Crezi că ăia mă vor primi? De ce ar face-o? Nu sunt cea mai bună și cred că profesorii nu mă plac și n-ar scrie nimic bun despre mine. Costă bani? Nu aștepta vreun răspuns, a continuat să se gândească, apoi fața i s-a luminat. Ar fi grozav. Un an în lume. Totul ar fi nou. A râs: eu, de asemenea.

Voia să iasă de acolo. Cât timp voia să iasă, mai erau speranțe. La vară va veni iarăși, va pleca cu ea și îi va arăta o bucată de lume și-i va îndepărta niște resentimente. Și mai avea speranțe cât timp ea mai cânta la pian. Nu voia să-și bată capul cu gândul că Hans Frank cântase la pian în castelul din Cracovia. Avea un simț deosebit pentru muzică, pricepuse o dată stupizenia cu compozitorii germani și cu muzica germană și o va pricepe iarăși. Când s-a dus în camera ei, în timp ce ea își făcea bagajul, i-a pus în geamantan CD-ul cu Satie.

1. Fragment din „Abendlied“ („Cântec de seară“) de Mattias Claudius (1740-1815).

37

De data asta a lăsat ceva. Intenționat? Din neglijență? După cât de ordonat strânsese iarăși totul, nu putea să-și închipuie decât că o făcuse cu intenție și s-a bucurat. Pe masă era inelul ei de argint cu model de împletitură celtică.

Nu se înțeleseseră pentru vreo țintă de călătorie în vacanța de vară. Sigrun nu voia să zboare, dar i-ar fi plăcut să vadă câte ceva din lume și să mai și cânte la pian, să citească, să facă drumeții și să înoate. „Alege tu ceva, bunicule“, zisese ea la urmă.

Kaspar a întrebat la librărie. Lume, pian, citit, drumeții, înot – unde s-ar duce colegii, având în vedere indicațiile? La Marea Mediterană, dar se temea că pentru Sigrun cea conștientă de CO_2 călătoria ar dura prea mult. A găsit o locuință de vacanță cu pian pe malul Lacului celor Patru Cantoane. Nu era ieftină, dar se obișnuise cu împrumutul la Casa de Economii și, cu ocazia celei de-a doua rate, deja mărise suma la 100.000. Björn urma s-o aducă pe Sigrun în ultima duminică a lunii iulie. Și-ar petrece primele zile de vacanță la Berlin, apoi ar călători trei zile, apoi două săptămâni pe lac, de vineri până vineri, apoi două zile la întoarcere. În Elveția vedea ceva din lumea în care conviețuiau patru etnii diferite – poate că asta o va impresiona pe Sigrun. La dus, voia să-i arate Heidelberg și Strasbourg.

Kaspar era mai calm decât după prima vizită a lui Sigrun. Nu se mai ducea la sala de fitness fiindcă voia să țină pasul cu Sigrun în timpul drumețiilor din munții elvețieni, ci fiindcă se obișnuise. Devenise o obișnuință și să gătească seara de două sau de trei ori pe săptămână și uneori să refacă o partidă de șah. Bea mai puțin și își făcea mai des câte un ceai de ghimbir.

A citit tot ce a găsit despre cei de dreapta, despre naziștii vechi și noi, despre NPD și AfD[1], despre Naționaliștii Autonomi,

Identitari[2], Artamani[3], etno-naționaliști, despre așezările lor și zonele național eliberate, despre organizațiile lor de femei și de tineret. Era o lectură deprimantă; nu bănuise cât de răspândiți erau, cu câtă mobilitate se adaptau curentelor vremii, ce susținuți erau de pătura de mijloc și ce mare era prezența copiilor de medici, avocați, învățători și profesori în organizațiile de tineret. În căutarea unei literaturi, nu despre cei de dreapta, ci aparținând celor de dreapta, a constatat cu uimire că nu o colecta nici Agenția Federală pentru Educație Civică și nici Oficiul pentru Protecția Constituției. Singura instituție care arăta interes era o mică inițiativă antifascistă din Kreuzberg. Fondul pe care îl deținea era strâns la întâmplare și cu lipsuri. Paginile scrise de tineret pentru tineret conțineau relatări despre întâlniri și deplasări, adesea în Prusia Orientală, Pomerania și Silezia, gânduri despre Reich ca istorie și misiune, despre viață ca temeritate, despre tineretul aliat și statul organic, poezii despre popor și țară, recomandări de cărți și filme de dreapta. Mereu era vorba despre experiența comunitară și totodată despre respingerea celorlalți, a străinilor, care nu se pot integra. Le rămânea societatea datoare tinerilor cu o experiență comunitară pozitivă? Ce ar fi putut să-i propună lui Sigrun ca alternativă mai bună la taberele, aventurile, competițiile ei, la răspunderea pe care o avea ca lider? A căutat pe internet nume de deschizători de drumuri, nu fiindcă se gândea că Sigrun va trece de partea lor, ci doar pentru că voia să știe dacă exista așa ceva în Güstrow, și n-a găsit niciunul.

Dorise să afle cum ar putea să lărgească și să deschidă lumea ideilor lui Sigrun și nu se lămurise, n-a găsit niciun semnal și niciun tertip prin care să poată ajunge la Sigrun. Putea doar să vorbească cu ea. Dacă ea voia să vorbească cu el. De fiecare dată când se gândea la ultima discuție despre muzică îi trecea curajul. Ea ascultase, observase că nu poate să distingă muzica germană, se înțeleseseră că în cazul muzicii nu e vorba despre german și ne-german, și câteva zile mai târziu iarăși contau doar compozitorii germani, iar Satie era o excepție. I-a venit în minte câinele pavlovian care, primindu-și mereu hrana la sunetul unui clopot, a ajuns să saliveze și atunci când se auzea doar clopotul. A putut fi dezobișnuit de condiționare. Însă când și-a primit din nou

mâncarea la bătaia de clopot, condiționarea a funcționat la fel ca înainte.

1. Acronim pentru Alternative für Deutschland (Alternativa pentru Germania), partid politic conservator, eurosceptic, fondat în 2013.
2. Mișcarea identitară, specifică perioadei postbelice, cuprinzând o serie de grupări de orientare etno-națională, susținătoare a unei ideologii extremiste de dreapta.
3. Liga Artaman, mișcare agrară și etno-națională, activă în perioada interbelică, absorbită ulterior de NSDAP.

38

— Părinții nu privesc cu ochi buni că stau cu tine trei săptămâni. Când o lăsase acolo și-și luase rămas-bun, nu scurt și neprietenos, ca de obicei, Björn fusese jignitor de necioplit, iar Sigrun voia să explice purtarea tatălui ei. În ultima vreme nu le place nici cântatul la pian. Ei nu fac muzică și nu cunosc pe nimeni care să facă. Dacă ar fi tobă sau cimpoi sau lăută, dar pian? Nu-mi interzic. Când mă aud că exersez, vin, mama sau tata, și vor să-i ajut – în grădină sau cu găinile sau la unelte. De cele mai multe ori exersez cu căști și nu mă pot auzi, dar uneori aș vrea să am muzica în cameră. L-a privit pe Kaspar, încrețindu-și fruntea; înțelegea că stând la pian le devenea străină părinților, înțelegea și că anunțul lui Kaspar despre călătorie îl supărase pe tatăl ei, pentru care o călătorie nu ducea pur și simplu în vacanță, ci într-o altă lume, străină.

— Dacă n-ai fi zis că din cauza mea ai plănuit să călătorim cu mașina, fiindcă nu vreau să zbor, mi-ar fi interzis. A observat că mă bucuram și n-a vrut să mă dezamăgească.

— Altceva mai e?

— Ce nu le place? Niște cărți pe care le-am împrumutat de la biblioteca municipală din Güstrow, cărți despre război și despre evrei și *Jurnalul Annei Frank*. Își închipuie că numai din cauza ta le citesc. Și că mi-ai dat ideea prostească cu anul petrecut în străinătate. De fapt, asta ai și făcut. A scuturat din cap. Nu te plac, vreau să zic, nu le place să fii în viața mea, în rest le ești indiferent. Au nevoie de bani, dar se simt prost că îi iau de la tine. Ca și cum s-ar lăsa cumpărați.

— Pot să fac ceva ca să se împace mai bine cu mine?

Sigrun zâmbea trist.

— Ar trebui să devii unul dintre noi. A scos partiturile din

geamantan, n-a mai despachetat altceva, nu s-a aranjat, s-a dus la pian și a cântat până seara. Înainte să treacă la Bach, a exersat cu dăruire niște studii ale lui Czerny pe care le exersase și Kaspar cândva, fără dăruire. După o jumătate de an, Sigrun era mai bună decât fusese el după trei ani. În plus, relația ei cu cântatul la pian era de independență, ceva ce el n-avusese și admira. La ultima vizită, nu el îi pusese în geamantan partiturile. Și le procurase singură.

La ultima lecție îi ceruse și profesorului de pian numărul de telefon, îl sunase din Lohmen și singură stabilise cu el o oră dublă pentru dimineața de după sosirea la Berlin. De acolo a venit cu partituri pentru vacanță. Cărți pentru vacanță a găsit în biblioteca lui Kaspar și la librărie, unde nu mai avea nevoie de invitație, ci știa că are voie să ia ce dorește. Trebuia doar să anunțe la casă. Kaspar era bucuros de alegerile ei: din biblioteca lui, romanele polițiste ale lui Dürrenmatt și povestiri de Stefan Zweig, de la librărie, o istorie a Elveției, o biografie a lui Bach și una a lui Mozart și două romane americane de care el n-auzise, dar la care colega lui a dat aprobator din cap.

Cu o seară înainte de plecare a spus că și-ar dori un costum de baie. Avea unul cumpărat de mama ei, cu ani în urmă – prea larg atunci, trebuia să mai crească, prea strâmt acum, gri cu alb și cu picior. Nu voia să se arate în felul ăsta. S-au dus pe marea arteră comercială, au găsit un costum de baie verde care îi plăcea lui Sigrun și, spre amuzamentul ei, au mai cumpărat unul, fiindcă lui Kaspar i se spusese în copilărie că, după înot, nu e bine să rămâi în costum de baie ud, ci că trebuie să îmbraci unul uscat. Seara de vară era caldă, strada era plină de viață, se plimbau binedispuși, râzând de ploaia de confetti de la o campanie publicitară, care cădea peste ei. Deodată au auzit un strigăt „Nu!“ și în față au văzut trei bărbați hărțuind o tânără femeie. Kaspar a strigat: „Dați-i pace femeii!“ și a primit o lovitură în stomac. A căzut. Cei trei bărbați au mers mai departe, iar trecătorii l-au ocolit pe Kaspar și și-au văzut de drum, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Cu excepția lui Sigrun, care s-a luat după cel care îl lovise și s-a răstit la el. Kaspar nu înțelegea ce zice; s-a ridicat, îl durea, a văzut-o pe copila Sigrun certându-l pe bărbatul acela masiv, s-a temut pentru ea și a fost ușurat să vadă că n-a lovit-o și pe ea, ci

doar a dat-o deoparte și și-a continuat drumul.

Sigrun a dat să-l sprijine, dar el a zis: „E-n ordine“ și chiar era. Durerea scădea. În schimb creștea furia – că putea fi lovit și umilit în felul ăsta, că nu știuse să se apere. Dacă agresivitatea indivizilor s-ar fi îndreptat împotriva lui Sigrun, n-ar fi putut s-o apere nici pe ea. Deci așa simți când devii vulnerabil, tu și soția sau fiica, și-a zis. Că ești neputincios, iar furia nu-l distruge pe celălalt, ci te sfâșie pe tine.

— Ce i-ai spus?

— Că să-i fie rușine. Că poartă Thor Steinar[1] și hărțuiește o tânără femeie și lovește un bătrân. Scuze pentru „bătrân“. Că tot noi suntem cei buni, nu cei răi, asta i-am zis.

— Din cauza mărcii ai crezut că e unul de-ai voștri?

— Da, așa am crezut.

— Dar?

— Ah, dă-mi pace.

1. Marcă de îmbrăcăminte asociată neonazismului.

39

Kaspar prevăzuse șapte ore pentru drumul până la Heidelberg, dar din cauza unui accident și a unui blocaj s-au făcut nouă. La început, Sigrun a dormit, apoi au ascultat timp de șase ore *Aventurile lui Tom Sawyer*, iar la urmă Sigrun a vrut să știe dacă e corect sau nu să-ți faci cunoscute convingerile prin îmbrăcăminte. I-a povestit despre amish și au vorbit despre călugărițe, călugări și soldați, despre kippa bărbaților evrei și hijabul femeilor musulmane. Ce o interesa pe ea cu adevărat era dacă atitudinea trebuie să corespundă îmbrăcăminții, dacă musulmana cu hijab trebuie să fie o bună musulmană și evreul cu kippa un bun evreu. Nu-i ieșea din minte atacul bărbatului cu T-shirt marca Thor Steinar. Voia să se consoleze cu gândul că evreii ar fi făcut lucruri rele și având kippa pe cap, dar nu era o adevărată consolare.

La Heidelberg n-a fost prea obosită ca să nu pornească imediat după sosire. Se bucura de orașul de pe malul râului, cu podul vechi și castelul uriaș, de străduțele înguste, de piețe, de drumul abrupt care ducea sus, la terasa castelului, de unde au privit soarele scânteietor apunând în vest. Așa a fost toată călătoria. Sigrun se bucura firesc și fără rezerve de tot ce era frumos, fără acel aer de superioritate și condescendență afișat cu plăcere de adolescenți și fără să le-o ia în nume de rău francezilor că Strasbourg aparținea Franței, și nici celor din Basel fiindcă în războiul din 1870-1871 ținuseră cu francezii și le ridicaseră un monument. Era entuziasmată de catedralele din Strasbourg și Basel, de feribotul peste Rin și de cum se vedea lacul Zürich de pe Quaibrücke, iar Kaspar era fericit.

Era încântată și de locuința pe care o închiriase, situată deasupra Lacului celor Patru Cantoane într-o casă cu șase

apartamente, cu grădină mare, cu un drum îngust spre apă la capătul grădinii. Mai erau ocupate doar două apartamente, ambele de niște perechi de americani mai în vârstă; celelalte erau puse în vânzare și din când în când erau vizitate. Kaspar și Sigrun aveau grădina și malul numai pentru ei.

Kaspar sperase că vor găsi tovarăși de joacă în clădire, iar în primele zile, ca să-i ofere distracție lui Sigrun, voia să meargă la ștrandul public. Ea n-a vrut. N-avea nevoie de alți copii. Avea suficient parte de alți copii în rest. Să cânte la pian, să zacă pe malul apei, să citească, să înoate, să meargă la Lucerna pentru cumpărături, să gătească seara, să joace șah sau Reverse după masă – savura totul și nu părea să-i lipsească ceva. Era de acord când Kaspar propunea vreo excursie și s-a bucurat de călătoria cu vaporul pe lac, la Monumentul Tell și la Capela lui Tell și de drumeția pe Rigi. Au făcut o călătorie de două zile cu mașina la Lausanne, cu vaporul la Geneva și, după o zi petrecută acolo, cu trenul și mașina înapoi, și ea absorbea cu bucurie totul, lacul, viile, localitățile, fântânile arteziene și clădirile mărețe și se mira de conviețuirea pașnică dintre vorbitorii de germană și cei de franceză. Dar apoi i-a părut bine să se întoarcă în apartamentul de lângă lac și nu simțea nicio nevoie să caute vreunul dintre locurile despre care citise în istoria Elveției.

Kaspar și Sigrun au discutat despre politică numai la Geneva. Doar în fața Palatului Națiunilor a vorbit cu mândrie despre ieșirea lui Hitler din Liga Națiunilor ca fiind începutul eliberării Germaniei din lanțurile înjositoare ale Tratatului de la Versailles. Pas cu pas, el a făcut din nou o Germanie puternică și mare; știa despre reintroducerea serviciului militar obligatoriu, despre ocuparea Renanei demilitarizate și anexarea Austriei. Observația lui Kaspar cum că Hitler a început un război pe care nu putea să-l câștige și pe care l-a și pierdut n-a deranjat-o; pentru el Germania a însemnat ce trebuie să însemne Germania pentru un german, a mizat mult și a pierdut în stil mare. Dar pentru fiecare joc există și runda următoare. Când Kaspar a întrebat-o dacă voia într-adevăr să fie iarăși război, ce teritorii dorea să recapete și ce avea să se întâmple cu oamenii de acolo, a devenit nesigură, iar Kaspar a lăsat totul cum era. A tăcut o vreme, Kaspar nu știa dacă era dezamăgită de el sau de sine, de refuzul lui de a fi de aceeași

părere sau de incapacitatea ei de a-l câștiga de partea ei. Dar apoi a uitat de Hitler și de Germania cea mare și puternică.

Lui Kaspar i-a luat mai mult timp decât lui Sigrun să se relaxeze în vacanța lor comună. În primele zile și-a făcut mereu griji: se simțea bine Sigrun? Îi era urât singură? Se plictisea? Cânta atât de mult la pian de plăcere sau din deznădejde, fiindcă altminteri nu se întâmpla nimic? Îi oferea destul? Apoi și-a amintit de vacanțele din copilăria lui pe care le petrecuse la bunici. Nici lui nu-i lipsise joaca cu alți copii, și el se bucurase să aibă mai mult timp pentru citit și îi făcuse bine că bunicii îi dădeau atenție ori de câte ori avea nevoie de atenția lor. Făcuseră cu el plimbări și o excursie, vizitaseră câte un muzeu, merseseră la concert sau la operă. Asta fusese suficient pentru el.

În a doua săptămână s-a potolit. Nu era nevoie să-i țină de urât lui Sigrun, s-o distreze, s-o înveselească, iar s-o educe politic nu putea. Dacă îi trebuia sau își dorea ceva, avea să întrebe. S-au dus la piața din Lucerna, la magazinele cu alimente și la librărie, au mers pe podurile acoperite, din lemn, au șezut în fața cafenelelor, au mâncat înghețată și au băut espresso și au privit oamenii. Au petrecut o zi ploioasă în casă, iar Sigrun a cântat deosebit de mult la pian. La o piesă pe care o exersa l-a întrebat cum o înțelege și n-a știut ce voia de la el, și a observat că relația ei cu muzica era mai profundă decât a lui. Din *Album pentru Anna Magdalena Bach* parcursese mai mult decât reușise el vreodată. Zilele însorite și le petreceau în grădină, pe pajiște sau pe mal. Dacă unul dintre ei voia să fie singur, pleca, și când se întorcea, aducea adesea suc, mere, ciocolată. Vorbeau despre cărțile pe care le citeau, despre ambarcațiunile de pe lac, despre munți și nori. Sigrun voia să afle lucruri din viața lui Kaspar și a bunicii ei, și Kaspar i-a povestit. Zilele erau plăcute.

Au ajuns la Berlin seara târziu. Kaspar condusese zece ore și era obosit, Sigrun, care se trezise cu puțin înainte de Berlin, era vioaie, a făcut un ceai de mușețel și s-au așezat amândoi la masa din bucătărie. Spațiul acela le devenise străin. Tensiunile dintre ei, discuțiile în contradictoriu, cârtelile lui Björn, toate pluteau în bucătărie ca fumul stătut de țigară. Nu rămăseseră în urmă? Dar ziua următoare avea să fie o zi berlineză ca oricare alta; Sigrun va merge două ore la profesorul de pian, el va vedea ce mai e pe

la librărie, ea va veni să-l ia de acolo, și odată cu întrebarea dacă nu vrea să vadă împreună, la cinematograf, *West Side Story*, în variantă restaurată, avea să vină vorba despre părinți, indiferent ce răspuns dădea Sigrun. I-a zâmbit trist.

— Ești trist, bunicule? La toamnă vin iarăși.

Cuvintele ei l-au impresionat atât de mult, încât aproape că i-au dat lacrimile. A clătinat de câteva ori din cap, a spus că e obosit ca un câine și că trebuie să meargă la culcare, ea a pus o *Nocturnă* de Chopin, iar el a adormit ascultând. Fiindcă în primăvară Björn nu mai interzisese explicit cinematograful, Sigrun și Kaspar au mers a doua zi la *West Side Story*; ea a fost copleșită de muzică și, nefiind obișnuită cu cinematograful, cu forța imaginilor, a suferit cu Maria și nu i-a păsat că avea pielea mai oacheşă. Duminică, la despărțire, l-a sărutat pe Kaspar pe obraz, sub ochii lui Björn.

40

Ce repede te obișnuiești! Sigrun venise și plecase, o dată, de două ori, de trei ori, acum plecase iarăși și curând avea să fie din nou aici. Și ce bucurie îți poate oferi obișnuința! Toamna, când Kaspar și Sigrun au fost iarăși împreună, s-au bucurat de ceea ce exista dintotdeauna: curgerea zilelor, mâncatul la restaurantul italian, vizita la librărie; Sigrun era bucuroasă de orele de pian și de cântatul la pian, iar Kaspar, fiindcă îi alegea lui Sigrun muzica de mers la culcare. Pe lângă rutinele comune, existau și niște amintiri comune, și din amintiri rezultau propuneri. Îți mai aduci aminte filarmonica, anul trecut? Putem să mergem iarăși acolo? Îți mai aduci aminte, toamna trecută nu credeai că ai să poți face drumeția pe care ai făcut-o în primăvară? Mai mergem o dată? La cererea ei, s-au dus din nou la Muzeul Berggruen; de data asta a zăbovit mult timp în fața lucrărilor lui Picasso, în tăcere, fără judecăți negative sau pozitive.

Într-o seară, după masă, Sigrun a întrebat:

— Ai fi venit la mine la festivitatea de inițiere pentru tineri, dacă te-ar fi invitat? I-a explicat ce era festivitatea de inițiere pentru tineri, o sărbătorire a despărțirii de copilărie și a intrării în viața de adult, cu o misiune de îndeplinit, cu un cerc mare format din membrii familiei, prieteni și camarazi, cu făclii în fața unui foc mare, cu cântece și sentinţe și cu o palmă la sfârșit, fiindcă despărțirea de copilărie doare, iar la ceremonia de învestire a cavalerilor tot o palmă li se dădea acestora.

— Bineînțeles că aș fi venit. A fost frumos? Tu ce misiune ai avut?

— Sunt unele anume pentru băieți și altele pentru fete. I-am spus tatei cu luni înainte că vreau una pentru băieți, nu ceva de cusut sau de împletit. Ei bine, m-a lăsat singură în pădure, fără

provizii, cu un cuțit, dar nu pentru patruzeci și opt de ore, ca pe băieți, ci numai treizeci și cinci.

— Și?

— Tu ce crezi? Vara sunt destule fructe de pădure și ciuperci, mă pricep la ele. Când plouă e ud, dar n-a plouat.

— Ai primit și o sentință? La confirmare primește fiecare câte un verset din Biblie care să-l însoțească toată viața.

— „Să arzi și să strălucești ca soarele.“ Tata mi-a ales-o. Și a zis că trăim niște vremuri care au nevoie de oameni întregi. Ne-am dus la foc, unul după altul, ne-am primit sentința și palma și o înghițitură de mied dintr-un corn și am cântat *Un tânăr popor se ridică.* Da, a fost frumos. Doar că adulții au băut prea mult. Erau deja băuți când ne-am întors noi de la îndeplinirea misiunilor și apoi au continuat până la serbare și după aceea chiar zdravăn. De ce e nevoie să bea mereu atât de mult?

Voia să știe cui îi aparține sentința, a căutat-o pe internet și a descoperit că era o adaptare a unui citat din Hitler. Ei nu i-a mai spus. Sigur știa că *Un tânăr popor se ridică* era un cântec al tineretului hitlerist și n-o deranja. Trebuia să se mai și obișnuiască cu asta? Ca să rămână aceeași care fusese cu un an înainte? Cea care, mânată de curiozitate și uneori cu încântare, plonjase în lumea lui și care apoi se scutura de lumea lui, cum face câinele după o baie în lac, ținându-se strâns de lumea ei și de viața etno-naționalistă, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat? Vara petrecută împreună, în care îl uitase pe Hitler la fel de repede cum și-l amintise, fusese doar o mare excepție de vacanță?

O primise în inima sa – doar cu condiția ca ea să-și renege lumea și să-și găsească o cale într-a lui? Nu, nu în felul ăsta voia să iubească. Și cum putea să creadă, fie și pentru o clipă, că persoana lui, prezența lui, influența lui ar putea să corecteze ceea ce mersese pe un drum greșit timp de cincisprezece ani? Ce infatuare, ce lipsă de răbdare!

Au făcut iarăși o drumeție de doisprezece kilometri prin valea râului Briese, prea ușoară pentru Sigrun, numai bună pentru el. Acolo unde pe pajiște erau câțiva meri bătrâni, a întrebat-o pe Sigrun dacă îi plăceau poeziile, n-a așteptat răspunsul, s-a bucurat și a recitat:

O zi de toamnă cum n-am mai zărit!
De parcă n-ai sufla, văzduhul zace,
Dar peste tot cad lin, foșnind a pace,
Dulci poame de pe pomul pârguit.

Serbarea Firii, tu, n-o tulbura!
Culesul e ce singur se culege,
Căci astăzi orice ram o să dezlege
Doar blând ce raza soarelui ne ia.[1]

— Bunicii tale, când ne-am cunoscut, i-am recitat o poezie despre primăvară. Acum e toamnă, așa că tu primești o poezie despre toamnă. Nu e frumoasă? Nu se potrivește?

Au stat și aerul era într-adevăr liniștit, se auzea un foșnet ușor, chiar dacă nu lângă copacii în care rămăseseră agățate niște mere mici și zbârcite, soarele strălucea blând și era o sărbătoare a naturii.

— Da, e frumos. Sigrun nu voia să tulbure sărbătoarea aceea și vorbea în șoaptă. Când și-au continuat drumul, a întrebat: Știi multe poezii, eu nu știu deloc. La școală mai era câte una, nu mi-au plăcut. Ale tale îmi plac. De curând a fost una despre lună și obiecte.

S-a supărat. De ce nu-i spusese mai multe poezii? Chiar dacă era librar, considera că muzica e superioară literaturii, ar fi preferat ca în viața lui să fi compus un cântec, decât să fi scris o poezie și, dacă ar fi fost posibil, ar fi alcătuit pentru Birgit un album de muzică în locul unuia de poezii. Dar nu era un motiv pentru care s-o lipsească pe Sigrun de poezii chiar dacă ea nu știa – i-a trecut supărarea și se bucura că o poate conduce pe Sigrun în lumea poeziei.

Au mers din nou și la filarmonică, *Concertul pentru vioară* al lui Beethoven și *Simfonia în Fa diez major* a lui Korngold. Kaspar era la fel de impresionat ca și atunci, la doisprezece ani, când auzise pentru prima oară, la radio, concertul pentru vioară, lângă patul mamei lui bolnave, și s-a simțit unit cu ea în fericirea muzicii. A aruncat o privire spre Sigrun, își împreunase mâinile pe piept. Asculta simfonia nu cu încântare, totuși concentrată; simțea că-i amintește de *West Side Story*, și Kaspar găsea că era de

înțeles, din punct de vedere muzical. N-a întrebat ce era Korngold, iar el nu voia să audă iarăși că existau compozitori vrednici printre evrei, așa că n-a zis nimic.

În ultima zi a fost frig, iar Sigrun a făcut foc în soba de teracotă. Kaspar îl făcuse ultima oară pentru Birgit și n-a vrut să-l mai facă fără ea. În beci erau lemne și brichete destule, și Sigrun se bucura să-și arate talentul de maestră a focului. Când s-a încălzit teracota, a pus niște perne pe jos, a adus ceaiul de mușețel de seară și au șezut acolo, cu spatele sprijinit de sobă.

— Puțin cam ca în tabără, a râs ea.

Înainte să ajungă Björn a doua zi, a întrebat-o ce își doreşte când va împlini șaisprezece ani. Nu voia cărți, oricum avea voie să ia ce-și dorea, ci muzică, preferabil pentru pian, spunând că la început fusese intimidată de perfecțiunea interpretărilor de pe CD-uri, dar că acum o stimula. Apoi a vrut să știe când era ziua lui și ce își dorea el, și asta l-a mișcat. Și l-a mai mișcat că iarăși l-a sărutat pe obraz la despărțire, sub ochii lui Björn, și că l-a îmbrățișat.

1. Friedrich Hebbel, „Herbstbild“ („Toamnă“), traducere din germană de Ion Pillat, *Opere. Tălmăciri 1919-1944*, vol. IV, Editura Eminescu, Bucureşti, 1988, p. 258.

41

Abia ieșiseră din casă cei doi, că lui i s-a și făcut teamă că Björn s-ar putea simți dat deoparte și că s-ar descărca pe Sigrun. La sosire, Björn îi pusese mâna pe umăr în semn de salut și ea îi atinsese pieptul cu pumnul. Poate că așa obișnuiau. Dar poate că Björn se întrebase de ce Sigrun, dacă avea mai mult de oferit, nu-i dădea înainte de toate lui.

În primele zile i se părea adesea că ea mai era acolo și că aștepta în bucătărie, cu micul-dejun, sau că îndată va coborî scara, sau că va începe să cânte la pian, sau că va striga „Bunicule“, fiindcă voiau să iasă și el nu era suficient de rapid. Când i-a fost limpede că plecase, s-a temut pentru ea – că părinții îi vor interzice cântatul la pian, că observau la ea niște schimbări și că o pedepseau, sau că Sigrun n-o scotea la capăt cu viața aceea dusă în lumea ei și într-a lui. Apoi temerile i s-au mutat în vise: era agățată de un cablu, de data asta deasupra unei prăpăstii, și nu mai rezista; se afla într-o încâlceală de străzi și case și nu știa încotro s-o ia; trebuia să aibă un recital ca pianistă și nu-și putea mișca degetele; ea era, și totodată el, cu vechile coșmaruri, în care se rătăcea sau eșua, pe care le aducea în visele despre Sigrun și acum era atârnat sau nu se putea mișca.

La târgul de carte a găsit un volum, *Poezii germane*, care nu-și propunea să prezinte, în sfârșit, poeziile mereu neluate în seamă, ci oferea ceea ce Kaspar cunoștea și iubea și ce avea să-i placă și lui Sigrun – de asta era sigur. *Poezii germane* – aici nici părinții nu puteau să aibă ceva împotrivă. I-a trimis lui Sigrun, de ziua ei, volumul și șase CD-uri, pian, de la Bach la Glass; totodată, i-a virat lui Björn următoarea rată.

Câteva zile mai târziu a telefonat Sigrun. Putea el să vină duminică după-amiază? La cinci? Vocea ei nu suna prea bine, ca

și cum ar fi vorbit sub presiune, ar fi fost deznădăjduită, ar fi plâns.

— Ce-i, Sigrun? Ai…

— Nimic. A închis.

Era joi. Nu putea să facă nimic, să lămurească nimic, să îndrepte nimic, doar să aștepte și să-i fie teamă. Pentru călătoria de duminică și-a rezervat timp; voia să ajungă relaxat. Dacă urma să fie vreo dispută cu Björn și Svenja, voia să rămână calm. Ceva nu era în ordine. Ce-ar putea să pretindă? Să nu mai plece în călătorii cu Sigrun? Să nu mai meargă la cinematograf? Să nu mai petreacă trei săptămâni pline la el? Era deschis la alte aranjamente în privinţa programului. Va accepta să se discute despre orice.

A parcat, s-a îndreptat spre casă și, înainte să sune, Sigrun a deschis ușa. Nu l-a salutat și nu l-a privit. Plânsese. S-a dus în bucătărie, el a urmat-o.

Era la fel ca la prima lui vizită, Svenja în dreapta, Sigrun în stânga, în capul mesei Björn. Dar în timp ce ele s-au așezat, Svenja cu fața împietrită, Sigrun cu capul plecat, Björn a rămas în picioare, cu mâinile sprijinite pe o carte pusă vertical, al cărei titlu Kaspar nu putea să-l vadă.

— Așază-te.

— Ce…

— Am avut încredere în tine. Știam că citești presă mincinoasă și că ești pentru cultul vinovăției și că faci parte dintre cei care aplaudă imigrația. Tu urăști Germania. Asta e ură de sine, e boală curată. Tu n-ai onoare în tine. Dar am crezut că ai respect față de familie. Asta e ceva între tată, mamă și copii, și trebuie lăsată în pace, nu te bagi în ea și nu te agăți cu dinții. Björn încă stătea în picioare, cu mâinile pe carte, și îl privea pe Kaspar cu dispreț. Voi n-aveți respect, n-aveți respect pentru nimic, nici pentru Germania și nici pentru cei care servesc Germania, pentru profesori și funcționari, și soldați, și țărani. Voi râdeți de ei. Tot ce știți e să vă realizaţi voi înșivă, fumați iarbă și trageți praf pe nări, ați luat instituțiile la rând și v-ați însușit posturile și banii. Familie? Da, dacă e o familie monoparentală, o familie cârpită, o familie de pederaști, în rest, dragoste liberă. Habar n-aveți ce-i o familie sănătoasă. Ți-ai zis să vezi, așa ți-ai zis, dacă nu poți să ne

otrăvești familia, să îmbolnăvești o familie sănătoasă, s-o îmbolnăvești, să fie bolnavă cum ești tu, și i-ai strecurat lui Sigrun cartea în geamantan. Björn a izbit cartea de masă. Ar fi trebuit să mi-o arate imediat, când a găsit-o în geamantan. Faptul că n-a făcut-o este prima dezamăgire pe care mi-a pricinuit-o Sigrun a mea. Dar asta n-o să se mai întâmple. Nu-i așa? Björn a privit-o pe Sigrun, o privire sumbră, amenințătoare, ea s-a uitat speriată la el și a dat din cap. Ți-ai zis că m-ai cumpărat? Cu banii nevestei tale, ai târfei care a trădat-o pe Svenja? Ai crezut că dacă îți iau banii, am să stau liniștit când tu îmi distrugi familia? N-am nevoie de banii tăi. Știi ce poți să faci cu ei? Poți să ți-i bagi în cur. Iar asta – a luat cartea cu mâna dreaptă –, tot în cur poți să ți-o bagi – a aruncat cartea peste masă, Kaspar nu știa dacă în sau spre el –, să nu te mai arăți pe aici și, dacă te ții după Sigrun, te bat de te usuc, să fie clar, te bat de te usuc.

Acum Kaspar a văzut coperta cărții, titlul *Calea mea* și imaginea unei femei tinere. Nu cunoștea cartea.

— Nu știu, a început el, apoi a văzut fața lui Sigrun. Îi era frică. Știa ce voia el să spună. Îi era teamă că tata îl va crede pe Kaspar și va înțelege că ea alesese și adusese cartea, că ea voise să știe ce era în ea. Tatăl ei fusese mai furios decât putea să suporte – cum să suporte, dacă își îndrepta asupra ei și furia față de Kaspar? Toate astea se citeau pe chipul lui Sigrun și implorarea să plece, să nu spună nimic, să plece.

A plecat. Nimeni n-a zis nimic, nici el, nici Björn, nici Svenja sau Sigrun. A închis ușa în urma lui fără zgomot, s-a dus la mașină, s-a așezat, a pus cartea lângă el și a avut nevoie să stea o clipă. Îi tremurau mâinile. Când a fost în stare să conducă, a mers până la depozitul de lemne lângă care petrecuse o noapte, după serbare, și a oprit. Cartea era despre răfuiala unei tinere cu părinții de dreapta și cu un mediu de dreapta, în care crescuse și din care reușise să scape până la urmă. Părinții n-au ieșit prea bine, iar Björn trebuie să se fi recunoscut, el și Svenja. Probabil că îl speriase și eliberarea simțită de tânără la ieșirea din mediul de dreapta și felul în care o descrisese. Kaspar înțelegea de ce Björn nu voia să vadă cartea în mâinile lui Sigrun – oare când o fi găsit-o, înainte sau după ce o citise? Și reacționase imediat, când o găsise, sau așteptase mai întâi rata următoare?

42

Când se gândea la întâlnirea cu Björn, Svenja și Sigrun, lui Kaspar i se făcea greață. Întâlnirea fusese murdară, hidoasă, josnică. El nu spusese nimic, dar se simțea nu numai ca și cum altcineva l-ar fi mânjit, ci parcă s-ar fi mânjit chiar el. N-ar fi trebuit să accepte să asculte insultele. Totuși a fost nevoit să le asculte, fiindcă nu voia s-o piardă pe Sigrun, neștiind că deja o pierduse. A fost nevoie să se murdărească de unul singur. Acum murdăria intrase în viața lui. Sigrun nu mai era în viața lui, doar murdăria.

Cu timpul a învățat să-l judece pe Björn mai cu blândețe. Oricât de jalnică era lumea etno-naționalistă în ochii lui Kaspar, aceea era lumea lui Björn, iar el dorea s-o păstreze acolo pe Sigrun pe care o iubea. Așa fac părinții, dacă își iubesc copiii. Poate că părinții, creându-și o lume adiacentă și o contralume, doresc cu atât mai mult să-și țină copiii în ea, pentru ca acea creație să nu fi fost în zadar. În ceea ce privea discursul lui Björn – poate că tânjise de multă vreme să-și spună părerea unuia venit din lumea cealaltă.

Kaspar se întreba cum i-o fi mergând lui Sigrun acasă. Casa parohială în care crescuse fusese de asemenea oarecum o lume adiacentă și o contralume, iar la șaisprezece ani el se răsculase împotriva mersului duminical la biserică, a societății evanghelice pentru băieți, a lecturilor de seară din Biblie și a concepțiilor morale ale mamei – își cucerea oare și Sigrun independența față de lumea etno-naționalistă a părinților ei? Avea curajul necesar. Dar cum era relația dintre ea și părinți, cât de apropiată era de ei și cât de apropiați erau ei de ea? Kaspar îi văzuse pe Björn făcând scandal și amenințând și pe Svenja stând mută – fuseseră așa doar de data aceea, sau erau mereu atât de autoritari încât Sigrun

să vrea și să poată să se elibereze de ei?

Părinții lui așa fuseseră, părinții cunoștințelor lui și cei ai colegilor lui, nu. Ei nu mai voiau să folosească autoritatea, ci să fie niște prieteni ai copiilor, aveau înțelegere pentru tot ce voiau și făceau copiii, ajutau și dădeau sfaturi, dar nu pretindeau și nu porunceau și nu pedepseau chiar deloc. Își sprijineau copiii împotriva profesorilor, împotriva tuturor celor de care se plângeau copiii într-o privință sau alta, se implicau în primele iubiri ale copiilor, încurajând, compătimind, consolând, iar când prietena voia să înnopteze la fiu, părinții îi pregăteau micul-dejun în dimineața următoare. Kaspar își zicea adesea că prezența asta permanentă, iubitoare, protectoare a părinților sigur nu-i lăsa pe copii să respire. Dar nu era așa. Copiilor le plăcea să se lase protejați cu afecțiune, se așteptau ca și viața să-i protejeze cu afecțiune, și pentru ca această așteptare să se împlinească, rămâneau încă mult timp acasă la părinți. Dacă Björn și Svenja se purtau așa, lui Sigrun îi va veni greu să se emancipeze. Din calea unui tată care face scandal, care amenință, interzice și pedepsește, putea să evadeze în altă lume, diferită de cea etno-naționalistă a lui, să evadeze la pian și la cărți și în prima dragoste pentru un tânăr cu totul diferit, sensibil, delicat. Kaspar îl văzuse pe Björn făcând scandal și amenințând și putea să și-o imagineze pe Svenja autoritară și aspră. Dar considera că era posibil să fi avut și să fi arătat și altă față și că o țineau strâns pe Sigrun; aveau nevoie de ea, la fel cum și ceilalți părinți pe care îi cunoștea – de stânga, verzi, liberali – aveau nevoie de copiii lor.

Și-o tot închipuia pe Sigrun. În fața lui mergea o fată cu fustă – oare Sigrun tot nu purta jeanși? În fața lui mergea o fată cu jeanși – acum purta și Sigrun jeanși? Pe birou îi ajungea o carte pentru cititorii tineri – ar fi ceva pentru Sigrun? Nu putea să meargă la concert și la operă fără să se întrebe dacă muzica aceea i-ar plăcea lui Sigrun și chiar nu putea să asculte nici o piesă pentru pian fără să spere că Sigrun rămăsese credincioasă pianului. Se gândea la Sigrun când se ducea la muzeu, când o vedea pe Lola în librărie, fiindcă colega lui iarăși fusese nevoită să o aducă, când gătea, când își punea seara un CD și se gândea dacă Sigrun ar adormi pe muzica aceea.

Mereu se întreba dacă ar putea să intervină în vreun fel. Să-i

scrie? Să-i trimită cărți, partituri, CD-uri? S-o aștepte când iese de la școală? Să vorbească cu profesoarele și profesorii? Să se intereseze pe la profesorii de pian din Güstrow? Să le atragă părinților atenția asupra banilor care îi așteptau? Dar dacă Sigrun își dorea intervenția lui, nu trebuia decât să pună mâna pe telefon. Faptul că nu o făcea, deși era atât de simplu, îi răpea speranța că ar apela la el, dacă dominația părinților lua sfârșit.

Nici Paula nu știa ce să-l sfătuiască. Kaspar o vizita o dată sau de două ori pe an, iar dacă ea și soțul ei veneau la concert sau la operă la Berlin, Kaspar îi însoțea și apoi cinau împreună. Detlef preluase cabinetul și Nina, ferma, nu se căsătoriseră, dar trăiau împreună. Paula o invitase pe Svenja de câteva ori, dar nu primise niciun răspuns. Cabinetul Luckenbach nu avea pacienți etno-naționaliști, dar erau unii care locuiau în Lohmen, și Paula a auzit de la ei că acolo se mai stabiliseră și alte familii etno-naționaliste și că Renger încă mai făceau economii pentru fermă și că așteptau. Despre Sigrun pacienții nu știau decât că pleca dimineața cu autobuzul și că se întorcea după-amiază târziu și că umbla cu fustă și bluză și în costum popular, în zilele de sărbătoare, la fel ca celelalte fete. Nimeni nu spusese ceva despre sunete de pian venind din casa Regner, dar cum să fi auzit, dacă Sigrun cânta la pianul electric purtând căști.

Odată i s-a părut că o zărește pe Sigrun. El era în autobuz, ea mergea pe trotuar, o vedea din spate, apoi n-a mai văzut-o, fiindcă, ajuns în dreptul ei, ea s-a răsucit spre o vitrină, și când s-a întors din nou, deja era prea departe. A sărit în picioare, a apăsat pe buton, a coborât, a alergat înapoi, a văzut-o de la distanță, a încetinit ca să nu fie cu răsuflarea tăiată când se întâlneau. Au mers unul spre altul și au trecut unul pe lângă altul. Nu era Sigrun.

Nu era o fată, ci o femeie, cu fustă lungă, colorată, și o bluză colorată, poate o romă. Kaspar se simțea trădat și era furios. Pe femeia care îl amăgise, pe șoferul de autobuz care nu-l lăsase să coboare, pe sine că nu era în stare să se desprindă de Sigrun, pe Sigrun care dispăruse din viața lui.

Partea a treia

1

Ea nu dispăruse din viața lui. După doi ani i-a sunat la ușă. Tocmai se ducea la culcare, s-a uitat la ceas, era unsprezece și jumătate. Și-a tras halatul peste cămașa de noapte, s-a dus la ușă, a pus lanțul și a întredeschis ușa. La început n-a recunoscut silueta îmbrăcată în hanorac negru și jeanși negri.

— Mă lași să intru? A recunoscut glasul și a scos lanțul.

S-au dus în bucătărie, Kaspar a pus apă la fiert și pliculețe de ceai în căni, ceai de mușețel. Ea a întrebat:

— Ai și ceva mai tare? A găsit whiskyul pe care-l cumpărase mai demult Birgit, a așezat un pahar și sticla pe masă, în fața lui Sigrun, și a turnat ceaiul. A văzut că Sigrun tremura, ea i-a simțit privirea, și-a umplut paharul, tremurând, și l-a golit, tremurând, apoi și-a ascuns mâinile în buzunarele de la hanorac și a rămas cu capul aplecat, acoperit de glugă.

— Pot să stau aici în noaptea asta? Înainte ca el să poată răspunde, a continuat. Dar dacă vin gaborii, trebuie să zici că nu știi nimic de mine.

— De ce să vină?

— Gaborii –, a zis, izbucnind în râs – gaborii sunt o pacoste. Și-a turnat din nou. Poate că mă caută. Nu știu dacă n-au fost deja la Irmtraud și nu mi-au găsit lucrurile. Printre ele e adresa ta.

— Ăsta nu-i un răspuns la întrebarea mea.

— Întrebarea ta… Vreau să rămân aici doar în noaptea asta. Povestea a ieșit prost și unul a încasat-o, unul dintre ceilalți. Încă

nu știu ce să fac până când trece tot teatrul ăsta. Nu pot să rămân aici în noaptea asta și să mă gândesc la ce am de făcut?

— Teatru?

— Din cauza tipului care a încasat-o. Gaborii și presa și politica – e clar că de-aici iese teatru.

Kaspar s-a așezat.

— Dă-ți jos gluga și uită-te la mine. Apoi ai să povestești ce s-a întâmplat.

Kaspar era furios. Nu fiindcă Sigrun îi adusese necazuri în casă. Ce zisese Sigrun? Fusese distrusă o viață? De ce? De ce întâi sminteala cu etno-naționaliștii și apoi o faptă violentă nebunească? Sigrun era ageră la minte, deșteaptă, muzicală, citea și gândea – de ce își irosea viața?

Sigrun și-a îndreptat spatele și a împins încet gluga. Dacă ar fi trecut pe lângă ea pe stradă, n-ar fi recunoscut-o. Sigrun își vopsise părul și sprâncenele cu negru, se dăduse cu fard negru pe pleoape și era rujată cu negru.

Nu era fata de care îşi amintea. Nu că ar fi arătat cu adevărat dură, rea și amenințătoare. Dar își pusese o mască prin care voia să pară dură, rea și amenințătoare.

A ridicat din umeri. Probabil că toată povestea dăduse greș, fiindcă avuseseră o cârtiță printre ei, un turnător. Cum altfel ar fi putut ceilalți să fie avertizați și pregătiți. Ei nu voiseră decât să dea foc mașinii consilierului districtual de stânga, care iarăși dăduse ordin să le fie închisă cârciuma. Când au ajuns la mașină, au apărut și ceilalți cu bâte de baseball și lanțuri, și ei nu erau pregătiți de așa ceva, și când Jörg a căzut la pământ, Axel a scos pistolul și a tras. Sigrun nu știuse că Axel avea pistolul la el, era înnebunit după arme, asta știa, dar ei nu folosiseră niciodată pistolul, uneori o piatră sau o sticlă sau o petardă, dar arme adevărate, nu, arme adevărate nu folosiseră niciodată. Atunci unul dintre ai lor a căzut la pământ și cineva a strigat: „Un medic, repede, un medic!“, iar în casa consilierului districtual s-au aprins luminile și s-a deschis ușa, și Sigrun și cu Irmtraud l-au apucat pe Jörg și au fugit. Ceilalți nu i-au urmărit. După două colțuri de stradă, când și Jörg a fost iarăși în stare să meargă singur, i-au ajuns din urmă Axel și Helmut. Axel parcă era beat: „Le-am arătat eu, le-am arătat eu!“. Apoi au auzit sirenele.

— Poate că e doar rănit.

— E mort. S-a anunțat, am văzut pe iPhone. Era mort înainte să vină medicul.

Sigrun are dreptate, și-a zis Kaspar. Era o treabă gravă, urâtă, și avea să preocupe orașul și țara. De mai multe luni avuseseră loc atacuri asupra mașinilor politicienilor de stânga. Poliția nu-i găsise pe făptași, eșuase. Acum un politician de stânga recursese la autoapărare și își adusese bătăuși de stânga, fusese o luptă între ei și niște bătăuși de dreapta, iar cineva murise. Era un subiect bun pentru politică și pentru presă, iar poliția n-avea voie să dea iarăși greș și trebuia să-l găsească pe făptaș, orice-ar fi. Dacă victima avea un chip interesant, simpatic, valurile de emoție și de indignare aveau să fie foarte mari. Lui Kaspar îi părea rău de băiat. În acelaşi timp, totul i se părea respingător, atacurile, violența, luptele. Sigrun era respingătoare

Apoi a văzut că plângea. Lacrimile îi curgeau pe obraz, lacrimi negre, murdare. Din când în când scotea câte un sunet slab, icnit. Kaspar s-a ridicat, și-a împins scaunul lângă al ei și i-a cuprins umerii cu brațul. Ea s-a sprijinit de el. După o vreme a spus printre suspine:

— N-am vrut așa ceva. Să moară cineva. N-am vrut.

— Voi ați fost? Voi ați incendiat celelalte mașini?

— Ah, mașinile…

Continua să plângă, tare, fără reținere, fără apărare, ca și cum așa ar fi putut să spele din ea ce se întâmplase, ce făcuse.

Kaspar a cuprins-o și cu celălalt braț și a ținut-o strâns.Trebuia să meargă la poliție și să depună mărturie. Puteau să vorbească despre asta cu un avocat, cunoștea unul, și putea să-l ia și pe avocat la poliție. Dar trebuia să se ducă a doua zi. Oare să-i spună? Nu, întâi să plângă până ce adoarme și să-și revină.

— De ce n-ai fost acolo?

— Ce vrei să zici?

— De ce ai dispărut pur și simplu din viața mea? La fel ca bunica din viața mamei? De ce nu m-ai ajutat împotriva părinților, cu muzica, cu cărțile? Ai început și apoi n-ai mai vrut.

Nu, Kaspar nu s-a revoltat, revolta urca în el, dar o controla, n-a lăsat-o pe Sigrun din brațe și nu i-a răspuns cu răceala pe care o merita și pe care o simțea el. Cum putea să-i reproșeze că ar fi

dispărut din viața ei! Privirea ei îl implorase să plece. Ce altceva ar fi putut să facă? Și de ce nu i-a scris niciodată o scrisoare sau n-a pus mâna pe telefon?

— De ce…

Dar n-a mai continuat. Nu era vorba despre ce se întâmplase și nu se întâmplase între ei atunci și de atunci încoace. Nu era vorba despre reproșuri justificate și nejustificate. Sigrun se simțea părăsită și fusese singură în lumea ei, de care el o înstrăinase puțin, fără să-i fi asigurat intrarea în alta. Oricare ar fi fost motivul că nu-i dăduse niciun semn – ea fusese singură. A tras-o spre el.

— Îmi pare rău, Sigrun, îmi pare rău. Nu te mai las singură niciodată.

I-a făcut patul în camera ei și i-a pregătit o cămașă de noapte de-a lui. Ea și-a spălat fața de fardurile negre și stătea culcată în pat, aproape la fel ca fetița care fusese cu doi ani în urmă. A adormit în timp ce-i spunea noapte bună.

2

Kaspar nu putea să adoarmă. Avea ea dreptate? Se grăbise să-și spună că putea apela la el, și că dacă n-o făcea, nu voia să ia legătura cu el? Asta îl supărase și de aceea nu mai făcuse nimic? N-o așteptase când ieșea de la școală, fiindcă era prea mândru să stea acolo și să aștepte și eventual să fie ignorat, ca și cum n-ar fi fost? Fusese prea comod și prea laș ca să lupte cu Björn și cu Svenja pentru Sigrun? De ce nu scrisese nicio scrisoare și nu trimisese mici pachete, când singura primejdie ar fi fost să fie aruncate, necitite și nedesfăcute? Ar fi trebuit să se opună mai hotărât convingerilor de dreapta ale lui Sigrun? Ar fi trebuit să-i spună lui Irmtraud, când o vizitaseră, ce părere avea despre încăierările cu Antifa și cu poliția, în loc să ceară să-i arate svastica de argint din ureche?

S-a ridicat în capul oaselor, s-a sprijinit de perete și a aprins veioza. Ce se întâmpla dacă Sigrun nu era pregătită să meargă la poliție? Fiindcă pentru ea onoare încă însemna loialitate și nu voia să trădeze pe nimeni. Atunci trebuia să meargă el? Nu ca să afle poliția ce se întâmplase – ce se întâmplase se întâmplase și gata –, ci fiindcă Axel era o primejdie? Ar da-o pe Sigrun pe mâna poliției, dacă ea nu voia să se prezinte la poliție?

La ora trei n-a mai rezistat și s-a sculat. S-a dus în bucătărie, a făcut ordine, a pregătit masa pentru micul-dejun, a pus apă și cafea în espresor, totul fără zgomot, ca să n-o trezească pe Sigrun în camera de deasupra bucătăriei. A făcut ordine și în living, deși știa că ordinea din bucătărie și din camera de zi nu înlocuia lipsa de ordine din gândurile lui. A scris un e-mail angajaților, spunându-le că nu va veni la librărie a doua zi. A deschis larg ușa de la balcon, a băgat de seamă că aerul era primăvăratic și a ieșit. Avea să mai dureze până când se lumina. Și păsările mai

dormeau. A auzit un foșnet în tufele de sub balcon – un șobolan sau un iepure sau o veveriță. A pândit alte zgomote ale nopții, pași singuratici care se apropiau și se îndepărtau, o mașină cu o stradă mai încolo, lătratul unui câine.

A adormit în fotoliu, cu ușa de la balcon deschisă, și s-a trezit din cauza gunoierilor. Era cu puțin înainte de șapte. În ziar încă nu apăruse nimic; la știri se relata despre tentativa de atac asupra mașinii consilierului districtual, despre moartea unui student de pe scena stângii, despre ciocnirea dintre elemente violente de dreapta și de stânga; poliția nu arestase încă pe nimeni. Asta însemna că trădătorul știuse de atacul iminent, dar nu și cine avea să-l comită sau că Irmtraud, Axel, Jörg și Helmut se dăduseră la fund. Îi fotografiase careva dintre apărătorii mașinii pe atacatori? Sigrun nu pomenise nimic de blițuri. Oare ea și ceilalți puteau fi recunoscuți în niște fotografii făcute pe întuneric? Veniseră și fugiseră apoi cu trenul urban sau cu metroul și imaginile înregistrate la gară ar putea să ducă la identificarea lor?

În timp ce Kaspar ședea cu cafeaua la masa pregătită pentru micul-dejun, a coborât fără zgomot și Sigrun și i s-a alăturat. Era deprimată.

— Sigur ai ascultat știrile. S-a spus cine era?

— Doar că era student și că era de stânga. Kaspar i-a turnat cafea. Te duci la poliție?

— Cred că știu cine a fost cârtița. Timo. Gură mare și nimic în rest; adică ce grozav e el și ce a făcut el deja și că nu se teme de nimic și nimeni nu l-a luat în serios. Ar fi trebuit să-l dăm afară. Credeam că e inofensiv și n-am făcut-o. Dar nu l-am luat cu noi aproape niciodată. Nu voiam s-o dea în bară.

— Crezi că se duce la poliție?

— N-a vrut să amestece poliția. Noi trebuia să ne dăm seama că avem nevoie de el. Că fără el o luăm peste bot. Nu s-a gândit c-o să observăm că e cârtiță. Sigrun stătea pe gânduri. Poate că totuși n-a fost el. Poate că ceilalți au socotit că vom face ceva, după ce individul ăla de stânga ne-a închis iarăși cârciuma.

N-a întrebat-o încă o dată dacă avea să se ducă la poliție. A întrebat-o ce planuri are. I-a zis că cel mai mult ar vrea să rămână o vreme la el. Ar fi dorit să-și aducă lucrurile de la Irmtraud, dar

ce se întâmpla dacă poliția o aștepta acolo – era puțin probabil –, dar dacă totuși, și ce-ar zice Irmtraud despre toate astea – despre Axel și mort –, și ce ar trebui să spună ea, Sigrun, și cum ar trebui să se poarte față de Axel. Lucrurile ei nu erau foarte importante, numai că la adrese era și a lui Kaspar, dar nimeni nu văzuse că a venit la el și dacă o să vină poliția și el va zice că nu-i la el, poliția n-o să-i percheziționeze imediat locuința.

— Mi s-ar părea nimerit să vorbești cu un avocat despre situația ta. Totul rămâne între voi. Ar trebui să știi cum stai.

— Eu nu-s cârtiță. Nu mă duc la poliție. Ei n-o să mă trădeze și nici eu nu-i trădez.

— Dar dacă Timo a vorbit totuși cu ceilalți, ei îi vor da numele la poliție și, din câte îl descrii pe Timo, el va vorbi la poliție. Ascultă ce are de zis un avocat despre asta. Să fii pregătită.

— Asta înseamnă că pot să rămân la tine deocamdată?

— Trebuie să ieși de acolo, Sigrun. Trebuie să te gândești mai întâi, asta înțeleg. Dar dacă vrei să continui să te implici acolo și aici doar să te ascunzi, eu nu vreau să am nimic de-a face cu toate astea. Atunci pleci.

L-a privit, i s-a părut că vede ușurare pe chipul ei, dar și încăpățânare. Ușurare că putea să amâne, încăpățânare fiindcă nu voia să fie cârtiță? Își mușca buza de jos. De când avea obiceiul ăsta? Însemna că era nesigură sau că se retrăgea în sine?

— Am să-l sun pe avocat și îl invit la masă în seara asta. Suntem prieteni vechi. Mă duc la cumpărături – ai nevoie de niște lucruri, ce anume vrei?

Și-a notat dorințele ei și mărimile la haine. L-a condus la ușă, i-a cuprins gâtul cu brațele și l-a sărutat pe obraz.

— Mulțumesc mult, bunicule. Când Kaspar a ajuns pe casa scării, a alegat după el. Decolorant pentru păr – te rog, îmi aduci niște decolorant pentru păr?

3

Lui Kaspar nu-i mai făcea plăcere să cumpere pentru el. Magazinele, aerul lor, muzica, învălmășeala, dezbrăcatul și îmbrăcatul, uitatul în oglindă, coada la casă – îi era silă și spera să se descurce până o să moară cu costumele și paltoanele pe care le avea, dacă nu punea la socoteală câte un pulover luat ocazional, niște pantaloni de catifea reiată, o cămașă, o pereche de pantofi – mai bine câte două deodată din toate, iar cămăși, patru sau cinci. Dar l-a distrat să cumpere pentru Sigrun și a cumpărat cu plăcere și alimentele pe care presupunea că-i va plăcea să le gătească. Când a ajuns acasă și a descuiat ușa, a auzit muzică de pian în surdină. Sigrun acoperise corzile pianului cu un șervet.

— N-am mai cântat de jumătate de an. Mi-a lipsit, abia acum îmi dau seama cât de mult. La un ceai, în bucătărie, Sigrun i-a povestit că după bacalaureat a mai făcut în vară o călătorie la Gdańsk și Königsberg, cu copiii, dar că deja se săturase de mult timp: obiceiurile, și cântecele, și îmbrăcămintea, și vorbăria despre pământ și imperiu și onoare, și tata, care în sfârșit avea ferma lui, dar răbda de foame și strângea cureaua, și mama, care îl venera și îl disprețuia totodată sau îi era pur și simplu teamă de el. Sigrun le-a spus că pleacă și a plecat și s-a mutat la Irmtraud, a servit în localuri și a făcut curățenie – nu-i păsa cum își câștiga banii atât timp cât ieșea pe stradă cu fetele sau chiar și cu băieții și lupta, și arăta că germanii nu suportă chiar orice, nici de la politicieni, nici de la jurnaliști, nici de la cioroi și chiar nimic de la Antifa. La colorați, i-au bătut pe traficanții de droguri care ne distrug copiii, iar ăia, fiindcă știu că nici poliția nu-i place, nu s-au dus la poliție. O dată au aruncat un cocktail Molotov într-un Shisha bar. Clanul căruia îi aparținea trebuia să creadă că fusese celălalt clan și planul era ca arabii să se omoare între ei, dar n-au

făcut-o. Sigrun știa că pentru Kaspar ceea ce făcuse ea era condamnabil și povestea oarecum rușinată. Totodată era mândră și, când a vorbit de mașinile incendiate, ochii îi scânteiau.

— Și ce-ați realizat – în afară de-un mort?

— Jurnaliștii cărora le-am dat foc la mașini se lăudau că nu se lasă intimidați. Dar crede-mă, când vezi cum îți arde mașina în fața casei, nu mai uiți. Ar trebui să vezi odată.

— Și mortul?

— Da, mortul…

Kaspar se temea că avea să spună că dacă vrei omletă, mai trebuie să spargi și niște ouă, sau că dacă te bagi în belea, acolo pieri. Dar ea a plecat capul, n-a zis nimic și chiar dacă n-a plâns iarăși, era la fel de nefericită ca și cu o seară înainte.

— Crezi că Axel poate fi lăsat să umble liber?

— Nu știu ce-a fost ieri cu el.

— Ce a fost posibil o dată, se poate întâmpla din nou. Trebuie oprit. Tu trebuie să-l oprești.

— A vrut să-l apere pe Jörg.

— Ca să vadă lumea că germanii nu suportă chiar orice? Pe voi nu politica vă interesează. Voi vreți senzații tari, când arde sau bubuie sau iese cu bătaie. Kaspar era furios. Nu mai voia s-o cruțe pe Sigrun, îi era indiferent dacă se simțea atacată și se retrăgea în sine. Loviturile voastre au fost destul de dese – și nu suportați s-o mai și încasați? Îl împușcați pe unul ca să nu ia bătaie Jörg? Ce figuri răsfățate, răzgâiate, jalnice sunteți! Voi vreți să faceți Germania să fie iar măreață? Bateți-vă cât vreți cu cei din Antifa, faceți-vă jocul imbecil cât vreți, dar jocurile au niște limite. Axel e un pericol, pericolul trebuie înlăturat, locul lui e în închisoare, și poate la un terapeut, nu pe stradă. Nu poate continua să umble liber cu pistolul ăla. Ai zis că se purta de parcă ar fi fost beat, asta o să se întâmple iar. Voi ceilalți nu trageți cu arma? Voi doar îl bateți măr pe dealerul din Nigeria ca să-și dea seama că nu e bine-venit în Germania? Crezi că nu știe? Și jurnaliștii – da, ei n-au să uite, nici eu n-aș uita dacă mi-ar arde mașina în fața casei. Și? Crezi că din cauza asta jurnalistul va scrie altfel? Sau că nu mai îndrăznește să scrie? Crezi că dacă îmi dați foc la mașină, fiindcă vând cărți nepotrivite, am să mă opresc? Ce prostii sunt astea, Sigrun! Viața e în altă parte. Viața e muzică și muncă.

Studiază, învață-i ceva pe copii, sau însănătoșește bolnavi, sau construieşte case, sau dă concerte – ești deșteaptă, ești puternică, fă ceva din asta. Nimeni n-o să aducă înapoi Prusia Orientală și Silezia. Germania nu se face mai mare, dar nu e nici prea mică, și nici nu crapă la încheieturi din cauza străinilor. Și e nevoie de ei, cine altcineva mai vrea să recolteze sparanghel, să culeagă via și să taie porci? Dacă ferma tatălui tău merge și are nevoie de un argat și nu găsește decât un străin, pe el îl ia. Acela trebuie să învețe germana și să respecte legile, ca toți ceilalți, și dacă o face, unde-i problema? Ce importanță are dacă cineva e etno-naționalist german sau numai german sau străin-german, dacă nunta e oficiată pe pajiște sau în biserică sau dacă evreii sparg paharul într-un cort ? Lasă-i pe oameni să trăiască cum vor, lasă-i să trăiască. Era stânjenit din cauza izbucnirii lui, dar îi făcuse bine. Căuta aprobare sau îngândurare pe chipul lui Sigrun, dar înainte să i-l poată descifra, ea a plecat capul.

Aștepta o reacție din partea ei. Orice reacție. Un „Nu știu. Nu-i așa cum spui. Nu înțelegi. Nu poți să înțelegi. Dar ai vorbit mult. Niciodată n-ai vorbit atât de mult, bunicule. Trebuie să mă mai gândesc“. Poate și niște obiecții: că ceilalți aveau bâte de baseball și lanțuri, iar ei nu sau că tatăl ei n-ar angaja niciodată un străin, sau că Germania nu e neapărat o țară atât de bogată. Dar ea ședea pur și simplu, cu capul plecat și mâinile pe masă, ca și cum ar fi fost un pian și tocmai s-ar fi oprit din cântat. Când aproape că nu-i mai suporta tăcerea, Sigrun a ridicat capul, a văzut decolorantul pentru păr în sacoșă, l-a luat, s-a ridicat și a zis:

— Mă duc… mă duc să-mi fac părul.

4

A ieșit din baie cu un prosop înfășurat în jurul capului și s-a așezat la pian, ale cărui corzi tot acoperite erau. Probabil că exersase mult, înainte de a nu mai cânta în ultima jumătate de an. Era bună. După câteva piese din *Album*, pentru încălzire, a lucrat la variațiunile *Sonatei în La major* a lui Mozart, nu-și ierta nicio greșeală, se concentra pe ce i se părea dificil și nu se refugia în ce era ușor, se tot oprea, iar Kaspar, care din camera alăturată nu vedea ce face, își imagina că exersează melodia în minte, și nu cu degetele.

Pe vremea lui cântase și el tema asta și eșuase la variațiuni. Îi răsunau în urechi; lui Birgit i-au plăcut foarte mult și le-a exersat luni în șir, până când a ajuns să le cânte curgător. Sigrun încă nu le cânta curgător. Însă pentru ea nu conta doar fluiditatea execuției, ci și blândețea și tandrețea redării, uneori cânta cu o foarte ușoară ezitare, înainte să se lanseze într-o volută a melodiei, dăruia variațiunilor o mare duioșie, a lăsat a patra variațiune să se tânguie fără durere și pe a cincea să exulte, fără să triumfe. Kaspar era înduioșat. Îi aducea aminte de felul în care câinele lui Birgit și al său lua din palma întinsă, cu mare precauție, o bucățică de brânză sau de cârnat, ca să nu rănească mâna cu dinții. Sigrun lucra și la pasajele de tranziţie; nu voia să înșire variațiunile pur și simplu, ci să le cânte ca pe un întreg. Avea o idee despre cum se cuvenea să fie cântată partea aceea, iar asta îl bucura pe Kaspar mai mult decât progresele ei tehnice. Intenționase să se ocupe de comenzi și de facturi. În schimb o asculta pe Sigrun, fericit de felul în care cânta, trist din cauza rătăcirilor ei.

Au gătit împreună și mâncarea era gata când a sosit avocatul. Un domn mai în vârstă, ras în cap, cu mustață și cu burtică, care l-

a salutat pe Kaspar ca pe un vechi prieten și pe Sigrun ca pe o domnișoară. Așa și arăta, cu părul iarăși roșcat și cu o rochie verde, tip cămașă, pe care Kaspar o alesese din cauza părului roșcat și pe care Sigrun o preferase, pentru seară, jeanșilor și T-shirturilor aduse – el vorbise de tricouri și ea îl privise cu un aer chinuit.

Kaspar îi povestise avocatului ce auzise la știri, iar avocatul se interesase și el puțin. Tinerii de la Antifa credeau că ar fi recunoscut pe cineva, nu pe cel care trăsese, ci pe altcineva, o persoană al cărei nume polițistul nu i-l spusese avocatului, care fusese audiată, dar pretindea că nu știe nimic și că are un alibi. Asta nu însemna mult, era de părere avocatul, dar mai erau balistica și înregistrările video din stațiile de tren urban și metrou din apropiere, erau întrebați vecinii și se verifica alibiul, iar agenţii de la fața locului stăteau cu urechile ciulite. Apoi avocatul a ascultat relatarea lui Sigrun.

— Dacă află procurorul, vă va acuza pe toți de omor cu premeditare. Are șanse de reușită? Va spune că, luându-l cu voi pe Axel înarmat, ați presupus, consimțind, că o să împuște pe cineva. Veți spune că n-ați crezut că e posibil ca Axel să ia pistolul cu el. Oare veți fi crezută? A făcut o pauză. Dacă îl denunțați pe cel care a tras, îngrozită de faptul că avea pistolul la el, că a ucis pe cineva, aveți șanse bune să nu fie mai mult de o tentativă de incendiere și să primiţi o pedeapsă cu suspendare. Dacă nu… Sau vă este frică? Nu-l denunţaţi pe cel care a tras, fiindcă altminteri vă temeți pentru viața dumneavoastră? Dacă reușiți să fiți convingătoare… A făcut o nouă pauză. Nu-i nevoie să vă spun care e sfatul meu. Asemenea lucruri ies la iveală, mai devreme sau mai târziu. Nu-i datorați nimic celui care a tras. Ceilalți au de câștigat, dacă spuneți clar de la început că trăgătorul avea planurile lui.

Sigrun se uita de la unul la altul, nesigură, sfidătoare, hotărâtă să ia singură deciziile, să nu aibă nevoie de nimeni, de sfatul și de ajutorul cuiva. Asta vedea Kaspar pe fața ei și, de asemenea, că nu știe ce decizie are de luat. Să fie independentă, asta îi era clar, însă decizia avea nevoie de un conținut, și tocmai asta îi lipsea, iar acceptarea unui sfat sau a unui ajutor nu mai lăsa loc de independență, așa simțea ea. Ce să facă? Asemenea lucruri ies la

iveală, zisese avocatul. Poate. Dar poate că totuși nu ies la iveală. Nu voia să fie cârtiță! Și-a mușcat buza de jos, s-a ridicat, ca și cum ar fi luat o hotărâre, s-a așezat din nou.

După masă a rămas cu cei doi, a băut vin roșu și a ascultat. Vorbeau despre trecut, cum fac vechii prieteni. Birgit neglijase de mai multe ori să ceară autorizaţie pentru demonstrațiile pe care le organizase, fusese chemată în fața instanței și avocatul o apărase.

— Era încăpățânată. Îmi plăcea, dar nu-mi ușura munca. Nimănui nu i-a fost ușor cu ea.

— E adevărat, bunicule?

— Ție sigur ți-ar fi făcut greutăți. Eu n-am dreptul să te educ, ea și-ar fi luat acest drept. Față de mama ta ar fi fost nesigură, fiindcă o părăsise. Dar nu și față de tine.

Înainte să meargă la culcare a vrut să știe dacă avea voie să citească însemnările lui Birgit de care pomenise el cândva. I-a promis că se va gândi. Ședea lângă patul ei, își zisese că, de fapt, Sigrun s-ar putea întoarce la Irmtraud, dacă poliția tot nu știa nimic de Irmtraud, și se întreba de ce n-o face. Se desprindea de lumea lui Irmtraud? Găsea calea spre a lui? Era doar prea comodă ca să plece la Kreuzberg la o oră târzie? Nu știa cum să se prezinte la Irmtraud, cu păr roșu sau negru, îmbrăcată în negru sau cu jeanșii albaștri și tricourile colorate pe care i le adusese el?

— Când o să se termine toate astea – ce vrei să faci cu viața ta?

— Nu știu, bunicule. Tu crezi că nu-mi fac probleme. Îmi fac probleme. Ce a povestit prietenul tău despre munca lui e interesant. Dintre ai noștri, unii mereu trebuie să ajungă în fața justiției. Dar… știu, sună fals, fiindcă n-am mai cântat de jumătate de an, dar e adevărat – cel mai mult aș vrea să cânt la pian. Aș vrea să cânt la pian până când n-aș mai vrea să cânt. Niciodată n-am făcut așa. Acasă trebuia să mă opresc pentru că era ceva de făcut și de ajutat, iar la tine n-am îndrăznit din cauza ta și a vecinilor. Ar fi trebuit să-mi aduc pianul electric, cu căștile nu deranjez pe nimeni. Zâmbea trist. Marile pianiste au început să cânte de pe la patru sau cinci ani. Îți zice ceva Juilliard, conservatorul din New York? Am citit despre el, acolo aș vrea. Dar numai cinci la sută sunt admiși și ca să fii primit e nevoie de mai mult decât *Sonata în La major* a lui Mozart și costă 50.000 de

dolari pe an.

La patru sau cinci ani – Kaspar nu știa, dar putea să-și închipuie că așa era și nici el nu credea că pentru admitere era suficientă *Sonata în La major* a lui Mozart. Sau poate totuși? Era considerată ușoară, dar familia Mozart a socotit-o printre sonatele deosebite și dificile, iar examinatorii sigur știau asta. Dacă Sigrun ar cânta-o cum nu mai fusese cântată niciodată?

— Cântă mâine cât vrei. Eu trebuie să merg la librărie; cei care locuiesc deasupra se duc la lucru și jos nu se aude nimic. Să-ți mai pun ceva înainte să adormi?

Ea a încuviințat, i-a pus prima parte de la *Sonata lunii*, a strigat „Noapte bună“, iar Sigrun i-a răspuns.

Să-i dea însemnările lui Birgit? Le tot citise în ultimii doi ani și uneori intenționase să se apuce de o continuare. Nu știa dacă ar reuși, dar se gândea că Birgit ar fi fericită dacă romanul ei ar fi încheiat și tipărit. Până când a înțeles că nu era nimic de încheiat. Oricît de bine ar putea să inventeze și să povestească cum a căutat-o și a găsit-o Birgit pe Svenja – tot n-ar deveni romanul pe care a vrut să-l scrie Birgit. Nu exista așa ceva. Birgit nu voia cu adevărat să-l scrie. Nu voia să se caute și să se găsească pe sine, căutându-și și găsindu-și fiica și scriind despre căutare și găsire. Voia să se înfățișeze drept cea care nu era în stare nici să caute, nici să găsească, nici să scrie. Aici eșuase ea, nu cu scrisul. Oare Sigrun ar înțelege?

5

Au luat micul-dejun împreună, apoi el a plecat la librărie. Ea voia s-o sune pe Irmtraud și apoi să cânte la pian – până când nu mai putea.

Dar la unsprezece era în librărie. Când s-a deschis ușa și a simțit un val de aer, Kaspar a ridicat privirea, a văzut-o pe Sigrun intrând, agitată, derutată, n-a salutat pe nimeni, a venit la el, a zis „L-a împușcat pe Timo“ și s-a oprit în fața lui, ca și cum ar fi așteptat de la el un cuvânt sau un gest.

A luat-o cu el, s-au așezat unde se depozitau și se desfăceau pachetele livrate, iar ea a povestit. Vorbise la telefon cu Irmtraud. Pe Timo îl găsise prietena lui și sunase întâi la poliție și apoi la Irmtraud; era înnebunită, plângea și striga și îi acuza pe toți, pe ucigaș, pe prietenii lui Timo, care nu-l ajutaseră și nu-l apăraseră, și lumea cea rea. Se pare că nu știa nimic de neîncrederea celorlalți în Timo, poate fiindcă nici el nu-și dăduse seama sau fiindcă nu zisese nimic, de rușine. Irmtraud și Sigrun nu se îndoiau deloc că Axel îl considerase cârtiță pe Timo și îl împușcase; înțelegeau cum de îi trecuse asta prin minte, dar erau consternate că acționase de unul singur.

— Ar fi trebuit să vorbească cu noi, l-am fi convins să n-o facă.

Prietena lui Timo nu-l bănuise pe Axel. Dar, revoltată că prietenii nu-l apăraseră pe Timo, sigur le spusese numele, iar poliția avea să-i citeze și să-i interogheze pe toți, unul după altul. Și poliția va constata că Timo și băiatul de la Antifa fuseseră împușcați cu aceeași armă.

— Prietena lui Timo te cunoaște?

— Nu ne-am întâlnit niciodată. Se ține departe de treburile astea, iar eu sunt aici doar de jumătate de an. Dar o știe pe Irmtraud și locuința comună și pe cei care sunt implicați de multă

vreme.

Kaspar și-a dat seama îngrozit că nu-i păsa de cele două victime. Altfel trebuia să fie, cei doi tineri o luaseră pe căi greșite, dar aveau viața înainte și puteau să devină raționali și să facă ceva rațional. Kaspar n-avea ce face, morțile lor nu-l impresionau. Pe el îl supăra imprevizibilul Axel, pus pe împușcat și, legată de supărarea asta, era cealaltă, și anume că Sigrun îl apărase și că era pe cale să se lase târâtă la tribunal și în închisoare. Sigrun în celulă, ani de zile, chiar dacă i se dădea voie să aibă un pian electric – era lipsit de sens, totul era atât de lipsit de sens și de respingător.

— Nu se poate să mai aștepți. Trebuie să te duci la poliție sau la procuratură, putem să-l întrebăm pe avocat la cine. Îl întrebăm și dacă te însoțește. Nu știi ce altceva o să mai facă Axel, dacă mai umblă liber.

Sigrun trebuia să știe că n-are cum să-l convingă pe Kaspar, ea însăși nu reuşea să se convingă, cu toate astea a spus abătută și sfidătoare:

— Pentru Axel treaba e încheiată. De-acum se oprește.

— Și dacă nu? Tu ești răspunzătoare pentru ce va mai face și poți să împiedici asta, dar n-o împiedici. N-ajunge că n-ai împiedicat moartea lui Timo?

Plângea. Iarăși îi șiroiau lacrimile pe obraji, iarăși scotea icnetele acelea. De data asta Kaspar nu i-a mai cuprins umerii cu brațul.

— Știu, bunicule, știu. Poate… poate că Timo ar mai trăi. Cârtița. Știu că trebuie să mă duc. Dar nu s-a ridicat și nici nu l-a rugat pe Kaspar să-l sune pe avocat. Azi voi cânta la pian. Mâine voi fi eu cârtița și mă duc și vorbesc. Dar nu azi. Azi cânt la pian până nu mai pot. A văzut supărarea pe fața lui. Poți să mă dai afară. Atunci nu pot să mai cânt la pian. Dar nu din cauza asta am să mă duc mai devreme la poliție.

Kaspar a scos telefonul din buzunar și l-a sunat pe avocat. Sigrun asculta. Da, avea să meargă cu ea la procuratură. Ar putea fi la el la nouă și jumătate? Trebuiau să discute totul mai întâi.

Sigrun a încuviințat. A rămas așezată și nici Kaspar nu s-a ridicat.

— Ești curajoasă, Sigrun. Faci ce trebuie, chiar dacă ai prefera

să n-o faci și poate că ai putea să scapi și altfel. Te eliberezi ca să-ți trăiești propria viață. Nu-i treaba mea, dar sunt mândru de tine.

— Ce vor zice părinții de toate astea?

6

Asta îl preocupa și pe Kaspar: ce vor spune părinții lui Sigrun, dacă nu acum, atunci mai târziu, ce va răspunde Sigrun, câtă autoritate mai aveau părinții asupra ei, cât de liberă era față de ei? Considerau părinții lui Sigrun că lunile petrecute la naționaliștii autonomi erau perioada ei de răzvrătire, cum avuseseră și ei, și se așteptau să se calmeze, să se întoarcă la viața etno-națională, să preia gospodăria, să se mărite cu un arian și să aibă cu el mulți copii? Era asta o opțiune pentru Sigrun? Nu acum, dar când ar fi dezamăgită de viață? El ar ajuta-o. Banii pe care îi prevăzuse pentru ea ar ajunge pentru doi ani la Juilliard și cu atât mai mult pentru o educație la un alt conservator. Dar dacă nu iese nimic de aici?

Kaspar n-a condus-o pe Sigrun acasă. Să fie singuri, ea și pianul. Dar nu putea nici să rămână în librărie. S-a dus în parc. Ca prin farmec, primăvara îmbrăcase copacii și tufele într-un verde palid, copiii se zbenguiau pe locurile de joacă, câinii se fugăreau pe iarbă, iar pe bănci ședeau oameni în vârstă. Lumea era în ordine. De la o săptămână la alta se va face tot mai cald și mai verde, ici-colo se vor deschide florile, în drumurile lui matinale și de seară va simți din nou mirosul pământului și al copacilor și al florilor.

De ce să nu meargă Sigrun la conservator aici, la Berlin? Profesorul de pian știa sigur cum trebuia să se pregătească. Kaspar nu-și putea imagina că, la cât de mult iubea ea pianul și era dispusă să exerseze, n-avea să reușească la examenul de admitere, dacă nu în vara asta, atunci în următoarea. Putea să locuiască la el, uneori ar lua micul-dejun sau cina împreună, uneori ar merge împreună la concert, în rest și-ar trăi propria viață și el ar lăsa-o. Nu-i va fi greu. Birgit își trăise propria viață

alături de el.

S-a așezat pe o bancă, lângă o pereche. Cei doi vârstnici ședeau muți, ea își pusese mâna într-a lui. Oare i se va mai întâmpla și lui vreodată să stea cu o femeie pe o bancă, mână în mână, cu sau fără cuvinte? Când încerca să-și imagineze, lângă el ședea Birgit, Birgit de care îi era dor ca întotdeauna – când se scula dimineața și nu trebuia să se miște fără zgomot, când venea acasă și nu putea să-și povestească ziua, când, stând la masă, privea locul gol din fața lui, când își întindea brațul prin somn, o căuta și n-o găsea. Dar uneori, înainte să adoarmă, își dădea seama că nu se gândise la ea toată ziua. Uneori se întâmpla chiar să-i revină în minte abia a doua zi. El voia s-o păstreze în viața lui. Ea se retrăgea.

A încercat să-și închipuie altă femeie stând pe bancă alături de el. Cu doi ani în urmă angajase o ucenică, o fată veselă, vrednică, dezinvoltă în purtări, dezinvoltă și când era vorba de îmbrățișări, atingeri și reazem. Îi plăcea, buzele pline și trupul zvelt îl atrăgeau, ea îi făcea curte. Dar el nu-și dorea nici trofeul frumuseții tinerești și nici să devină, ca șef, trofeul unei ucenice. I se părea de neimaginat ca Laura să fie într-adevăr interesată de el, că era posibil să-l iubească cu adevărat. Greșea? Nu mai era o copilă, ci o tânără femeie, iar o tânără femeie este în primul rând femeie? Nu știa. Oricum, nu s-a încurcat cu ea.

Cu un an în urmă făcuse un control medical și o ecografie vasculară. Neurologa era mai tânără decât el, dar nu prea tânără pentru el, cum nici el nu era prea în vârstă pentru ea, și fața ei părea să spună că-l place. Era blondă, avea ochi albaștri, o gură generoasă, dinți drepți, albi, și sub halatul alb se întrezărea o siluetă atrăgătoare. Fără ridurile de pe frunte și cele de expresie, din jurul gurii și al ochilor, Kaspar ar fi găsit frumusețea ei intimidantă. Dar avea acele riduri și s-a apropiat de el cu un zâmbet care prevestea o ființă afectuoasă, cu experiență de viață.

I-a pus dispozitivul la gât, și-a auzit sângele în vene, un freamăt ritmic, bătăile inimii. I-a explicat ce indica freamătul, încă înainte să se uite la ce înregistrase acul pe hârtie. Când a terminat și înainte ca el să se ridice, i-a pus scurt mâna pe umăr.

Și el a început să vorbească.

— Putem să ne vedem? Să ieșim într-o seară la cină? Îmi cer

scuze, nici măcar n-am fost atent dacă purtați verighetă, nu obișnuiesc să mă port așa, să abordez femeile, de fapt n-am mai făcut-o niciodată. Sub privirile ei calme îndreptate spre el, s-a calmat. Văd acum că purtați două verighete. Îmi pare rău că v-ați pierdut soțul, l-ați iubit, altfel n-ați purta ambele verighete. Eu am… Dar vorbesc prea mult. Vreau să spun doar că m-aș bucura dacă mi-ați îngădui să vă invit într-o seară.

Așa a început – adică bine, după cum i s-a părut, deși era stângaci, sau tocmai fiindcă era stângaci, și ea a aflat de la început cum era, și totuși i-a acceptat invitația. Prima cină a fost însufleţită, cordială. Dar în săptămânile care au urmat n-au depășit însufleţirea și cordialitatea primei seri. Niciunul dintre ei n-avea răbdare să intre mai profund în toată viața adunată de celălalt. Ar fi însemnat o muncă, și ei nu sufereau îndeajuns de singurătate ca să se apuce de treabă.

Ce putea să mai spere? Mai mult decât ce promitea o viață comună cu Sigrun? Mai mult decât să stea câteodată față-n față la micul-dejun sau la cină? Mai mult decât să meargă câteodată împreună la concert? Ar fi suficient pentru el. Și ar fi cântatul ei la pian, care ar umple casa.

7

Sigrun gătise și pusese masa. Era relaxată și veselă, de parcă odată cu hotărârea luată i-ar fi căzut o greutate de pe umeri, de parcă s-ar fi eliberat. N-a vorbit despre ce se întâmplase și nici despre mersul la procuratură de a doua zi dimineață. A acceptat propunerile lui. Să vorbească cu profesorul de pian, să ia din nou lecții la el, asta oricum, să se pregătească pentru examenul de admitere, să locuiască la Kaspar – da, ar fi ceva.

— Știi că te-aș lăsa să faci ce vrei, să vii și să pleci după cum ai chef.

— Da, bunicule, știu. Am avea o locuință comună. Îmi place și aș merge cu tine la fiecare concert și la fiecare operă la care te duci. Aș vrea să cunosc mult mai multă muzică.

— Te-ai întrebat, părinții tăi ce ar…

— Părinții mei – l-a întrerupt ea –, tata nu mă va ierta că nu vreau gospodăria. Trebuie să vreau ce vrea el, nimic altceva nu-i bine. Dar o să găsească un etno-naționalist care să preia ferma și va fi mulțumit. Orice, numai să înainteze treaba cu așezarea etnică, asta contează. Cu mama va fi mai greu. Ea a muncit pe rupte pentru fermă și cred că are un vis: ea, cu rentă viageră, iar eu, la gospodărie, cu soț și mulți copii pe care să-i poată răsfăța cum i-ar fi plăcut să fie răsfățată ea.

Kaspar a vrut să se ocupe el de strânsul și spălatul vaselor, dar Sigrun nu l-a lăsat nici măcar să ajute. În seara aceea voia să facă ea tot.

Când au ajuns la espresso, Kaspar a început să vorbească despre bani.

— Consider că trebuie să primești ce nu le-am plătit părinților tăi în ultimii ani și oricum vei primi ce ți se cuvine, după ce împlinești optsprezece ani. Asta înseamnă 125.000 de euro. Să ți-i

virez în cont? Sau vrei să primești banii în rate?

A scuturat din cap.

— Știu de la mama că ai zis asta numai ca să te apropii de noi, de ea și de mine. Banii nu mi se cuvin.

— Când spui ceva, indiferent din ce motiv, așa rămâne și gata. Am zis că banii ți se cuvin și așa este.

— Ah, bunicule – zâmbea –, nici măcar cont bancar n-am. Vin eu la tine, dacă am nevoie de ceva și e grozav că e destul pentru Juilliard, chiar dacă n-o să reușesc la Juilliard, dar poate pentru altceva care tot mult costă. Se gândea dacă să spună ce o mai preocupa și și-a luat elan. În vara aceea când a fost serbarea, serbarea cu cablul și cu focul, v-am văzut împreună, pe tine și pe mama. Arătați ca niște oameni care se înțeleg. Crezi că poți să vorbești cu ea din când în când?

Nu știa ce să înțeleagă din propunerea aceea. S-o sune pe Svenja? S-o viziteze?

— N-are încredere în mine.

— I-am spus că nu tu mi-ai pus atunci cartea în geamantan. Tatei nu i-am zis. Ei am putut să-i spun, nu imediat, ci după un an, și ea a considerat că e bine că nu te mai văd, dar că tot bine e și că nu i-ai înșelat încrederea.

— Nu-i mai important să vorbești tu cu ea din când în când?

— S-ar bucura. La început nu te-ar lăsa să-ți dai seama. Dar s-ar bucura. Încă ceva. Ce a scris soția ta despre ea și despre mama – ai zis că ai să te gândești dacă am voie să citesc. Îmi dai voie? În noaptea asta? Cred că și mamei i-ar plăcea să citească.

De ce în noaptea asta? Fiindcă luase o decizie cu care își încheia vechea viață și începea una nouă și voia să știe cum trecuse bunica ei de la vechea ei viață la una nouă? Voia să devină definitiv matură în noaptea asta? Deja era, așa cum ședea în fața lui, serioasă și sigură pe sine; îi ceruse să vorbească cu Svenja și îl rugase atât de ferm să-i dea însemnările lui Birgit, ca și cum n-ar fi avut voie s-o refuze. Își strânsese la spate părul roșcat, ceea ce o făcea mereu să pară puțin mai severă, și gura îi amintea de gura lui Birgit, când era sigură de sine. Avea vreun drept față de însemnările lui Birgit? Nu, dar el îi promisese să n-o mai lase singură și se simțea de parcă ar lăsa-o singură, dacă nu i le dădea.

S-au ridicat, i-a ținut companie cât a spălat vasele, i-a pregătit însemnările, a zăbovit mult în fața CD-urilor, fără să se poată hotărî. A venit și ea, a luat *Concertul pentru pian în Sol minor* al lui Bach și i l-a dat.

— Îl pui pe tot, te rog? L-a sărutat pe obraz. Nu mai e nevoie să urci la mine.

8

La zece a sunat avocatul la librărie. Unde era Sigrun? Întâlnirea cu procurorul era programată pentru unsprezece și jumătate și trebuiau neapărat să se sfătuiască înainte. Kaspar s-a dus acasă, tot mai neliniștit, mai îngrijorat, cu fiecare pas. Se sculase devreme, băuse cafeaua în picioare și plecase devreme. Se mirase puțin că n-o văzuse pe Sigrun; de obicei era trează înaintea lui. Dar o aștepta o zi grea.

N-a luat-o prin parc, ci pe străzi, din când în când alerga, n-a rezistat mult timp, mergea repede, gâfâind și simțind înțepături în piept. I se întâmplase ceva lui Sigrun? Scara abruptă până la cameră? O cădere în fața metroului? Un șofer nesăbuit sau beat? Pasul lui, atât de sonor pe pietrele drumului, nu se mai auzea pe covorul din casa scărilor, și când a ajuns în casă și n-a mai gâfâit și nu și-a mai simțit inima zbătându-se, s-a făcut liniște. Timp de o clipă sperase că ședea la pian și că uitase de toate, dar știa că speranța asta era falsă. La fel de bine știa că nu va primi niciun răspuns când a strigat „Sigrun“.

Venitul acasă, căutatul, mersul din cameră în cameră, negăsitul, găsitul în cele din urmă, moartă – seara când a găsit-o pe Birgit se repeta, iar el nu mai putea să facă niciun pas. Stătea în hol și se temea să meargă undeva, în bucătărie, în living sau în sufragerie sau în cămăruță. Să stea, să nu se miște.

Telefonul l-a smuls din starea aceea. Avocatul voia să știe dacă o găsise pe Sigrun. Nu, a îngăimat Kaspar, mai căuta, va suna îndată. De data asta a mers din cameră în cameră și în cele din urmă în cea a lui Sigrun. Scrisoarea ei era pe masă. Fără plic, o foaie scrisă pe ambele fețe. Kaspar a luat-o și s-a așezat pe pat.

Dragă bunicule,

Nu pot să fac asta. Știu că locul lui Axel nu e pe stradă, ci în fața justiției. Dar Irmtraud și Helmut și Jörg și Axel au fost de-ai mei și nu pot să-i trădez. Nu sunt cârtiță. Nu vreau să mai am de-a face cu ei. Dar nu pot să-l las pe procuror să intervină între noi. Plec.

Știi bine că știu tot ce se află în casa ta și unde anume. În caseta de lemn de pe biroul tău ai bani și biletul cu codul PIN; azi-noapte, când tu dormeai, am luat bani din casetă și cardul de credit, din portofelul tău. Poți să blochezi cardul. Dar eu nu cheltui bani pentru prostii și voi găsi de lucru. Cardul expiră oricum în septembrie.

Am fost sinceră ieri. Mi-ar plăcea să locuiesc la tine și să cânt la pian și, peste un an, să merg la conservator. Dar ai mei nu m-ar lăsa în pace, oricum ar fi, de bine sau de rău, și nici părinții nu m-ar lăsa în pace. Tu m-ai ajuta cât de bine ai putea. Dar cât de bine ai putea? Poate crezi că ar trebui să trec prin toate astea împreună cu ai mei și cu părinții. Dar de ce s-o fac? Azi-noapte, când i-am citit însemnările, am înțeles-o pe bunica. Uneori trebuie să recunoști față de tine de ce anume ești sau nu în stare. Câteodată trebuie să fugi.

Îmi ești drag, bunicule. Îți mulțumesc mult pentru pian. Vreau să spun, pentru pian în general. Mulțumesc mult și pentru pianul electric; n-ar fi trebuit să-l las în Lohmen, acum aș putea să-l iau cu mine. Curând îmi voi cumpăra altul, cu cardul tău; nu-i nevoie să fie scump; trebuie doar să-l pot lua cu mine într-un geamantan, cum fac violoniștii cu viorile lor.

Ah, da, ți-am luat și geamantanul, pe cel mic, negru, cu role. Nu am prea multe lucruri, e suficient de mare. Apoi am mai luat și trei cărți pentru drum – ai să vezi care.

Chiar am înțeles tot ce mi-ai zis. Ieri, când eram singură acasă, am ascultat Chopin, Dvořák și Rahmaninov. Într-o zi aș vrea să cânt Concertul pentru pian nr. 3 al lui Rahmaninov. Dar și mai mult aș vrea să cânt Sonata în La major, așa cum n-a mai cântat-o nimeni. Știu cum. Dar încă nu pot, încă nu îndrăznesc.

Urează-mi noroc, bunicule. Te îmbrățișez,

Sigrun

9

Kaspar l-a sunat pe avocat, care l-a chemat la el. Ce să-i spună procurorului? Kaspar nu i-a fost de mare ajutor. El lupta cu ceea ce făcuse Sigrun, cu faptul că dispăruse din viața lui și că viața lui devenise pustie, că ea făcuse doar ceea ce fusese nevoită să facă, că el și-o dorise matură și eliberată, și că acum așa și era, că tristețea lui era justificată și că avea nevoie de timp, dar că acum trebuia să-și plângă sieşi de milă, și nu ei.

Avocatul n-avea urechi pentru problemele lui Kaspar. Voia să știe ce știa Kaspar și a aflat ce povestise Sigrun despre Timo. A promis să nu-i pomenească procurorului numele lui Sigrun. Între timp Axel și cei din cercul lui Timo vor fi intrat deja în atenția poliției. Avocatul se va limita la informația că, la o percheziție la Axel acasă, se va găsi arma cu care au fost uciși doi oameni. De unde știa – asta putea să păstreze pentru sine.

Așa a și fost. A doua zi seara, avocatul aflase deja de percheziția reușită de la Axel și l-a informat pe Kaspar. Kaspar era ușurat; Axel nu mai putea constitui o primejdie pentru nimeni, Sigrun nu va purta răspunderea unei alte crime. Dacă numele ei nu fusese menționat până atunci, nu va fi nici de-acum înainte și putea să se întoarcă, dacă voia, fără să se teamă de procuror – Kaspar era ușurat în privința asta. Dar ușurarea era ca o pecetluire a faptului că plecase.

Încă înainte să se poată hotărî să îndeplinească dorința lui Sigrun și să vorbească cu Svenja, a ajuns ea la el. Irmtraud îi spusese că Sigrun nu mai locuiește la ea, ci la Kaspar și, pentru că nu-l găsise acasă, a apărut în librărie la începutul după-amiezii.

A luat-o cu el. Pe drumul prin parc a insistat să înceapă să-i spună.

— Unde-i? Ce face? Cum se simte? Când i-a răspuns că nu știe,

s-a înfuriat. De ce ai alungat-o? Ce i-ai făcut?

Întrebările l-au supărat; se străduia să se abțină și să nu reacționeze brutal. S-au așezat pe prima bancă și i-a povestit.

Asculta, frământându-și batista.

— De asta ne-am temut. Că la autonomi va ajunge la violență. Björn zice că e nevoie de violență pentru ca Germania să se trezească, dar nu ca o joacă de copii, ci ca revoluție, și că trebuie să avem răbdare. Firește că a învățat-o asta pe Sigrun.

— De ce n-a mai vrut Sigrun să rămână la voi și a venit la Berlin?

— Când era mică, ea și Björn așa erau – și-a încolăcit degetul mijlociu în jurul arătătorului –, iar când a luat-o pe calea ei, el n-a suportat. Râdea. Dacă s-ar fi întâmplat așa cum ne-am închipuit noi și și-ar fi găsit unul și s-ar fi măritat cu el și ar fi preluat împreună ferma – mă tem că gelozia l-ar fi scos din minți. A făcut un gest de neputință cu mâna. Ce aș fi putut să fac altfel?

— Sigrun spunea că îl venerezi și totodată îl disprețuiești pe Björn. Sau că pur și simplu ți-e frică de el.

— Sigrun ne disprețuia. Tu ai învățat-o. Că nu suntem educați și că n-avem multe cărți și nici muzică. Pianul – vei zice că nu era decât un pian și atât, dar nu venea de la noi, ci de la tine, din afară, și el a distrus tot.

Kaspar a dat s-o contrazică. Dar poate că avea dreptate. Așa că n-a început să-i vorbească de Hans Frank la cetatea din Cracovia și nici de cele doar câteva săptămâni pe care le-a petrecut Sigrun la el. Prin pian Sigrun avea o lume a ei care n-avea nimic de-a face cu părinții etno-naționaliști.

— Nu, nu-l disprețuiesc pe Björn. Nici nu-l venerez. Nici nu mi-e frică de el. A râs. Și atunci ce-i, asta vrei să știi? Fără el aș fi… aș fi fără adăpost, dependentă de alcool și de droguri, iar felul în care aș ajunge să câștig niște bani nu-i ceva ce vreau să-ți descriu. Ba nu, aș fi fost, fiindcă între timp aș fi murit. Îi datorez viața lui Björn. Și ți-am mai spus-o, pot să mă bazez pe el, pot avea încredere în el. Îți zici că le datorez viața și lui Weise și nevestei lui, și totuși cu ei nu vreau să am de-a face. Nu așa stau lucrurile cu nașterea și cu părinții și cu copiii. Dar cui îi spun eu asta? Soția ta, mama mea, a știut-o mai bine ca oricine altcineva.

— Sigrun avea senzația că ții mai mult cu Björn decât cu ea?

— Nu știu.

Kaspar nu putea să creadă așa ceva. Poate că nu voia să știe. Irma Wiese ținuse cu soțul ei, nu cu ea, și ea nu voia să fie la fel. Și nu voia să se expună reproșului care se putea desluși în întrebarea lui. N-ar fi trebuit să întrebe.

— În seara de dinaintea plecării, Sigrun a vorbit despre tine. Vrea să-ți meargă bine. A privit-o pe Svenja, dar pe chipul ei nu se vedea dacă se bucura sau nu. Ne sunăm, dacă avem vreo veste de la ea?

A scuturat din cap.

— Nu cred că voi avea vreo veste de la ea.

— Dar dacă totuși…

Se întreba dacă să-i povestească Svenjei despre părerea lui Sigrun că ei doi ar putea sta de vorbă. De când o cunoștea, o văzuse pe Svenja precaută și distantă, de câteva ori, și de câteva ori aproape prietenoasă. Nu știa care era realitatea, cum să ajungă la ea, cum să-i vorbească. Îl intimida. Dar și-a făcut curaj. Aș vrea să te revăd. Tu și eu, amândoi o iubim pe Sigrun, amândoi îi simțim lipsa. Ai cumva o fotografie de-a ei pe care să mi-o poți trimite? Eu nu fotografiez, n-am niciuna.

Svenja și-a deschis poșeta și a găsit o fotografie în portmoneu. Sigrun era la vârsta la care Kaspar o văzuse prima oară, ședea pe o stâncă, purta rochia de sărbătoare, asemănătoare costumului popular, părul și rochia îi fluturau în vânt și râdea.

— Poți s-o păstrezi. S-a ridicat. Am plecat, a zis.

10

Kaspar credea că Sigrun dispăruse în neant, și dacă nu dădea nici un semn, n-avea să afle unde era.

Dar la începutul lunii următoare a sosit extrasul de cont pentru cardul de credit. Sigrun zburase în Australia, ridicase bani la Sydney, locuise într-un hostel, mâncase ieftin, de mai multe ori, într-un restaurant chinezesc și își cumpărase un pian electric. Apoi luase autobuzul spre Brisbane. Găsise acolo niște prieteni la care putea să locuiască? La Brisbane nu cheltuise nimic pe vreun hostel și nici nu retrăsese o sumă potrivită pentru o chirie. Din când în când era o masă într-un restaurant, pentru mai mult de o persoană, era limpede. În ultima săptămână a lunii nu mai folosise cardul.

A însoțit-o astfel pe Sigrun lună de lună, până în septembrie. A rămas în Brisbane, a cumpărat mobilă uzată printr-o organizație caritabilă, o saltea, un robot de bucătărie, cărți, partituri și, cu regularitate, alimente de la supermarket. Retrăgea bani atât de rar, încât sigur avea un loc de muncă; abia în septembrie s-au înmulțit retragerile, probabil fiindcă voia să se asigure pentru perioada de după expirarea cardului. El îl primise pe cel nou de multă vreme, dar l-a activat abia la sfârșitul lui septembrie, cât mai târziu posibil.

Și Svenja a însoțit-o pe Sigrun în primele ei luni în Australia; când sosea un nou extras, Kaspar o suna și o informa. Ea a mai venit o dată și la Berlin, doar ca să audă încă o dată ce se întâmplase înainte de plecarea lui Sigrun în Australia. Kaspar a aflat de la ea că Sigrun primise pașaportul, fără de care n-ar fi putut să zboare în Australia, pentru excursia la Königsberg, cu grupul de tineret. Ce ar fi trebuit s-o lege de pământul german a înstrăinat-o de pământul german – Svenja a râs cu răutate. A

vorbit despre munca multă la noua fermă, despre Björn, care se simțea trădat de Sigrun și nu voia să-i mai audă numele și care o învinovățea pe ea, Svenja, pentru Birgit și pentru Kaspar și pentru trădarea lui Sigrun. Kaspar i-a propus să citească însemnările lui Birgit; a refuzat, spunând că putea să-și închipuie şi că n-avea nevoie să le citească.

Ședeau din nou pe banca din parc. Svenja nu voia să meargă acasă la Kaspar și nici la restaurant. Nu voia să stea mult. Era absentă și nu arăta nici tristețe fiindcă Sigrun plecase și nici bucurie că nu se pierduse, ci ajunsese în Australia și era în siguranță. Era obosită și posacă. Lui Kaspar îi părea rău pentru ea, își dorea pentru amândoi apropierea pe care le-o dorise Sigrun și a cuprins-o cu brațul. Nu s-a retras, dar nici n-a acceptat gestul. Când s-a ridicat, a spus din nou: „Am plecat“. Zâmbea, dar în zâmbetul ei nu era nicio promisiune.

Kaspar citea. A citit despre istoria Australiei, despre societatea australiană, despre literatura și pictura australiană. Că a existat un impresionism și un expresionism australian și un laureat australian al Premiului Nobel pentru Literatură, că mulți actori, actrițe și muzicieni proveneau din Australia, și că Australia e una dintre cele mai bogate țări din lume – toate astea i se păreau interesante. Ce tablouri frumoase a produs școala impresionistă din Heidelberg la Melbourne! Ce romane contemporane vii și ieșite din comun aveau! Kaspar savura acel octombrie însorit, se așeza după-amiezi întregi pe balconul lui, cu o carte despre Australia, și i se părea că distanța dintre Berlin și Brisbane devenea din ce în ce mai mică.

A aflat de pe internet că în Brisbane există două conservatoare, Queensland Conservatorium of Music și School of Music de la Queensland University. Era convins că anul următor Sigrun se va înscrie, iar el va zbura în Australia și o va găsi într-unul dintre cele două conservatoare. Dacă n-o va găsi în Brisbane, atunci la un alt conservator australian; mai erau încă douăsprezece, se putea orienta, era realizabil. Dacă va fi vreun concert al studenților, așa cum le știa de la Berlin, o să fie și el în sală. Sau pur și simplu va întreba acolo unde era înscrisă, spunând că vrea să asculte puțin. Paznicul va zice că nu se poate, că așa poate veni oricine, el va spune că e bunicul ei, iar paznicul

va zâmbi și-l va conduce la nepoata lui.

Citări

Pagina 67: Eduard Mörike, „Er ists“, *Sämtliche Werke*, Carl Hanser Verlag, München, 1964, p. 29.

Paginile 77 și 265: Matthias Claudius, „Abendlied“, *Werke. Sämtliche Werke des Wandsbeck Boten*, J.G. Cottasche Buchhandlung Nachfolger, Stuttgart, 1966, p. 264.

Pagina 282: Friedrich Hebbel, „Herbstbild“, *Werke*, vol. III, Carl Hanser Verlag, München, 1965, p. 51.